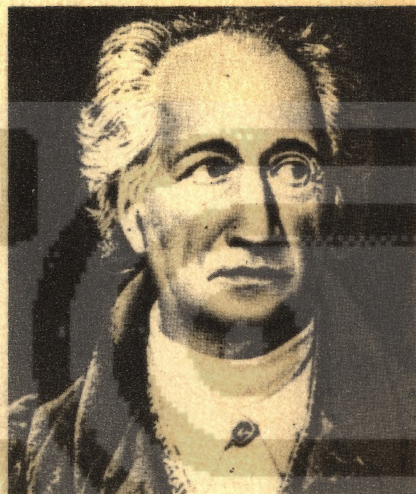
goethe

«...proiectate pe fundalul evenimentelor din anii cind au fost scrise... ambele opere ne apar ca niște creații din care nu lipsește trăirea personală și care răspund unor solicitări imperioase ale actualității, incit sintem indreptățiți să aplicăm și in cazul lor spusa lui Goethe despre valorificarea experienței anticilor : „Se vorbește mereu despre studiul celor vechi ; numai că ce vrea să zică aceasta altceva decit : orientează-te spre lumea reală și caută s-o exprimi, căci asta au făcut-o și anticii, pe cind trăiau" »

ION ROMAN

Lei 5

editura minerva

942

goethe

goethe

reineke vulpoiul • hermann și dorothea

Ilustraţia copertei : Reproducere după un desen de *Goethe*

johann wolfgang von goethe

reineke vulpoiul

TRADUCERE DE
IULIA MURNU

hermann şi dorothea

TRADUCERE DE
LAURA M. DRAGOMIRESCU

PREFAŢĂ ŞI TABEL CRONOLOGIC DE
ION ROMAN

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 1978
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

Goethe's sämmtliche Werke, II Band,
Stuttgart und Tübingen 1853;
J. W. Goethe, *Reineke Fuchs*
Verlag Philipp Reclam, Leipzig 1945

PREFAȚĂ

Alăturarea în același volum a epopeii animaliere *Reineke Vulpoiul* și a „idilei" *Hermann și Dorothea*, atît de diferite ca tonalitate, este justificată nu numai de necesități editoriale, sau de forma comună — ambele sînt scrise în hexametri —, ci și de calitatea lor de opere complementare prin conținut, mai puțin sesizabilă la prima vedere. Însăși cronologia creării acestor opere avertizează asupra unei ideații înrudite, ceea ce solicită din capul locului reamintirea circumstanțelor în care au fost produse. Epopeea *Reineke Vulpoiul* a fost compusă în 1793 și tipărită pentru prima dată în volumul al doilea din *Scrieri noi*, la Berlin, în 1794. Redactarea poemului *Hermann și Dorothea* se situează între septembrie 1796 și martie 1797, iar prima ediție în 1798, tot la Berlin. De menționat că între 1793 și 1798 Goethe a mai scris și publicat *Generalul burghezilor, Răzvrătiții, Convorbirile emigranților germani*, lucrări inspirate din actualitate și, împreună cu epopeea animalieră și idila, definitorii, într-un mod complex, ireductibil la un numitor comun, pentru atitudinea sa față de evenimentul crucial din acea vreme: revoluția franceză. În acele împrejurări, poetul s-a văzut implicat în mișcarea politică și chiar militară împotriva Franței într-o măsură mult mai mare decît ar fi dorit-o. Se găsea pe atunci la Weimar, ca demnitar al prințului Karl August. Revenise din a doua călătorie în Italia

şi, cu toate că zguduit de cele ce se petreceau în ţara vecină după 14 iulie 1789, se menţinuse o vreme, ca scriitor, în sfera preocupărilor sale, cu acel calm care-i era caracteristic acum, la vîrsta matură, şi care i-a mai îngăduit să definitiveze şi să dea la tipar *Elegiile romane* şi *Epigramele veneţiene*, *Torquato Tasso* şi „fragmentul" din *Faust*. Dar răsturnările din Franţa s-au dovedit a nu fi o criză trecătoare şi de interes numai intern. Seninătatea împăcării cu lumea a răzvrătitului de altădată, care parcursese ipostazele protestului energic şi orgolios al lui Prometeu, sau tragic al lui Werther, certitudinile procurate de contactul cu valorile eterne ale artei clasice s-au văzut dintr-odată zdruncinate. Goethe n-a mai putut să continue lucrul la *Faust* şi a părăsit orice tentativă de generalizare filozofică, solicitat de realitatea cotidiană cu forţă mereu sporită. Prima sa reacţie ca scriitor determinată de revoluţia franceză este elocventă. În 1791 a scris comedia în cinci acte *Marele Coft* [1] şi a pus-o în scenă la Teatrul de Curte de la Weimar, al cărui director era. Subiectul comediei nu e dat de revoluţia însăşi, ci de o întîmplare ce făcuse mare vîlvă cu puţin înainte de 1789, mai exact în 1785, anume aşa-numita afacere a colierului. În piesă, numele personajelor sînt schimbate, dar faptele rămîn aceleaşi şi, mai

---

[1] „Marele Coft" este titlul pe care şi l-a dat, ca şef al unei uniuni masonice, Giuseppe Balsamo, zis Alessandro, conte de Cagliostro, medic italian, şarlatan abil, adept al ocultismului, intrat în graţiile curţii lui Ludovic al XVI-lea. În 1785, a jucat un rol urît într-o farsă compromiţătoare pentru Maria Antoaneta, pusă la cale de Jeanne de la Motte, o aventurieră din anturajul acesteia. Prin scrisori false şi printr-o convorbire cu o tîrfă din Paris, recrutată de Cagliostro, Jeanne de la Motte i-a dat de înţeles cardinalului Edouard, prinţ de Rohan, că ar putea obţine favorurile reginei, dacă i-ar cumpăra un foarte scump colier de diamante. Cardinalul a cumpărat colierul şi l-a înmînat Jeannei de la Motte, care l-a vîndut în folosul ei. Escrocheria a fost descoperită, provocînd o mare indignare în opinia publică, şi aşa ostilă curţii. S-a deschis un proces, în urma căruia Cagliostro a fost exilat, iar Jeanne de la Motte înfierată şi întemniţată, dar cardinalul achitat. Această „afacere a colierului" formează subiectul romanului lui Alexandre Dumas-tatăl *Colierul reginei* (1849).

ales, semnificația lor se detașează cu pregnanță, evidențiind satiric corupția păturii conducătoare franceze. Chiar dacă nu contura justificativ premisele unei mișcări revoluționare, *Marele Coft* sugera întrucîtva iminența unei asemenea mișcări. Poetul își explica parcă sieși și conaționalilor săi de ce lucrurile luaseră în Franța o asemenea turnură.

În lunile următoare, evenimentele se precipitară. Austria, Prusia și Anglia au format prima coaliție împotriva Franței revoluționare, iar în august 1792 armata prusiană a pătruns pe teritoriul francez. Ducele de Weimar, Karl August, era general în această armată. Pornind în fruntea regimentului său, i-a cerut lui Goethe să-l însoțească, ceea ce acesta a fost obligat s-o facă, fără a-și disimula însă nemulțumirea. Nu era, după propria-i spusă, „o natură războinică" și nu avea „nici un simț războinic", iar pe francezi nu-i ura. La bătrînețe, referindu-se la această campanie în Franța, avea să-i declare lui Eckermann: „Cum aș fi putut eu, pentru care numai cultura și barbaria sînt lucruri importante, să urăsc o națiune care face parte dintre cele mai cultivate din lume și căreia îi datorez o parte atît de mare din propria mea formație!" Armata prusiană își propunea să-l elibereze pe Ludovic al XVI-lea, între timp suspendat și pus sub pază, și să lichideze revoluția. Invadatorii își făceau iluzia că drumul pînă la Paris avea să fie o simplă promenadă, fiindcă Franța nu le putea opune decît o armată de voluntari închegată în pripă. Împărtășind aceeași părere, ceea ce pentru el era mai scuzabil decît pentru militarii de profesie, poetul și-a luat cu el secretarul, uneltele de scris, însemnările despre Newton și despre culori, lexiconul de fizică al lui Gehler. Preocuparea pentru o problemă de știință pozitivă era pentru el un fel de reazim în acea situație labilă — „o bîrnă după naufragiu". Dar, în ajunul bătăliei din 20 septembrie de la Valmy, intuiția sa genială i-a dezvăluit un adevăr pe care ceilalți n-aveau să-l priceapă încă multă vreme. Stînd de veghe printre ofițeri, le-a adresat atunci aceste cuvinte memorabile: „Începînd de astăzi și din acest loc, o eră nouă se deschide în istoria lumii, iar dumneavoastră veți putea spune că ați fost de față". Lupta de la

Valmy a răsturnat planurile coaliției, armata de sanculoți dovedindu-se o barieră de netrecut.

Reîntors la Weimar, Goethe s-a putut bucura de liniștea cabinetului său de lucru numai cîteva luni. În mai 1793 se găsea din nou într-o tabără militară, de astădată la asediul orașului Mainz,[1] care se declarase republică și decisese să se alipească Franței. În cele trei săptămîni cît a durat asediul, poetul, deranjat mai mult de petrecerile mondene organizate de asediatori decît de confruntări armate propriu-zise, a continuat pregătirea *Teoriei culorilor* și a redactat o parte din *Reineke Vulpoiul.*

Am reamintit sumar participarea lui Goethe la cele două acțiuni militare și pentru motivul că realitatea observată nemijlocit atunci i-a furnizat material pe care avea să-l utilizeze în diverse opere literare, între altele și în *Hermann și Dorothea.* Participarea fiind a unui martor, nu a unui combatant, nu poate intra în discuție atunci cînd încercăm să definim atitudinea poetului față de revoluție. Această atitudine a evoluat paralel cu evenimentele, cunoscînd, în linii mari, trei etape. Prima e marcată de comedia *Marele Coft.* A urmat refuzul de a accepta tendințele plebeiene din sînul mișcării revoluționare și teroarea. apoi, după revoluție, o simpatie declarată mereu mai decis față de noua societate și noul stat, mergînd pînă la cunoscuta admirație arătată lui Napoleon, privit ca un energic factor de ordine, în contrast cu neorînduiala din propria sa patrie, Germania. Atrăgîndu-ne atenția asupra acestei evoluții, Georg Lukács conchide: „Respingerea lui Goethe se referă așadar la metodele plebeiene în realizarea revoluției, la anumite cerințe plebeiene; conținutul social esențial al revoluției franceze l-a aprobat totuși într-o măsură crescîndă"[2]. Și, în altă parte: Goethe „nu nutrește nicăieri o tristețe romantică provocată de nimicirea «idilei» precapitaliste"[3]. O asemenea tristețe ar fi denotat, într-adevăr,

[1] Goethe va scrie despre prezența sa la cele două acțiuni militare peste mai bine de două decenii. Volumul *Campania din Franța, 1792,* cu anexa *Asediul Mainzului,* va apărea abia în 1822.

[2] Georg Lukács, *Werke,* VI, Leuchterhand, Neuwied u. Berlin, 1965 *(Faust-Studien),* p. 539.

[3] Georg Lukács, *ibid.,* p. 583.

un conservatorism care i-a fost străin autorului lui *Faust.* A spus-o el însuşi într-o convorbire cu Eckermann, la 4 ianuarie 1821 : „...Am fost numit un prieten al stărilor existente. Acesta este însă un titlu echivoc, pe care aş vrea să-l refuz. Dacă tot ceea ce există ar fi perfect, bun şi drept, n-aş avea nimic împotrivă. Cum însă alături de multe lucruri bune există şi multe rele, nedrepte şi imperfecte, un prieten al stărilor existente înseamnează adesea nu mai puţin decît un prieten a ceea ce e învechit şi rău. Dar timpul se află într-un progres veşnic, iar lucrurile omeneşti capătă la fiecare cincizeci de ani altă înfăţişare, astfel încît o rînduială desăvîrşită în 1800 devine poate chiar în 1850 ceva plin de defecte." După exact cincizeci de ani, optica lui Goethe rămăsese aceea a lui Werther, pe care-l pusese să spună : „Poţi numi oare slab un popor care geme sub jugul insuportabil al unui tiran, atunci cînd intră în sfîrşit în fierbere şi-şi rupe lanţurile ?"

S-a insistat mult asupra faptului că poetul a compus *Reineke Vulpoiul* şi *Hermann şi Dorothea* dintr-un impuls exterior, pentru a-şi încerca puterile în mînuirea unor forme clasice. Intenţia experimentului nu poate fi contestată. Dar, proiectate pe fundalul evenimentelor din anii cînd au fost scrise şi în lumina citatelor declaraţii de principiu, ambele opere ne apar ca nişte creaţii din care nu lipseşte trăirea personală şi care răspund unor solicitări imperioase ale actualităţii, încît sîntem îndreptăţiţi să aplicăm şi în cazul lor spusa lui Goethe despre valorificarea experienţei anticilor : „Se vorbeşte mereu despre studiul celor vechi ; numai că ce vrea să zică aceasta altceva decît : orientează-te spre lumea reală şi caută s-o exprimi, căci asta au făcut-o şi anticii, pe cînd trăiau".

★

Reineke Vulpoiul tratează un subiect preluat de aiurea. Dar în creaţia lui Goethe procedeul revine într-un mod deosebit de caracteristic. Şi în *Faust* punctul de plecare e unul străin ! Să păstrăm totuşi proporţiile. În epopeea animalieră, poetul s-a ţinut aproape de model şi n-a îmbogăţit alegoria, aşa cum obişnuia, cu înţelesuri noi şi profunde, care să amplifice enorm

macheta, pînă la dimensiunile unui monument impunător, de o originalitate absolută. Faptul se explică desigur prin aceea că modelul spunea tot ceea ce avea el însuşi de spus, şi nu trebuia decît limpezit şi şlefuit. „Romanul Vulpii", rezultat din contribuţia creatoare a numeroşi cunoscuţi sau anonimi, parcursese pînă la Goethe lunga cale a şase secole. Cum se ştie, această operă populară, de o extraordinară vitalitate, îşi are sorgintea în Franţa, pe la începutul secolului al XII-lea. Din Franţa, *Le Roman de Renart* a trecut în Ţările de Jos, Scandinavia, Anglia etc. În Germania a pătruns chiar spre finele secolului al XII-lea, prin adaptarea alsacianului Heinrich der Glichezaere. Această adaptare, intitulată *Reinhart Fuchs*, s-a păstrat fragmentar în copii mai tîrzii şi a stat la baza unei prelucrări cunoscute din două manuscrise de la începutul secolului al XIV-lea. Mai rodnică s-a arătat filiera flamandă. Datorată unui anume Willem, probabil şi altora, versiunea flamandă *Van den Vos Rainaerde*, datînd dinainte de 1200 şi conţinînd prima „ramură" *(branche)* din *Le Roman de Renart*, a fost tradusă în germana de nord de un autor anonim, poate un cleric, şi tipărită, cu titlul *Reinke de Vos*, la Lübeck, în 1498. Tălmăcită la rîndu-i în germana de sus în 1544, cartea populară din Lübeck a fost cunoscută de Goethe, dar el a lucrat după repovestirea în proză publicată de Johann Christoph Gottsched în 1752.

În istoria circulaţiei „Romanului Vulpii" în Germania, epopeea lui Goethe reprezintă un punct culminant, nu însă şi terminus. Din interes ştiinţific, dar şi pentru succesul în masele largi de cititori, diversele versiuni au fost reeditate mereu, pînă în zilele noastre. Astfel, în 1803, 1845, 1909 şi 1967 au apărut traduceri din *Reinke de Vos*, iar în 1926 s-a tipărit în germana literară ceea ce s-a păstrat din vechiul *Reinhart Fuchs* al lui Glichezaere. Mai vrednic de reţinut este faptul că în 1846 un *Nou Reineke Fuchs* a fost publicat de Adolf Glassbrenner, scriitor şi ziarist, conducător în 1848 al Partidului democrat german, surghiunit pentru activitatea lui politică, în 1850.

Amploarea răsunetului universal al *Romanului Vulpii* se măsoară nu numai după tălmăciri şi prelucrări, ci şi după reluarea în fabule şi snoave a unor episoade izolate din context.

La vremea lor, autorii succesivi au îmbogățit povestirea cu motive mai vechi, aflate în circulație, iar scriitorii de mai tîrziu s-au inspirat din ea pentru opere proprii. Problema priorității și a dependențelor directe ar fi greu de rezolvat. Oricum, însă, parcurgînd cele douăsprezece cînturi din *Reineke Vulpoiul*, cititorii vor întîlni un număr de istorioare cu tîlc cunoscute din altă parte, unele chiar din literatura română. Este vorba în primul rînd despre povestirile înscrise pe chenarul oglinzii descrise de Reineke, dar și despre altele. Acelea care dezvoltă motivul dreptatea leului și ingratitudinea lupului față de cocostîrc se găsesc și în *Esopia* și au fost reluate de la Fontaine în *Dreptatea leului*, respectiv în *Lupul și barza*. Pățanii trăite sau narate de eroii epopeii se reîntîlnesc în numeroase fabule de La Fontaine, precum : *Broaștele care cer un monarh, Murgul și lupul, Vulpea, lupul și calul, Omul și năpîrca, Răzbunarea calului pe cerb, Măgarul și cățelul, Lupul și vulpea.*

În cadrul epopeii, scurtele povestiri au calitatea de fabule numai în subsidiar, ele fiind destinate în primul rînd a reliefa psihologia personajelor și relațiile dintre ele. Astfel, pățania lupului izbit cu copita de iapa la care l-a trimis vulpea s-o întrebe cu cît vinde mînzul califică nerozia, respectiv istețimea celor doi eterni vrăjmași. Detașate din context și individualizate ca fabule, alegoriile se pot aplica unor situații și defecte general-omenești, fără o necesară circumscriere temporală. În epopee, dînd relief și culoare unui subiect de o simplitate naivă, repetata osîndire a lui Reineke și salvarea lui *in extremis* printr-o dezvinovățire dibace, care-i înfundă pe reclamanți, au menirea expresă de a reflecta în imagini grotești un anumit mediu social, dintr-o anumită perioadă istorică. Epopeea animalieră *Reineke Vulpoiul*, la fel ca modelul ei pînă la prima lui versiune, este o satiră antifeudală fățișă. Pentru Goethe ca, dealtfel, și pentru succesorul său din pragul revoluției de la 1848, satira și-a păstrat integral conținutul și adresa, fiind o operă activă și de atitudine, lucru evidențiat cu putere de data compunerii — 1793 —, cînd orînduirea feudală primea în Franța lovituri ce pregăteau definitiva ei prăbușire și în restul Europei. Hotărît, poetul n-a reluat întîmplător faimoasa parodie a epo-

peilor și romanelor cavalerești medievale, care a trăit tot atît cît și orînduirea în cadrul căreia a luat ființă, și nici n-a scandat aproape cinci mii de hexametri numai ca un divertisment și un exercițiu de artizan. [1]

Cu toată deosebirea de subiect și veșmînt literar, *Reineke Vulpoiul* e un pandant al comediei *Marele Coft*. Aceeași societate coruptă, aceeași moralitate dubioasă, aceeași lăcomie de bunuri, aceleași intrigi și înșelăciuni și același mijloc de a le dezvălui — rîsul. Perechea regală — Leul și Leoaica — este simbolul monarhiei autocratice, înconjurate de vasali mai mari sau mai mici, cu toții porniți, ca și suveranii, pe jaf și îmbogățire. Împilarea se drapează în vorbe mari despre dreptate și morală, fățărnicia fiind practicată la toate nivelele. Alianțele între curteni se stabilesc corespunzător unor interese de moment sau de durată, în jurul celor mai puternici. Devotamentul este cîntărit după profiturile făgăduite, astfel că favorurile se cîștigă și se pierd de la o zi la alta. În perspectivă populară, lumea seniorilor feudali este, fără excepție, hidoasă și hilară. Să vedem în Reineke, așa cum au propus unii interpreți, un exponent al burgheziei medievale în conflict cu marea aristrocrație atotputernică? Mai curînd, el întruchipează nobilimea de țară (are cetăți, fortărețe, domenii), încît aparține tot păturii de sus, nefiind un adversar, ci un concurent îmboldit de aceleași porniri acaparatoare. Cum îi întrece pe toți ceilalți prin istețime, ingeniozitate, inițiativă, elocvență și chiar

---

[1] Friedrich Gundolf, atît de pătrunzător în analiza operei lui Goethe, notează despre *Reineke Vulpoiul*: „Cu mai multă osteneală, Goethe ar fi putut scrie duzini de asemenea epopei, folosind indiferent ce material, așa cum un școlar bun ar putea să redacteze compoziții bune cu indiferent ce temă, fără ca noi să știm despre felul său de a fi ceva mai mult decît pînă atunci" *(Goethe*, „Biblioteca pentru toți", Editura Minerva, București, 1971, vol. II, p. 416). Concluzia aceasta minimalizatoare decurge dintr-o premisă eronată. Pentru Gundolf, o caracteristică a personalității lui Goethe e dată de absența atitudinii critice și satirice, îndeosebi a criticii social-politice. Ca atare, prin orientarea ei satirică, epopeea *Reineke Vulpoiul* nu-l reprezintă, nu rezultă dintr-o trăire personală. În realitate, critica antifeudală este deosebit de caracteristică pentru iluministul Goethe.

curaj, portretizarea lui devine ambiguă, indignarea pricinuită de fărădelegerile sale pălind întrucîtva sub unda de simpatie aproape admirativă cu care povestitorul îi priveşte victoriile împotriva stupidităţii. Şi în privinţa aceasta, Goethe se conformează spiritului modelului, iar într-un loc comentează explicit: „mai mare comoară decît aurul e mintea". Dacă luăm epopeea ca o fabulă mare, aceasta ar fi una dintre „morale". Nu însă cea principală care, după tipic, e formulată în final:

„La-nţelepciune pe dată întoarnă-se fieştecare,
Să se ferească de rău şi să proslăvească virtutea.
Iată dar tîlcul poemei, în care poetul îmbină
Fabula şi adevărul, tot insul să poată discerne
Răul de bine, să dea-nţelepciunii a sa preţuire.
Cei care cumpără-această bucoavnă deasemeni să-nveţe
Zi de zi mersu-omenirii, c-aşa este ea zămislită
Şi va rămîne."

Tîlcul e dublu: etic şi social-politic. Deznodămîntul conflictului, prin victoria şi promovarea lui Reineke, are semnificaţia unui avertisment. În alte versiuni, Vulpoiul piere. Aici însă supravieţuirea lui subliniază cît de periculoasă e specia. Ceea ce rămîne pilduitor la el se reduce la inteligenţă, bineînţeles reevaluată şi pusă în serviciul unei cauze drepte.

Imaginea realistă a societăţii feudale se întregeşte în *Reineke Vulpoiul* prin introducerea în acţiune a oamenilor, procedeu curent şi în fabulele cu animale. Totul s-ar fi putut petrece numai în lumea făpturilor cu păr şi pene, fiindcă printre ele sînt şi unele ce-ar fi simbolizat îndestulător mulţimea obidiţilor (Iepurele, Cocoşul etc.). S-ar zice însă că autorii povestirii, creînd în spirit popular şi pe gustul poporului, au dorit să înfăţişeze mai direct nu atît postura de victime ale celor jefuiţi, cît mai ales reacţia lor de apărare energică. Cu paleta policromă şi aglomerarea de personaje pitoreşti ale unui Breughel, Goethe pune în mişcare scene de o mare vivacitate, în care ţărani, meşteşugari, preoţi şi paracliseri, bărbaţii şi femeile unui sat întreg se avîntă în luptă, la apelul celui prejudiciat, într-o spontană solidarizare a obştei. Scenele sînt parodii ale bătăliilor din *Iliada*, însă fluxul abundent de umor savuros,

hohotul de rîs fără gestul de hristoitie al mîinii duse la gură ne evocă, în pofida dichiselii în hexametri a pățaniilor, snoavele unui Anton Pann. Olimpianului nu-i displăcea forfota zgomotoasă a oamenilor de rînd. În vremea cînd concepea *Urfaust* și schița profilurile unor eroi sublimi, Mahomed sau Prometeu, filele lui de manuscris se puteau amesteca pe același pupitru cu paginile unor farse, precum *Sărbătoarea bîlciului din Plundersweilern* și altele. Ca la un spectacol de iarmaroc cu Hanswurst, pudibonderia nu și-ar avea locul, iar gluma aproape licențioasă se încrustează firesc. Nu numai Reineke și Lupoaica sînt surprinși în situații șocante pentru cei ce-și amintesc din Goethe mai ales pagini delicate sau grave, ci și bietul preot mușcat de Motan, spre disperarea bucătăresei sale. Firește, preotul estropiat e catolic, așa că repovestitorul protestant va fi fost cu atît mai bucuros să-i ia în rîs omeneștile slăbiciuni. Într-o scriere antifeudală, satira la adresa clerului nu putea să lipsească. Goethe îi dedică vreo două sute de versuri, punctînd ascuțit viciile purtătorilor de sutană : episcopii și preoții, încălcînd legămîntul castității, au copii ; ahtiați de averi și putere, storc biruri, ca aliații lor laici, practică fariseismul, simonia, lingușirea și intriga. Putregaiul moral macină structura ierarhică din jurul Sfîntului Scaun. Penitența, pelerinajul la Roma, duelul cavaleresc în arenă sub privirea spectatorilor încrezători în justiția divină, jurămîntul pe moaște, toate aceste datini și practici medievale, învăluite într-o aură solemnă în *Tannhäuser* și *Lohengrin*, sînt privite în *Reineke Vulpoiul* fără nici o pioșenie, ca niște manifestări de fățărnicie și obscurantism.

Satira și obiectul ei au trecut în epopeea lui Goethe din model. Dar, retopind și turnînd în forme noi un material ales anume din rezerva culturii universale, poetul n-a făcut nici de astădată oficiul mărunt al unui colportor de idei și sentimente străine. Iluministul Goethe a resimțit întotdeauna repulsie față de „epoca de ceață" a feudalității. Cuvintele prin care Homunculus îl caracterizează cu dispreț pe Mefisto :

„Crescut în epoca de ceață,
În vălmășagu-i hîd de cavaleri și de popime".

s-ar potrivi şi lui Reineke, acest Mefisto vulgar în blană de vulpe. De altfel, Goethe a şi ţinut să sublinieze explicit actualitatea repovestirii sale. Una dintre „xeniile publicate în *Musenalmanach für das Jahr 1797*, sub titlul *Reineke Fuchs*, sună astfel :

„Cu veacuri în urmă cîntă un poet isprăvile-acestea?
E oare posibil ? Povestea-i de ieri şi de azi."

În consens, deci, cu modelul, dar, nu mai puţin, şi cu evenimentele, poetul a repovestit isprăvile eroilor săi cu nesecată vervă şi fantezie. Episoadele se asamblează parcă de la sine, fără goluri ce-ar fi impus umpluturi, întorsăturile, oricît de neaşteptate, sînt conforme cu psihologia personajelor, conturată de la bun început, dar dezvăluită mereu mai revelator. Naraţiunea are mobilitate şi, chiar ajunsă într-un punct ce pare să preludeze un sfîrşit imediat, îşi ia din nou avînt, într-o gradaţie mereu reînnoită. Dialogul e savuros, retorica lui Reineke, o capodoperă de sofistică insolentă. Schema hexametrilor, oricum dificilă pentru poetul şi cititorul modern, devine elastică, adaptîndu-se ritmului acţiunii şi, fapt încă mai remarcabil, limbajului popular, turnat pe alocuri într-o pastă groasă, cu incrustaţii de şist sclipitor şi tăios.

*

În 1797, cînd Goethe scria *Hermann şi Dorothea*, seismul social-politic început în Franţa la 14 iulie 1789 şi zguduirile ce i-au urmat în Europa puteau să apară ca o fază istorică aproape depăşită ; în orice caz, prin distanţare, permiteau o perspectivă mai clară, însoţită de presimţirea unor noi aşezări. Reorganizarea făcea obiectul meditaţiei gînditorilor sociali şi a oamenilor politici, însă decizia avea să treacă pentru un număr de ani în mîinile strategilor militari. Din 1795, tînărul corsican Bonaparte îşi încununa fruntea cu laurii primelor victorii... Popoarele Europei, trecute prin experienţa dureroasă a unor războaie, împărţiri de teritorii şi schimbări de stăpîniri, aveau să sufere în continuare, instabilitatea, incertitudinea aveau să se prelungească, sporind mereu mai mult nostalgia după linişte şi si-

guranța zilei de mîine. Acestui dor îi dă glas Goethe în *Hermann și Dorothea.* Cu firea sa echilibrată (un echilibru consolidat prin autoeducație), poetul nu suportă dezordinea, iar înclinația de a afirma era în el mai imperativă decît pornirea de a combate, precum a și spus-o : „Aș fi vrut mai curînd să mă spînzur decît să neg veșnic, decît să fiu veșnic în opoziție, să pîndesc, gata de tragere, lipsurile și defectele contemporanilor, semenilor mei". Dacă în *Reineke Vulpoiul* a negat, recurgînd la umor parcă pentru a face satira mai suportabilă pentru el însuși, nu însă și mai puțin serioasă și eficientă, în *Hermann și Dorothea* afirmă.

Subiectul l-a cules de data aceasta dintr-o povestioară de calendar, care i-a oferit liniile mari și cadrul general : *Gera cea vrednică de dragoste și emigranții din Salzburg.* Era o relatare în stil gazetăresc, fără pretenții literare, despre soarta unor protestanți alungați din Salzburg, în 1731, de arhiepiscopul catolic, iritat că nu reușise să-i convertească. Cu bunurile casnice pe care le putuseră lua cu ei, surghiuniții au parcurs în căruțe Germania pînă în regiunea unde îi colonizase guvernul prusian. Printre emigranți se afla o fată pe care, îndrăgind-o, fiul unui tîrgoveț înstărit, întîlnit în drum, a luat-o de soție, cum se întîmplă și în poemul lui Goethe. Forma, în care a fost dezvoltat acest subiect, e din nou clasică. Cucerit pentru un răstimp de sonoritatea hexametrilor, poetul îi folosise și mai înainte de *Reineke Vulpoiul,* în *Elegiile romane, Epigramele venețiene* și alte scrieri, dar pentru *Hermann și Dorothea* stimulentul direct i l-a oferit o idilă germană compusă chiar în hexametri : *Luise* de Johann Heinrich Voss, traducătorul în germană al lui Homer. Idila lui Voss, publicată parțial începînd din 1783 și apărută în întregime în 1795, are trei părți — *Sărbătoarea în pădure, Vizita, Seara miresei* — și zugrăvește în tonuri dulci traiul patriarhal al pastorilor de la țară, cadru în care se înscriu momentele ce anticipează după datină întemeierea unei noi familii. Lui Goethe, opera aceasta i s-a părut o reușită și, cum în jurul ei se iscaseră discuții, propria sa realizare a avut și semnificația unei adeziuni. O și declară în elegia cu același titlu ca idila, *Herman și Dorothea,* din care tălmăcim

aici în forma originală ultima parte, un elocvent și frumos comentariu poetic al propriei creații :

„Totuși frumos e să fii homerid, chiar cel mai din urmă.
Deci ascultați-mi poemul cel nou ! Și iarăși să bem !
Vinul, iubirea și-un gînd prietenesc vă-ncînte urechea.
Semeni germani v-am adus în mai calmul cămin,
Unde,-nfrățit cu natura, omul ca om se formează ;
Ne însoțească-al poetului duh ce, grabnic, pe dulcea-i Luisă
I-o dărui unui prieten destoinic, spre-a noastră-ncîntare.
Triste tablouri de azi v-am mai pus dinainte ;
Însă curajul să-nvingă în neamul de soi sănătos.
Lacrimi în ochi de-a iscat, dar și bucurie în suflet
Cîntecul meu, cu drag la inima voastră mă strîngeți !
Vorba-nțeleaptă ne fie ! Că veacul așa ne învață ;
Fi-va din noi cineva pe care-l scuti de-ncercare destinul ?
Fruntea senină o-ntoarceți acum spre durerile-acelea,
Cînd, mai voioasă, gîndirea cuiva vă dezleagă-nțelesuri.
Oameni și nații putut-am cunoaște ; deci inima noastră
Știind-o mai bine, să fim bucuroși de aceasta."

Cu un subiect extras din presă și în competiție cu o operă recentă relativ similară, poemul *Hermann și Dorothea* este o creație pe de-antregul originală, în care se reflectă nu numai o experiență personală (campania din Franța, cu priveliștea derutei populației de peste Rin pornite în pribegie), ci și structura sentimentală și reflexivă cea mai intimă a lui Goethe. Poemul a fost denumit „idilă burgheză", după formula folosită de autorul însuși într-o scrisoare către Schiller. În mod curent i s-a spus și „epopee burgheză", calificare preferabilă, fiindcă ambii termeni din prima formulă includ o notă — astăzi — peiorativă. „Epopee burgheză" ar însemna o operă inspirată din viața cotidiană, spre deosebire de „epopeea eroică". Viața cotidiană este însă pusă în relație cu o stare de lucruri excepțională ivită în perioada imediat următoare revoluției franceze, iar cele două planuri sînt puternic contrastante. Opoziția netă dintre ele se face în favoarea celui dintîi, de unde impresia de idilizare a acestuia de pe o poziție conservatoare, patriarhalistă. Engels,

a cărui mare admirație față de Goethe e bine cunoscută, s-a referit la această operă a poetului cu insatisfacție, în termenii: „idila burgheză *Hermann și Dorothea* cu provincialii ei șovăielnici și atotștiutori, cu țăranii ei plîngăreți care, cuprinși de panică superstițioasă, dau bir cu fugiții în fața armatei de *sans culottes* și a ororilor războiului"[1]. Observația aceasta, dealtfel cu totul ocazională, inserată într-un articol polemic, nu pune în discuție fondul mai profund al epopeii, care solicită o analiză mai detaliată. O asemenea analiză, sub aspecte esențiale, a și fost întreprinsă de critica marxistă mai nouă. Pentru început, ni se pare interesant să consemnăm argumentele în favoarea idilei propuse de exegeza aflată pe poziția opusă, adică idealistă. Pornind de la constatarea că *Hermann și Dorothea* a devenit îndată după apariție una dintre cele mai citite opere ale lui Goethe, concurînd imensa popularitate a *Suferințelor tînărului Werther*, Friedrich Gundolf opinează că succesul acesta s-a datorat unei false înțelegeri a idilei, în care burghezia germană a văzut un elogiu adus propriului său filistinism. Dar, chiar dacă *Hermann și Dorothea* constituie „prima transfigurare și înfrumusețare de către Goethe a lumii burgheze, ba chiar a filistinismului german", frumusețea și noblețea acestei lumi așa cum apare în idilă nu-i aparțin ei, nu sînt însușirile ei efective răsfrînte ca într-o oglindă, ci, dimpotrivă, sînt reflectarea măreției sufletului poetului: „Goethe a transfigurat artistic, a beatificat această lume, nu apropriindu-și el însușirile burgheze, ci conferind acestei lumi însușirile goetheene, ceea ce îl îndreptățea să fie mișcat de victoria (artistică) pe care o cîștigase: un material mai dificil decît acesta nu biruise și nu pătrunsese niciodată; a privi și a înfățișa această lume mică și strîmtă în dimensiuni mari, ca pe ceva frumos și simplu și clasic, fusese o nouă nevoie imperioasă și un nou triumf al poetului întors din Italia"[2]. Remarca lui Gundolf, privind faptul că frumusețea și noblețea

[1] Cf. articolul *Karl Grün: „Despre Goethe, văzut din punct de vedere omenesc"*, în K. Marx și F. Engels. *Despre artă și literatură*, Editura pentru literatură politică, 1953, p. 281—282.
[2] Friedrich Gundolf, *op. cit.*, II, p. 429.

din *Hermann şi Dorothea* nu pot fi revendicate de lumea strîmtă a burgheziei, care nu posedă asemenea însuşiri, trebuie desigur reţinută. În rest, interpretarea sa, preocupată permanent de conturarea „chipului" lui Goethe, pentru care realitatea exterioară ar fi fost un material manipulat arbitrar cu un subiectivism neîngrădit, devine discutabilă. Transfigurată, modificată în esenţa ei, lumea burgheză din *Hermann şi Dorothea* şi-ar pierde caracterul social-istoric concret, fiind de fapt o imagine a sufletului poetului, o alegorie. Lucrurile nu stau aşa. Mai întîi, nu totul este frumos şi nobil în poem. În al doilea rînd, este evident că poetul n-a năzuit spre o autocaracterizare, ci spre reflectarea unei realităţi obiective şi „dezlegarea înţelesurilor" ei. Într-o scrisoare adresată lui Schiller, după ce terminase opera, mărturisea: „Am încercat, punîndu-l în creuzetul epic, să curăţ de zgura lui omenescul pur al existenţei dintr-un orăşel german şi, totodată, am năzuit să răsfrîng într-o oglindă mică marile mişcări şi transformări petrecute pe scena lumii. Timpul acţiunii se situează aproximativ în august trecut (1796) şi nu mi-am dat seama de cutezanţa întreprinderii mele decît atunci cînd ceea ce fusese mai greu trecuse." În viziunea lui Goethe, şi timpul, şi locul acţiunii erau marcate foarte precis, dar tot atît de precis vedea poetul şi ceea ce realizase prin transfigurarea materialului: degajarea de zgură a „omenescului pur" dintr-o existenţă obscură şi mărginită. Într-adevăr, el nu proslăveşte această existenţă în sine, ci omenescul ce iese la iveală, atunci cînd se înlătură zgura. Iar zgura constă din orizont restrîns, teama de înnoiri, subordonarea sentimentelor fireşti unor interese materiale etc., trăsături dominante în portretul birtaşului şi al spiţerului, ca exponenţi tipici ai micii burghezii provinciale. În aceste portrete, nimic nu este înfrumuseţat, idealizat. În *Hermann şi Dorothea,* momentul-cheie, definitoriu pentru mentalitatea burgheză, este căsătoria privită ca un aranjament între două familii avute, ca un episod important în cariera prosperă a unui tînăr. Or tocmai în acest punct central loveşte Goethe, care opune însoţirii patronate de interes, subordonate convenienţelor, o căsătorie din dragoste, ca o victorie a aceluiaşi „omenesc pur". Să reamintim în treacăt că, la vremea sa,

scriitor celebru şi demnitar înnobilat, el însuşi n-a făcut o „partidă", ci şi-a ales ca tovarăşă de viaţă o fată simplă şi săracă. Eliberarea afectului şi a voinţei umane de cătuşele prejudecăţilor nu era pentru poet o noţiune abstractă, ci o trăire. În această privinţă, notăm încă un detaliu grăitor. Povestirea *Gera cea vrednică de dragoste* se încheia cu o întorsătură surprinzătoare, un poncif al literaturii ce nu poate concepe fericirea fără bogăţie. După ce fusese peţită din dragoste, ca o nevoiaşă alungată din căminul ei, Gera scoate la iveală două sute de ducaţi, un mic tezaur, pe care-l aduce în căsnicie ca zestre. Goethe a exclus acest amănunt ca nedemn. Omenescul rămîne pur şi se manifestă prin iubire, generozitate, devotament, spirit de sacrificiu, curaj, ca şi prin capacitatea de a se smulge din marasm, pentru statornicirea unei vieţi bine rînduite pe temelii tranice, în primul rînd de ordin moral. Familia ca nucleu social rezultat dintr-o asociere afectivă este o garanţie permanentă a ieşirii umanităţii din impas. Părinţii lui Hermann şi-au întemeiat căminul pe ruinele fumegînde ale tîrgului mistuit de un pîrjol, Hermann şi Dorothea încep o viaţă nouă în vîltoarea unei bejenii. Ceea ce va forma conţinutul vieţii lor va fi munca, în grădină, în vie, pe ogor, o ocupaţie de fapt rurală, nu citadină, „burgheză". Ambianţa rustică descrisă cu o plasticitate ce-ar părea că destăinuie nostalgia după un trai patriarhal, este în realitate expresia acelei înfrăţiri cu natura, pe care poetul o aminteşte în fragmentul citat mai sus din elegia *Hermann şi Dorothea.* Pentru Goethe, natura nu înseamnează, ca pentru Rousseau, o stare primară, nici, ca pentru romantici, comuniunea sentimentală în singurătate cu un peisaj pitoresc, ci, ca pentru Herder, un ansamblu de forţe active, sub înrîurirea cărora „omul ca om se formează".

Autenticitatea, zvîcnetul de viaţă, căldura coloritului din *Hermann şi Dorothea* lasă să se întrevadă şi unele reminiscenţe autobiografice. Orăşelul aminteşte Frankfurtul pe Main din vremea copilăriei poetului, mama lui Hermann se numeşte Elisabeth, ca şi mama poetului, fiind ca şi aceasta o femeie chibzuită, afectuoasă şi înţelegătoare, un factor de echilibru şi împăcare a contradicţiilor dintre fiu şi tată. Acesta din urmă are

pornirile dominatoare de mic tiran în familie ale consilierului aulic Johann Kaspar Goethe. Toate acestea sînt elemente de construcție a cadrului și de portretistică, valorificate și îmbogățite în dezvoltarea subiectului. Numărul personajelor angajate în acțiunea propriu-zisă este redus la strictul necesar (sînt în total șase), caracterul lor și relațiile dintre ele fiind cu desăvîrșire ilustrative pentru mediul social și, cu toate că perfect realiste, subordonate evidențierii ideii poetice. Figurile sînt contrastante : tatăl — fiul, preotul — spițerul, Hermann — Dorothea. Dacă intervențiile mamei decurg din pornirea firească a unui suflet simplu și blajin, rolul activ al preotului rezultă dintr-o conștiință lucidă și o inteligență superioară, convinsă de îndatorirea sa de a-i îndruma pe ceilalți. Goethe l-a îmbrăcat pe acest personaj în sutană (evitînd precizarea dacă e protestant sau catolic), fiindcă un păstor sufletesc era cel mai indicat chip de om luminat pentru o asemenea colectivitate măruntă. De o evlavie reținută, înzestrat cu o excelentă cunoaștere a sufletului omenesc, în pofida tinereții sale, preotul e un sfetnic de nădejde și întruchipează, prin omenie, încredere în virtuțile semenilor săi, calm și tact, idealul spiritului cultivat al secolului său. Simpatia poetului îl îmbrățișează fără rezerve. În genere, deși nu trasează apăsat profilul personajelor, Goethe nu-și tăinuiește aprobarea sau dezaprobarea față de mentalitatea și comportarea lor. Sub anumite laturi, birtașul e, în comparație cu fiul său, un personaj mai „pozitiv" — decis, energic, voluntar, cu siguranță harnic, de vreme ce a asigurat familiei sale condițiile unui trai îmbelșugat. Hermann, dimpotrivă, se comportă ca un visător șovăielnic, ca un neajutorat excesiv de sfios, desigur și datorită asprei tutele paterne. Poetul e, vădit, de partea lui, pentru gingășia și firescul simțirii sale.

„Idila", reluînd povestea de dragoste din relatarea despre emigranții din Salzburg, a spart crusta ternă a banalității, printr-o primă operație de transfigurare, care a investit întîmplarea însăși cu sensuri majore. Cu arta sa de alchimist genial, care preschimbă materiale modeste în aur, Goethe a amplificat o dată mai mult strălucirea măruntului episod, proiectîndu-l pe fundalul istoric. Faptul divers din 1731, un eveniment local, este

înlocuit cu tabloul vast al „marilor mişcări şi transformări petrecute pe scena lumii" în anii cînd a fost scris poemul. *Hermann şi Dorothea* a devenit astfel o operă de actualitate dintr-o perspectivă cuprinzătoare asupra epocii şi a lumii şi cu un mesaj pe care elegia cu acelaşi titlu nu face decît să-l enunţe mai direct. Realitatea dramatică este nu numai reflectată în „mica oglindă' a orăşelului de provincie, ci şi interpretată dintr-un unghi de vedere filozofic. Circumstanţele de loc şi timp, menţinîndu-şi cu pregnanţă specificul geografic şi istoric, se deschid spre universal şi general. Refugiul, surprins în înfăţişările sale dureroase concrete, capătă astfel dimensiunile unei imagini a dezorganizării vieţii omeneşti ca urmare a unei intervenţii brutale din afară, în cazul dat, războiul. Că războiul acesta este o înfruntare între revoluţie şi contrarevoluţie, sau că bejenarii sînt germani, iar armata de care fug, franceză, sînt aspecte de ordin secundar, care n-ar modifica priveliştea haosului, nici natura suferinţelor omeneşti. Menţiunea în poem a revoluţiei franceze însăşi e pozitivă, însă revoluţia căreia Goethe nu-i refuză adeziunea se profilează abstract, în acelaşi spirit iluminist, ca o mişcare menită să instaureze dreptatea, libertatea de gîndire, egalitatea şi înfrăţirea dintre oameni printr-un consens unanim patronat de raţiune. O asemenea „revoluţie" i-a putut înfrăţi pe ocupanţii francezi cu germanii de peste Rin, precum i-a determinat pe unii germani să se solidarizeze cu Franţa, plecînd chiar la Paris, pentru a acţiona acolo. Primul logodnic al Dorotheei a fost unul dintre aceştia. Se pare că în persoana tînărului entuziast cucerit de cauza revoluţiei, Goethe a ridicat un mic monument anonim „ţăranul filozof" Adam Lux, originar dintr-un sat de lîngă Mainz. Împreună cu Georg Forster, Lux s-a dus într-adevăr la Paris, unde şi-a exprimat dezacordul faţă de teroare, încercînd s-o combată prin foi volante în care cerea unitate şi bună înţelegere. Ca urmare a acestei manifestări a sfîrşit pe eşafod. Violenţa îi repugna lui Gothe, care a făcut din bătrînul conducător al refugiaţilor purtătorul său de cuvînt în condamnarea vehementă a teroarei. Bătrînul are prestanţa unui patriarh biblic, într-o obştie azvîrlită înapoi la un început de lume, cînd totul trebuie reluat de la capăt.

în dezorganizare și derută, putința și certitudinea redresării își află temeiul tot în „omenescul pur". Situațiile-limită scot la iveală forțe, altminteri necunoscute, din sufletul omului simplu. În fața unei primejdii posibile, pînă și molcomul Hermann izbucnește în perorații eroice, izvorîte din dorința de a-și apăra căminul, patria și pacea. Încrederea în om, în hotărîrea și posibilitatea lui de a-și pune în valoare însușirile în slujba speței și pentru propășirea ei, este expresia optimismului lui Goethe. Georg Lukács sesizează aici și o manifestare a democratismului său, fiindcă cele mai armonioase alcătuiri sufletești, însăși „perfecțiunea umană" sînt întrupate de poet în personaje din straturile plebeiene, nu din pătura superioară, în femei, mai mult decît în bărbați (masa femeilor aflîndu-se, în epocile trecute, într-o mai netă stare de inferioritate socială). Un asemenea personaj este Dorothea, o fată modestă, cu o experiență de viață restrînsă, supusă deodată de evenimente la încercări teribile. Ipotetica victimă neputincioasă reacționează cu o hotărîre nebănuită, desigur, nici de ea însăși mai înainte. Cutezătoare și lucidă în momentele cele mai grele, are puterea nu numai să se apere pe sine, ci și să-i ajute pe ceilalți. Resursele sale sufletești se aprind ca o flacără în bătaia vîntului, atît cît durează furtuna „Marea artă a lui Goethe — scrie în acest sens Georg Lukács — se vădește în aceea că descrie eroismul Dorotheei în acord deplin cu caracterul ei modest și simplu, ca pe ceva care a mocnit dintotdeauna latent în ea ca o potență și care a fost chemat la viață prin marile evenimente ale vremii, dar și ca pe ceva care nu aduce cu sine pentru ea o schimbare definitivă a vieții și a psihologiei sale. După ce necesitatea obiectivă a modului eroic de a acționa a trecut, Dorothea se reîntoarce la viața ei obișnuită." [1] În evoluția artei epice, surprinderea acestui adevăr psihologic, ilustrat și de Klärchen (în drama *Egmont*), o fată din popor înzestrată cu potențe eroice chemate la viață tot de o mișcare revoluționară (din Țările de Jos), este, cum remarcă Lukács, o inovație de mare însemnătate, pe care Walter Scott

---

[1] Georg Lukács, *Romanul istoric*, în *vol cit.*, p. 61-62.

avea s-o ducă mai departe, accentutînd caracterul istoric al eroismului popular.

Hermann şi Dorothea se numără printre puţinele opere mai mari, pe care Goethe le-a rotunjit din prima redactare, fără a mai simţi ulterior nevoia de a reveni asupra lor. În alianţă cu fantezia poetică, reflecţia şi-a rezervat rolul principal, ceea ce se vede şi din arhitectura poemului, structurat în nouă cînturi, după numărul muzelor, al căror nume este aşezat deasupra titlurilor. Sugestia acestui patronaj mitologic îi va fi fost dată poetului de modul în care au fost organizate, în epoca alexandrină, *Istoriile* lui Herodot, distribuite în nouă cărţi intitulate cu numele muzelor. Dacă împărţirea naraţiunii în nouă episoade, sau tablouri, centrate pe un moment din parcusul linear al subiectului, s-a realizat fără stridenţa unei segmentări artificiale, nominalizarea a rămas arbitrară, deşi se observă un anume efort de a potrivi „specialitatea" muzelor cu nota dominantă a fiecărui cînt. Goethe şi-a manifestat aici mai curînd dorinţa de a fi un homerid, ataşînd creaţiei sale o podoabă clasică în plus. Podoaba nu e disonantă. Cu atît mai mult hexametrii sînt adecvaţi atmosferei generale de elevată detaşare. Ca în toate operele sale de construcţie clasică, Goethe a evitat pastişa. Invocaţia patetică (folosită o singură dată în *Reineke Vulpoiul)*, implicarea elementului supranatural în acţiune, retorismul (de asemenea, cu excepţia lui *Reineke*, unde e inevitabil), comparaţia amplificată şi alte elemente din recuzita celor vechi sînt lăsate deoparte. Goethe procedează nu ca un amator de antichităţi, ci ca un artist modern, care preia dintr-un tezaur nepieritor ceea ce îi poate folosi pentru a înveşmînta potrivit şi expresiv sentimente şi idei din veacul său. E un clasic prin ţinută spirituală, nu prin imitaţie servilă.

Printre cele dintîi ecouri în literatura română ale *Romanului Vulpii* ar putea fi considerată povestirea *Ursul pîcălit de vulpe*, scrisă de Ion Creangă pentru *Metodă nouă de scriere şi cetire*, a cărei primă ediţie a apărut la Iaşi în 1868. Dependenţa rămîne ipotetică, întrucît e vorba de un epizod izolat, pe care

Creangă l-ar fi putut cunoaşte de altundeva. În orice caz, *Reineke Vulpoiul* nu intră în discuţie ca o sursă posibilă. La Goethe, victima păcălelii este lupoaica, la clasicul român, ursul, ceea ce conferă epizodului caracterul unei legende populare animaliere, care explică de ce ursul n-are coadă.

Jupîn Rănică Vulpoiul (1875) de A. I. Odobescu ne îndrumă însă fără nici un dubiu spre *Romanul Vulpii*, preluat, după cum se apreciază îndeobşte, din versiunea franceză sau flamandă. Numele personajului principal provine totuşi de la Goethe, forma Rănică derivînd evident din Reineke, şi nu din francezul Renart sau flamandul Rainaert. Odobescu va fi cunoscut deci şi *Reineke Vulpoiul*, poate tot dintr-o tălmăcire franceză. Ce-i drept, subiectul este desfăşurat de el întocmai ca în epopeea lui Goethe, dar acest paralelism nu motivează stabilirea unei filiaţii directe între cele două scrieri. Să notăm în treacăt o deosebire ce capătă o anumită greutate în lipsa altor argumente : prietena şi sfetnica de la curte a lui Rănică este Albina, în vreme ce acelaşi personaj e întruchipat la Goethe de Maimuţă. O deosebire mult mai importantă prezintă finalul. Dacă în *Reineke Vulpoiul* vicleanul personaj îşi continuă nepedepsit existenţa, ba chiar ajunge la mare cinste, în *Jupîn Rănică Vulpoiul*, după ce rămîne o vreme „mare şi tare", e demascat, în sfîrşit, definitiv, urmărit şi făcut „mici-fărămici". S-a remarcat că această încheiere se aseamănă cu deznodămîntul „moralizator" din versiunea flamandă a lui Willem. De fapt, avem a face cu o rezolvare a conflictului în cel mai pur spirit al basmului românesc, care nu omite niciodată sancţionarea drastică a răului. Ca şi în povestirile mitologice, Odobescu a dat naraţiunii turnura unui basm şi a şi intitulat-o „basm pentru copii, localizat". Povestea începe cu formule-tip din folclor, Leonilă poartă, ca în basmele noastre, titlul de împărat, iar dregătorii din jurul său sînt „boieri" avînd, ca la curţile domneşti de la noi, funcţia şi denumirea de „vornic", „ban", „postelnic", „logofăt", „medelnicer" etc. Localizarea este desăvîrşită. Lui Berbecilă, „ţîrcovnicul palatului", i se ataşează apelativul „chir". Chir Berbecilă îi citeşte lui Rănică o „molitvă". La lupta dintre Rănică şi Falcă-Lată asistă multă lume, „de la vlădică pînă la opincă". Pe victorios, împăratul îl „îmbrăcă cu

caftan de catifea roșie îmblănit și îl făcu mare vistier". Odobescu simplifică mult narațiunea, reținînd rezumativ momentele principale ale subiectului și folosind cu parcimonie vorbirea directă. Rezumatul său, în cel mai autentic stil popular, se încheagă într-un tot perfect echilibrat ce nu trădează nicăieri graba și uscăciunea unei comprimări. Adresîndu-se copiilor, scriitorul a înlăturat ceea ce ar fi fost nepotrivit într-un text destinat acestora și a găsit unele soluții ingenioase. Astfel, pentru a-l birui pe Falcă-Lată, Rănică îi strigă: „Sai, jupîne vornice, c-au scăpat mieii din staul și-i mănîncă cîinii!" Șiretlicul, mizînd pe lăcomia lupului, înlocuiește... lovitura sub centură a Vulpoiului: o mușcătură de o parte foarte delicată a adversarului. Transformat în basm, rezumatul epopeii și-a pierdut calitatea de satiră antifeudală, fiind plasat în trecut numai pentru culoare și pitoresc.

Pe o cale diametral opusă a mers junimistul Anton Naum în a sa „epopee eroi-comică" *Povestea Vulpei,* publicată mai întîi în *Convorbiri literare* (1893), apoi în volum (1902). La „Junimea" exista un adevărat cult al lui Goethe, membrii societății mîndrindu-se că sînt cei mai buni cunoscători din România ai operei marelui poet german. Este explicabil de ce mai mulți junimiști și-au încercat puterile traducînd din această operă, sau luînd-o ca model pentru scrieri proprii. Rezultatele de valoare nu s-au obținut, însă, nici într-o direcție, nici în cealaltă. *Povestea Vulpei* se impune totuși, fie și numai prin întindere (aproape cinci mii de versuri) ca tentativa cea mai cutezătoare. Pînă la ce punct este însă această scriere o adaptare după *Reineke Vulpoiul,* cum o consideră, printr-o formulă aruncată în treacăt, istoria literară? Încă din 1932, Victor Morariu a căutat un răspuns la această întrebare, fără să ajungă, după un amplu și bine condus studiu, la o rezolvare sigură a problemei: dependența de Goethe „n-o putem afirma cu certitudine categorică; n-am găsit nici o paralelă și nici o altfel de probă destul de convingătoare în sensul acesta." [1] Paralele există totuși. Între

---

[1] Victor Morariu, *„Povestea Vulpei" de Anton Naum și „Reineke Fuchs" de Goethe,* Ed. „Bucovina", București, 1932, p. 40.

cele două scrieri, sînt, pe o anumită întindere, asemănări, în primul rînd de subiect, iar în cîntul al VI-lea găsim și o aluzie la Goethe: „Unul, mai cu samă, unul de la Rhin a îndrăznit / Onorabilul meu nume să mi-l dea la tipărit, / Și, făcînd din el un titlu zgomotos, atrăgător, / Și-a mărit în toată lumea faima sa de autor..." Narațiunea începe la Anton Naum, ca în *Reineke Vulpoiul*, cu un pasaj de descriere a naturii la Rusalii și urmează fidel etapele cunoscute. Dar acțiunea se diluează și se extinde nemăsurat. În primele zece din cele cincisprezece cînturi ale sale, Naum abia epuizează conținutul cînturilor I și II din epopeea lui Goethe. În continuare, el modifică integral finalul, renunțînd să mai ducă pînă la capăt subiectul preluat fragmentar. Jîgoranu, cum se numește eroul în *Povestea Vulpei*, pune la cale un complot pentru detronarea împăratului, complotul e descoperit, începe un război aprig, care, spre deosebire de rest, e tratat sumar. Coliziunea ia sfîrșit printr-o bruscă intervenție divină: cerul pedepsește „bestiile blestemate", luîndu-le facultatea de a vorbi și punîndu-le pentru vecie „sub bimana stăpînire".

Anton Naum a avut la îndemînă și o ediție din *Reineke Vulpoiul*, precum putem deduce și din faptul că în volumul său din 1902 sînt reproduse gravurile desenate de pictorul Wilhelm Kaulbach pentru o ediție a epopeii lui Goethe. Dar nici acest fapt, nici citata aluzie la poetul german, sau asemănările de subiect amintite nu ne îndrituiesc să vorbim în continuare despre *Povestea Vulpei* ca despre o „adaptare" propriu-zisă după *Reineke Vulpoiul*. În ce ne privește, ne-am mai întreba, în sfîrșit, dacă nu cumva Zegriceanu, cum l-a numit Naum pe lup, ar putea fi o formă inspirată de un text francez, în care lupului i se spune Isengrin. Oricum ar fi, este clar că Anton Naum nu și-a propus să repovestească ori să prelucreze epopeea lui Goethe, sau indiferent ce altă versiune, ci a împrumutat, și din *Reineke Vulpoiul*, cîteva episoade și personaje de fabulă, ca să scrie o satiră politică personală. În fond, el valorifică substratul cel mai prețios al *Romanului Vulpii* — tendința critică. Faptul e cu atît mai lăudabil, cu cît critica e actualizată, în sensul că nu mai vizează vicii ale feudalismului, ci înfățișări ale institu-

ţiilor şi moravurilor politice din România de pe la sfîrşitul secolului al XIX-lea. Intenţia meritorie nu şi-a găsit însă şi o expresie pe măsură. Deşi critica nu e obiectivă, ci partizană (antiliberală), succesul artistic al întreprinderii ar fi fost posibil, cum o probează strălucit, prin generalizare şi forţă, partea satirică din *Scrisoarea III* de Eminescu. Lui Naum i-a lipsit puterea magică a poetului, astfel că, atunci cînd nu sună măcar a pastişă eminesciană, versurile sale sînt de tot pedestre, de un umor silit şi greoi, sau prea stridente prin violenţa vulgară a limbajului.

Epopeea *Reineke Vulpoiul* nu prea i-a ispitit pe traducătorii români. Abia în pragul comemorării a o sută de ani de la moartea lui Goethe, mai exact, în 1931, Eugen Boureanul a publicat în editura ziarului *Universul* o „versiune românească" intitulată *Povestea Vulpoiului şiret*. Avem a face cu ceea ce se numeşte o „traducere liberă", în care textul original e urmat îndeaproape, însă fără exigenţa unei transpuneri cît mai fidele. Hexametrul a fost înlocuit cu un vers mai uşor (iambul, cu rimă pereche) şi s-au operat omisiuni, uneori de nedorit, dar, deşi lipsită de avînt poetic, repovestirea curge fără poticniri şi oferă o lectură plăcută, pentru copii.

La fel ca originalul, în Germania, poemul *Hermann şi Dorothea* s-a bucurat la noi de un interes special. Pînă la prima ediţie (din 1941) a tălmăcirii Laurei Dragomirescu, au mai apărut alte şase traduceri, unele reeditate de cîte două şi trei ori. Cea dintîi este „traducţiunea liberă" a lui Constantin Morariu, publicată în 1884, la Gherla. În 1903, o „traducere în formele originale" a tipărit A. Zaman, iar în 1911 s-au editat două traduceri, una semnată de Maria Baiulescu, la Braşov, alta, datorată lui Oreste, la Bucureşti (cea din urmă, reluată în alte două ediţii, în 1916 şi 1925). A urmat, în sfîrşit, o traducere semnată de Barbu Constantinescu (prefaţa volumului este datată 1908, dar, apreciind după numărul 974 al colecţiei „Biblioteca pentru toţi" — seria veche, Leon Alcalay, apariţia se situează mult mai tîrziu).

Cu mult înaintea tuturor acestor traducători, în 1870, viitorul istoric A. D. Xenopol, pe atunci student la Berlin, îmboldit de juvenile veleităţi literare, ca şi de admiraţia nutrită faţă de

Goethe de prietenii săi de la Iaşi, relua în hexametri Cîntul I din *Hermann şi Dorothea*, după ce-l transpusese mai întîi în iambi. La 6 februarie, expedia acest început lui Iacob Negruzzi şi, după ce-l ruga pe acesta să facă toate însemnările privitoare la traducere, limbă şi versificaţie, adăuga: „Citeşte-o şi în «Junimea», cred că, dacă în iambe a fost găsită tot încă nu prea ră, apoi aceasta în hexametre să capete desigur un grad mai înalt de aprobare".[1] În vara anului următor, studentul continua tălmăcirea „încet, dar bine" şi se gîndea la un studiu introductiv. Dificultăţile vor fi depăşit puterile tînărului literat amator. Traducerea a rămas neterminată, iar în revista „Junimii" n-a apărut nici primul fragment.

În aceeaşi vreme, chiar în 1870, corespondentul din Iaşi al lui Xenopol, Iacob Negruzzi, publica în *Convorbiri literare* idila în cinci cînturi *Miron şi Florica*, „la formarea cărei idei — după cum mărturiseşte autorul — au contribuit în parte pastelurile lui Alecsandri".[2] Precizarea trebuie reţinută, fiindcă semnalează o tutelă literară pe care o socotim tot atît de importantă ca aceea a lui Goethe, menţionată, fără excepţie, de istoricii noştri literari, care afirmă că poemul lui Negruzzi este „imitat după *Hermann şi Dorothea*" (G. Călinescu). Fără îndoială, scriitorul ieşean, admirator şi el al titanului de la Weimar (în 1867 a ţinut, sub auspiciile „Junimii", o prelecţiune populară despre *Faust*), a fost stimulat să-şi compună idila de lectura poemului lui Goethe. Titlul însuşi, alcătuit din alăturarea numelui celor doi eroi, evocă modelul, înţeles, altminteri, foarte superifical. Negruzzi a imaginat formal o situaţie similară: după înlăturarea unor piedici, doi tineri obţin consimţămîntul părinţilor să se căsătorească; opoziţia pe care o întîmpinaseră (în *Miron şi Florica*, din partea mamei fetei) fusese determinată de motive materiale: Miron era sărac, astfel că i s-ar fi preferat alt flăcău, înstărit şi cu carte; părinţii Floricăi au şi ei doi sfetnici, printre care preotul din sat. Psihologia eroilor este şi ea paralelă: Miron e un

---

[1] Cf. I. E. Torouţiu, *Studii şi documente literare*, II, „Bucovina", Bucureşti, 1932, p. 66-67.
[2] *Ibid.*, p. 397.

tînăr sentimental care varsă „ploi de lacrimi", Florica, o fată energică, hotărîtă să-și apere dreptul la dragoste. Scriitorul ieșan introduce și el un tablou istoric, din vremuri trecute, care nu are însă nici o legătură cu subiectul. În succesiunea ruralismului idilic al lui Alecsandri, Iacob Negruzzi a scris o povestire cu subiect sătesc de tipul și în spiritul nuvelelor pe care, peste vreo trei decenii, le vor confecționa sămănătoriștii. Lipsește încadrarea istorică, deci și îmbogățirea cu sensuri majore a măruntei întîmplări. Dacă se poate vorbi de un substrat filozofic, acesta se află la antipodul celui din așa-numitul model, constituind o concesie făcută unei mentalități obscurantiste. Nu dragostea hotărăște însoțirea celor doi tineri, ci „ursita", despre al cărei rol decisiv în viața oamenilor moș Trohin, unul dintre sfătuitorii părinților Floricăi, perorează foarte convins cu o argumentație pe care autorul n-o contestă, ba chiar o confirmă în finalul scrierii sale. Prin cadrul rural, prin tipologie și atmosferă, *Miron și Florica* este o idilă în sensul cel mai propriu al termenului. Involuntar, dintr-o perspectivă îngustă și falsă asupra vieții de la țară, Iacob Negruzzi, pornind de la Goethe, a anulat marele pas înainte făcut de acesta, ca să se întoarcă la punctul lui de plecare, idila *Luise* de Voss, de care ne amintesc, desigur întîmplător, și unele episoade (petrecerea, pețitul). [1]

ION ROMAN

---

[1] Idila *Miron și Florica* a fost retipărită în ediția Iacob Negruzzi, *Scrieri complete*, II, *Poezii*, București, Ed. librăriei Socec & Comp., 1894. O traducere în germană: *Miron und Florica*, Idylle in 5 Gesänge von J. Negruzzi. Deutsch von Theochar Alexi, Kronstadt, Druck und Verlag von Römer & Kamner, 1878.

TABEL CRONOLOGIC

1749 *28 august, ora 12* Se naşte la Frankfurt pe Main Johann Wolfgang Goethe, fiu al consilierului aulic Johann Kaspar Goethe şi al Katharinei Elisabeth, născută Textor.

1750 Se naște Cornelia, sora lui Johan Wolfgang Goethe.

1753 De Crăciun, Johann Wolfgang Goethe organizează pentru familie prima sa reprezentaţie cu marionete.

1755 Băiatul este profund impresionat de vestea marelui cutremur care a distrus în ziua de 1 noiembrie o bună parte a Lisabonei.

1756 Începe războiul de şapte ani.

1757—1759 Primele poezii şi fragmente dialogate ale lui J. W. Goethe, păstrate într-un caiet intitulat *Labores juveniles (Lucrări de tinereţe).*

1757 Se naşte Karl August, viitorul duce de Saxa-Weimar.

1759 *Ianuarie* Francezii, aliaţi ai Austriei, ocupă oraşul Frankfurt. Comandantul trupelor de ocupaţie este

încartiruit în casa Goethe. Împrietenindu-se cu fiul unei actrițe franceze, J. W. Goethe se familiarizează cu limba franceză și asistă la reprezentații cu piese de Racine, Voltaire, Molière.

Apare lucrarea *Memorii socratice* de J. B. Hamann, pe care Goethe îl va considera unul dintre marii săi dascăli.

10 noiembrie Se naște la Marbach Friedrich Schiller.

1763 februarie Tratatul de pace de la Paris pune capăt războiului de șapte ani.

1764 *6 iunie* Se naște Christiane Vulpius, fiica unui funcționar de arhivă, viitoarea soție a lui J. W. Goethe.

Apare *Istoria artei antichității* de J. J. Winckelmann.

1765 *Octombrie* J. W. Goethe începe să frecventeze cursurile Universității din Leipzig, unde îl are ca profesor, între alții, pe fabulistul Chr. F. Gellert. Studiază desenul cu A. F. Oeser.
Tînărul poet se îndrăgostește de Anna Katharina (Kätchen) Schönkopf, care-i inspiră poeziile din ciclul *Annette*, caligrafiat de Behrisch în 1768.

1766 Apare romanul *Vicarul din Wakefield* de O. Goldsmith, care-l va încînta pe Goethe.
Lessing publică *Laocoon sau Despre limitele picturii și ale poeziei.*

1767 Goethe scrie *Toana îndrăgostitului*, pastorală inspirată de dragostea pentru Kätchen (piesa se va tipări abia în 1806). Asistă la reprezentarea comediei lui Lessing *Minna von Barnhelm.*

Începe să apară traducerea germană în proză a *Divinei Comedii* de Dante.

1768 Lessing vizitează Leipzigul, fiind primit cu admirație de tineri, printre care și studentul J. W. Goethe. Uciderea la Triest a lui J. J. Winckelmann, căruia Goethe îi va dedica mai tîrziu o lucrare, impresionează adînc cercurile din Leipzig.
August Bolnav, J. W. Goethe se întoarce la Frankfurt. Citește operele lui Klopstock, Wieland, Shakespeare, Paracelsus, vechea legendă a doctorului Faust. Scrie piesa *Complicii* (tipărită în 1780).

1770 *Aprilie* J. W. Goethe se instalează la Strassbourg, pentru a-și continua studiile.
Are loc un eveniment decisiv pentru formația lui : cunoștința cu Herder.
Dragostea pentru Friederike Brion, fiica pastorului din Sesenheim, îi inspiră *Cîntecele din Sesenheim* (1770—1771), printre care : *Cîntec de mai, Bun venit și bun rămas, Răsura.*

1771 *August* Goethe își ia licența în drept civil și canonic și se întoarce la Frankfurt.
Octombrie Organizează în orașul natal sărbătorirea lui Shakespeare, cu care prilej scrie conferința *De ziua lui Shakespeare.*
Redactează prima versiune a dramei *Goetz von Berlichingen.*

1772 *Mai* Goethe este numit referent la Camera imperială de justiție din Wetzlar. Dragostea pentru Charlotte Buff, logodnica unui prieten, are în sufletul său ecouri răscolitoare.
Septembrie Se reîntoarce la Frankfurt, unde îi parvine vestea sinuciderii fostului său coleg, Jerusalem, ceea ce-i sugerează finalul unui roman despre o dragoste nefericită.

Tipărește articolul *Despre arhitectura germană*. Începe să publice împreună cu Herder și J. H. Merck *Frankfurter Gelehrte Anzeigen.*

Se naște Novalis.

1773—1775 Lucrează la prima versiune din *Faust: Urfaust* (descoperită abia în 1887, la Dresda).

1773 Scrie părți din dramele *Mahomed, Prometeu* și proiectează un *Cezar* și un *Socrate*. Se amuză scriind farsele *Zei, eroi și Wieland, Satyros sau demonul zeificat al pădurii, Sărbătoarea bîlciului din Plundersweilern.*
Reface și tipărește *Goetz von Berlichingen.*

1774 Face cunoștință și întreprinde o călătorie pe Rin cu J. B. Basedow și J. K. Lavater, ale cărui *Fragmente fiziognomice* încep să apară în acest an (1774). Se întîlnește cu Klopstock, care încheiase în anul precedent publicarea epopeii *Messiada.*
O tînără din Frankfurt îi propune poetului să dramatizeze *Memoriile* lui Beaumarchais. După opt zile, Goethe îi prezintă manuscrisul unei piese în cinci acte: *Clavigo,* pe care o și tipărește în același an, fiind prima carte semnată cu numele său.
În toamnă, apare romanul *Suferințele tînărului Werther*, care-l face pe autor celebru și dincolo de hotarele limbii germane. Alte scrieri din acest an: *Peregrinările pămîntești ale artistului* și *Apoteoza artistului*, apoi *Ganimede, Farsa de carnaval a părintelui Brey,* fragmentul *Jidovul rătăcitor.*
O trupă din Berlin reprezintă *Goetz von Berlichingen.*
Decembrie Karl August, viitorul duce de Saxa-Weimar, aflat în trecere prin Frankfurt, dorește să-l

cunoască pe poet și e fermecat de spiritul său strălucitor.

G. A. Bürger publică balada *Lenore.*

1775 O nouă dragoste : Lili Schönemann, cu care se logodește, dar la care va renunța, și datorită stăruințelor depuse de rude. Pentru Lili scrie poezii și piese : *Către Belinda, Parcul lui Lili* etc., respectiv *Erwin și Elmira, Claudine de Villa Bella, Stella.*
Poetul pendulează între extreme : farsa grotescă *Nunta lui Hanswurst,* din care redactează un fragment, și drama *Egmont,* la care începe acum lucrul. Însoțit de tinerii conți von Stolberg, vizitează pentru prima dată Elveția. Karl August preia conducerea ducatului de Saxa-Weimar și-l cheamă de îndată pe Goethe la curtea sa.
Noiembrie Poetul sosește la Weimar, oraș pe atunci cu 6 000 de locuitori, unde se stabilește definitiv.
Ia ființă la Weimar un teatru de amatori, care va funcționa pînă în 1783. Goethe e conducător, regizor, actor principal și autor.

1776 Goethe publică piesa *Stella.* Scrie *Frate și soră.* Ducele îl numește consilier privat de legație.
O nouă afecțiune a poetului, aceasta de durată : doamna Charlotte von Stein.
Invitat de Goethe, Herder vine și el la Weimar.

Fr. M. Klinger publică piesa *Furtună și avînt (Sturm und Drang)* care va da numele cunoscutei mișcări literare din Germania.
Friedrich (Maler) Müller începe publicarea unui fragment dramatic : *Viața lui Faust.*

1777 Goethe începe să scrie *Misiunea teatrală a lui Wilhelm Meister.* Pune în scenă la teatrul de amatori piesa *Complicii.* O poezie memorabilă : *Către lună.*

Întreprinde o călătorie în Harz, care-i va inspira poezia *Călătorie în Harz iarna.* Scrie piesele : *Proserpina, Lila, Triumful sensibilității.*
Moare Cornelia, sora poetului.

1778 J. W. Goethe vizitează Berlinul.

Apar *Poezii* de G. A. Bürger și *Nathan Înțeleptul* de Lessing. Mor Voltaire și Rousseau.

1778—1779 Herder publică marea culegere *Cîntece populare* (în ed. din 1807 : *Vocile popoarelor în cîntece).*

1779 Goethe e numit consilier intim. Face, împreună cu ducele, o a doua călătorie în Elveția și dă formă literară volumului *Scrisori din Elveția,* pe care-l va publica abia în 1796.
Pune în scenă la teatrul de amatori din Weimar pastorala *Toana îndrăgostitului,* în care îl interpretează pe Eridon. Scrie piesa *Jery și Betäly.*
Începe, continuînd-o în 1780, versiunea în proză a dramei *Ifigenia în Taurida.*

1780 Goethe lucrează la versiunea în proză a dramei *Torquato Tasso.* Scrie comedia *Păsările,* după Aristofan, apoi, între alte poezii, un *Cîntec de noapte al drumețului.* Tipărește *Complicii.*

1781 Goethe scrie pieseta *Pescărița.*

Apare drama *Hoții* de Fr. Schiller.
Apare *Critica rațiunii pure* de Immanuel Kant.
Moare Lessing.

J. H. Voss publică traducerea în germană a *Odiseei.*

1782 Ducele Karl August îl înnobilează pe Goethe și-l numește conducător al Camerei de finanțe. Moare J. Goethe, tatăl poetului.

1783 Cu prilejul naşterii prinţului moştenitor de Weimar, poetul începe să scrie piesa *Elpenor*, rămasă în fragment. O poezie creată în acest an : *Dumnezeiesc*.

1784 Goethe redactează ciclul *Tainele* (terminat în 1785). Scrie poezia *Dedicaţie*. Cercetările de anatomie îl duc la un rezultat care-i surprinde pe specialişti : descoperă osul intermaxilar la om.
Călătoreşte în Braunschweig.

1785 Fără ştirea autorului (care-l va publica abia în 1830) F. Jacobi dă la tipar poemul *Prometeu*.
Însoţind curtea, Goethe îşi petrece concediul la Karlsbad.
Încheie primul contract pentru publicarea operelor sale alese.

Henri Tabor traduce în limba germană lucrarea chimistului suedez Torbern Olof Bergman, *De attractionibus electivis*, cu titlul *Wahlverwandschaften*, care va fi mai tîrziu şi titlul romanului goethean. Aici se găseşte descrisă o experienţă chimică, reluată de Goethe în capitolul IV al romanului său, pentru a explica natura şi legile afinităţilor între elementele chimice şi, prin analogie, între oameni.

1786 Aflat din nou la Karlsbad, Goethe pleacă pe neaşteptate în Italia. Vizitează Veneţia, Neapole, Sicilia, dar locuieşte cea mai mare parte a timpului la Roma. Şederea în Italia determină o cotitură decisivă în existenţa şi creaţia lui.

1787 În Italia, Goethe termină *Egmont* şi *Ifigenia în Taurida*, trimiţîndu-le lui Herder la Weimar, pentru a fi date la tipar.

Apare *Don Carlos* de Schiller, care face o vizită la Weimar, unde ducele Karl August îl numeşte consilier.

1788 Goethe se întoarce la Weimar. Îndrăgostit de Christiane Vulpius, eroina iubirii fericite din *Elegiile romane*, o instalează la el acasă.

1789 Poetul definitivează ciclul *Elegiile romane* și drama *Torquato Tasso.*

14 iulie Marea revoluție franceză.
25 decembrie. Se naște August von Goethe, fiul poetului și al Christianei Vulpius.

1790 A doua călătorie în Italia : *Epigrame venețiene.* Poetul publică *Torquato Tasso* și *Faust (un fragment).*

1791 Goethe este numit director al Teatrului de Curte din Weimar. Scrie comedia în cinci acte *Marele Coft.*

Fr. M. Klinger dezvoltă legenda lui Faust, în *Viața, faptele și călătoria în iad a lui Faust.*

1792 Însoțindu-l pe ducele Karl August, care comanda o unitate încadrată în armata prusiană, Goethe ia parte la campania din Franța.
20 septembrie Asistă la bătălia de la Valmy, unde voluntarii francezi opresc înaintarea invadatorilor. În ajun, el exclamase : „Începînd de astăzi și din acest loc, o eră nouă se deschide în istoria lumii".

Schiller și Klopstock sînt proclamați cetățeni de onoare ai Republicii franceze.
Se naște J. P. Eckermann, viitorul secretar al lui Goethe.

1793 Goethe e de față la asediul și cucerirea orașului Mainz. Redactează parțial *Reineke Vulpoiul.* Scrieri sugerate de stările de lucruri revoluționare din Franța : *Generalul burghezilor* și *Răzvrătiții.*

1794 Începutul marii şi fertilei prietenii cu Fr. Schiller.

1795 Schiller începe editarea publicaţiei *Hore* (pînă în 1797), în care dă la lumină *Convorbirile emigranţilor germani* de Goethe, şi a *Almanahului muzelor* (pînă în 1800).

Schiller tipăreşte *Scrisori despre educaţia estetică*, iar Voss, *Luise*, care-i va sugera lui Goethe forma poemului *Hermann şi Dorothea.*

Se naşte Th. Carlyle, viitorul admirator şi discipol al lui Goethe.

1796 Se sfîrşeşte apariţia romanului *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister,* începută în anul anterior. Goethe traduce autobiografia lui Benvenuto Cellini şi publică împreună cu Schiller *Xeniile.* Devine prim-ministru la Weimar.

1797 Anul marilor balade : *Ucenicul vrăjitor, Logodnica din Corint, Zeul şi baiadera* etc. Paralel cu poemul *Hermann şi Dorothea* (apărut în 1798), creează, pînă în 1801, anexele la *Faust* : *Dedicaţie, Prolog în cer, Prolog în teatru.*

Schiller dă tot acum baladele sale cele mai de seamă : *Mănuşa, Inelul lui Polycrates, Cocorii lui Ibycus* etc.

Apare prima parte a romanului lui Hölderlin *Hyperion sau Pustnicul în Grecia.*

Fr. Schlegel şi L. Tieck oferă publicului cititor din Germania primele lor traduceri din Shakespeare, pe care le vor continua pînă în 1810.

1798 Goethe tipăreşte *Despre metamorfoza plantelor ;* editează împreună cu H. Meyer revista *Propileele* (pînă în 1800). Relaţii foarte strînse cu Schelling. Împre-

ună cu Schiller, Goethe citește *Filozofia naturii* a acestuia.

Apare un roman după modelul lui *Wilhelm Meister: Peregrinările lui Franz Sternbold,* de L. Tieck.

A. W. Schlegel și Fr. Schlegel fondează publicația *Athenäum,* de orientare romantică.

1799 Schiller se stabilește la Weimar, pentru a se afla în permanență în preajma lui Goethe. El traduce pentru teatrul condus de acesta *Macbeth* de Shakespeare, *Fedra* de Racine etc. Termină trilogia *Wallenstein.*

1800 Goethe scrie piesa festivă *Palaeophron și Neoterpe.*

Văd lumina tiparului, în *Athenäum, Imnuri către noapte* de Novalis.

Apare (pînă în 1803) romanul *Titan* de Jean Paul.

1801 *Agenda pentru doamne* pe anul 1801 obține colaborarea lui Goethe: povestirile *Bunele femei.*

Moare J. K. Lavater.

Premiera la Teatrul din Leipzig a dramei *Fecioara din Orléans* de Schiller.

1802 Goethe traduce *Tancred* de Voltaire; lucrează la tragedia *Fiica naturală,* pe care o sfîrșește în anul următor.

Schiller tipărește *Cîntecul clopotului;* la propunerea ducelui Karl August, împăratul îl înnobilează.

Se naște Victor Hugo.

1803 Goethe pune în scenă la Weimar *Goetz von Berlichingen.*

Moare J. G. Herder.

Sub presiunea lui Napoleon, cele 112 state germane sînt desființate și alipite la Prusia, Bavaria și Württemberg.

1804 18 mai Napoleon se proclamă împărat al Franței.
Iulie Premiera la Berlin a dramei ***Wilhelm Tell*** de Schiller. În *Almanahul* pe anul respectiv, Wieland publică nuvela ***Amor și prietenie la alegere,*** considerată a fi fost, între altele, o sursă a viitorului roman goethean ***Afinitățile elective,*** cu care are numeroase analogii de simetrie a situațiilor și a construcției.

1805 Goethe traduce *Nepotul lui Rameau* de Diderot.

9 mai, ora 5 d.a. Schiller moare la Weimar. Goethe, grav bolnav, nu poate asista la înmormîntare. Scrie *Epilog la* Clopotul *lui Schiller.*
Napoleon obține victoria de la Austerlitz împotriva Austriei și Rusiei.
Hegel își începe *Prelegerile de filozofie a istoriei.*
Decembrie Este semnat tratatul de alianță franco-prusian.

1806 Iulie Este creată Confederația renană, alcătuită din 16 state germane, sub protectorat francez.
August Sfîntul imperiu roman de națiune germană își încetează existența. Francisc al II-lea depune coroana imperială și devine Francisc I, rege al Austriei.
Octombrie Napoleon zdrobește armata prusiană la Jena și Auerstaedt și intră în Berlin.
Din ordinul împăratului, e împușcat librarul J. Ph. Palm, care deplînsese într-o carte soarta patriei sale ocupate de trupele napoleoneene.
Unități franceze se instalează și în Weimar.

1806 *19 octombrie* Goethe se căsătorește, după aproape douăzeci de ani de conviețuire, cu Christiane Vulpius. Lucrează în continuare la *Teoria culorilor,* întreprinde studii de geologie și morfologie. Asistă la pregătirea de către fizicianul Seebeck a lecțiilor sale despre galvanism, la München.

L. A. Arnim și C. Brentano dedică lui Goethe primul vo-

lum al culegerii lor de cîntece populare *Cornul fermecat al băiatului.*

1807 Teatrul din Weimar reprezintă *Torquato Tasso.* Goethe dă la tipar, cu un comentariu al său, însemnările pictorului Hackert. Redactează un număr de scene din *Pandora* şi începe lucrul la *Anii de drumeţie ai lui Wilhelm Meister.* Bettina von Arnim, în vîrstă de 22 de ani, vine la Weimar, exasperîndu-l pe poet prin adoraţia ei exaltată.

1808 Apare *Faust I,* terminat din 1806.
11 aprilie — prima menţiune, în jurnalul lui Goethe, despre *Afinităţile elective :* „Elaborat schema micilor povestiri, mai ales *Afinităţi elective* şi *Omul de cincizeci de ani*". În această perioadă, Goethe intenţiona să introducă cele două *nuvele* în romanul *Anii de drumeţie ai lui Wilhelm Meister.*
2 octombrie Goethe are o convorbire, la Erfurt, cu Napoleon. Se îngrijeşte de punerea în scenă la Teatrul din Weimar a piesei *Ulciorul sfărîmat* de Kleist.

13 septembrie Moare Katharina Elisabeth Goethe, mama poetului.
Printre cărţile importante ale anului : *Cuvîntări către naţiunea germană* de J. G. Fichte, *Prelegeri despre arta şi literatura dramatică* de A. W. Schlegel, *Aspecte din natură* de A. von Humboldt.

1809 Începînd din primăvară, la Jena, Goethe reia lucrul la romanul *Afinităţile elective.*
Scriitorul începe să redacteze capodopera sa autobiografică *Poezie şi adevăr.*

1810 Poetul se retrage de la conducerea guvernului din Weimar.

Beethoven scrie muzica de scenă pentru *Egmont*.
Ia ființă Universitatea din Berlin.

1811—1812 Apar primele două cărți din *Poezie și adevăr.*

1812 Aflat la Töplitz, Goethe se întîlnește cu Beethoven.

Byron publică primele două cînturi din *Rătăcirile lui Childe Harold.*

1813 Goethe scrie poezia *Găsită*, care prezintă izbitoare similitudini cu *Într-o grădină* de Ienăchiță Văcărescu ; paralelismul e întîmplător ; poetul român a murit în 1797.

Germania se ridică la luptă împotriva lui Napoleon, care este învins în „Bătălia Națiunilor“ de la Leipzig. Confederația renană e dizolvată.

1814 Goethe dă la tipar cartea a III-a din *Poezie și adevăr ;* continuă ciclurile de poezii din *Divanul occidental-oriental* (apărut în 1819), în care Zuleica e imaginea poetică a dragostei poetului pentru Marianne von Willemer ; scrie piesa festivă *Trezirea lui Epimenide* și poezia *Dor fericit*. Întreprinde o călătorie pe Rin, Main și Neckar.

Doamna de Staël, care a vizitat Germania și a avut convorbiri cu Goethe, publică volumul *Despre Germania*, care deschide calea romantismului în Franța
Napoleon este exilat pe insula Elba ; pe tronul Franței sînt reinstalați Bourbonii.

1815 Poezia *Regăsire*. Redactarea unor cărţi de călătorie ilustrează activitatea literară din acest an a lui Goethe.

8 iunie Ia fiinţă Confederaţia germană, formată din 34 de monarhii şi 4 oraşe libere, printre care Frankfurt pe Main. *18 iunie* La Waterloo, Napoleon este învins definitiv, după care puterile europene îl exilează pe insula Sfînta-Elena. *Septembrie* Prusia, Austria şi Rusia semnează la Paris actul de constituire a Sfintei Alianţe.

1816 Goethe lucrează la redactarea unor volume, printre care *Campania din Franţa*; publică pînă în 1817 *Pe Rin, Main şi Neckar, 1814 şi 1815*, apoi articolul *Shakespeare şi nici un sfîrşit*.

6 iunie Moare Christiane von Goethe.

1817 Poetul scrie *Cuvinte străvechi. Orfic*; traduce fragmente din *Manfred* de Byron. Demisionează de la conducerea Teatrului din Weimar. Fiul său, August, se căsătoreşte cu Ottilie von Pogwisch.

1818 La Berlin e interzisă reprezentarea dramei *Egmont*.

1819 Apare *Divanul occidental-oriental*.

Schopenhauer publică *Lumea ca voinţă şi reprezentare*.

1820 Goethe îl primeşte pe Felix Mendelsohn Bartholdi în vîrstă de 11 ani, prezentat de profesorul său Zelter. Arhitectul K. Schinkel îl consultă pe poet în legătură cu planurile teatrului din Berlin.

1821 Goethe tipăreşte părţile I şi II din *Anii de drumeţie ai lui Wilhelm Meister*, poezia *Unul şi totul* etc. La Marienbad o cunoaşte pe Ulrike von Lewetzov, în

vîrstă de 17 ani, care-i trezeşte o ultimă şi dureroasă pasiune.

Béranger, poet apreciat de Goethe, publică volumul *Cîntece noi.*
Napoleon moare la Sfînta-Elena.
În Grecia au loc primele acţiuni care declanşează războiul de eliberare de sub jugul otoman.

1822 Apare *Campania din Franţa. 1792,* cu anexa *Asediul Mainzului. 1793.*

Poezii de H. Heine şi prima parte din *Ode şi balade* de V. Hugo atrag atenţia titanului de la Weimar.

1823 Poetul cere mîna tinerei Ulrike von Lewetzov, dar familia ei nu acceptă cererea : *Elegia din Marienbad.* O nouă traducere făcută de Goethe : *Cinci mai* de A. Manzoni.

1824 Poezia *Către Werther,* împreună cu *Împăcare* (1823) completează *Trilogia pasiunii,* a cărei piesă centrală este *Elegia din Marienbad.*
Goethe este vizitat de H. Heine.
Căderea lui Byron în lupta de la Missolonghi îl mişcă profund pe poetul din Weimar.

1825 Părţi din actul V inaugurează lucrul la *Faust II.* Goethe pregăteşte pentru tipar *Corespondenţa dintre Schiller şi Goethe.* Primeşte de la Fr. Schubert compoziţii pe versurile sale.

1827 Începe să apară la editorul Cotta, încheindu-se în 1830, ediţia *Opere complete* de J. W. Goethe, în 40 de volume.

Moare Charlotte von Stein.

1828 Goethe publică *Nuvela*.

Moare ducele Karl August.
Se constituie Uniunea vamală din Germania de Sud și Uniunea vamală din Germania Centrală.

1829 Apar : *Anii de drumeție ai lui Wilhelm Meister* (integral), *A doua ședere la Roma*, poezia *Testament*.

1830 A. Mickiewicz îl vizitează pe poet la Weimar. Goethe scrie cartea a IV-a din *Poezie și adevăr* (apare postum, 1833) ; publică *Anale*.

Moare în Italia August von Goethe.
Iulie Revoluția din Franța.
G. W. Hegel publică *Filozofia istoriei*.

1831 Goethe termină *Faust II* (apare postum, 1832).

În Saxonia este introdusă o Constituție, iar la începutul anului următor se desființează servituțile feudale.

1832 *16 martie* J. W. Goethe se îmbolnăvește.
22 martie, ora 11 și jumătate Poetul moare.

I. R.

REINEKE VULPOIUL

Traducere în metru original

de

IULIA MURNU

CÎNTUL I

Iată Rusaliile, dragi sărbători ; înverzit e și-n floare
Cîmp și pădure ; pe deal și colnice, prin tufe și crînguri
Guruie vesel un cîntec de păsări din nou înviorate ;
Cerul, sărbătoresc, în seninul azur strălumină
Și, învăscut în colori aurii, scînteiază pămîntul.

Regele Leul adună divanul domnesc, și vasalii
Grabnic cu mare alai la chemare pornesc într-acolo ;
De pretutindeni mulțime de mîndri tovarăși vin stoluri,
Piciul-cocorul și Gai-grănicerul, și cei mai de frunte.
Regele Leul socoate cu toată a sa baronime
O adunare măreață să țină. Pe toți îi chemase,
Mari și mărunți laolaltă ! Să nu fie lipsă nici unul !
Unul era totuși lipsă ! Vicleanul vulpoi ! Din pricina
Multor nelegiuiri s-aținea laoparte de curte ;
Cum de a zilei lumină o rea conștiință se teme,
Tocmai așa de soborul domnesc se temuse și dînsul.
Plîngeri cu toții-aduceau, că aproape pe toți îi jignise ;
Numai bursucul, nepotul de frate, pe el îl crușase.

Lupu-ncepu jeluirea ; fiind însoţit de o droaie
De-ocrotitori, de ai săi verişori şi cumetri cu toţii,
Se-nfăţişase la rege, rostind înţelepte cuvinte :
„Preamilostive stăpîne şi rege, ascultă-ne păsul :
Nobil şi plin de simţire-mpărţit-ai dreptate şi milă
Fieştecărui, tot astfel îndură-te şi de năpasta
Ce-am pătimit-o eu de la vulpoi cu o mare ruşine.
Dar mai întîi te îndură, că el mişeleşte nevasta
Mi-a defăimat-o adesea, ba chiar pe copii mi-i rănise
Cu murdărie-arzătoare-mproşcîndu-i, că trei dintre dînşii
Încă se chinuie-acasă la mine-n amară orbire.
Drept e că mai de demult s-a vorbit despre faptele-i rele ;
Ba socotisem şi ziua-mpăcării cu-asemenea plîngeri.
Gata fusese să jure, dar iute îşi luase el seama,
Sprinten, tiptil, strecurîndu-se pîn' la cetăţile sale.
Asta prea bine o ştiu toţi bărbaţii ce stau lîngă mine.
Nici săptămîni de aci înainte-n pripite cuvinte
N-ar fi deajuns spre a-ţi spune, înalte stăpîne,
Toate păţaniile ce ticălosul mi le pregătise ;
Pînza lucrată din Gand pergament pe de-a-ntregul să fie
Nu ar cuprinde năzbîtiile-i toate, de aceea mai bine
Am să le tac, măcar că la inimă tare mă roade
De necinstirea nevestei şi vreau cu-orice preţ răzbunare !"

Tocmai în vremea cînd lupul se tot văieta cu obidă,
Iată că vine de faţă la Regele Leu o potaie
Chelălăind franţuzeşte ; zicea ce sărac rămăsese
Numai c-un boţ de cîrnaţ îndosit în tufiş pentru iarnă ;
Cum şi pe-acesta i-l luase vulpoiul viclean. Şi atuncea
Sare-nfuriat un motan mîrîind : „Înălţate stăpîne,
Nimeni de un răufăcător n-ar fi-n drept să se plîngă mai mult ca
Domnul însuşi. Vă spun că în lumea de-aicea nu-i nimeni,
Tînăr, bătrîn, ca de nelegiuit să nu-i fie teamă
Cum vă e vouă ! Dar pîra cotarlei nu-nseamnă nimica ;
Ani au trecut de cînd ei săvîrşiră această gîlceavă.

S-ar fi căzut să mă plîng, că al meu doar fusese cîrnaţul.
La vînătoare odată eram ; cotelisem pe drumuri
Moara spre a înnopta ; binişor, cum dormea morăriţa,
Luai cîrnăciorul şi pot dovedi că potaia asupra-i
N-avea vrun drept în afară de-acela al trudelor mele.“

„Plînsul şi vorba la ce ne ajută,-ncepu şi pantera,
Nu izbutim cu nimica, destul e că rău-l cunoaştem.
Este un hoţ şi-ucigaş ! Mă-ncumet eu însumi a spune,
Domnilor mei, şi voi bine o ştiţi că e meşter la rele.
Nobilii toţi, ba şi însuşi măritul, puternicul rege
Poate să piardă onoruri şi bunuri — şi-ar rîde el bine
De-ar căpăta din claponu-ngrăşat niscaiva-mbucătură.
Rog ascultaţi şi povestea de ieri, urîcioasa purtare
Cu Iepurilă ! Vedeţi pe bărbatul, cel care pe nimeni
Nu a jignit. Ci smerit se pusese deunăzi Vulpanul,
Rugi de tot felul în grabă voind să-l înveţe pe dînsul,
Ba şi mai multe, din ceea ce numai diaconul ştie.
Faţă în faţă-aşezîndu-se, *Crezu*-ncepură a-şi zice :
Nici vreun chip ca Vulpanul de vechiul nărav să se lase.
Sub stăpînirea cea paşnică, liberă,-a regelui nostru,
Pe Iepurilă îl prinde în gheare, smuceşte, sugrumă
Cu răutate pe cel mai cinstit dintre semeni. Şi-n cale-mi
Eu auzii cele două cîntări, care-abia începute
Iar amuţiră. — Foarte mirat, ajungînd într-acolo,
Numaidecît cunoscui pe vulpoi. Înhăţase de guler
Pe Iepurilă. Fireşte că viaţa-n primejdie i-ar fi pus-o,
Dacă eu n-aş fi trecut, spre norocu-i, pe uliţă-atuncea.
Iată-l ! Priviţi-i şi rănile omului celui cucernic,
Care pe nimeni, nicicînd nu jignise. Şi dacă stăpînul
Nostru şi voi, domnitori, înduraţi ca a regelui pace,
Toată a sa stăpînire şi faptele sale să fie
Batjocorite de hoţ, mai pe urmă şi rege, şi fiii
Au să-şi audă mustrări de la cei iubitori de dreptate.“

Lupul grăi între-aceste : „Aşa rămînea-vor cu toate,
Că din păcate, în veci n-om vedea îmbunat pe vulpoiul.
Mort de-ar zăcea, cu atîta mai bine de paşnica lume !
De-l vor ierta de astă dată, nu mult dup-aceea vulpoiul
Neobrăzat va-nşela pe aceia ce nici nu s-aşteaptă."

Luase cuvîntu-avîntat şi bursucul, nepotul de vulpe,
Tot prefăcut ca şi dînsa, ţinu a vorbi după placu-i :
„Veche şi de adevăr e, jupîne Lupane, zicala :
«Una gîndeşte duşmanul, iar ţie de alta-ţi grăieşte !»
Astfel nici unchiul nu poate să pună temei pe-a ta vorbă.
Totuşi îi pasă puţin : de-ar fi dînsul ca tine la curte
Trecere mare să capete, cum te-ai căi tu, fireşte,
Că l-ai putut ponegri, înnoindu-i iar vechea poveste.
Dar răutăţile cele ce le-ai făptuit împotrivă-i
Tu le-ai trecut cu vederea, cu toate că domnii ştiură
Cum încheiarăţi voi doi legătură, dădurăţi cuvîntul
Soţi deopotrivă-amîndoi să trăiţi. Vă voi spune povestea,
Cum el, odată, în iarnă, din parte-ţi era să o pată :
Un cărăuş se ducea cu căruţa-ncărcată de peşte
Drept înainte pe cale ; ulmîndu-l, porniseşi pe urma-i
Şi-ai fi halit cu plăcere din marfă, dar n-aveai leţcaie.
Iute-ai cătat să înduplecì pe unchiul, viclean să se puie
De-a curmezişul pe drum, ca şi mort. Şi a fost, o, Doamne,
O-ncumetată ispravă ! Vedeţi de ce peşte dăduse !
Cum căruţaşul venea, pe făgaş îl zări pe unchiaşul.
Repede sabia scoase şi vru să-l străpungă de-ndată.
Dar înţeleptul din loc nu clintise, de parcă murise.
Iar căruţaşul în car l-aruncase şi mai dinainte
Se bucurase de piele. Iată la ce îndrăznise
Unchiu-meu pentru Lupan. Căruţaşul mîna înainte,
Dar şi Vulpanul pe jos azvîrlea la iuţeală din peşte ;
Lupul furiş din departe venea să înfulece peştii.
Nu-i mai plăcuse Vulpanului astfel să meargă-nainte,
Ci se săltă din căruţă să guste şi dînsul din pradă,
Însă cumătrul Lupanul o şi mistuise cu totul.

Peste măsură-mbuibat, el sta gata să crape. Și numai
Oase lăsase-napoi și-mbia pe prieten cu ele.
Încă o festă, și asta vă voi povesti-o întocmai :
La un țăran, în chelar atîrnat, dibuise Vulpanul
Porcu-ngrășat, căsăpit peste zi, și de bună credință
Spuse atunci cumătrului lup c-au să meargă-ntr-acolo,
Drept pe din două-amîndoi să-și împartă cîștig și primejdii.
Numai că trudă doar și cu primejdii el singur purtase.
Se tupilă pe fereastră, cu multă-osteninţă s-arunce
Prada întreagă cumătrului lup ; cum înspre nenorocu-i,
N-au fost departe zăvozii, ei adulmecîndu-l în casă
L-au hărțuit vitejește. Jupit, de abia mai scăpase,
Grabnic cătase pe lup, de durerile sale-i se plînse,
Partea-și ceruse. Acesta-i răspunse : «Păstrai o bucată,
Haide acum de o roade, ce mult o să-ți placă grăsimea !»
Prada-i aduse, era numai ciotul de lemn ; măcelarul
Porcul în cui atîrnase pe el, iar gustoasa friptură
O-nghiorțăise nedreptul și hulpavul lup într-o clipă.
Glasu-i pierise vulpoiului, de mînios ce fusese.
Ceea ce dînsul gîndise, gîndiți-o și voi, și tu, rege ;
Peste o sută asemenea renghiuri, Lupanu-i jucase !
Dar să le trec sub tăcere, că el însuși va ști și mai bine
Să se dezvinuie, cînd au să-l cheme pe-aci. Într-aceste,
Preamilostive stăpîne și rege, mai țin a vă spune
De cuvîntarea smintită, ce voi auzirăți cu toții,
Oare nu lupu-și jignise el singur nevasta și cinstea-i,
Ce trebuia să-și păzească de altminteri cu prețul vieții ?
Șapte ani sunt și peste, de cînd al meu unchi dăruise
Doamnei frumoase credință și dragoste mare, și asta
Se petrecuse odată la danț, într-o noapte de vară.
Cînd se pornise cumătrul la drum. Și din cele aflate,
Eu vă voi spune că față de dînsul, prietenă bună
Deseori ea s-arătase. Și ce mai atîta poveste ?
Doar viețuiește prea bine. De ce tevatura ?
Cînd ar fi fost mai cuminte s-o tacă. Altminteri
Numai de rîs și ocară se face.“ Bursucul mai zise :

„Iată povestea cu iepurul ! Goale, deșarte cuvinte !
Oare nu trebuie dascălul să pedepsească școlarul,
Dacă acesta pe el nu-l ascultă și nu-și dă silința ?
Oare să nu pedepsești pe băieți ? Cît departe să meargă
Nesocotința și necuviința ? Cum crești tineretul ?
Javra se milcuie, cum într-o iarnă cîrnațu-și pierduse
După tufiș, dar mai bine s-ar fi potolit pe tăcute,
Ca să n-aflăm că era de furat ! Deci în dar i se dase,
Daru-i se luase. Și cine în nume de rău pe unchiașul
Poate să ia că el bunul furat de la hoț șterpelise ?
Astfel se cade ca domnii de viță înaltă s-arate
Față de hoț dușmănie și ură pe veci ne-mpăcată.
De s-ar fi pus să mi-l spînzure, încă puteau să mi-l ierte :
Întru cinstirea domnească, rămase el slobod acuma.
Numai puternicul domn hotărăște pedeapsa cu moartea.
Prea puțintică-i răsplata cu care se mîngîie unchiul.
Oricum ar fi el, cu drept ar voi să împiedece răul.
Căci de cînd pacea iubitului rege ne-a fost anunțată,
Nimeni n-o ține ca dînsul ; el, traiul schimbîndu-și, înhapă
Numai o dată pe zi, ca un schimnic trăiește, postește,
Poartă-a căinții cămașă pe trup și de mult se abține
De la tot felul de carne domestică și de vînaturi.
După cum ieri povestitu-mi-a unul ce fuse la dînsul,
La Malepartus, vulpoiul cetatea și-ar fi părăsit-o,
Spre a-și clădi o chilie. Și cum mai slăbise de tare,
Sarbăd de foame, de sete, și altele, grele spășenii,
Ce pocăit el le rabdă aveți să aflați și voi singuri.
Ce-l stingherește acum, că de el fiecare se plînge,
Numai să vină încoace, va ști cum să-și apere dreptu-i
Și pe dușmanii săi toți de rușine și-ocară să-i facă."

Și de-a mirare ! Abia isprăvise bursucul cuvîntul,
Cînd s-arătă Cucurigu-cocoșul cu neamu-i cel mare ;
Iar pe o targă cernită era după dînșii purtată,
Fără de cap și grumaz, o sărmană găină, pe nume
Zisă Moțata și dintre găini cea mai bună-ouătoare.

Ah ! Ce șiroaie de sînge-i curgeau, de vulpoiul vărsate.
Regele-acum să o afle. Pe cînd Cucurigu-viteazul
I se ivi dinainte cu schime tot jeluitoare,
Doi cocoșei de asemeni mîhniți mai veniră cu dînsul.
Unul cu numele Rigu, ca el nu mai afli vreun altul
Între Olanda și Franța ! Cellalt îi putea sta alături,
Gagu pe nume, tovarăș semeț, de picior tare iute.
Facle aprinse purtau amîndoi și erau frățiorii
Soaței ucise. Strigau văietîndu-se după-ucigașul :
„Ah și văleu !" Găinușele, două, trăgeau năsălia.
Din depărtare se tot auzea tînguire și bocet !
„Nalte stăpîne și rege !-ncepu jeluirea cocoșul :
Pierderea noi pe vecie-o deplîngem ! Fie-vă milă
De puișori și de mine, precum și de rănile noastre.
Iată urîta ispravă-a vulpoiului celui nemernic.
Iarna trecuse de-abia și frunzare și flori înflorite
La bucurie pe noi ne chemau ; mă mîndream de tot neamul,
Zece feciori și cu zece fetițe, ce-alături de mine,
Foarte voios își trăiau laolaltă frumoasele zile,
Dornici de viață plăcută ; nevastă-mea, neîntrecuta
Cloșcă-ntr-o singură vară pe toți împreună-i crescuse.
Ei se făcură vînjoși, și deplin mulțumiți își găsiră
Zilnica hrană în curtea bogatului schit de călugări,
Cea-mprejmuită cu ziduri și șase zăvozi spre păzire.
Vrednici tovarăși ai casei, iubeau și-mi păzeau copilașii.
Hoțul, vulpoiul, mocnea într-însul văzînd că în pace
Zile ferice trăiam și-ocoleam uneltirea-i vicleană ;
Noaptea mereu peste ziduri da raită, pîndea pe la poartă ;
Cîinii luau seama și-atunci trebuia să o rupă la fugă.
Mi-l înhățară la urmă odată-ntr-o zdravănă harță ;
Dar le-a scăpat și apoi un răstimp liniștiți rămaserăm.
Dați-mi acum ascultare ! Că nu după mult poposește
Ca un sihastru și-aduce o pecetluită ștafetă.
O cunoscui pe a voastră pecete și-aflai cele scrise,
Că-ntre-animale și pasări vestirăți o trainică pace.
Mi se sfeti el în chip de smerelnic călugăr, de parcă
Prin jurămintele-i aspre s-ar fi lepădat de păcate,

Vinile destăinuindu-și ; și deci, dinaintea lui, nimeni
N-avea de ce să se teamă ; că el cu sfințenie jurase :
Nu va gusta niciodată din carne ; privii a lui rasă,
Și-mi arătă comănacu-i, de-asemenea și mărturia
Dată de stareț ; și ca să mă facă să-l cred și mai bine,
Straiul de grea pocăință sub rasă. În mersu-i, îmi zise :
«Cu Dumnezeu înainte ! Pe capul meu astăzi sînt multe :
Să tălmăcesc din ceaslov și-o vecernie-apoi pe deasupra.»
Însă în mers tot cetea, născocind el a noastră pieire.
Repede și-nveselit povestit-am odraslelor mele
De fericita solie de pace-a hrisovului vostru.
Se-nveseliră cu toți, și cum el se făcuse un pustnic,
Nu mai duceam nici o grijă, nici teamă ; ieșeam împreună
Pînă dincoace de zid, bucurîndu-ne de libertate.
Vai ! Cît de rău am pățit-o ! Ascuns el pe după tufișe,
Mîrșav sări dintr-odată afară, stăvindu-ne poarta ;
Mi-l înhăță și mi-l trase pe cel mai frumos din puiendri ;
Nici o scăpare, de-ndată ce-l prinse și mi-l molfăise.
Astfel mereu ne-ncolțea și nici vînător, și nici cîine,
Ziua sau noaptea păzindu-i, de hac nu puteau să-i mai vină.
Smulse aproape pe toți, că din douăzeci cîți avusesem,
Numai cu cinci rămăsesem, pe ceilalți, pe toți mi-i răpise.
Fie-vă milă de marea și-amarnica noastră durere !
Ieri îmi ucise și fata ! Copoii doar leșu-mi scăpară.
Iată-l aicea ! Aceasta-i isprava ! Vă cer îndurare !“

Domnu-ncepu : „Haide, vino aproape, bursuce, te uită,
Astfel postește călugărul tău și-și arată căința,
De-aș viețui pîn'la anul, de tot pocăit îl voi face.
Vorba la ce-mi folosește ! Jalnic cocoș, tu ascultă,
Nu va lipsi de la scumpa ta fiică nimica din toate
Ce se cuvin unui mort : voi pune să-i cînte priveghiul,
Voi îngropa-o cu mare cinstire, iar după aceea
Voi chibzui la pedeapsă, cu domnii aceștia-mpreună.“

Regele dete poruncă atunci să se cînte priveghiul.
Domino placebo ! -ncepu poporimea să cînte
Stihul întreg. De asemenea v-aș povesti mai departe
Cine cîntase prohodul și cine dăduse răspunsul ;
Numai că ține prea mult și mai bine cu asta, basta.
Moarta a fost așezată-n mormînt, și deasupra, frumoasă,
Netedă, lucie marmură, mare și groasă, în patru
Muchii cioplită și scrise au fost deslușit spre cetire :
„A Cucurigului fiică, Moțata, găina cea bună,
Mult ouătoare la cuibu-i și mult pricepută să scurme,
Vai, odihnește aci ! dintre ai săi fiind crîncen răpită
Prin fărdelegea vulpoiului. Lumea întreagă să afle
Cît de fățarnic și rău se purtase el față de dînsa,
Moarta iubită s-o plîngă !“ Așa glăsuiau cele scrise.

Regele-atunci porunci ca să fie chemați înțelepții,
Sfat împreună să țină, ce fel de pedeapsă să deie
Pentru mișelnica faptă, prea limpede lor dovedită.
Se sfătuiră în cele din urmă un sol să trimită
Pîn' la mehenghi, negreșit el să vină la curtea domnească,
Dacă voiește să scape cu viață, să nu se dosească,
Ci să s-arate Duminică-ntîia lor zi de-adunare.
Crainic numiră pe ursul Martin. Și așa la plecare
Leul grăi către urs : „Ca stăpîn și ca rege-ți dau sfatul
Să te silești pîn' la capăt, cu bine-mplinește-ți solia.
Fii dar cu ochii în patru, că-i rău și fățarnic vulpoiul.
Va iscodi, folosind de-ale lui viclenii cîte toate,
Te-o linguși, te-o minți neobrăzat, te-o-nșela, pe cît
poate !“
Ursu-ncrezut îi răspunse cu ifose : „Fii dar pe pace,
Numai să-i vină puțin a rînji în batjocură, uite,
Jur eu pe Domnul de sus să mă bată, de nu îl voi face,
Cu răzbunarea-mi cumplită, s-o ieie din loc într-o goană.“

CÎNTUL II

Plin de bărbată trufie, purcese-așadar înspre munte
Ursul Martin, străbătînd o întinsă, prundoasă pustie,
Lungă și largă, și-ajunse la poale de coastă, pe unde
Foarte adesea vulpoiul avea obicei să vîneze ;
La vînătoare nainte c-o zi petrecuse pe-acolo.
Ursul o luase apoi mai departe pe drumul ce duce
Spre Malepartus, la ale Vulpanului mîndre locașuri.
Dintre cetățile și fortărețele nenumărate
Ce le avea, Malepartus era cea mai bine-apărată ;
Cînd se afla la ananghie, o locuia totdeauna.
Ursul sosi la cetate și dete de porți ferecate ;
Se așeză dinainte și-oleacă rămase pe gînduri ;
Într-un sfîrșit, el se puse să strige : „Acasă ești, nene ?
Ursul Martin e aicea, trimisul divanului însuși.
Regele a juruit-o că fi-vei de față la curtea
De judecată, și eu te-oi aduce, să facă dreptate,
Sau vei plăti-o cu viața, de nu te urnești de pe-aicea,
Ștreangul și roata te-amenință. Hai dar, alege,
Mă însoțește mai bine, să n-o pătimești mai pe urmă.“

De la-nceput pîn' la capăt Vulpanu-ascultă cuvîntarea ;
Sta în tot chipul pîndind și chitind oare cum să-i răstoarcă

Unui mîrlan de ursoi ca acesta-ngîmfatele-i vorbe.
Asta-i dădea de gîndit încă mult. Într-aceea cutreieră
Toate ungherele din măiestrita zidire-a cetății ;
Borte erau pe aci, vizuini și-osebite cotloane
Strîmte și lungi și o seamă de uși, ce puteau să se-nchidă
După nevoie și vreme. Și cum se știa-n urmărire
Pentru mișelnice fapte, pe-acolo-și afla cea mai bună
Tainiță. Ades în meandrele-acestea cădeau în capcană
Biete, neroade-animale, a tîlharului binevenită
Pradă. Cuvintele lui le-auzise, dar el se temuse,
S-ar fi putut ca și alții cu solul să fie la pîndă.
Și-ncredințîndu-se-n urmă că ursul sosi numai singur,
Cu șiretlicuri ieși agrăindu-i : „Cinstite unchieșe,
Bine-ai sosit ! Și mă ierți ! Eu tocmai citeam la vecernii,
Iată de ce te făcui să m-aștepți. Mulțumim de venire,
Poate voi trage nădejde-ntr-un bun ajutor pe la curte.
Unchiule, binevenit totdeauna să fii ! Iar acuma
Cadă păcatul pe cine-ți va fi poruncit să iei drumul
Greu și așa de departe. Și cît de-ncălzit ești ! O, Doamne !
Blana ta e-nădușită și abia de mai ai răsuflare !
Domnul puternic de ce nu-și găsi să trimită pe-un altul,
Numai pe nobilul ins, pe-acel preamărit mult de dînsul ?
Asta va fi înspre binele meu. Fii tu bun și m-ajută
Printre acei de la curtea domnească, ce rău mă bîrfiră.
Mîine aveam chiar de gînd s-o pornesc și eu volnic la curte ;
Mie, deși sînt beteag, numai asta îmi este în minte,
De n-aș fi fost burduhos și greoi tocmai-n ziua de astăzi
Dintr-o mîncare ce mi s-aplecă înghioldindu-mă-n pîntec."
Ursu-ntrebă : „Din ce fel de mîncare, nepoate ?" Vulpanul
Zise-mpotrivă : „La ce folosește chiar dacă ți-aș spune.
Traiul pe-aicea e greu ; precum vezi, îndurăm cu răbdare.
Nu e tot omul-mpărat ! Și cum nu se găsește adesea
Alta nimica mai bun să ne placă, atuncea, firește,
Noi îmbucăm numai faguri ce-avem din prisos la-ndemînă.
Mierea o mistui așa de-anevoie, încît mă umflasem,

Tot pe nevrute-nghițind-o, că mie deloc nu-mi priise.
Nici n-aș mai pune-o vreodată pe limbă, ferește-mă,
Doamne !“

„Ce-mi auziră urechile ? ursul i-o-ntoarse. Nepoate,
Ai tu dispreț pentru mierea de care atîția duc jindul ?
Cît despre mine, îmi e mai presus ca oricare merinde.
Fă-mi mie rost de-olecuță de miere, că rău n-o să-ți pară ;
Te-oi ajuta eu în schimb.“ „Nu glumești ?“ îi răspunse
vulpoiul.
„Nu,-n adevăr ! a-ntărit-o Martin, doar mi-am dat și
cuvîntul.“
„Dacă-i așa, încheie roșcovanul, am să-ți aduc o grămadă
De la țăranul ce stă-n apropiere, la poale de munte ;
Are-o mulțime de faguri cu miere, că tu și tot neamul
N-ați mai văzut adunată-așa multă.“ Și ursul poftit-a
Peste măsură să capete-această dulceață. „O, du-mă,
I-a mormăit, cît mai iute-ntr-acolo ; tot chibzui, nepoate,
Rost să-mi poți face din miere și dacă de saț nu mi-ar ține.“
„Mergem, îi zise Vulpanul, ca mierea să nu-ți mai lipsească,
Astăzi mă doare piciorul, dar vezi că prin marea iubire
Ce-ți închinai mai de mult, amărîții mei pași îndulci-voi.
Doar nu cunosc pe nici una din toate rudeniile mele
S-o prețuiesc tot atît ca pe tine. Ci haide încoace,
Iară Duminică mă vei sluji pe la curtea domnească,
Să-i rușinez pe dușmanii puternici de multele plîngeri.
Te-oi sătura chiar de astăzi cu miere, să cari cît mai
multă !“
De mai nainte-i socoate mișelul ciomegele toate
Ce-i vor căra în spinare țăranii în furia mare.

Fuga o-ntinse Vulpanul, și ursul orbiș după dînsul.
De-aș izbuti, se gîndea, rostogol pîn' la bîlci mi te-aș duce
Încă de astăzi, să-nfuleci o miere ceva mai amară !

Astfel, ajunseră-n curtea țăranului și-așa se-ncîntase
Ursul, ca toți nătărăii ce vor să se-nșele-n speranțe.
Se înserase. Vulpanul știa că la ora aceea
Rüsteviel, harnicul meșter dulgher, se afla în odaie,
Ca de obicei, odihnindu-se-n patu-i. La dînsul în curte,
Sta doborît un butuc de stejar ; trebuind să-l despice,
Două zdravene pene-nfipsese-năuntru ; deasupra
Mai de un cot se căsca crăpătura. Vulpoiul, luînd seama,
Zisu-i-a : „Uite, unchiașe-n copacul acesta se află
Miere mai multă decît îți închipui ; hai, bagă tu botul
Cît mai afund, însă nu lăcomi, ca să nu ți s-aplece !"
„Mare mîncău mă mai crezi ! Nicidecum ! mormăitu-i-a
ursul,
Doară măsura în toate e lucru de preț." Și astfel,
El bolmojit, încîntat se lăsase, vîrîndu-și în bortă
Capul său pîn'la urechi, ba și labele cele din față.
Iute se puse Vulpanul la lucru și trase, și-ntinse
Pînă ce scoase el penele-afară. Și-așa se-nclеștează
Ursul cu cap și cu labe, că nu mai putea să-i ajute
Nici o sfruntare, și nici milogire, zadarnice toate !
Cît de semeț și puternic fusese, vai, nu dovedise !
Și cu un àstfel de clenci îl prinsese nepotul pe unchiul.
Ursul urla aolind ; cu picioarele cele din spate
Groaznică larmă făcea tropăind, că țăranul sărise.
Ce s-a-ntîmplat ? întrebatu-s-a, luîndu-și cu sine toporul
Ca să-l găsească-narmat, de-ar veni careva să mi-l prade.

Ursul în vremea aceasta intră-n sperieți, că butucul
Îl încleștase vîrtos ; se smucea și răcnea de durere,
Chinul de nici un folos nu-i era și credea că de-acolo
N-o să mai iasă vreodată. La fel, bucuros, socotise
Și Vulpanul, și cum îl văzu pe țăran de departe,
Zise : „Martine, cum merge cu mierea ? Mai te potolește !
Place-ți ? Că uite și meșteru-i gata să te ospăteze ;
După-așa cină, el vine cu-o dușcă, să-ți prindă mai bine !"
Iar dup-aceea Vulpanu-o tuli frumușel spre cetate.

Însă dulgherul sosise și cînd pe ursoi îl zărise,
Fuga o luă către crîșmă, să cheme de-acolo țăranii
Ce chefuiau, și țipă : „Hai, zoriți, că la mine-n ogradă,
Ursul azi-noapte s-a prins ! Adevăr vă grăiesc !“ Alergară
Repede și se-narmară cu toți, cum puteau fiecare.
Unul luă furca în mînă și grebla cellalt ; iar al treilea,
Încă și-al patrulea-n goană veniră cu țeapa și sapa ;
Ba și al cincilea buzna cu paru-narmat peste-olaltă.
Popa cu dascălul, care cu sculele lor poposiră.
Bucătăreasa părintelui, neîntrecută-n bucate
(Terciu-l făcea de minune), nici ea mai pre jos nu rămase ;
Caieru-l luă cu sine pe urs să mi-l scarmene bine.
Larma crescîndă cum de-o auzise, sărmanul, în chinuri,
Capul și-l smulse din trunchi cu putere, lăsîndu-și acolo
Pielea cu păr de pe față ce pîn'la urechi fu jupită.
Nu s-a văzut niciodată-animal mai de plîns ca dînsul !
Sîngele peste urechi șuroia ; ce-ajuta să-și sloboadă
Capul, de vreme ce-avea el picioarele prinse-năuntru ?
Iute smucindu-se, și pe-acestea le trase-n afară ;
Ghearele însă cu păr de pe gaibe-i stătură-ncleștate,
De se pierdu el cu firea, tehui în durerea-i cea mare.
Astea deloc n-aduceau dar cu mierea cea dulce din care,
După povața vulpoiului, nădăjduia să se-nfrupte.
Nu-i izbutise nici ținta și drumu-i dădea-ngrijorare.
Barba și labele tot sîngerau ; nu putea să mai steie,
Nici să mai meargă. Și meșterul și ceialalți împreună
Se năpustiră asupra-i, voind a-l stîlci în bătaie.
Rîvnă-nciudată aveau să-l ucidă. Și popa cu cîrja
Lungă-l lovi de departe ; cu greu și încoace, și-ncolo
Se răsucea, întețit el de gloata-mbulzită în juru-i,
Care pe-aci cu țepușa, care colea cu securea.
Cleștele și un baros adusese fierarul, și unii
Sapa, și alții lopata ; se tot întreceau, huiduindu-l,
Iarăși lovindu-l, că-n spaimă, mi se tăvălise în scîrnă.
Toți tăbărîră asupra-i ; nici unu-napoi nu rămase,
Nici cei mai răi, cum e Ludolf cel cîrn, crăcănatul de Schlope.

Gerold rotea-ntre pocitele-i degete-un lemn, un îmblaciu,
Iar un cumnat, Kückelrei cel bondoc, îi stătea pe alături
Și amîndoi îl loviră din plin ; nu lipsise nici Quack, şi
Talke pe urs nimeri cu ciubota, şi nu numai dînşii,
Toţi alergau, şi bărbaţi, şi femei, ce doreau a lui moarte.
Larma cea mare-o făcea Kückelrei, cel cu ifose multe,
Pentru că Willigetruda, ce şade în casa din vale,
Mamă îi este şi tatăl necunoscut îi rămase ;
Totuşi sătenii credeau că e Sander cosaşul cel negru,
Mîndru tovarăş, atuncea cînd nu e cu alţii-mpreună !
De pretutindeni cu pietre zburate pe urs l-asupriră.
Iată-al dulgherului frate, sărind cu o groasă măciucă,
Drept în cap îl izbi, de-şi pierdu şi auz şi vedere.
Dar de sub zdravăna lui lovitură putu să se scoale,
Printre femei, căpiat aruncîndu-se-n chiot de-a valma,
Ele-mbrîncite-au căzut, cîteva prăvălindu-se-n apă.
Foarte adînc fiind rîul, părintele dete un strigăt :
„Ian vă uitaţi, cum se duce la fund socăciţa-n scurteică,
Fusul îi este pe-aci, ajutaţi-mi-o, bunii mei oameni !
Bute cu bere dau două, ba şi dezlegări de păcate !“
Toţi îl lăsară pe urs ca şi mort şi-alergară la apă
După femei şi pe cinci ei le scoaseră tefere-afară.
Însă pe cînd laolaltă umblau forfotind pe la maluri,
Ursu-ngrozit mormăia de durere-n mizeria mare,
Tot tîrîindu-se-ajunse la apă. Voi să se-nece,
Nemaiputînd să îndure aceste bătăi ruşinoase.
Nu încercase vreodată să-noate ; avea doar speranţa
Cît de curînd să încheie o viaţă aşa păcătoasă.
Dar împotriva-aşteptării, simţi cum plutea peste apă,
Dus fericit de şuvoi către vale. Văzîndu-l sătenii,
Deteră ţipăt : „Fi-va pe veci spre a noastră ruşine !“
De supărare-şi mustrară femeile : „Voi nu stăturăţi
Locului-n linişte acasă ! Vedeţi-l pe urs cum înoată,
Cum îşi mai cată de drum !“ Iară cînd la buştean se uitară,
Blană din cap şi din labe şi gheare năuntru aflară.

Foarte și-au rîs și-au strigat : „Ne mai vii tu din nou pe aicea,
Doar îți păstrăm zălogite urechile tale blegite."
Astfel de-ocară-l făcură şi pentru ce el pătimise.
Geaba că ursul, scăpat de belea, bucuros fără margini,
Tot blestema pe țăranii cei care-l bătuseră zdravăn,
Se văieta de dureri la urechi, de dureri la picioare
Și-l blestema pe vulpoi de trădare și cu-afurisenii
Cam din acestea, se duse mînat de șuvoiul cel mare ;
Peste o leghe de cale făcuse în vreme puțină,
Iarăși apoi gîfîind o porni tîrîiş înspre maluri.
Nici s-a văzut vreodată animal mai de plîns pe sub soare !
Tot se gîndea că el ziua n-apucă, ci-ndată-o să moară.
Dete un țipăt : „Vulpan mincinos, răutăcioasă lighioană !"
Mai și-amintea și de-ai săi bătăuși, și de trunchiul cu pricea,
De vicleșugul afurisit iscodit de Vulpanul.

Iar după ce cu-așa multă iscusință, nepotul vulpoiul
Îl însoțise pe unchi-său pînă la tîrgul cu miere,
Fuga dădu la găini (le știa coteneața), pe una
O înhăță și cu prada el iar o tuli către vale ;
Numaidecît o-nhăpă și grăbi după alt soi de treburi,
Tot mai la vale, la rîu ; mai apoi se-adăpă și își zise :
„Tare mă bucur că pînă la curte îl dusei cu șotii
Pe țopîrlanul de urs. Și chiar pun rămășag că țăranul
L-o fi croit în spinare cu vîrf și-ndesat. Totdeauna
Ursul mi-a fost un dușman, dar și eu i-am plătit-o.
Unchiule drag, tot mereu îi spuneam, dar acuma el zace
Mort la stejar și mă voi bucura cîte zile avea-voi.
Nu s-o mai plînge nicicum, nici un rău nu mai poate să facă."
Cînd să se uite în vale, pe urs tîrîindu-se-l vede.
Tare-l picnește la inimă ; cum ursul viu să mai scape ?
„Rüsteviel ! zise în sine, nemernic, molîu, bădărane.

Ai tu dispreț de-o haleală ca asta, gustoasă și grasă,
Ce și-o dorește tot omul cu vază, și ție în mînă
Ca din senin îți căzu ? Că pentru a lui ospătare,
Ursul de treabă zălog ți-a lăsat.“ Cam din astea își zise,
Cînd îl zări pe Martin sîngerat și sleit de putere.
„Iar ne-ntîlnirăm, jupîne,-i strigă el la urmă. Ci spune-mi,
Oare pierdut-ai ceva la sătean, să-l vestesc ? Ce anume ?
Fie iertare, dar pare-se că o grămadă de miere
Omului tu i-ai furat, sau cinstit i-ai plătit ? Cum fu asta ?
Vai, în ce hal te-ai boit ! Pocitanie-ai ajuns, de rușine !
Mierea nu-ți fuse pe plac ? Că în prețul acesta mai este
Încă la piață. Dar unchiule, spune-mi mai repede cărei
Tagme așa de curînd te-nchinași, că-ncepuși tu pe cap să
Porți comănacul cel roșu ? Făcutu-te-ai oare vlădică ?
Fără-ndoială, bărbierul care te tunse-ți ciuntise
Ție urechile. Chica-ai pierdut-o, cum văd, și bărbuța,
Ba și mănușile ? Unde le-ai pus ?“ — Și așa își aude
Ursul la vorbe de-ocară și nu avea glas de durere.
Cum se simțea la aman, ca să nu mai audă și alte
Tot cam din astea, la rîu tăvăliș mi se duse ; plutise
Tras de șuvoiul cel mare la vale și înlimănise,
Schilav, beteag în zăcare pe mal. Văietîndu-se, zice :
„Să mă omoare mai bine, că nu sînt în stare de-a merge,
N-oi mai ajunge la capătul drumului, pînă la curte ;
Doar pe aci lîncezi-voi, trădat de vulpoiul cel mîrșav.
Dacă-oi scăpa cu vieață, — o să se căiască amarnic.“
Dar se sculă, tîrîindu-se-n cele mai groaznice chinuri,
Vreme de patru, cinci zile, și-n urmă sosi el la curte.

Regele Leul, zărindu-l pe ursul în marea-i ticală,
Se minună : „Milostive, să fie chiar ursul ? Cum vine
Astfel batjocorit ?“ Iar Martin îi răspunse : „De plîns e
Starea în care mă vezi ! Ucigașul vulpoiul — așa de
Nerușinat mă trădă.“ Mînios glăsui domnitorul :

„Nelegiuirea voiesc s-o răzbun fără nici o-ndurare.
Tocmai pe-un astfel de domn trebuia el de rîs să mi-l
facă ?
Jur pe coroană şi cinste că n-are să-mi scape Vulpanul :
Va ispăşi cît mai grabnic şi-aşa precum ursul pofteşte.
De nu mi-oi ţine cuvîntul, să nu mai fiu vrednic de
spadă."

Regele dete poruncă la-ntregul divan să s-adune
Spre-a chibzui pedepsirea de-ndată a faptelor rele.
Se sfătuiră, şi regelui asta îi fuse pe voie :
Încă o dată să cheme Vulpanul, să fie de faţă,
Dreptu-mpotriva prea multelor pîre, să-şi apere singur.
Iar cotoşmanul să-i ducă solia Vulpanului grabnic,
Dînsul fiind iscusit şi dibaci. Astfel hotărîră.

Regele Leul cu sfetnicii săi adunaţi împreună,
Zis-au motanului : „Bagă de seamă la spusele noastre !
Dacă de trei ori jupînul vulpoiul poftit se mai lasă,
El şi întregul său neam pedepsit pe vecie-o să fie !
Dă-i dar povaţa, că dacă-i cuminte, să vină la vreme ;
Faţă de alţii el are dispreţ, doar de tine ascultă."

Zis-a motanul : „Ca eu să cîştig sau să pierd, se prea
poate,
Dacă ajung la vulpoi ; însă cum să încep şi de unde ?
Cît despre mine, voi faceţi cum vreţi, dar îmi vine a
mă crede
Prea măruntel şi-a trimite pe-un altul socot că-i mai
bine.
Ursul, mai mare şi tare, n-a scos-o la capăt cu dînsul,
Darmite eu ? În ce chip s-o-nchei ? V-aş ruga de iertare !"

„Nu mă induplecі pe mine cu asta,-i răspunse stăpînul,
Sînt printre oameni mărunţi cîte unii cu o-nţelepciune
Şi agerime arareori multora mari cunoscută.
Nu eşti deloc uriaş, însă eşti priceput şi cuminte."
Zise supus cotoşmanul : „Facă-se deci a ta voie !
Dacă în cale-oi găsi vreun semn pe la mîna cea dreaptă,
Va însemna că va fi izbutită a mea drumeţie."

CÎNTUL III

Merse motanul o bună bucată de drum către munte,
Cînd de departe zări un croncan și îi dete bineţe :
„Nobilă pasăre, poartă-mi noroc ! Din aripe încoace
Tu mi-o cîrmește și zboară-mi pe dreapta.“ Și pasărea
zboară
Tocmai la stînga, și-apoi pe copac se așează să cînte.
Cobea-i păru că aude ; de tot se mîhni cotoșmanul.
Totuși, precum de-obicei se întîmplă, el se-mbărbătează
Iarăși pornind-o pe șleaul cetăţii, și-n urmă ajunge
La Malepartus, găsind pe vulpoi dinainte la poartă.
O plecăciune-i făcu și așa începu să cuvînte :
„Domnul atotmilostiv dăruiască-ţi o seară plăcută !
Zilele-ţi sînt în primejdie, dacă nu vii pîn' la curte,
După porunca cea dată de rege, de faţă acolo
Să te dezvinui, să nu te căiești mai apoi cu tot neamul.“
Zise Vulpanul : „Fii binevenit, preaiubite nepoate !
După dorinţa-mi primește a Domnului blagoslovire !“
Însă el altfel gîndește în inima sa trădătoare.
Noi viclenii născocește, voind și pe el să-l trimită
Sol rușinat înapoi. Cu *nepoate*-i tot da înainte :
„Dragă nepoate, din care bucate osebit ţie-ţi place.
Doară se doarme mai bine sătul, și odată sînt gazdă.
Mîine în zori să plecăm amîndoi, după-a mea socotinţă,

Mai de încredere, eu nu cunosc dintre rude pe nimeni,
Pentru că neobrăzat îmi venise și ursul cel lacom ;
E fioros și puternic, că n-aș fi-ndrăznit să bat cale
Lungă alături de dînsul. Acuma, firește, voi merge
Prea bucuros împreună cu tine. La drum să ne-așternem.
Mîine în zori. Chibzuială mai bună deci nici că se poate !"

Se-mpotrivi cotoșmanul : „Socot că-i mai bine să mergem
Numaidecît către curte, cum sîntem în clipa de față.
Luna răsare pe după bunget și cărarea-i uscată."
Spuse Vulpanul : „Găsesc cu primejdie drumul de noapte.
Unii pe vreme de ziuă cu drag te salută și totuși,
De-i întîlnești pe-ntuneric, e vai și amar de tine !"
Zise atunci cotoșmanul : „Aș vrea să o știu, unchiașe,
Dacă rămînem, ce-avem de mîncare ?" Răspunse Vulpanul :
„Din sărăcie pe-aicea trăim. De rămîi, îți voi scoate
Proaspătă miere din faguri, pe cea mai curată-oi alege-o."
„Eu d-alde-astea nicicum nu mănînc, mîrîi cotoșmanul ;
Dacă pe-acasă duci lipsă, un șoarece adu-mi încoace,
Mă-ndestulează mai bine, iar mierea s-o ții pentru alții."
„Mînci șoricei cu plăcere ? Vulpanu-ntrebă. Nu e șagă ?
Pot să-ți aduc, că vecinul meu popa tot are-n hambaru-i
Șoareci ce mișună-ntruna, că nu-i mai ridici nici cu carul.
Chiar auzisem pe popă că-l supără ziua și noaptea."
Nechibzuit se pripi cotoșmanul : „Pe placu-mi hai, fă-o,
Du-mă la șoareci ! Că dintre vînaturi și altele toate,
Șoarecii-mi plac cel mai mult !" Iar jupînul vulpoiul răspunse :
„Ai să te bucuri aievea de ospătare faimoasă ;
Gustu-ți odată știut, să nu zăbovim nici o clipă."
Dete crezare motanul, urmîndu-l și-ajuns-au la șura
Cea cu pereții de lut. Doar pe-acolo, mai ieri, scormonise
Borta Vulpanul și sfeterisise cocoșul cel mîndru

De la părinte, în vreme ce dînsul buştean adormise.
Iar Martinică,-al Sfinţiei iubit feciorel, de îndată
Vru răzbunare ; el laţu-nnodase spre bortă-n nădejdea
Ca la întoarcerea lotrului, dragul cocoş să-şi răzbune.
Luatu-le-a-n seamă Vulpanul şi zise : „Iubite nepoate,
Intră în gaură, drept înăuntru, c-apoi pe afară
Stau eu de pază, în vreme ce tu vei vîna şoricimea.
Prin întuneric vei prinde-o grămadă ! Auzi chiţăitul !
Cînd eşti sătul, ai să vii înapoi, mă găseşti tot pe-aicea.
Nu ne putem despărţi peste noapte, căci mîine porni-vom
Dis-dimineaţă, iar drumul scurta-vom cu vesele glume.“
„Crezi, îi mai zise cotoiul, că-i bine să intru-năuntru ?
Cîteodată, căşună şi popilor o răutate.“
Însă Vulpanul adaose : „Cine-ar putea să mai ştie ?
Eşti chiar aşa de netot ? Să venim înapoi, că nevasta-mi
Poate,-omenindu-te foarte gustoasă mîncare să facă ;
Fără de şoareci noi încă voios vom cina laolaltă.“
Dar cotoşmanu-avîntîndu-se-n bortă, căzu în capcană,
Sub improşcarea de vorbele-i pline de rîs şi de-ocară.
Astfel primi musafirul Vulpanului rea găzduire.

Cum o simţi cotoşmanul la gîtu-i frînghia cea groasă,
Cutremurat se-nfrică şi pripindu-se, fără de voie,
Sus se săltă cu putere, şi laţul atuncea se strînse.
El scheuna şi chema pe vulpoi, ce-asculta din afară,
Tot veselindu-se şi, răutăcios, cam aşa glăsuindu-i :
„Cum ţi-au plăcut şoriceii ? Grăsuni i-ai găsit, mi se pare !
Numai să ştie că tu îi înfuleci de-acuma vînatul,
Ţi-ar mai aduce muştar, Martinică ; de treabă-i băiatul !
Cînd se cinează la curte, tot astfel se cîntă ? Că-mi sună
Prea neplăcut ! Vedea-l-aş pe lup tot aicea cu [illegible],
Prins ca şi tine-n capcană ; el va trebui să-m[illegible]ească
Răul făcut !“ Şi cu asta Vulpanul porni mai dep[illegible]te.
Nu se porneşte el, chip, numai după hoţiile sale,
Ci-nşelăciune, prădare, omor şi trădare, la dînsul

Nu sînt păcate ! Şi iarăşi ceva cam la fel născoceşte :
Pe la frumoasa lupoaică, cu ţintă-ndoită să meargă,
S-afle întîi de la ea de ce-anume se plînge Lupanul,
Iar după-aceea păcatele vechi mai voia să-nnoiască.
Bunul prilej foloseşte că lupul plecase la curte.
Nu încăpea îndoială că doar slăbiciunea lupoaicei
Pentru acel ticălos de vulpoi îi aprinse mînia
Lupului. În locuinţa jupînei intrat, n-a găsit-o.
„Pui măştioi, bună ziua !" O vorbă mai mult nu le zice.
Dete din cap la lupei cu blîndeţe şi-apoi o întinde
La meşteriile sale. În zori cînd soseşte lupoaica,
Zise copiilor : „Nimeni n-a fost să vă-ntrebe de mine ?"
„Naşul Vulpanul, dorind să-ţi vorbească, plecă adineaori,
După ce nouă la toţi de pe-aci măştioi ne zise."
„Mi-o va plăti !" se-nfurie jupîniţa lupoaie, grăbită
Să se răzbune pe loc de această jignire. Ea ştie
Calea pe unde Vulpanul umbla şi-ntîlnindu-l, zbucneşte :
„Ce fel de vorbe sînt astea de-ocară, ce fără de suflet
Tu dinaintea copiilor mei le-ai rostit cu sfruntare ?
Vei ispăşi-o !" Aşa glăsui mînioasă lupoaica.
O-nverşunată privire-aruncîndu-i, îl prinse de barbă ;
Colţii simţindu-i, Vulpanu-o tuli, căutîndu-şi scăparea ;
Sprintenă-atunci s-avîntă şi lupoaia pe urmele sale.
Iată povestea : pe-aproape era un castel în ruină ;
Iute-amîndoi alergară-năuntru. Cum însă pe-acolo
Zidul la turn de vechime crăpase, atuncea vulpoiul
Se furişase printr-însul, silindu-se cu greutate,
Strîmtă fiind crăpătura. Grăbită apoi şi lupoaia,
Mare şi groasă precum ea era, îşi băgă-n crăpătură
Capul. Da ghes, împingea, dărîma, pe vulpoi să-l urmeze,
Tot mai afund se-ncleşta ; nu putea nici napoi, nici nainte.
Cînd mai văzu şi una ca asta Vulpanu-alergă
La cotitură pe partea cealaltă şi-i dete de furcă.
Dar şi lupoaia chiar nu se lipsi de-a-l mustra mai departe :
„Tu mi te porţi ca un hoţ, mişeleşte !" El zise-mpotrivă :
„Nu s-a-ntîmplat niciodată, ce poate acum să se-ntîmple !"

Cinste puţină se cheamă să-ţi cruţi tu nevasta cu alta,
Cum o făcuse Vulpanul. Mehenghiului totuna-i fuse.
Cînd de la turnul crăpat, mai la urmă lupoaia scăpase,
Se-ndepărtase Vulpanul, văzîndu-şi de drum înainte.
Cînd se gîndise jupîna să-şi facă ea însăşi dreptate,
Cinstea să-şi apere, iată, de două ori se pierduse.

Dar să venim înapoi la cotoi! Sărmanul de dînsul,
Cum se simţi înhăţat, se plîngea într-un fel ca pisoii,
Foarte cu jale! Martin auzindu-l, sărise din patu-i:
„Domnului slavă! Că-n ceas fericit, înnodai eu frînghia.
Hoţul s-a prins, de-a binele cred că-mi plăteşte cocoşul!"
Numai cu chiote de bucurie atunci Martinică
Lampa în grabă aprinse, că lumea dormea prin odaie
Şi deşteptă el pe maica şi taica, pe slugile toate.
„Haideţi că vulpea s-a prins, le strigă. I-arătăm noi acuma!"
Mari şi mai mici se porniră cu toţii, părintele însuşi,
Iute se scoală să-şi puie-anteriul; şi bucătăreasa
Fuge nainte cu două lumini; Martinică înşfacă
Repede biciul, asupra cotoiului se năpusteşte,
Cu-nverşunare îl arde în creştet, că-i zdrumecă ochiul.
Toţi l-au snopit în bătaie; în grabă, cu furca dinţată,
Popa veni într-acolo, crezînd că pe hoţ îl doboară.
Cînd cotoşmanul gîndea c-o să moară, turbat se aruncă
Drept la părinte, îl zgîrie rău şi-l muşcă-ntre coapse
Groaznic de tot vătămîndu-l, încît îşi răzbună el ochiul.
Popa cu strigăte se prăbuşi şi căzu în neştire.
Bucătăreasa lui nesăbuit suduia că la mijloc
Diavolu-şi puse codiţa. De două ori, ba şi de trei ori
Tot se jura că şi de-ar fi avut o comoară-ar fi dat-o,
Fără părere de rău. Tot aşa jăluia de amarnic
Starea de plîns a stăpînului, cum şi prea greaua-i rănire.
Cu jăluirile multe îl duseră-apoi pîn' la patu-i,
Iar pe motanul cu laţul de gît în uitare-l lăsară.
Cînd în necazu-i motanul văzutu-s-a dat părăsirii,

Jalnic bătut, schinguit și aproape pe pragul de moarte,
Drag fiindu-i de viață, apucă de fringhie s-o roadă.
„Cum să mă mîntui din pacostea asta ?“ gîndi și îndată
Ștreangul el izbuti să și-l rupă. Fericea-l bătuse !
Grabnic să fugă din locul pe unde atîtea-ndurase,
Sprinten sări el din gaură-afară, zbughind-o pe cale,
Către a regelui curte ajunse în zorile zilei.
Se dojeni, cu obidă pe sine : „O, cum te învinse
Diavolul prin viclenia vulpoiului, rău trădătorul !
Chior și olog mi te-ntorci înapoi și ajuns de ocară,
Jalnic stîlcit în bătaie, ce mare rușine-o să-ți fie !“

Aprig s-a fost mîniat domnitorul, văzîndu-l pe dînsul.
Fără-ndurare-l amenință pe Vulpanul cu moartea.
Sfat adună. Și în grabă veniră cu toții, baronii
Și înțelepții, iar el i-ntrebă, ce osîndă să deie
Nelegiuitului, cel copleșit de prea multe păcate.
Cum se-mbulziră-asupra vulpoiului jalbe grămadă,
Zise bursucul : „Se poate-n divanul acesta să fie
Vornici-destui, care-n nume de rău pe Vulpanul să-l ieie ;
Totuși nu-i nimeni să calce vreun drept al omului liber.
Deci să se facă și-a treia chemare, și dacă nu vine
Nici după asta, să fie atunci pedepsit pe dreptate.“
Regele spuse : „Mă tem eu că n-o să mai meargă nici unul
Să mi-l poftească pe omul viclean. Oare cine mai are
Ochi de prisos ? Oare cine cutează viața să-și piardă
Pentru acest trădător ? Să-și puie în joc sănătatea,
Și pîn' la urmă Vulpanul nici să nu se-arate la față ?“

Dete bursucul răspuns răspicat : „Poftit-ai, o, rege,
Astă solie să ți-o-ndeplinesc ? Orișicum voi primi-o,
De mă trimiți cu deplină putere-ori să merg din
îndemnu-mi,
Dă-mi o poruncă !“ Și regele-i dete încuviințarea.
„Hai, dară, du-te ! Că jalbele lor auzitu-le-ai, toate.

Mergi la ispravă cuminte, că ai de a face cu insul
Care îţi pune în primejdie viaţa." Bursucul o-ncheie :
„Totuşi, mă-ncumet să merg cu nădejdea că eu l-oi aduce."
Astfel pornit-a pe şleaul cetăţii, înspre Malepartus,
Unde-l găsi pe jupînul vulpoi cu copii şi nevastă.

„Dragul meu unchi, te salut ! Tu eşti un bărbat prea cuminte,
Cel mai deştept şi-nvăţat, că pe noi ne cuprinde mirarea,
Cum de-ţi mai vine să iei în dispreţ, ba aş zice-n pofidă
Nalta chemare domnească. Nu-ţi pare că-i vremea
Capăt să-i pui ? Că sporesc numai relele zvonuri şi plîngeri
De pretutindeni ; eu sfatul îţi dau să pornim către curte
Fără zăbavă, că multe sînt jalbele-n faţă la rege.
Astăzi tu fi-vei poftit cea de-a treia şi ultimă oară.
Dacă tu nu te vei înfăţişa, te aşteaptă pedeapsa.
Regele-n fruntea vasalilor săi va veni spre cetate
Să vă-mpresoare şi astfel cu bunuri şi viaţă pieri-veţi
Tu şi copii, şi nevastă ; vă paşte urgia regească.
Iată de ce e mai bine să vii tu cu mine la curte,
Nu îţi lipsesc oarecare tertipuri, le ai pregătite
Spre mîntuirea-ţi. C-adese la zilele de judecată,
Tu ai trecut prin mai grele-ncercări şi ai scos-o la capăt
Bine de tot, ruşinîndu-ţi potrivnicul pe totdeauna."

Astfel bursucul grăi, şi Vulpanul îi zise la rîndu-i :
„Dragă nepoate, ce bun ţi-este sfatul, să vin pîn' la curte,
Dreptul eu singur să-mi apăr, nădejde-oi avea în iertare.
Regele ştie prea bine folosul ce-l are din parte-mi ;
Ştie de-asemeni că ceilalţi de asta mă şi urgisiră.
Fără de mine, fireşte, nu poate fi vorba de curte.
Chiar de aş face de zece ori rele şi încă mai multe,
Ştiu că de-ndată ce-l voi aţinti cu privirea pe rege,
Voi agrăi către dînsul, mînia în pieptu-i şi-ostoaie.

Mulţi îl urmează pe rege şi vin să se-aşeze la sfatu-i ;
Dară nici unul nu-i intră la inimă ; toţi laolaltă
N-au nici un sfat sau părere. Ci totuşi, la oricare curte
Unde de faţă aş fi, hotărăşte a mea judecată.
Dacă apoi se adună şi rege, şi domni împreună
Sfat înţelept să găsească în treburi din cele-ncurcate,
Numai Vulpanul descurcă. Şi mulţi mai au pizmă pe mine.
Dar din păcate, mă tem de aceştia, căci moarte-mi jurară.
Sunt adunaţi cei mai răi pe la curte. De-aci-ngrijorarea.
Sînt peste zece, puternici, că singur cu mulţi, cum m-oi pune ?
Iată de ce eu mereu amînasem. Mai bine e totuşi
Noi să ne ducem la curte-mpreună. Pricina să-mi apăr,
Cinste mai multă mi-aduce, decît prin continuă-amînare,
În sperieţi şi primejdii s-arunc pe copii şi pe soaţă.
Noi spre pieire am merge, căci regele-i mult mai puternic.
Orice ar fi, mă supun de îndată ce el porunceşte.
Vom încerca să-ncheiem cu ai noştri duşmani învoială."

Iar după-aceea Vulpanul a zis : „Nevestică, ia-ţi pruncii,
Cu osebire în grijă ţi-l dau pe prîsnelul Foltică ;
Uite cum stau drăgălaş în al său botişor dinţişorii,
Tatăl leit sperăm că va fi ! Dar Ronţel, ştrengărelul,
Care mi-i tot aşa drag ! Şi-n lipsa-mi de-acasă, ia seama.
La copilaşi să le dai bunătăţi, iar de-asculţi a mea vorbă
Şi norocos m-oi întoarce, o bună răsplată-ai să capeţi."
Astfel vulpoiu-nsoţit de bursucul la drum a pornit-o,
Grabnic de tot părăsindu-şi feciorii, precum şi nevasta,
Fără vreun alt bun-rămas, spre mîhnirea cea mare a vulpei.

După ce merseră-o bună bucată de cale-mpreună,
Prinse a zice Vulpanul bursucului : „Nepreţuite prieten,
Scumpe nepoate,-ţi destăinui acuma că tremur de groază,

Nu pot scăpa de cumplitul meu gînd că mă duc către
moarte.
Văd dinainte-mi mulțimea păcatelor ce-nfăptuisem.
Nici nu-ți închipui neliniștea mare ce simt eu în mine.
Dă-mi ascultare, să-ți fac o spovadă, că nu se găsește
Nici un duhovnic pe-aici, că pe inimă-mi stau o mulțime,
M-oi ușura și-oi ajunge cu fața curată la rege."
Zise bursucul : „Mai întîi să te lași de hoții și de pradă,
De vicleniile zilnice și de trădările rele.
Altfel nu-ți poate sluji spovedirea." — „O știu, îi
răspunse
Dînsul, de-aceea dă-mi voie să-ncep, tu ia seama
și-ascultă !"

„Confiteor tibi Pater et Mater, cum eu și la vidră,
Și la Motan, și la mulți, la prea mulți, le-am făcut cîte-o
șoaldă,
Mă spovedesc bucuros, să le pot ispăși pînă la urmă."
„Zi-o mai bine, în graiul nostru,-i răspunse bursucul,
Dacă tu vrei să pricep." Și atuncea Vulpanul îi zise :
„Cît aș voi să dezmint cum că eu am greșit într-aieve
Față de toate jivinele viețuitoare pe lume ;
Față de unchiul meu, ursul, pe care-n butuc îl prinsesem.
Capul îi fu-nsîngerat și-ndură așa multă bătaie.
Iar pe motan îl dusesem la șoareci, ci numai că ștreangul
Prea îl făcuse să sufere multe, să-și piardă și ochiul.
Și cu dreptate se plînse cocoșul, că eu îi răpisem
Puii, cei mici și cei mari, înhăpîndu-i precum nimerisem.
Nu îl cruțai mai apoi nici pe rege și nici pe regină,
Mă sumețisem chiar față de dînșii cu unele șotii
Ce mai tîrziu le vor lua ei în seamă ; și am să destăinui
Cum pe Lupanul cu-osîrdia toată-l făcui de rușine.
N-am nici răgaz de-a le spune pe toate. Mereu într-o
glumă,
Unchi îi ziceam, fără-a fi rubedenii defel. Iar odată,
Ani împliniți sînt vreo șase, de cînd el venit-a la Elkmar,

La mînăstire, unde stăteam și-mi ceru ocrotire,
Tocmai fiindcă gîndea să se facă monah. Socotise
Bun meșteșug pentru el să se-apuce să tragă la clopot.
Dangătul l-a încîntat ! Și așa îi legai cele două
Labe cu funia, și mulțumit el rămase acolo ;
Se-nveselea, tot trăgîndu-le, parcă-nvăța să le sune.
Totuși se pare că nu i-a prea mers meseria aceasta,
Căci el suna prea de tot nebunește, prostește,-ncît lumea
Toată fugea-nspăimîntată pe ulițe-afară, cu gîndul
Că s-o fi fost întîmplat într-aieve o mare năpastă.
Dar cum sosiră, pe lup îl găsiră ; și mai înainte
De-a lămuri că voia-n chinovie și dînsul să intre,
Gloata-mbulzindu-se, mort în bătaie-aproape-l lăsase.
Totuși năucul de lup stăruia în a lui hotărîre.
Iar se rugă să-i mai dau ajutor să se tundă cu cinste.
Eu îl pîrlii așa tare pe creștet, că pielea din capu-i
I se zbîrcise întocmai ca și-un pîrjolit de șoriciu.
Deseori i-am pregătit chelfăneli, țesăleli rușinoase.
Pește să prindă-nvățatu-l-am ; nu i-a prea mers pescuitul.
Ba m-a urmat și în țara iuliană, de ne furișasem
Pînă la casele popii, chiabur din ținutul acela.
Omul avea spre păstrare-n chelar șuncărie gustoasă,
Printre acestea mulțime de fragede hălci de slănină,
Iar în covată se-afla și o proaspătă carne sărată.
Tot rîcîind pe sub zidul de piatră ajunsese Lupanul
Pînă la urmă să facă-o spărtură prin care trecuse
Cu înlesnire ; că eu l-împinsesem la una ca asta,
E-adevărat, însă și lăcomia-l împinse pe dînsul.
Totuși pe-acolo el nu-și mai putu înfrîna-ndestularea,
Și îmbuibat cum era și umflat pe la pîntec cu totul,
La reîntoarcere se-mpiedică anevoie-ntre ziduri.
Vai, ce amar căina el această înșelătorie,
Care flămînd îl lăsase-năuntru, sătul îl oprise
La-napoiere. Între astea făcusem o strașnică larmă
Și întețîi omenirea pe urmele lupului ; fuga
Pînă acasă la popă și cum nimerisem la masă,
Tocmai pe cînd i-aduceau un clapon, rumenit în untură,

L-am înhăţat de pe tavă şi-apoi mă cărai de acolo.
După mine şi popa, făcînd gălăgie, dă buzna.
Masa cu toată mîncarea şi cu băutura-mi răstoarnă.
«Prindeţi-l, trageţi-i şi-njunghiaţi-l!» ţipă cu turbare.
Fără să vadă, căzu răcorindu-şi mînia-n băltoacă.
Jos în zăcere rămase. Cu strigăte toţi poposiră :
«Trageţi-i !» Fuga atuncea şi eu, şi ei toţi după mine,
Toţi ce-mi puntaseră sîmbete. Larmă tot popa făcuse :
«Vai, ce hoţ îndrăzneţ ! El îmi luă de pe masă claponul !»
Eu am zbughit-o-nainte, ajungînd la chelar, pe unde,
Fără-a mea voie, lăsat-am să-mi cadă claponul, că-mi fuse
Greu anevoie la urmă ; şi-aşa m-am pierdut de mulţime.
Pasărea-aflară, iar popa dădu s-o ridice ; cînd colo,
Prinse de veste că-i lupu-n chelar, dar şi gloata-l zărise.
Popa strigă tuturora : «Haideţi degrabă încoace,
Prindeţi-l ! Iată alt hoţ ne încape acuma în mînă,
Lupul, şi dacă ne scapă şi ăsta, sîntem de ruşine,
C-o să ne rîdă la urmă tot natul din ţara iuliană.»
Ce mai pot face ? gîndise Lupanul. Îi plouau deodată
Tot lovituri dintr-o parte şi alta, picneli dureroase.
Cît îi lua gura cu toţii ţipau. Chiar sătenii din urmă
Grabnic sosiră şi-ntinseră mort pe lupan în ţărînă.
Cît vieţuit-a, aşa mare durere el nu pomenise !
De-ar zugrăvi careva un tablou, ce ciudat să se vadă
Chipul de cum îi plătise părintelui şunca şi slana.
Iute-l zvîrliră în stradă şi razna apoi îl cărară ;
Nici vreo urmă de viaţă într-însul. Şi cum se mînjise,
Îl aruncară cu scîrbă afară din sat, într-o groapă
Unde să zacă-n noroaie, căci mort îl crezură cu toţii.
Astfel rămase nu ştiu cîtă vreme în groaznicul leşin,
Pînă îşi prinse de veste mizeria-n care căzuse.
Cum mai pe urmă-a scăpat, n-am aflat niciodată. Şi-i anul
Totuşi de cînd îmi jurase credinţă-n orice-mprejurare.
Dar la Lupan, nici asta nu fuse de lungă durată.
Oare de ce mi-o jurase, uşor o puteam înţelege :
Pe săturate odată-ar fi ros bucuros la puicuţe.
Ca să-l înşel cît mai zdravăn pe lup, mă pusei a-i descrie

Grinda pe care știam că-n amurg de-obicei s-aciuează
Spre-a înnopta un cocoș și cu șapte găini ale sale.
Eu pe acolo-n tăcere — sunase doar miezul de noapte —
L-am îndrumat ; iar oblonul, ușor sprijinit pe fereastră,
Cu un cîrlig rămăsese deschis. Mă făcusem că intru,
Însă m-am dat după unchiul, lăsîndu-l pe dînsu-năuntru.
«Mergi înainte,-i zisei, dacă vrei tu acuma cîștiguri,
Haide la lucru, că face ! Găsi-vei găini îngrășate.»
Lupul se-ntiptilă binișor, dibui pe-ndelete
Ici și colea ; mai la urmă îmi zise cu vorbe furioase :
«Unde m-ai dus așa prost ! Nici măcar vreo pană nu aflu.»
Eu răspunsei : «Pe acele găini ce erau mai în față.
Însumi le-am luat de curînd ; dar mai sînt celelalte din spate.
Du-te-nainte și mergi cu mai multă băgare de seamă.»
Drept e că bîrna pe care mersese era cam subțire.
Eu îl lăsai să o ieie-nainte ; mă oprii la fereastră
Și o zbughii în afară, trăgînd după mine cîrligul ;
Însă oblonul se-nchise cu-așa huruială, că lupul
Se-nfricoșă de-l trecură fiorii prin oase ;-n cutremur,
Jos la pămînt de pe stinghia-ngustă căzu el cu bufnet.
Și speriați se treziră-atunci oameni dormind pe la vatră.
«Ce-o fi căzut pe fereastră-năuntru ?» strigară cu toții.
Iute dădură s-aprindă o lampă și-n colț îl aflară.
Strașnic îi mai tăbăciseră pielea ! Mă mir cum scăpat-a.

Mă spovedesc mai departe că eu și la doamna lupoaică,
Pe tăinuite sau chiar pe vădite, m-am dus cam adesea.
Bine era să nu fie, să nu se întîmple vreodată !
Cît va trăi, ea cu greu va uita de această rușine !

Astfel de tot spoveditu-m-am ; cîte-mi veniră în minte,
Cîte avusem pe sufletul meu. Și te rog pentru asta
Dă-mi dezlegare acuma ! Că voi ispăși-n umilință,
Oricît de mare și grea îmi va fi pedepsirea din parte-ți."

Iară bursucu-n așa-mprejurări, totdeauna știuse
Să se descurce ; a rupt o crenguță din cale, zicîndu-i :
„Bate-te-n spate de trei ori cu-această vărguță și-așeaz-o
Cum îți arăt pe pămînt și de trei ori să sări pe deasupra ;
Creanga sărut-o blajin, și ascultător după-aceea
Mi te arată. Tu vezi dar la cel fel de cazně te-oi pune
Și te dezleg de păcate, oricîte avea-vei pe suflet,
Te-oi slobozi și de orice pedeapsă ; de-aci înainte,
Fi-vei-ntru numele Domnului nostru, iertat pentru toate !"

După ce volnic Vulpanu-isprăvi cu a sa pocăință,
Zise bursucul : „Prin faptele bune ți-arată-ndreptarea,
Psalmii citește și pe la biserică du-te,-ajunează,
Cui te întreabă arată-i tu calea și dă de pomană.
Juruie-mi c-ai să te lași de-a ta viață de pînă acuma,
Reaua-ți trădare, prădare, hoțiile și-ademenirea ;
Vei căpăta tu, firește, a Domnului nostru-ndurare !"
Zise la urmă Vulpanul : „Ți-o jur că voi face întocmai".

Astfel a fost încheiată a lui spovedire. Porniră
Tot mai departe pe drumul spre curtea
domnească-mpreună,
Preacuviosul bursuc și cumătru, și deteră peste-o
Țarină neagră, mănoasă, pe dreapta zărind mînăstirea,
Unde slujeau nencetat dimineața și seara pe Domnul
Maicele, care în curte nutreau o mulțime de pasări,
Multe găini și cocoși, și claponi vreo cîțiva — o mîndrețe !
(După nutreț uneori se răzneau pînă-afară de ziduri.)
Dese ori dase tîrcoale la ele vulpoiul. El zise :
„Drumul mai scurt e să trecem pe lîng-ale schitului
ziduri."
Însă lui gîndu-i era la găinile ce-n libertate
Se tot plimbau, și își duse duhovnicul său într-acolo.
Se-apropiară de păsări. Atuncea și-nhoalbă Vulpanul
Ochii lui lacomi și cruzi tot rotindu-i în cap, ticălosul.
Că dintre toate-i plăcu un cocoș grăsuliu și mai june,

Țanțoș mergînd după alții și care în ochi îi sărise.
Se năpusti el asupra-i și penele toate-i zburară.
Însă bursucul oțărit, cu asprime-l mustră pe Vulpanul
De rușinoasa-i cădere. — „Așa mi te porți tu acuma,
Unchi neferice, ca pentru un pui să cazi iar în păcate,
După ce-abia-ai ispășit ? O frumoasă căință se cheamă."
„Totuși în cugetul meu am făcut-o ! i-a zis-o vulpoiul.
Scumpe nepoate, tu roagă-te să mi se ierte păcatul,
C-am să mă las bucuros și n-am să-l mai fac niciodată !"

Astfel porniră pe-al schitului drum și pe cînd ei să treacă
Peste o punte îngustă, Vulpanul se-oprește și-aruncă
Încă-o privire-napoi după pasări ; în van se zgîiește,
Dacă și capul i-ar fi retezat și el tot ar fi gata
După găini să mai zboare ; așa mare-i era lăcomia.

„Ochii pe unde ți-i plimbi ? îi strigă bursucul, privindu-l.
Cum se mai vede că ești un grețos de mîncău fără margini !"

Spuse Vulpanul : „S-avem iertăciune ! O, dragă nepoate,
Nu te zori într-atîta și nu-mi tulbura rugăciunea.
Lasă-mă acum să rostesc un pomelnic de sufletul celor
Multe găini ca și gîște, pe care cu-a mea iscusință
Eu le-am răpit din ograda măicuțelor blagoslovite."

Molcom tăcuse bursucul. Vulpanul nici nu-și mai întoarse
Capul de la găini, cît putu să le vadă. Ci-n urmă
Dînșii ajunseră-n drumul cel mare aproape de curte.
Și cînd Vulpanul zărit-a un turn din domneasca cetate,
S-a întristat din suflet adînc de prea grea-nvinuire.

CÎNTUL IV

Cînd se zvoni pe la curte că vine jupînul vulpoiul,
Fieştecare, cei mici şi cei mari, se-mbulziră să-l vadă ;
Tare puţini din aceia gîndeau ca prieteni, c-aproape
Toţi împotrivă-i aveau să se plîngă ; dar asta-i păruse
Prea nensemnat ; cel puţin el aşa s-arătase atuncea,
Cînd îndrăzneţ şi nurliu, se ducea cu bursucul pe cale.
Mîndru şi netulburat se-ndrepta spre cetate Vulpanul,
Parc-ar fi fost chiar coconul şi slobod de orice păcate.
Astfel la Regele Leu în palat el intră în mijlocul
Celorlalţi domni, propăţindu-se nepăsător între dînşii.
„Preamilostive stăpîne şi rege,-ncepu el a zice,
Nobil şi mare eşti, vrednic de cinste ca nimenea altul !
Rogu-te astăzi să-mi dai ascultare, făcîndu-mi dreptate.
Pot să mă-ncumet a spune măriilor voastre că vouă
Nu v-a fost dat slujitor de credinţă ca mine vrodată.
Ştiu eu la curte pe mulţi ce din asta mă iau la prigoană.
Dacă duşmanii, precum li-i dorinţa, te-or face a crede
Toate minciunile, bunăvoinţa din parte-ţi pot pierde.
Din fericire îmi precumpăneşti fiece cuvîntare.
Tot aşa bine-l asculţi pe pîrît, ca pe cel ce pîrăşte.
Multe-mi minţiră în spate ; eram liniştit doar la gîndul
Că-ţi dovedisem credinţa ; căci ea mi-a adus prigonirea.“

„Taci, îi răspunse stăpînu,-n zadar lingușiri și palavre ;
Fărădelegile tale-s fățișe, te-așteaptă pedeapsa ;
Nu mi-ai păstrat-o nici pacea-ntre voi, poruncită de mine
Prin jurămînt. Blestemate tîlhar de vulpoi preafățarnic !
Iată Cocoșul ! Tu puii-i răpiseși pe rînd cîte unul !
Cum să te cred eu acuma c-ai vrea să-mi arăți și iubire,
Cînd defăimezi a mea vază și-mi vatămi pe toți slujitorii.
Ochiu-și pierdu sărmanul motan ! Și cu ce-ncetineală
Ursul beteag va putea lecui amărîta-i durere !
Nu te-oi mai face de-ocară. Pe-aci-s pîrîtori cu duiumul
Și dovedite-ți sînt faptele. Greu vei găsi o scăpare !"

„Preamilostive, de asta-s de vină? răspunse Vulpanul.
Ce-s eu de vină că ursul s-a-ntors sîngerat în chelie ?
Că îndrăznise să dumice și să se-ntreacă cu mierea
Lui Rüsteviel ? Bădăranii se luară la harță cu dînsul,
Ursul fusese destul de vînjos și de tare să lupte.
Fu suduit și lovit, dar în loc să se bage la apă,
Piept să fi dat voinicește, rușinea să n-o fi simțit-o.
Dacă motanul, pe care cu multă cinstire-l primisem,
După putință din inimă îl ospătasem și-i dasem
Sfatul să nu se apuce de furturi la popă acasă,
S-a furișat pe-nnoptate acolo și rău a pățit-o.
Eu meritam o pedeapsă că ei se purtară zănatic ?
Adevărat e că mai ți-ar atinge coroana domnească !
Totuși de acuma cu mine tu poți să te porți cum ți-i voia ;
Cît se arată de limpede fapta, să faci după placu-ți.
Fie spre bine sau rău, de m-ar fierbe în clocot, de-aș arde
De m-ar orbi, spînzura, căsăpi, orișice să se-ntîmple,
Sîntem cu toți sub a ta stăpînire, în mîinile tale.
Mare ești tu și puternic, cel slab nu-ți va sta împotrivă.
Dacă pe mine voiești să mă-omori, nu ar fi vreo scofală.
Facă-se deci pe-a ta voie ; îți stau prea supus la poruncă."

Iată-l atunci și pe Belin aretele : „Vremea sosit-a
Noi să ne plîngem !" Cu-ale lui neamuri veni și Lupanul,

Ursul Martin și motanul, veniră-animale cu ceata.
Nesinchisitul asinul, precum Iepurilă, dulăul
Și cățelușul, și Mehehe-capra cu țapul nerodul,
Iar lîngă ei inorogul, hermina, ba și nevăstuica.
Nu rămăsese-n afară nici boul, nici calul, de-asemeni
Sălbăticiuni, cum e cerbul cu-a lui căprioară, mistrețul,
Castorul, jderul și chiar iepurașul buzna dădură.
Și cocostîrcul, și Piciul-cocorul, și Gai-grănicerul
Zborul și-l luară-ntr-acolo ; pe urmă se mai anunțară
Rața și gîsca, și încă, și alții cu-ale lor plîngeri.
Printre aceștia și Cucurigu-cocoșul cel jalnic
Cu puișorii răzleți după dînsul, bocindu-se-amarnic.
Se perindară la curte atîta mulțime de păsări
Și dobitoace, că cine putea să mai numere droaia ?
Toate voiau să se ia cu Vulpanul la harță-n nădejdea
Nelegiuirea-i pe față s-o deie, să-i vadă osînda.
Dat-au năvală de-a-dreptul la rege cu aprige vorbe,
Jalbe-au ticsit peste jalbe, au pus dinainte iznoave
Vechi și mai noi. Niciodată la ziua cea de judecată
Nu se-auzise atîtea jălanii la tronu-unui rege.
Stete Vulpanul la locu-i știind iscusit să răspundă,
Luase cuvîntul și așa măiestrit îi curgea cuvîntarea
Dezvinuirilor sale, de parc-ar fi spus el curat adevărul.
Bine știuse să-nlăture tot, ticluindu-le toate.
Te minunai auzindu-l, ba încă-l credeai fără vină,
Chiar mai avea oarecare dreptate și mult să se plîngă.
Dar se sculară la urmă și oameni de bună credință,
Care-au adus mărturii împotriva Vulpanului, astfel
Limpede fărădelegile-i toate au fost dovedite.
Gata cu dînsul ! La sfatul domnesc într-un glas hotărîră :
Moartea Vulpanul și-o merită, trebuie acuma să-l prindă,
Ștreangul să-i lege de gît și să-l spînzure, să-și ispășească
Grelele fărădelegi săvîrșite, prin mîrșavă moarte.

Chiar și Vulpanul se dase cu totul bătut cînd văzuse
Că vorbăria-i așa de-nțeleaptă deloc nu-i servise.

Regele însuşi rostise osînda. Pe cînd l-apucară,
Rău-făptuitorului îi nălucise sfîrşitul său jalnic.

Cum după acea judecată stătu în cătuşe vulpoiul,
Se dezbătură vrăjmaşii în grabă la moarte să-l ducă.
Însă prietenii-adînc întristaţi, înlemniră cu totul.
Din seminţia vulpească-o mulţime, pe lîngă bursucul
Şi maimuţoiu,-ascultau supăraţi judecata, jelindu-l
Cît nu s-ar crede. Că printre baroni doar
Vulpanul-vulpoiul
Fost-a întîiul, şi-acuma stătea despuiat de-a sa cinste
Şi osîndit la o mîrşavă moarte. Priveliştea-aceasta
Mult răzvrătise pe-ai săi ; bun rămas de la rege-şi luară
Toţi cîtă droaie erau şi în pripă goliră palatul.

Regele fu necăjit c-aşa mulţi cavaleri dintr-o dată
L-au părăsit. Că atunci se văzu ce mulţime de oameni
S-a-ndepărtat, nempăcată fiind cu-a Vulpanului moarte.

Regele-atunci către unul de-ai săi credinceri agrăit-a :
„Pacoste este Vulpanul, fireşte, dar ia te gîndeşte,
Lipsă vor fi de la curte-o mulţime din rudele sale“.

Se vînzoliră-ntre-aceste Lupanul, Martin şi motanul
Tot împrejurul Vulpanului-n lanţuri, voind să-mplinească
Mîrşavă-osîndă, aşa cum a fost poruncită de rege,
Şi petrecîndu-l afară, zăriră departe stîlpanul.

Către Lupan începu mînios cotoşmanul a-i zice :
„Mai ţi-aminteşti cum odată jupînul Vulpan se făcuse
Luntre şi punte şi cum izbutise în ura-i să vadă
El pe frăţînele tău spînzurat ! Şi cu ce bucurie

Şi răutate-l trăsese şi mi-l izgonise-ntr-acolo.
Spre răsplătire, tu nu-ntîrzia să-i plăteşti datoria.
Adu-ţi aminte la rîndu-ţi, Martine, cum mi te trădase
De ruşinos la ţăran în ogradă jupînul vulpoiul
Cînd te predase atît de viclean mojicimii-nfuriate,
Unui norod de bărbaţi şi muieri ; ce bătăi, beteşuguri,
Şi pe deasupra ruşinea, ce este la fel pretutindeni.
Seama luaţi şi ţineţi-vă bine ! Ne scapă şi astăzi
Poate, cu-a sa isteţime şi-a sa uneltire şireată,
Nu ne va fi hărăzit niciodată un ceas aşa dulce
De răzbunare, ca noi să-i plătim tot ce el făptuit-a.

Zise Lupanul : „Lăsaţi vorbăria deoparte. Mai iute
Funia groasă-aduceţi-mi, şi-aşa-i vom scurta chinuirea !"
Astfel mergînd, împotriva Vulpanului sporovăiră.

Însă Vulpanu-asculta în tăcere. La urmă le zise :
„Dacă voi toţi aşa crunt mă urîţi şi-mi doriţi răzbunare,
Cum de n-o scoateţi la capăt ? Pe mine mă prinde mirarea.
Pentru o trainică funie un sfat doar îl ştie motanul,
Care-a-ncercat-o, pe cînd se băgase la popă în casă
După vînatul de şoareci, ieşind fără cinste de-acolo.
Însă Lupane şi ursule, voi către moarte-l zorirăţi
Aprig pe-al vostru unchiaş, socotind în a voastră-izbutire."

Se ridicară atuncea curtenii şi domnul să vadă
Cum e-mplinită porunca ; de-asemeni-n alaiul cel mare
Se-alăturase regina urmată de soaţele sale,
Şi după dînşii porniră de-a-valma bogaţii, săracii ;
Toţi a Vulpanului moarte doreau şi ţineau să o vadă.
Între aceste Lupanul vorbea cu prietenii şi rude,
Tot îndemnîndu-i cu ochii deschişi să vegheze într-una
La cel legat, căci mereu se temeau să nu scape isteţul.
El osebit poruncise nevestii-si : „Jură pe viaţa

Ta ! Și ajută să-l ținem pe nelegiuitul acesta !
Dacă ne scapă, huliți o să fim împreună cu toții.“
Ursului zise : „Gîndește-te, cît te-a făcut de ocară ;
Toate-i le poți de-astă-dată plăti cu o camătă mare.
Sus să se cațăre dar cotoșmanul, să-i lege frînghia.
Ține-mi-l zdravăn și ajută-mi la scară s-o-mping și s-o sprijin,
Numai o clipă și gata va fi cu mișelul acesta !“
Ursul răspunse : „Așează tu scara, că bine-l voi ține.“

„Ia mi te uită, le zise vulpoiu,-n ce fel pe unchiașul
Voi îl zoriți către moarte în loc să-l feriți de la rele,
Să-l ocrotiți în bejenie, milă de el să vă fie !
Eu m-aș ruga bucuros de iertare. La ce să-mi ajute ?
Ură prea mare-mi poartă Lupanul, că el poruncise
Chiar și nevesti-si de-a mă lega, să-mi împiedece fuga.
De s-ar gîndi ea la vremea trecută, vreun rău nu mi-ar face.
Dacă sositu-mi-a ceasul, voiesc s-o sfîrșim cît mai iute.
Marea primejdie-o trecuse și tata, ca pînă la urmă
S-o isprăvească curînd. Dar firește, pe dînsul la moarte
Nu-l însoțiseră mulți. Iar pe mine o vreme-ndelungă
De mă cruțați, s-ar putea înspre-a voastră ocară să fie !“

Cu-nfricoșare vulpoiul gîndi : La ananghie-acuma
Oare putea-voi scorni ceva nou, fericit, la iuțeală,
Regele viața cu milă să-mi dăruie, iar pe dușmanii
Înverșunați, citeșitrei mai apoi să-i ajungă pierzarea ?
Trebuie să mă descurc cu-orice preț, că în joc mi-e grumazul !
Grabnică mi-este nevoia și cum să mă mîntui acuma ?
Relele se-ngrămădesc peste mine. Se mînie domnul,
Duși sînt prietenii, iară dușmanii-s puternici, arareori
Cîte un bine făcut-am. Puțin mai băgasem în seamă
Marea putere a regelui, sfatu-nțelepților sfetnici.

Multe greşit-am. Şi totuşi mai trag o nădejde ca soarta
Să mi se-ntoarcă. Ci glasul să-mi vie acuma, fireşte,
N-au să mă spînzure. Nu îmi pot pierde cu totul nădejdea.

Şi de pe scară, întors spre popor, le strigă Vulpanul :
„Văd a mea moarte cu ochii şi ştiu că nu este scăpare.
Însă vă rog pe voi toţi, care acuma îmi daţi ascultare,
Numai puţin, înainte ca eu s-o pornesc de pe lume,
Cea de pe urmă, curată, deschisă a mea spovedire
Vouă pe faţă s-o zic şi cinstit să aduc mărturie
De răutăţile toate făcute, ca nu cumva altul
Vina în locu-mi să capete, pentru vreuna sau alta
Din neştiutele-mi nelegiuiri făptuite în taină.
Astfel împiedic mai multe din rele şi-oi trage nădejdea
Să dobîndesc pîn' la urmă a Domnului nostru-ndurare."

Mulţi îl căinară de asta şi-aşa se vorbiră-ntre dînşii :
„Ruga îi este măruntă, mărunt şi sorocul să-i fie !"
Ei se rugară de rege, şi regele le-a-ngăduit-o.
Se uşurase la inimă-atuncea Vulpanul, căci iarăşi
El mai spera-n fericită scăpare. Şi se foloseşte
Numaidecît de răgazul ce-i fu-ngăduit, şi le zice :

„*Spiritus Domini !* Mie ajută-mi ! În marea-adunare
Nu văd pe nimeni ce nevătămat să nu fie de mine.
Eu mai întîi, de pe cînd un ortac mititel mă născusem,
Încă de-abia înţărcat, ascultasem de poftele mele.
Mă-nhăitasem cu mieii şi iezii cei tineri, şi care
Volnici se tot risipeau de la turmă — auzeam behăitul
Prea bucuros, şi atuncea rîvneam la mîncarea cea bună ;
Iute din ea mă-nfruptam şi muşcam mieluşelul de moarte
Tot lingărindu-i din sînge, ce tare gustos îmi păruse.
Mai omorîsem şi patru plăpînzi iezişori, înhăpîndu-i.
Şi tot aşa mă-nvăţai mai departe, că nu mai cruţasem

Vreo orătanie, nici o găină sau rață, sau gîscă,
Unde-o găseam, și pe multe din ele-n nisip le-ngropasem
După-njunghiere, fiindcă nu-mi fură pe plac la-mbucare.
Iar mai la urmă în iarnă, pe Rin, se-ntîmplase cu lupul
Să mă-ntîlnesc și să fac cunoștință, pe cînd sta la pîndă
După copaci ; de-ndată mă și-ncredință că-s din neamu-i,
Îmi numără el pe deget întreagă a noastră rudenie.
Eu l-am lăsat să vorbească ; apoi încheind legătură,
Ne-am juruit înde noi să pornim ca fîrtați împreună
La drumeție. Ce rele aveam să mai trag de pe urmă-i.
Noi colindarăm prin țară și dînsul se dase la marile
Furturi, iar eu la acele mărunte ; din ce dobîndirăm
Tot trebuia laolaltă să punem. Nimica noi însă
N-am putut pune deolaltă ; că el împărțea după placu-i.
Nu am primit jumătatea vreodată. Aveam și mai rele
Să pătimesc. De răpea uneori un vițel sau berbece
Și-l nimeream în belșug, ori că el se-ndopa cu vreo capră
Proaspăt junghiată, vreun țap zvîrcolindu-se-n gheare-i,
El mă privea încruntat, se rînjea urîcios către mine
Și m-alunga mormăind, și-așa rămînea cu-a mea parte.
Astfel mereu o pățeam, să fi fost și o pleașcă mai mare.
De se-ntîmpla împreună să prindem un bou sau o vacă,
Numaidecît se iveau ai săi șapte copii și nevastă,
Și s-aruncau peste pradă și tot mă-mpingeau de la masă.
Nu căpătam nici o coastă, ci numai vreuna cu totul
Linsă și-uscată de roasă. Dar eu le răbdasem pe toate,
Domnului slavă, din asta eu nu suferisem de foame,
Că mă hrăneam de-a bine-n ascuns din măreața-mi comoară,
Tot numai aur și argint, ce-l păstram într-o tainiță bună.
Am din prisos într-atîta, că dacă mi-l duce cu carul
Drumul făcîndu-l de șapte ori, tot n-ar putea să mi-l care."

Domnu-auzind că e vorba de-o neprețuită comoară
Se înclină glăsuind : „Ci ne spune, de unde-ți venise ?

Despre comoară, voit-am să zic". Iar Vulpanul răspunse:
„Taina eu nu-ţi voi ascunde ; la ce să-mi ajute doar mie?
Nu le voi duce cu mine-n mormînt, preţioasele bunuri.
Dacă porunca vei da-o, voi spune istoria toată.
Tot o să se-afle odată. Şi pentru nimica în lume
Nu aş voi să ascund mai departe o taină-aşa mare,
Căci doar comoara fusese furată. Mai mulţi se jurară
Să te omoare, o rege, şi asta era să se-ntîmple
Dacă în clipă dibaci nu gîndeam să ascundem comoara.
Sama să ţii, milostive stăpîne, c-a ta vieţuire
Şi norocire-atîrnau de comoară. C-a fost ea furată,
Asta şi tatălui meu din păcate i-aduse năpasta,
Moartea lui prea timpurie şi poate veşnice chinuri,
Însă a fost spre a ta mîntuire, o, preamilostive !"
Iară regina-asculta uluită rostirea-i de groază,
Taina-ncîlcită cu-omorul bărbatului său şi mai încă
Despre trădare, comoară şi tot ce-ndrugase vulpoiul.
„Eu te îndemn : socoteşte, Vulpane,-i strigă dintr-o dată ;
Eşti în ajun de plecarea cea mare, piciorul ţi-e-n groapă,
Inima despovărează-ţi-o prin pocăinţă acuma ;
Spune-ne limpede şi-adevărat ce-i cu omorul acesta ?"
Regele-adaose : „Cu toţii să tacă. Vulpane, tu dă-te
Jos de pe scară şi vino aproape, s-aud eu un lucru
Ce mă priveşte." Din nou căpătase încrederea-n sine,
Cînd l-auzise, Vulpanul, şi scara coboară spre marea
Ciudă-a duşmanilor, în pripă s-apropie de rege şi soaţă-i,
Care zeloşi întrebau cu-amănuntul de-această-ntîmplare.

Se pregătise Vulpanul cu alte minciuni gogonate ;
Astfel chitise : „Putea-voi să intru din nou în hatîrul
Regelui şi al soţiei şi să izbutesc şiretlicul
De-a nimici pe duşmanii ce-au vrut să mă ducă la moarte,
Numai aşa eu mă pot mîntui din primejdiile toate.
Asta, fireşte, ar fi un cîştig neaşteptat pentru mine,
Văd c-am nevoie de multe minciuni şi chiar peste măsură."

Nerăbdătoare regina-ntrebă pe vulpoi mai departe :
„Fă-ne pe noi deslușit să-nțelegem, cum vine ăst lucru ?
Spune-adevărul și cugetul tău cumpănește-ți-l bine ;
Sufletul despovărează-ți.“ Vulpanu-i răspunse : „Voi spune
Totul din inimă. Trebuie-acuma să mor. Nu mai este
Nici o scăpare. Și-ar fi nebunie ca eu, la sfîrșitul
Zilelor mele, să-ncarc al meu suflet cu veșnică-osîndă.
Să mă destain e mai bine și chiar de-i nevoie-a mă plînge
De rubedeniile mele iubite, precum de prieteni.
Vai ! ce pot face cînd mă amenință-ale iadului chinuri.“

Regele inimă rea își făcuse în timpul vorbirii ;
Plin de-ndoială, Vulpanului zise : „Grăiești adevărul ?“
Cu-nfățișare de tot prefăcută răspunse Vulpanul :
„Om păcătos nendoielnic că sînt, dar voi spune-adevărul.
Nu mi-ar mai fi de folos să vă mint. Însemnează că însumi
M-aș osîndi pe vecie. Voi știți că așa-i hotărîrea ;
Trebuie-acuma să mor. Și văd moartea cu ochii. Zadarnic
Este să mint, nu mi-ar mai fi de-ajutor nici la rău, nici
la bine.“
Toate le spuse Vulpanul cu tremur în voce și parcă
Tot mai sleit. Și regina vorbit-a : „Cum chinu-i mă doare,
Rogu-te, doamne, privește-l cu îndurare, ia seama ;
Multe din rele putem ocoli dup-a lui spovedire.
Noi s-ascultăm dar temeiul istoriei cît mai degrabă.
Cheamă pe toți la tăcere și lasă-l fățiș să vorbească.“

Regele dete poruncă, și-atunci amuți adunarea.
Însă vulpoiul vorbi : „De îți plac, milostive stăpîne,
Cele grăite de mine s-asculți, și deși n-am hrisoave
Pentru a mea mărturie, va fi ea cinstită și-ntocmai ;
Voi veți afla uneltirea, că nu voi cruța pe nici unul“.

CÎNTUL V

Daţi ascultare acuma, cu ce-ntorsătură şireată
Relele fapte şi-ascunse vulpoiul, dînd vina pe alţii.
El născocise prăpăstii, hulindu-şi pe tatăl din groapă
Şi-l asuprise cu grele ponoase pe bietul bursucul,
Cel mai de treabă prieten al său, ce-l slujise statornic.
Şi-ngăduise de toate, povestea să-şi facă crezută
Şi prin urmare să poată pe-ai săi pîrîtori să-şi răzbune.
„Dat-a norocul cîndva peste taica, le spuse Vulpanul,
Ca să descopere-n mersu-i pe căi tăinuite comoara
Regelui Emeric cel prea puternic. Şi nici nu fusese
Vreo pricopseală cu-aflarea-avuţiei atît de mărețe,
Căci de trufie ajunse să nu preţuiască pe semeni ;
Nici se uita la tovarăşii săi de o teapă cu dînsul,
Ci-şi alegea din prieteni pe-aceia cu vază înaltă.
El trimesese motanul prin munţii silhui din Ardenna,
Unde să-l caute pe ursul Martin ; să-i jure credinţă
Şi să-l poftească în Flandra să vie şi rege să fie.

Ursul citindu-i răvaşul, din inimă se bucurase ;
Fără să pregete-n pripă sumeţ o porni către Flandra ;
Doar mai demult îi intrase lui una ca asta în minte.

Dete acolo de tata, şi el l-a primit cu plăcere,
Iute apoi a trimis după lup şi bursucu-nţeleptul.
Patru deolaltă s-au pus mai apoi să dezbată acest lucru.
Ba mai fusese cu ei şi-un al cincilea : şi cotoşmanul.
Tocmai pe-acilea era un cătun ce-i cu numele Ifta.
Chiar între Ifta şi Gand se-ntîlniră cu toţii-mpreună.
Beznă de noapte-ndelungă-ocrotea tăinuind adunarea.
Diavolul, nu Dumnezeu îi avea ; îi avea cu el tata,
Care mi ţi-i stăpînea cu întreg blestematul lui aur.
Ei hotărîră a regelui moarte, jurară-ntre dînşii
Trainică-n veci legătură ; şi astfel punînd chezăşie
Capul Lupanului, cinci laolaltă-au jurat să aleagă
Ursu-mpărat, şi-nscăunîndu-l pe tronul din Aachen, să-i deie
O-mpărătească coroană de aur. Şi dacă vreunul
Dintre prieteni sau rudă de-a regelui sta împotrivă,
Taică-meu gata era să-l înduplece, să-l mituiască ;
Dacă vedea că nu merge, îndată-n surghiun să-l trimită.
Asta prinsesem de veste, fiindcă într-una din zile,
Cînd se-mbătase bursucul, cu chef şi vorbareţ, nerodul,
Tot îndrugînd la palavre nevesti-si, taina scăpase.
Totuşi crezuse că este deajuns s-o silească să tacă.
Ea se-ntîlni cu nevasta-mi curînd dup-aceea, şi dînsa
Fu nevoită în numele crailor magi să i-o jure,
Dîndu-şi cuvîntul de cinste că nu va sufla nimănuia-n
Ruptul capului vreo vorbuliţă, şi-aşa-i se destaină.
Tot cam aşa de puţin şi nevasta-mi ţinuse cuvîntul ;
Cum mă zări, deodată îmi şi povesti ce aflase,
Încă-mi dăduse şi semnul, prin care puteam recunoaşte
Lesne-adevărul cuvintelor ; răul de-aci mi se trase.
Mi-am amintit de soborul de broaşte şi de-orăcăitul
Care în cele din urmă-ajunsese la cer, la urechea
Lui Dumnezeu. Îşi doriră cu toate să aibă un rege
Spre a trăi sub oblastia lui, după ce-n tot olatul
Se bucuraseră de libertate. Împlinindu-le ruga,
Domnul din cer le trimise-un bărzoi, dar acesta cu ură
Le prigonea nencetat, că n-aveau nici o clipă de pace.

El se purta nemilos. Iar neroadele-n van se mai vaită,
Mult prea tîrziu, că acuma un rege le este stăpînul!"

Către-adunare cu glas răspicat cuvîntase Vulpanul,
Iar animalele toate-ascultau mai departe cuvîntu-i :
„Iată de ce pentru toți m-am temut. Și putea să
se-ntîmple !
Doamne, purtam a ta grijă, sperînd o mai bună răsplată.
Eu cunoșteam uneltirile ursului, firea-i vicleană,
Unele nelegiuiri ale sale ; de rău mă temusem !
Dacă-ajungea la domnie, pieream noi cu toți laolaltă.
Regele nostru-i de viță înaltă, milos și puternic,
Zis-am în sine. Și-asta-ar fi fost cea mai tristă schimbare,
Astfel pe tron să înalți un ursoi mocofan și netrebnic !
Și cîteva săptămîni cugetai și căutai să-i împiedec.

Mai înainte de toate-nțeles-am : cît ține în mînă
Tata comoara, cîștigă pe mulți împreună cu sine ;
El izbuti-va, firește, iar noi o să pierdem pe rege.
Grija mea merse-ntr-acolo, ca eu să descopăr și locul
Unde se află comoara și-apoi s-o răpesc de-a furișul.
Tata, moșneagul isteț, se ducea prin ogor, prin pădure,
Ziua și noaptea-alerga pe căldură, pe frig sau pe ploaie
Și pe năduf ; eu eram după dînsul, pîndindu-i tot pasul.
Cum într-o zi m-ascunsesem de tot gînduriu sub țărînă
Ca să descopăr comoara, de care-așa multe-auzisem,
L-am și zărit chiar pe taica cum iese furiș dintr-o bortă
Și se strecoară-ntre pietre, urcînd din afunduri de stîncă.
Eu mă ținui neclintit, de crezu că-i stingher pe acolo.
Tot se uita primprejur ; nevăzînd doar pe nimeni aproape,
Nici mai departe, se puse pe lucru, și asta aflați-o :
Borta-astupase din nou cu nisip și cu-așa măiestrie
Se pricepuse să facă totuna pămîntul, că cine
N-ar fi văzut-o, cu greu mai putea acel loc să-l cunoască.
Iar înainte de a-și lua tălpășița, dibaci netezise

Locul cu coada pe unde fuseseră urme de labe,
Și-l mușluise cu botul. Aceasta-nvățai de la tata,
Că priceput mai era în tertipuri și renghiuri tot felul.
Astfel grăbitu-s-a la meșteriile sale. Și-atuncea
Tot chibzuiam de n-o fi pe-aproape măreața comoară.
Și într-acolo-alergînd, m-așternui dintr-odată la treabă ;
Iute cu labele mele scurmînd, am deschis crăpătura
Și m-am băgat cu nesaț înăuntru. Acolo găsisem
Bunuri de preț ; numai aur curat și argint cu grămada,
Cum nici chiar cel mai bătrîn dintre voi n-a văzut
vreodată.
M-am apucat deci eu și nevasta de lucru : într-una,
Ziua și noaptea căram ; ne lipseau cărucioare și roabe,
Multă-anevoie și trudă pe noi. Nevestica, jupîna,
Foarte supusă, răbdase. În cele din urmă duserăm
Toate odoarele-n locul ce noi potrivit îl crezurăm.
Iar între acestea și taica ținea adunarea cu-aceia
Care trădară pe regele nostru. Ce ei hotărîră
Veți auzi, și vă veți îngrozi despre cele-auzite.

Ursul și lupul îndată-au trimis olăcari prin ținuturi
Ca să-ntocmească oștire ; și ea trebuia să sosească
Grabnic, în gloată ; Martin ar fi vrut să le deie o slujbă,
Din bunătate, cu mult înainte plătindu-le solda.
Tata prin țări colindase ; la toți le-arătase bumașce
De-ale comorii, firește, ce încă credea că-i ascunsă.
Iar de-ar fi fost s-o mai cate cu tot dinadinsul-mpreună
El și-ortăcia sa toată, n-ar mai fi găsit o lețcaie.

Nici o strădanie nu își crutase, ci iute-alergase
Între Elba și Rin și prin țările dimprejurime ;
Mulți oșteni a găsit și pe mulți cîștigă de parte-i.
Ce mai tărie dăduse bănetul cuvintelor sale !

Vara sosise în ţară, şi tata s-a-ntors la tovarăşi.
Le-a povestit tot, de griji, de necazuri şi temeri,
Cum chiar şi viaţa era să şi-o piardă-n Saxonia, în faţa
Unor înalte castele, pe unde îl luară la goană
Fitece zi vînătorii cu caii şi-ogarii,-ncît dînsul
Tare-anevoie scăpase cu totului teafăr de-acolo.
El, trădătorilor patru, voios le-arătase răbojul,
Ce de tovarăşi putu să cîştige cu vorbă şi aur.
Se bucurase Martin de solie ; toţi cinci împreună
Au procetit cică douăspce sute de neamuri sumeţe
De-ale Lupanului au să sosească cu clonţuri căscate,
Boturi cu colţi ascuţiţi ; mai departe, că toţi cotoşmanii,
Urşii sînt daţi lui Martin şi-orice viezure sau căpcăune
De prin Saxonia ori Turingia fi-va de faţă asemeni,
De-i încredinţat cu simbria pe-o lună nainte ; stau gata
Toţi la întîia poruncă în schimb să se-arate cu-oştimea.
Domnului slavă, că eu stînjenisem a lor uneltire.

După ce tata-ngrijise de toate, veni să mai vadă
Încă o dată comoara ; grăbi peste cîmpuri, şi iată
Cum i-ncepuse necazul : săpa şi căta el într-una,
Însă de ce mai scurma, tot nimic nu găsea ! Şi degeaba
Toată-osteneala ce el şi-o dăduse, precum deznădejdea,
Că se dusese comoara şi n-o mai afla nicăirea !
Iar de necaz şi ruşine — o, vai, cum mă chinuie groaznic
Ziua şi noaptea-amintirea — s-a spînzurat al meu tată !

Toate aceste-am făcut ca să-mpiedec o rea-nfăptuire.
Răul m-ajunse şi totuşi eu nu mă căiesc nici acuma.
Lupul şi ursul, hapsînii, îmi stau la divan lîngă rege,
Iar tu, Vulpane, sărmane ! — care, în schimb, ţi-e răsplata
De-a-ţi fi jertfit chiar părintele, numai să mîntui pe rege ?
Unde găseşti între oameni pe-aceia cu sufletul mare,
Care pe sine se pierd, să te scape pe tine cu viaţă ?"

Regele și cu regina, cuprinși de o mare dorință
De-a stăpîni o comoară ca asta, s-au tras laoparte
Și l-au chemat pe Vulpan, osebit și pripit să-l întrebe :
„Spune-ne, unde-i comoara ? Am vrea să o știm de la tine.“
El s-a lăsat întrebat : „Dar acuma la ce-mi folosește
De-a-mi arăta ale mele scumpeturi mărețe-unui rege,
Ce m-osîndește și crede mai mult pe dușmani, pe tîlharii
Și ucigașii cei care-uneltind cu minciuni împotrivă-mi,
Stăruie pe lîngă rege, cerîndu-i să-mi curme suflarea ?“

„Nu !“ a răspuns dintr-o dată regina. Nu-i cu putință !
Regele viața de-acuma ți-o lasă și uită trecutul !
El își înfrînge mînia. De aci înainte se cade
Prevăzător să te porți, cu supunere și cu credință !“

Zise Vulpanul : „Miloasă domniță, de-nduplеci pe rege,
Dînsul de față cu tine să-mi juruie c-o să mă ierte,
Neamintindu-mi deloc tot ce eu, din păcate, făcusem,
Toate greșalele, fărădelegile ce-l mîniase,
Nu ar fi rege în vremile noastre să aibă, firește,
Astfel de-avere, cum el ar putea dobîndi prin credința-mi.
Mare-i comoara ! Eu locul v-arăt. Vedea-veți minunea !“

„Nu îl mai crede ! a răspuns domnitorul.“ Doar de-ți povestește
De furtișaguri, minciuni, tîlhării să-i mai dai crezare.
Un mincinos mai mare ca dînsul n-a fost niciodată !“

Zise regina : „'Ntr-aieve că-n viața-i de pînă acuma
Și-a cîștigat puțintică încredere, dar socotiți-o
C-a-nvinuit de-astă dată pe-un tată, pe unchiul bursucul,
Fărădelegile lor vederîndu-le ; de-ar fi voit-o,
Lesne putea ca pe dînșii să-i cruțe și de-alte animale
Tot să ne spuie asemeni povești ; nu mințea pîn' la urmă
Nesăbuit.“ Domnitoru-i răspunse : „De crezi că-i mai bine

Şi din aceasta de nu s-ar isca vreun rău şi mai mare,
Vinovăţiile-i, pricine rele-oi lua asupră-mi.
Încă o dată şi cea de-pe urmă, cînd eu îl voi crede.
Să chibzuiască : o jur pe coroana-mi ! De-aci înainte,
Dacă mai minte şi-ucide, căi-se-va el pe vecie !
Rudele sale, oricîte or fi, pînă-ntr-a zecea lor spiţă,
Toţi vor plăti-o, nici unul dintr-înşii nu are să-mi scape,
Ci au s-ajungă-n necaz şi ruşine şi-n grea judecată !"

Cînd îl văzu pe domn, cît de iute se-ntoarse cu gîndul,
Inima-şi luă în dinţi pîn'la urmă Vulpanul şi zise :
„Preamilostive, se poate să fac pe nebunul, spunîndu-ţi
Jitii, ce n-au să se-arate-n curînd apriat la lumină ?"

Regele dete crezare cuvintelor sale, iertîndu-l.
Cel mai întîi îi iertase trădarea părintelui, pe-urmă
Fărădelegile sale. Vulpanului-i fu bucuria
Nemăsurată, că-n clipa aceea fericită scăpase
Furiei ne-mpăcate-a duşmanilor săi şi a morţii !

„Preamilostive şi nobile rege ! a luat el cuvîntul :
Domnul vă deie răsplată şi ţie, precum şi reginei,
Tot ce-aţi făcut pentru mine, nevrednicul, n-oi da uitării,
Voi arăta mulţumire pe veci. Şi, fireşte, la nimeni,
Care viază sub soare, n-aş da-o faimoasa comoară
Mai cu mult drag decît vouă, ce-atît vă-ndurarăţi de mine.
Iată de ce cu supunere vă dăruiesc avuţia
Regelui Emeric, astfel cum fost-a de el stăpînită.
Unde se află ascunsă, pe şleau vă voi spune acuma.

Daţi ascultare ! Spre Soare-răsare şi Flandra-i pustia
Unde-i un singur tufiş : Husterlo i se zice ; la nume,
Luaţi aminte ! Mai este apoi o fîntînă, se cheamă

Krekelborn, bine-nţeles nu departe sînt una de alta.
Cu-anul nu calcă ţipenie de om prin ţinutul acela ;
Bufniţa şi ciuhurezul îşi au doar sălaşul ; acolo
Eu mi-ngropasem comoara. Iar Krekelborn e de asemeni
Numele locului. Semnul acesta luaţi-l aminte.
Însuţi să mergi cu soţia şi nu te încrede în altul,
Nimeni nu-i sigur de-ajuns să fie trimis în solie.
Pagubă mare se poate să iasă. Şi nu v-aş da sfatul.
Trebuie singuri s-o luaţi într-acolo. La Krekelborn treceţi
Şi-o să vedeţi doi mesteceni ; dar luaţi în seamă că unul
Nu e departe de şipot, şi mergeţi, o, preamilostive,
Către mesteceni de-a dreptul, că-n padină este comoara.
Sapă şi scurmă pămîntul, întîi numai muşchiul găsi-vei
La rădăcină, pe urmă descoperi bogatele-odoare,
Mîndru de tot măiestrite, deasemeni coroana lui Emeric,
Dacă era după-a ursului poftă, avea el s-o poarte !
Multe podoabe vedea-veţi năuntru, precum nestemate
Numai în aur măiestru lucrate, cum azi nu se face.
Cine dă preţul ? Priviţi împreună odoarele toate,
Preamilostive, eu sînt cu credinţa că voi cu cinstire
Veţi pomeni despre mine : «Vulpane, ce-aşa-nţelepţeşte
Ai îngropat o comoară sub muşchi, pretutindeni de-acuma
Fii fericit şi de-a pururi !»“ Făţarnicul astfel grăit-a.

Regele-i dete răspunsul : „Urmează-mă-acuma, căci altfel
Cum aş putea nemeri acel loc ? Auzisem de Aachen,
Ca şi de Lübeck, Colonia, Paris, şi cu toate acestea
Nici pomeneală de-un Husterlo, Krekelborn, nici atîta.
Teamă îmi este că iarăşi ne minţi, născocind aşa nume !“

Nu le-ascultă bucuros chibzuitele vorbe regeşti,
Ci îndrugă înainte vulpoiul : „De aicea eu totuşi
Nu te-ndrumai prea departe de parcă ai fi mers în căutare
Pîn' la Iordan ? Şi apoi ce te face să ai bănuială ?

Eu cel dintîi susţinea-voi că totul se află în Flandra.
Dar să-ntrebăm şi pe alţii ; că poate un altu-ntări-va
Zisele mele că Husterlo, Krekelborn sînt prin urmare
Numele aceste." Pe iepur strigă, însă cum Iepurilă
Tot se codea tremurînd, îl strigă încă-odată : „Hai, vino,
Nu-ţi fie teamă, că regele cere să-i spui adevărul
Prin jurămînt de credinţă ce voi de curînd înnoiseţi,
Dacă cumva tu o ştii, ne arată şi spune-ne acuma,
Husterlo, Krekelborn, unde se află ? Cu toţi asculta-vom."
Iepuru-atuncea le zise : „Eu pot să v-o spun de îndată :
Într-o pustie se află pe-aproape de Krekelborn crîngul
Husterlo, astfel de oameni numit, cel pe unde s-aţine
Simon-lunganul-scalîmbul, cu soţii-ndrăzneţi, ca să bată
Galbenii falsi. Am răbdat pe acolo de frig şi de foame,
Cînd fugărit de copoi, am tulit-o de mare nevoie."
Iară Vulpanu-i răspunse : „Te poţi înturna între ceilalţi,
L-ai lămurit îndeajuns tu pe Domnul." Şi către Vulpanul
Domnu-agrăi : „Te împacă ! Se vede că noi ne pripirăm
Cînd ne-ndoirăm de vorbele tale. Hai, du-mă-ntr-acolo."

Zise Vulpanul : „Prea fericit m-aş socoate ca mie
Astăzi să mi se-ngăduie de-a merge alături de rege
Şi-al însoţi pînă în Flandra. Dar dau de păcat dup-aceea.
Cît mi-e de mare ruşinea, eu totuşi voi spune acuma
Tot ce voisem mai bine să tac o bucată de vreme.
Cînd mai demult drept călugăr jupînul Lupan se sfinţise,
Nu îl slujise pe Domnul, ci burta sa mare slujise ;
Schitul aproape întreg mistuise,-i dădeau să înhape
Cît pentru şase şi totu-i era prea puţin ; iar de foame
Se văieta cu-nciudare ; la urmă-mi fu milă de dînsul,
Cînd îl văzui cam slăbit şi beteag, credincios l-ajutasem
Ca pe o rudă de-aproape, încît pentru asta primisem
Şi-afurisenia papei. Cu ştirea şi-a voastră-nvoire,
Neamînat îngriji-voi de sufletul meu şi porni-voi
Pe mînecate cu soare-răsare, să-mi capăt iertare,
Calea voi bate-n hagie spre Roma şi-apoi de acolo

Și peste mare. Păcatele-mi voi izbăvi pîn' la urmă,
Astfel că dacă-napoi sănătos m-oi întoarce acasă,
Vrednic voi fi de a merge cu tine. De-oi face-o de astăzi
Fieștecare și-ar zice : «Ce treabă mai are stăpînul
Iar cu Vulpanul, ce-a fost de curînd osîndit la moarte
Și pe deasupra mai e asuprit de blăstemu-unui papă ?»
Preamilostive, doar bine vedeți că e peste putință."

Regele-atunci îi răspunse : „Eu nu o știusem aceasta,
Ești sub al papei blestem ? Pentru mine ar fi o mustrare
Să te mai iau, că mă poate-nsoți Iepurilă sau altul
Pîn'la fîntînă. Vulpane, găsesc cu folos și chiar bine
De-afurisire să scapi și îți dau milostiva-nvoire
Mîine la vreme să pleci, că nu voi să-ți împiedec hagia.
Mie îmi pare ca-i vrea să te-ndrepți ca purtare-nspre bine.
Blagoslovit fii de Domnul, să duci drumeția la capăt !"

CÎNTUL VI

Astfel intrase Vulpanul din nou într-a regelui voie.
Regele-atunci se-ndreptă spre un loc mai înalt, pe o stîncă,
Şi de acolo vorbi poruncind animalelor toate
Linişte mare să facă şi-apoi să se-aşeze pe iarbă
Fieştecare la rînd, după cum le e neamul şi starea ;
Stete atunci şi jupînul Vulpanul pe lîngă regină.
Regele, cu chibzuirea-i cea multă-ncepu cuvîntarea :
„Toţi în tăcere-ascultaţi, laolaltă-animale şi pasări,
Toţi de la mare la mic, bogătaşii, precum şi săracii,
De la baronii şi pîn' la tovarăşii curţii şi-ai casei,
Iată, Vulpanu-ntr-a mea silnicie, că noi ne gîndirăm
Să-l spînzurăm nu demult. Ci la curte el unele taine
Dezvăluindu-ne şi noi cumpănindu-le bine-i dădurăm
Iarăşi a noastră crezare, precum şi iertare. Regina,
Însăşi soţia-mi, şi ea se rugă pentru dînsul fierbinte ;
Asta i-a fost spre priinţă, că-n urmă deplin ne-mpăcarăm,
Bunuri şi viaţă lăsîndu-i. Sub paşnica mea cîrmuire
E ocrotit. Şi acum poruncesc sub pedeapsa cu moartea,
De-l întîlniţi pe vulpoi orişiunde de-aci înainte,
Ziua sau noaptea, cinstiţi-l pe el, cu copii şi nevastă.
Iar în privinţa-i să nu vă aud mai departe cu jalbe.
Răul ce el l-a făcut a trecut, şi-i firesc să se-ndrepte ;

Mîine la vreme-o să-şi ieie toiagul cu traista să plece,
Ca un pios peregrin, şi-o să meargă pe drum către Roma,
Iar de acolo apoi peste mare. Şi n-o să se-ntoarcă
Pînă ce nu-și dobîndeşte iertarea păcatelor sale.

Către Martin şi Lupan mînios se-ndreptă cotoşmanul :
„Trudă şi muncă pierdută ! aşa le strigă. De-aş fi eu
Cît mai departe de-aicea ! Ajuns-a la cinste Vulpanul,
Toată a sa măiestrie-şi va pune ca iar să ne piardă
Pe cîteşitrei. De un ochi despuiat, de cellalt îmi e teamă !"

„Treabă-ncîlcită-o văzui," încheiase Martin. Iar Lupanul
Zisu-i-a : „Lucru-i ciudat ! Hai să mergem de-a dreptul la rege !"
Numaidecît supăraţi se-arătară cu ursul la rege
Și la regină,-mpotriva Vulpanului aprig şi multe
Ei cuvîntară, dar regele spuse : „Voi n-aţi auzit-o ?
El şi-a primit de la mine iertarea !" Furios le-o spuse
Regele asta ; îndată a pus pe-amîndoi să mi-i prindă,
Bine să-i lege și apoi să-i închidă-amintindu-și de vorba
Ce-o auzise din gura Vulpanului, despre trădare.

Astfel din ceasul acela deplin se schimbase sorocul :
Slobod fiind de-acuma Vulpanu,-au rămas de ocară
Toţi pîrîtorii ; ştiuse atît de viclean să se poarte
Pînă ce ursului i-au jupuit o bucată de piele
Lungă cît gaiba şi lată cît laba ; din ea-i se-ntocmise
Traistă de drum socotind peregrinul să nu ducă lipsă.
El se rugă de regină să-i caute-încălţări, agrăindu-i :
„Dacă mă ţii drept al tău peregrin, milostiva mea doamnă,
Mie ajută-mi să pot întreprinde cu bine hagia.
Patru ciubote din cele mai straşnice are Lupanul,
Cade-se ca o pereche să-mi lase de drum şi să faceţi
Date să-mi fie prin regele meu, milostiva mea doamnă ;

Ba se mai poate prea bine lipsi de-o pereche lupoaica,
O gospodină de cele mai multe ori stă pe acasă.“

Dreaptă găsise regina această cerință : „Putea-vor
Să se lipsească de cîte-o pereche amîndoi“, îi spuse
Ea-nduioșată, și el mulțumind bucuros se-nclinase.
„Totuși acum de-aș avea cele trainice patru ciubote,
N-aș șovăi. Din tot binele ce ca hagiu îl voi face,
Partea veți lua-o-mpreună cu preamilostivul meu rege.
De datorință-i, odată ce suntem pe drumul hagiei,
Să ne rugăm pentru toți, care-odată pe noi ne-ajutară.
A milosteniei răsplată de-acum dăruiască-vă Domnul !“

Astfel sărmanul jupînul Lupan își pierdu-ncălțămintea
Labelor sale din față chiar pînă la nod ; deasemeni
Nu fu cruțată lupoaica, lăsîndu-și pe cele din spate.

Iată-amîndoi cum piedură piele și gheare din labe,
Iar cu Martin ei nevolnici zăceau socotind c-au să moară.
Însă fățarnicul și-a dobîndit încălțări și desagă ;
Merse spre dînșii și rîse în chip osebit de lupoaie :
„Dragă, privește ce bine îmi vin ale tale ciubote,
Sper că și trainice fi-vor. Din parte-vă multă-osteneală
Voi vă dădurăți spre-a mea nimicire, și eu m-ostenisem
De-am izbutit. Și-ați avut bucurie, dar pînă la urmă
Rîndul și mie-mi veni. Că așa se întîmplă în viață
Trebuie să te pricepi cum s-o iei. De m-oi duce pe drumuri,
Drept mulțumită îmi voi aminti de iubitele-mi neamuri
Fitece zi ; că-mi dădurăți aceste-ncălțări cu plăcere,
Nu veți avea vreo părere de rău ; din iertări căpătate,
De peste mare și Roma aduse, cu voi le-oi împarte.“

Iară lupoaica în chinul cel mare zăcea și aproape
Nici că putea glăsui ; se căzni și în cele din urmă

Zise oftînd : „Dumnezeu ne-osîndi prin izbînda ce-ţi dete."
Numai Lupanul cu ursul stăteau amuţiţi laolaltă
Făr' de noroc, amîndoi ferecaţi, betejiţi, şi de duşmani
Luaţi în batjocură. Doar cotoşmanul lipsea între dînşii ;
Mult mai dorea ticălosul Vulpanul şi lui să i-o coacă.

Cealaltă zi dimineaţa se puse făţarnicu-ndată
Să-şi lustruiască ciubotele, ce le pierdură cumetrii.
Grabnic el se-nfăţişă iar la rege, zicîndu-i : „A voastră
Slugă plecată e gata s-o ieie pe calea cea sfîntă.
Veţi porunci la al vostru duhovnic acum cu-ndurare
Blagoslovirea să-mi dea, să mă pot despărţi cu credinţă,
Blagoslovite să-mi fie plecarea, precum şi-nturnarea."
Astfel vorbise. Iar regele-avea drept duhovnic berbecul,
Belin pe nume, în grijă cu cele sfinţite ; dar Domnul
Ca logofăt îl mai luase pe dînsul. Şi pus-a să-l strige :
„Haide, citeşte degrabă niscareva sfinte cuvinte
Peste-al Vulpanului creştet, să-i fie drept blagoslovie
Pentru a sa pribegie spre Roma şi apoi peste mare.
Spînzură-i traista-n spinare şi pune-i toiagul în mînă."
Dar i-o întoarse berbecul : „Stăpîne, eu cred c-auzit-ai
Despre Vulpan, cum că el încă nu-i dezlegat de blestemu-i ;
Iar din aceasta ce rău de la al meu episcop mi s-ar trage !
Lesne-o să afle şi-i stă în putere să-mi deie pedeapsa.
Însă Vulpanului nici strîmbătate şi nici direptate
Nu voi să-i fac ; ci de s-ar găsi vreun mijloc să nu capăt
Nici o mustrare din partea lui Fără-temei, episcopul,
Ori nu cumva să se supere Astuţiosul, arhimandritul,
Ba pe deasupra şi arhidiaconul său, Rapiamus,
Blagoslovirea i-aş da-o eu după a voastră poruncă."

Regele-n grabă-i răspunse : „Ce-ndrugi numai verzi şi uscate ?
Dacă tu n-ai să-i citeşti cu dreptate sau cu strîmbătate,
Ce-mi pasă ! Şi ce mă priveşte episcopul şi catedrala-i ?"

Se scărpină după-ureche-nfricat logofătul de furia
Regelui său și-ncepu peregrinului să-i procitească.
Vă-nchipuiți cît le luase în seamă și cît l-ajutase !

Gata de drum prefăcutu-s-a-acum peregrinul. Tot lacrimi
False-i curgeau peste obrazu-i la vale și barba-i udară,
Parcă simțea păcătosu-o căință de tot dureroasă.
Bine-nțeles îl durea, că nu-i nimicise cu totul
Cîți laolaltă erau, dintre ei numai trei pîngărise.
Totuși mai sta să se milcuie, toți pentru el să se roage,
Cît s-ar putea cu credință mai multă să fie la rugă,
El pregătit de plecare fiind și zorindu-se foarte,
Căci se simțea vinovat și avea pentru ce să se teamă.
Regele-i zise : „Vulpane, de ce te zorești într-atîta ?"
„Cine începe un lucru, nicicînd el să nu întîrzie
De-a-l făptui. Și apoi cu aceasta-ncheie Vulpanul :
„Voie vă cer de plecare, o, preamilostive stăpîne,
Ceasul de lungă și grea drumeție sositu-mi-a mie".
„Ai învoirea", stăpînul i-a spus, poruncind totodată
Ca peregrinul fățarnic să fie urmat de curtenii
Toți, cu alai, pe o bună bucată de cale ;-ntre acestea
Ursul cu lupul, ostateci, zăceau în jălanii și chinuri.

Astfel deplin cîștigase a regelui dragoste iarăși
Și de la curte plecase Vulpanul cu mare cinstire,
Ca un hagiu cu toiagul și traista pe umăr în drumul
Pînă la Sfîntul Mormînt ; nici un rost nu-și avea pe acolo,
Tocmai ca pomul de-arminden la porți, pe la case din Aachen.
Alta cu totu-i trecuse prin cap ; pîn-acum izbutise
Dînsul pe regele său să și-l ducă de nas ; la plecare
Toți pîrîtorii au fost nevoiți să-l urmeze cu cinste
Și neputîndu-și lăsa vulpenia deoparte, mai zise
La despărțire : „Ai grijă, o, preamilostive stăpîne,

Să nu-ţi mai scape de-acum amîndoi trădătorii şi ţine-i
Bine legaţi la-nchisoare ; că slobozi ei n-au să se lase
De ruşinoasele fapte ;-n primejdie fi-va a ta viaţă !"

Astfel pornise cu paşnică, tare smerită ţinută,
Nevinovată făptură, ce n-ar fi în stare de rele.
Regele-apoi s-a sculat să se-ntoarne-napoi în palatu-i,
Iar animalele toate-l urmară şi după porunca-i,
Ele întîi însoţiră Vulpanu-o bucată de cale.
Luase mişelul o mutră atît de speriată şi tristă,
Că pe mai mulţi dintre oameni blajini apucatu-i-a mila.
Cu osebire mîhnit între dînşii era Iepurilă.
Zise atunci ticălosul : „Iubit iepuroi, de ce oare
Astăzi să ne despărţim ? Nu v-ar place ca tu şi berbecul
Belin hoinari mai departe cu mine să mergeţi pe cale ?
Inimă bună îmi veţi arăta însoţindu-mă, sînteţi
Oameni cinstiţi şi plăcuţi ca tovarăşi, şi-oricine vorbeşte
Numai de bine de voi, mi-aţi aduce cu asta cinstire.
Sînteţi duhovnici cu sfinte obiceiuri. Trăiţi voi întocmai
Cum am trăit eu odată, călugăr. Ci numai cu ierburi
Vă mulţumiţi, potolindu-vă foamea cu frunză şi iarbă,
Fără să cereţi vreodată nici carne, sau pîne, sau alte
Mai osebite bucate." Şi astfel, cu firea lor slabă,
El pe-amîndoi încîntase cu lauda ; cu dînsu-mpreună
Merseră la locuinţa-i, văzînd Malepartus, cetatea.
Către berbece-agrăise Vulpanul : „Beline, pe-afară
Tu să rămîi ; după placu-ţi te pune şi gustă pe-aicea
Din buruienile multe şi ierburi, că muntele-acesta
Scoate vlăstari sănătoşi şi cu sucuri din cele mai bune.
Iau iepuraşul cu mine, dar roagă-l să-mi mîngîie soaţa
Care şi-aşa e mîhnită ; iar de-o auzi că m-oi duce
Şi ca hagiu, călător pîn'la Roma, va fi desperată."
Numai cuvinte blajine rostise Vulpanul să-nşele
Pe cîteşdoi ; a dus iepuraşul năuntru şi-acolo
Ei au găsit-o pe vulpe culcată pe lîngă odrasle,
Tare mîhnită la gîndul că nu se va-ntoarce Vulpanul.

Cînd își văzu ea bărbatul venind cu toiag și cu traistă,
Foarte ciudat îi păru și îi zise : „Vulpane iubite,
Hai, povestește-mi, ce-a fost cu tine și cum de-ai pățit-o ?
El îi răspunse : „Am fost pedepsit la-nchisoare și-n lanțuri,
Regele însă arătă îndurare, lăsîndu-mă slobod ;
Eu peregrin am pornit ; chezășie-au rămas laolaltă
Ursul Martin și Lupanul. Apoi domnitorul îmi dete
Iepurul spre împăcare, să face cu dînsul ce credem,
După cum regele-a zis-o la urmă pe bună dreptate :
«Iepurul ți-e trădătorul !» El astfel pedeapsă cea mare
Va merita, trebuind să mă despăgubească cu totul."
Iar Iepurilă auzindu-i cuvintele de-amenințare,
Se zăpăcise de spaimă cătînd cum să scape prin fugă ;
Iute-i se puse drept stavilă-n poartă Vulpanu-ucigașul
Și-l înșfăcă de grumaz pe sărmanul de iepure, care
Groaznic striga-n ajutor : „Beline,-s pierdut, hai m-ajută,
Că mă sugrumă hagiul !" Prea mult nu strigă : de îndată
El îi zdrobi beregata. Și așa își primi mosafirul !
„Vino, îi zise nevestei, degrab' să mîncăm iepuroiul
Gras și gustos. Doar o dată fu bun de ceva și neghiobul !
Eu i-am jurat-o de mult. S-a sfîrșit ! De-acum să se
plîngă !"
Toți s-așternură la lucru, Vulpan, cu copii și nevastă ;
Iute-l jupiră pe iepure și-nfulecară cu poftă.
Se desfătase vulpana ținînd-o cu gura întruna :
„Slavă reginei și regelui ! Lor mulțumită avurăm
Astăzi domnescul ospăț. Dăruiască-le Domnul răsplată !"
„Mîncă, îi zise Vulpanul, c-avem îndeajuns de-astă dată,
Toți o să fim săturați ; chibzuiesc c-oi aduce mai multe,
Oalele sparte în cele din urmă plăti-vor cu toții,
Cei ce gîndesc cu Vulpanu-a se pune și lui îi vor răul !"
„Numai ceva aș voi să te-ntreb, îi grăi nevestica jupîna,
Cum de ești slobod și teafăr ?" Jupînul Vulpan îi răspunse :
„Nu mi-ar ajunge nici ore întregi ca să-ți spun ce subțire
Luai eu pe rege, și cum i-nșelai și pe el, și regină.
Nu ți-oi minți șubrezenia amiciei-ntre rege și mine,
Mult nu va ține. Și dacă-n curînd o să afle-adevărul,

Groaznic el o să-şi răzbune. Iar dacă din nou mai m-apucă
Sub stăpînirea-i, nici aur şi-argint n-ar putea să mă scape,
M-ar urmări el, fireşte, şi ar încerca să mă prindă.
Nu mă aştept la iertare, c-o ştiu şi aceasta prea bine,
Nespînzurat nu mă lasă, deci noi să găsim mîntuirea.

Hai s-o tulim în Suabia ! Nimenea nu ne cunoaşte,
Cînd mai ales pe acolo fiind, ne-om purta după datina
țării.
Doamne ajută ! În locul acel om afla noi de toate
Cu prisosință, bucate şi dulciuri : puicuțe şi gîşte,
Iepuri de cîmp şi de casă, şi zahăr, curmale, smochine,
Cum şi stafide şi alte tot fel şi mărimi de-orătănii ;
Pîinea-o frămîntă cu unt şi cu ouă prin țara aceea,
Limpede-i apa, curată, văzduhu-i senin şi cu farmec,
Peşte-ndeajuns se găseşte şi cărora galițe li se mai
Zice, şi alții se cheamă boboci, găinuşe, rățuşte,
Soi felurit, că pe toți oare cine-ar putea să-i numească ?
Sînt numai peşti după gustu-mi ! Că nu e nevoie-n
bulboana
Rîului să mă cufund ; am mîncat din aceştia-ntruna
Cînd eram eu monah. Ca s-avem bucurie de pace,
Hai, nevestică,-nsoțeşte-mă, noi s-o pornim într-acolo.

Bine-nțelege-mă-acuma : că regele şi de-astă dată
Iar m-a lăsat ca să fug, că-l mințisem cu lucruri ciudate,
C-am să-i predau o măreață comoară a regelui Emeric ;
Eu îmi dădusem cuvîntul şi chiar arătasem şi locul
Unde se află, la Krekelborn. Dacă s-ar duce să caute
N-au să găsească pe-acolo nici una, nici alta, zadarnic
Ar scormoni ei pămîntul ; şi-o să se-nverşune groaznic
Regele de-o să se vadă-nşelat chiar în felul acesta.
Ce de minciuni născocii înainte de fugă, gîndeşte !
Cît pe aci să ajung şi la ştreang ! Nu fusei niciodată
Într-o nevoie mai mare cum şi în mai rea-nspăimîntare.

Nu-mi mai doresc ca din nou să mă văd în asemeni
primejdii ;
Scurt, orice-o fi să se-ntîmple, nu mă mai las pe la curte
Induplecat, să mă dau într-a regelui grea silnicie.
Mi-a trebuit cea mai mare-iscusință-ntr-aieve, ca numai
Degetul să mi-l pot scoate, și-acela-anevoie, din botu-i."
Iară Vulpana mîhnită îi zise : „Noi ce-o să ne facem ?
Ce nevoiași și străini vom mai fi pe oricare meleaguri.
Totu-i aci după poftele noastre : că tu ești stăpînul
Peste a ta țărănime ; nevoie-i ca tu să te-ncumeți
Razna s-o iei și să lași tot ce ai pe aci nendoielnic ?
Nu e un lucru nici prea chibzuit, și nici vrednic de laudă.
Regele ne împresoară cu oastea-i și calea ne-nchide,
Spre norocoasă a noastră scăpare avem în cetate
Porți lăturalnice multe și multe poteci tăinuite.
Însuți prea bine le știi chiar pe toate, la ce ți-oi mai
spune ;
Iar ca să pună el mîna pe noi cu-a sa mare putere
Trebuie mult. Nici o grijă nu duc, ci fiindcă juraseși
Drumul să iei peste mare, aceasta într-atît mă mîhnește,
Firea de abia-mi stăpînesc, cînd gîndesc ce-ar putea să
se-ntîmple !"

„Dragă jupînă, să nu te mîhnești, îi răspunse Vulpanul.
Bagă de seamă și-ascultă : decît să te pierzi, e mai bine
Oricum să juri. Mi-o spuse și mie odată un duhovnic
La spovedit : jurămîntul silit nu-nsemnează nimica.
Floare de pus la ureche : e vorba doar de juruință.
Bine-nțeles, o să fie precum o spuseși ; rămînea-voi acasă.
C-adevărat socotind, nu prea am ce căta nici la Roma,
De juruiam și de zece ori, n-aș fi dorit niciodată
Ierusalimul să-l văd ! Ci la tine voi sta mai în tihnă,
Loc dar mai bun ca al meu nicăiri n-oi găsi vreun altul.
De-mi pregătește ceva neplăcut, îl aștept eu pe rege.
Față de mine-i puternic și tare și poate-izbutește.

Totuşi, din nou să-l mai pot încînta, îi voi trage tichia
Cu clopoţei pe urechi. Mai apoi, de-oi trăi, i-am jurat-o,
O să se simtă atuncea mai rău decît chiar socoteşte."

Nerăbdător începu să cîrtească berbecul la poartă :
„N-ai vrea să ieşi, Iepurilă ? Hai, vino, că-i timpul să
mergem !"
Dar auzindu-l, Vulpanul în grabă ieşi, agrăindu-i :
„Iubite,
Iepurul tare se roagă să-l ierţi, fiindcă el cu mătuşa
Benchetuiesc înăuntru. Şi crede că tu i-o îngădui.
Mergi mai domol înainte ! Vulpana, a sa mătuşică,
Drumul curînd n-o să-i deie ! Deci nu-i tulbura veselia !"

Belin răspunse atunci : „Auzit-am strigînd, ce fu asta ?
Pe Iepurilă-auzii cum striga : «Ajutor, sări, Beline !»
Nu i-ai făcut lui cumva vreun rău ?" Iar isteţul Vulpanul
Zise : „Ascultă-mă bine ! Pe cînd le vorbeam de hagia
Ce-o juruisem, deodată nevasta-mi căzu-n desperare,
Spaimă de moarte-o cuprinse aşa tare, încît leşinase.
Iar Iepurilă, speriindu-se, la zăpăceală strigase :
«Belin, ajută-mă ! Belin, să nu zăboveşti chiar atîta,
A leşinat mătuşica, deloc nu-şi mai vine în fire.»"
„După cît ştiu-nspăimîntat mă strigase:, i-a zis-o şi Belin.
„Nu-i atinsei perişor de pe blană, jură prefăcutul.
Ba e mai bine să sufăr eu însumi decît Iepurilă !
Tu mă ascultă, adaose Vulpanul, la-ntorsul acasă,
Regele ieri mă rugă să-l vestesc prin scrisori cît de multe,
Tot ce gîndesc cu privire la treburi mai de-nsemnătate.
Dragă nepoate, tu ia-le acuma cu tine că-s gata.
Lucruri frumoase-i scrisei, ca şi sfaturi din cele mai bune.
Iepuru-i tare voios, l-auzeam şi cu ce bucurie
Din povestirile vechi şi-amintea cu mătuşa-mpreună.

Cum mai stăteau la taifas! Și tot beau și-ospătau cu nesațiu!
Se-nveseleau laolaltă în timp ce scriam la scrisoare."

„Dragă Vulpane, îi zise berbecul: se cade scrisoarea
Bine s-o-nchizi, ne lipsește o tașcă s-o punem năuntru.
Dacă s-ar sparge pecetea, ce rău mi s-ar trage din asta."
Zis-a Vulpanul: „Asta eu știu cum s-o fac. Mă gîndesc că desaga
Ce-o căpătai din a ursului piele e chiar potrivită,
Tocmai că-i groasă și tare, și-n ea voi închide scrisoarea.
Regele te va primi cu cinstire, căci fi-vei de trei ori
Binevenit." Și berbecu-l crezuse în toate. Iar cellalt
Grabnic intrat-a în casă și tașca o luă ca să vîre
Capul ucisului iepure, tot deodată chitindu-și
Cum să-l oprească pe bietul berbec s-o deschidă în drumu-i.

După aceea ieși iar afară și zise: „Nepoate,
Tașca anin-o de gît și să nu mai rîvnești nici o clipă
De-a privi la scrisoare, c-ar fi o curiozitate
Dăunătoare. Ci cum am închis-o, așa să rămînă.
Nu mai deschide nici tașca; dibaci am legat-o cu nodul
Ce-obișnuim între rege și mine la lucruri de seamă.
Regele dacă-o să afle curelele bine-nnodate
Ca de obicei, vei fi vrednic din parte-i de daruri și haruri,
Cum i se cade-unui astfel de sol credincios ca și tine.
Și de îndată ce-ai vrea să te pui mai cu vază la rege,
Fă-l să-nțeleagă că tu îmi dăduseși un sfat la scrisoare
Cu chibzuirea ta multă, ba chiar să o scriu m-ajutaseși.
Numai foloase și cinste-ai să ai de pe urma aceasta."

Iară berbecul sălta bucuros tot încoace și-ncolo,
Se desfăta, vorovindu-i: „Unchiașe Vulpan și stăpîne,

Văd cîtă dragoste-mi porţi preţuindu-mă-atîta ;
Mie-o să-mi fie spre laudă de faţă cu domnii la curte
Bunele gînduri s-aduc şi podoaba de vorbe frumoase.
E de la sine-nţeles că eu nu ştiu să scriu ca şi tine
Totuşi mă vor socoti ca atare şi ţi-oi mulţumi-o.
S-a întîmplat înspre binele meu să te-urmez întracoace.
Spune-mi, ce crezi ? Iepurilă nu merge odată cu mine ?"

„Nu ! înţelege-mă,-i spuse mişelul, că nu-i cu putinţă.
Mergi cătinel înainte, că te-o însoţi deîndată
Ce-i-ncredinţez cîteva dintre lucruri mai de-nsemnătate.
„Domnul să fie cu tine,-i zise berbecul, m-oi duce."
Iute apoi se tot duse ; spre-amiază ajunse la curte.

Leul, dînd ochii cu el, zări totodată desaga :
„Spune, de unde îmi vii şi pe unde rămase Vulpanul ?
Ce însemnează că tu-i porţi desaga ? „Iar Belin răspunse :
„El m-a rugat să-ţi aduc cele două hrisoave, stăpîne,
Care-s de noi amîndoi întocmite,-o s-aflaţi înăuntru
Lucruri de o-nsemnătate grozavă, cu vorbă subţire
Puse la cale ; şi cele cuprinse cu sfatu-mi sînt scrise.
Iată-le-aci, în desaga cu nodu-nnodat chiar de dînsul."

Regele dete poruncă îndată să vie diacul,
Castorul, ce se mai cheamă şi Bokert şi este un meşter
La desluşirea scrisorilor grele şi mai însemnate,
Să le cetească, fiind priceput la tot felul de graiuri.
Regele mai trimesese şi după motan, ca să fie
Şi dînsul de faţă. Cînd Bokert, cu soţu-i motanu-mpreună
Nodul l-a dezlegat, de-a mirare a scos afară
Capul de iepure şi a strigat : „Va să zică-s hrisoave ?
Tare ciudat ! De la cine ? Şi cine să dea lămurire ?
Capul i-al lui Iepurilă ! Nu-i nimeni să nu-l recunoască !"

Se-nspăimîntară regină și rege. Și fruntea plecîndu-și,
Regele zise : „Jupîne Vulpane, din nou de te-aș prinde !"
Peste măsură mîhniți rămaseră regină și rege.
Dînsul răcni : — De-a binelea ne-a prilostit Vulpanul !
Oh ! cum dădurăm crezare minciunilor lui rușinoase !"
Cumpătul el și-l pierdu, îl pierdură și fiarele toate.

Pardosul, neam de aproape cu Domnul, atunci
început-a :
„Zău că nu văd pentru ce vă mîhnirăți cu totul,
Tu și regina ! Alungați-vă astfel de gînduri avane.
Prindeți curaj ! Că față cu toți de rușine ajungeți.
Nu ești tu Domnul ? Deci trebuie toți de pe-aci să
te-asculte !"

„Tocmai de asta, i-o-ntoarse stăpînul : Să nu te mai
mire
Dacă-s cu inimă grea ; din păcate făcui o greșeală,
Căci trădătorul, cu nerușinată de tot viclenie,
Pusu-m-a să-mi pedepsesc pe prietenii care de-ocară
Zac amîndoi, și Martin, și Lupanul. Căi-m-oi din suflet !
Nu îmi aduce cinstire c-atîta de rău m-am purtat
Față de cei mai aleși din baroni de la curte și-am dat
Nesocotit minciunosului-atîta de multă crezare.
După nevastă m-am luat prea iute că ea se-ncîntase
Și pentru el se rugase ; de ce vai n-am fost mai tare ?
Însă acuma căința-i tîrzie, tot sfatul zadarnic !"

Pardosul zise : „Stăpîne și rege, ascultă-a mea rugă,
Nu vă jeliți mai departe ! Că răul făcut se îndreaptă.
Ursului, lupului, ca și lupoaicei veți da pe berbece
Spre ispășire, că dînsul semeț și deschis recunoaște
Cum la omor a luat parte cu sfatu-i. Și deci s-o
plătească !
Vom năvăli noi asupra Vulpanului cu toții de-a valma

Şi îl vom prinde, de vrea Dumnezeu chiar pe loc
spînzurîndu-l.
Vorba de-apucă, cu-a sa limbuţie de ştreang iară scapă.“

Regele mi-l ascultă bucuros, glăsuind către pardos :
„Sfatul îmi place. Hai, du-te şi grabnic îmi adu baronii
Iarăşi cu cinste la sfat să s-aşeze alături de mine.
Cheamă şi toate-animalele, care au fost pe la curte ;
Toate să afle ce neruşinat ne minţi Vulpanul,
Cum ne scăpă, şi apoi cu berbecul pe iepur ucise.
Faţă de urs şi de lup, să se poarte de-acuma cu cinste.
Regele mi-l ascultă bucuros, glăsuind către Pardos :
Pe trădătorul berbece cu neamu-i întreg pe vecie.“

Pardosul s-a repezit ca să-i caute pe urs şi pe lupul,
Pîn' i-a găsit şi i-a fost slobozit. Şi atuncea le zise :
„Domnilor, voi ascultaţi de la mine o bună vestire :
Liberă trecere-aduc de la rege şi trainică pace.
Dacă vreun rău v-a făcut mai nainte, acum se căieşte
Şi-amînduror vă doreşte s-aveţi mulţumire deplină.
Spre împăcare, primiţi pe berbece şi-a sa seminţie,
Toată a sa rubedenie dată vă e pe vecie.
Neamînat dibuiţi-i că poate-i găsiţi în pădure
Sau pe cîmpie, că toţi sînt ai voştri. Iar după aceea
Şi mai pre sus decît toate, milosul stăpîn vă dă voie
Pe trădătorul Vulpan să-ncercaţi cam în felul acesta :
Voi prigoniţi-l pe el cu copii şi nevastă oriunde-l
Veţi întîlni, că doar nimenea nu vă opreşte de-acuma.
Pacea aceasta de nepreţuit vă vestesc de la rege :
El şi acei care-n urmă domni-vor, cu toţi vor păstra-o.
Voi să uitaţi supărările toate ce vi se-ntîmplară.
Regelui cinste, credinţă juraţi-i, că el niciodată
N-o să vă vatăme. Vă sfătuiesc să primiţi învoiala.“

Astfel făcură-mpăcarea ; cu capul plăti berbecul
Şi prigonită-i rudenia de neamul lupesc cel puternic.
Ură pe veci se iscase. Plecară şi lupii să sfîşie
Fără ruşine şi fără sfială mieluţi şi oiţe ;
Căci se credeau fiecare în drept să o facă.
Toţi căpiară şi nu se-mpăcară-ntre ei niciodată.
Însă de dragul şi-n cinstea jupînilor lupul şi ursul,
Domnul ţinu adunare de douăsprezece zile,
Vrînd să arate pe faţă ce mult a dorit să-i împace.

CÎNTUL VII

Curtea măreț se vedea rînduită, gătită ;-ntr-acolo
Mulți cavaleri o porneau, păsărimea urma pe-animale,
Toți preacinsteau pe Martin și Lupan, ce-și uitară de chinuri.
Cea mai aleasă-ortăcie ce-a fost laolaltă vreodată
Se desfăta-n sărbătoare. Trompete sunau și țimbale,
Se dănțuia, ca la curte, cu cele mai bune deprinderi.
Totul era din belșug pregătit, ce dorea fiecare ;
Soli peste soli colindau prin ținut, să poftească pe oaspeți ;
Păsări porneau și-animale, perechi drumețeau într-acolo,
Ziua și noaptea grăbite cu toate-a sosi la sărbare.

Doar mincinosul, hagiul Vulpanul, pîndea pe acasă.
Nici nu-i trecuse prin minte cumva să se ducă la curte ;
Nu se-aștepta la o bună răsplată și, după năravul
Cel învechit, el mai bine-și făcea numai mendrele sale.
Cea mai frumoasă cîntare-auzeai răsunînd pe la curte.
Necontenit se-mbiau băuturi și mîncări pentru oaspeți.
Lupte și jocuri tot felul vedeai. Cu al său fiecare
Se însoțea la cîntare și joc și-ospăta de minune.
Fluiere se auzeau uneori și tilinci printre ele.

Regele le arunca drăgăstoasă privire din sală,
Valma cea mare-i plăcea și-o privea bucurîndu-se tare.

O săptămînă trecuse pe cînd se pusese la masă
Regele și cu întîii baroni, lîngă ei și regina,
Iată ivindu-se-n fața-le tot sîngerat iepurașul,
Care cu inimă tristă plîngea și zicea tuturora :
„Rege mărite, și voi, miluiți-vă toți laolaltă,
Ce-am suferit de-astă dată din partea Vulpanului ; rareori
Ați auzit o mai mare trădare și faptă-ucigașă.
Ieri dimineață pe cînd drumețeam, dinaintea cetății,
La Malepartus, găsii pe Vulpan, să fi fost pe la orele șase.
Eu îmi vedeam de drum ; așezat dinainte, la poartă,
Sta îmbrăcat ca hagiu, ca și cum el cetea din utrenii.
Vrui pîn' la curte să merg și în grabă trecui pe acolo ;
Cum mă văzu, se sculă dintr-odată venind către mine ;
Eu am crezut că voia să salute, dar el cu cruzime
M-a înșfăcat între labe,-ncît gheara-am simțit-o în ceafă,
După urechi, de-am gîndit că de-a binelea capu-mi răpune.
Ghearele-i lungi și-ascuțite fiind, la pămînt mă strivíră ;
Din fericire putui să mă smulg ; de picior cum mi-s iute
Fuga o luai ; mîrîind după mine-a jurat să mă prindă.
Molcom tăcui și-o tulii mai departe ; dar vai, o ureche
Mi-a spîrcuit-o, și vin eu cu capul tot roșu de sînge.
Iată și rănile mele, sunt patru, vă vor dumeri-o
Cît m-a lovit de năprasnic, că mort se putea să mă lase.
Să cugetați la primejdii și-apoi la conducerea voastră ;
Cine mai poate să facă un drum și să vină la curte,
Cînd îl aține tîlharul din spate să-i dea lovitura ?“

Vorba de-abia isprăvise, că iată, cioroiul cel gureș
Vine de zice : „Mărite stăpîne și preamilostive,
Jalnică veste ți-aduc : de durerea cea mare și spaimă
Nu sînt în stare a vorbi, că mi-e teamă să nu mi se rupă

Inima, atît de amarnică-mi e întîmplarea de astăzi.
Dis-dimineață mergînd împreună cu Stanca, nevasta-mi,
Iată-ne-n față Vulpanul, zăcea ca un mort între ierburi,
Cu-ochii dați peste cap și cu limba de-un cot înafară.
Înspăimîntat am strigat. Ci el nu se urni. Căinîndu-l,
Iar am strigat; și tot, vai! și amar! mi-am pornit tînguirea;
Vai! Răposat e Vulpanul! Oh! Cum îl deplîng și mă doare!
Mi se mîhni și soția. Și ne jăluiam împreună,
Și-l pipăiam pe la burtă și cap, de asemeni soția
Se apropie de bărbie, s-asculte cumva de răsuflă;
Toate zadarnic, că nu se vădea nici o urmă de viață,
Am fi jurat amîndoi. Iar acum, auziți-mi năpasta.

Cum fără teamă, mîhnită, ea ciocu-i și-apropie de botul
Hoțului, seama își ia-mpelițatul și-o-nșfacă
Cu-nverșunare de cap și pe loc îi retează gîtlejul.
Nu vă pot spune ce spaimă am tras! Sărăcuțul de mine!
Mă văicăream! Se repede deodată apoi și la mine,
Plin de cutremur și groază-mi iau zborul de acolo,
Să nu fi fost așa sprinten, la fel mă-nghițea și pe mine!
Tare-anevoie scăpai dintr-ale-ucigașului gheare
Fuga-n copac; pentru ce-mi mîntuii eu cernita mea viață,
Spre a vedea pe nevastă sub ale făptașului gheare!
Numaidecît mi-a-nhăpat puiculeana!-mi păru Vulpanul
Prea hămesit, ca și cum ar fi vrut să înhape mai multe.
Nici o lăbuță, măcar un oscior n-a lăsat, vai, dintr-însa.
Ce grozăvie văzui! Se zori el s-o șteargă de acolo,
Eu nu putui. Ci cu inimă tristă din zbor mă lăsai spre
Locul cu pricina, unde aflai numai sînge și pene
De-ale nevestei, ce-adus-am dovadă a nelegiurii.
Milă să-ți fie, stăpîne! De cruți trădătorul acesta
Și de-astă dată, de amîni răzbunarea cea dreaptă, ca astfel
Pașnica ta cîrmuire să n-aibă orîndul dreptății,
Multe atunci se vor spune, firește, ce n-au să-ți mai placă.

Zice-se că-i vinovat de o faptă, cum ar fi acela
Căruia-i stă în putere să deie pedeapsă și n-o dă.
Se grozăvește apoi orișicine, la fel ca Vulpanul ;
A ta mărire-ți atinge, gîndește-te bine la asta."

Curtea întreagă ascultă, așadar, a cioroiului jalbă
Și-a iepurașului blînd. Atunci se-nfurie Leul,
Groaznic răcnește : „Mă jur pe a mea căsnicie cinstită,
Voi pedepsi pe acest ucigaș, că mi-o veți pomeni-o.
Nu voi răbda să îmi facă de rîs cîrmuirea, porunca ;
Prea mă-ncrezui ticălosului cînd îl lăsasem să fugă.
Ba-l înzestrai ca hagiu și-l privii cum pornește la Roma.
Capul cît mi-l împuie, acest mincinos fără margini ;
Cum a știut de ușor să cîștige cuvîntul reginei ;
M-a-nduplecat și pe mine tot dînsa, încît ne scăpase.
Nu voi fi cel de pe urmă bărbat ce amar se căiește
De-a fi urmat unui sfat de femeie ! Și este o rușine
Nepedepsit îndelung să-l mai lași pe făptaș. Iar acuma,
Domnilor mei, să gîndim cum să-l prindem din nou, judecîndu-l,
Dacă ne punem cu toată dîrzenia, vom izbuti-o !"

Fost-a pe plac lui Martin și Lupanului vorba regească.
O să-i venim noi de hac pîn' la urmă, gîndeau ei în sine.
Nu cutezau de-a o zice-n vileag, că-l văzură pe Domnul
Peste măsură-nfuriat și cu sufletul plin de obidă.
Într-un sfîrșit glăsui și regina : „Miloase stăpîne,
Nu mai fi aprig și nu te-nfuria, nu jura așa lesne,
Scade virtutea cuvîntului tău și a ta prețuire.
Noi nu vedem nicidecum adevărul ieșit la lumină,
Trebuie să-l ascultăm pe pîrît. De ar fi el de față,
Ar amuți cei mai mulți care-acuma îi sînt împotrivă.
Să-i auzim pe-amîndoi pricinașii-ntrucît spre-a-și ascunde
Nelegiuirile, mulți cu sfruntare dau vina pe alții.
Eu l-am crezut pe Vulpan înțelept și cuminte, iar răul

Nu l-am văzut, ci doar binele tău — întîmplatu-s-a altfel.
Sfatu-i prielnic adesea-l urmasem, măcar că pentru
Traiul lui merită aspră dojană. Apoi te gîndește
Bine și la legătura cu neamul său mare. Iar graba
Strică treaba. Dealtfel, orice hotărîre vei lua-o,
Vei-ndeplini-o ca Domn și stăpîn pîn' la urmă-ntru totul."

Pardosu-adaose : „Ați ascultat pînă acuma pe-atîția,
Dați-i și lui ascultare. Să vie de față. Pe urmă
Cele ce veți hotărî, împlinească-se-tocmai. Deasemeni
Cred că gîndesc și curtenii, și nobila voastră soție."

Lupul a zis : „Sfătuiască-ne care cum poate mai bine.
Domnule Pardos, ascultă ! Să fie Vulpanul în clipă aicea,
Să se dezvăluie față de pîrele amîndurora,
Lesne de tot îmi va fi să arăt că își merită moartea.
Dar am să tac pînă cînd l-apucăm. Ați uitat cum pe rege
Rău l-a mințit cu comoara ? Că ea s-ar afla în ținutul
Husterlo, aproape de Krekelborn, și-alte minciuni
grosolane ?
Cum ne-a-nșelat și de rîs și-a făcut el cu mine și ursul ?
Capul îmi pun că acest mincinos hoinar în pădure
Traiul și-l duce-n tîrcoale pe-acolo și-omoară, și pradă.
Dacă boierii și Domnul socot că e bine, purcedem
Tocmai așa. Să-și fi pus el în minte să vină la curte,
Încă de mult ar fi fost pe aci. Străbătură doar țara
Crainici pe oaspeți să cheme, el totuși rămase acasă."

Domnul răspunse . „La ce-am zăbovi așteptîndu-l
pe-aicea ?
Gata cu toții să fiți înarmați pînă-n ziua a șasea,
Voi mă urmați ca să punem odată jălaniilor capăt.
Este în stare să ducă de rîpă o țară. Ce ziceți ?
Gata să fiți ferecați cît mai bine, veniți în armură,

Cu-arcuri, săgeți și oricare din arme. Arătați vitejie,
Numele vostru purtați-l cu cinste ; pe cîmp de bătaie
Voi înălța cavaleri,-mpresurăm Malepartus, cetatea,
Și-o să-i vedem avuția." Strigară cu toți : „La poruncă !"
Rege apoi și curteni chibzuiră să deie năvală
La Malepartus, spre-a osîndi pe Vulpanul. Dar totuși
Viezurul, care fusese la sfat, repejor de-a furișul
S-a-ndepărtat, pe Vulpanul să-l caute, vestea să-i ducă.
Merse jălindu-se, sieși vorbindu-și cu astfel de vorbe :
Unchiule, ce-o să se-ntîmple ? Jăli-va pe bună dreptate
Neamul întreg pe Vulpan, căpetenia neamului nostru !
Cînd apăreai la divan, noi eram sub a ta oploșire.
Nimeni în față potrivnic nu-ți sta-n iscusința ta mare !

Astfel gîndind el ajunse-n cetate, găsind pe Vulpanul,
Tocmai pe cînd apucase doi mici porumbei, ce-ndrăzniră
Zborul să-și ieie-n afară din cuib ; cu aripe-n tuleie
Ei au căzut la pămînt și cum n-au mai putut să se-nalțe,
Îi înșfăcase Vulpanul, fiind la vînat mai adesea
Prin prejurime. Văzînd de departe pe viezur cum vine,
Îl așteptă să se-apropie și astfel el prinse a-i zice :
„Binevenit fii, nepoate, tu cel mai iubit dintre rude ;
Ce-ai alergat că de-abia mai răsufli, aduci noutate ?"
„Vestea ce-aduc nu prea sună plăcut, îi răspunse bursucul.
Vezi ce în spaimă gonii : pierdute-ți sînt viață și bunuri !
Martor fusei la a Domnului furie,-a jurat să te prindă
Și rușinos să te-omoare. Le-a dat tuturora poruncă
Să se-narmeze și-n ziua a șasea aci să apară
Cu-arcuri și săbii, cu puști și căruțe să deie năvală.
Ia-o la vreme ! Lupanul și ursul din nou se au bine,
Tocmai cum sînt eu cu tine și toate se fac cu-a lor voie.
Drept cel mai groaznic tîlhar și-ucigaș, cît îl ține fleoanca
Te probozește Lupanul și-așa-l cucerește pe rege.
În cîteva săptămîni ai să vezi că-i spătar ! Iepurașul

Se-nfățișă, pe deasupra cioroiu-aducînd împotrivă-ți
Pîrele lor. De te prinde, mă tem că nu scapi cu viață."

„Asta e tot? Pentru mine-o nimică. Chiar dac-au să
jure,
Rege cu-ntregul său sfat, și de două ori, ba și de trei ori,
Numai să vin eu pe acolo, îndată pe toți îi înlătur,
Căci sfătuiesc, sfătuiesc, niciodată nu dau dezlegare.
Dragă nepoate, tu lasă-le astea și haide cu mine,
Uite ce-ți dau. Mai acum îi prinsei pe ăști doi, cei mai
fragezi,
Grași porumbei, dintre toate mîncările cea mai gustoasă.
Lesne îi mistui și c-o-mbucătură-i înghiți dintr-o dată.
Oasele-s dulci, numai sînge cu lapte, topindu-se-n gură.
Astă mîncare ușoară-mi priește și-i gustul nevestei.
Vino-năuntru și te va primi ea cu prietenie.
Numai să nu înțeleagă de ce îmi veniși tu anume.
Orice nimica îi cade la inimă și-o-mbolnăvește.
Mîne voi merge la curte cu tine și-oi trage nădejdea,
Dragă nepoate, că-mi vei ajuta cum se cere-ntre rude."
„Bunuri și viață îmi dau pentru tine", îi zise bursucul.
Iară Vulpanu-i răspunse: „Eu n-am să te uit pentru asta,
Mult de-oi trăi, tu vei trage folosul." Cellalt a-ncheiat-o:
„Mergi curajos și de față cu domnii te apără bine.
Au să te-asculte. Auzii chiar cum Pardosu-și dete părerea
Să nu primești o pedeapsă nainte ca tu să te aperi.
Însăși regina la fel socotise. Deci de-mprejurare
Te folosește." Adaose Vulpanul în cele din urmă:
„Fii dar pe pace, vom pune noi totul la cale. M-aude
Regele cînd e-n mînie, deodată se schimbă și gata."

Astfel s-au dus amîndoi înăuntru și-acolo fuseră
Bine primiți de a casei stăpînă; ea puse pe masă
Tot ce avea. Împărțiră hulubii, gustoși îi găsiră;
Partea-și hali fiecare, dar fără de sațiu, firește,
Și-o jumătate duzină de-aveau, ei ar fi înhăpat-o.

Zise Vulpanul bursucului : „Unchiule, spune-mi tu mie,
N-am eu copii minunaţi ? I-are drag orişicine îi vede.
Cum îl găseşti pe Ronţel, şi Foltică, micul său frate ?
Vor înmulţi familia. Treptat îşi vor face instrucţia.
Ce bucurie îmi fac amîndoi, de cu zori pînă-n seară !
Unul îmi prinde un pui, celălalt îmi înhaţă-o găină ;
Mi se cufundă în apă viteji, să-mi aducă şi raţe,
Chiar şi nagîţi. Bucuros i-aş trimite mai des să vîneze ;
Însă nainte-i voi învăţa cuminţenia şi prevederea ;
Cum să se ştie feri de ogari, vînători şi capcane.
Cînd or pricepe mai bine,-or deprinde-a vîna cumsecade.
Zilnic cu hrană-au să vină, că n-o să lipsească din casă.
Merg ei pe urmele mele şi-mi fac nişte pozne turbate
Cînd îşi dau drumul, rămîn mai prejos celelalte-animale.
Sar în gîtlej la potrivnic, c-acesta prea mult nu se zbate.
Asta-i tertip de-al Vulpanului. La repezeală ei ştiu să înhaţe,
Saltul li-i fără de greş şi e tocmai de ce e nevoie !"
Viezurul zise : „E cinste să poţi să te bucuri de-odrasle,
Care-s precum îi doreşti şi din vreme deprind meşteşugul,
Şi pe părinţi îi ajută. Mă bucur din inimă foarte
Că-s din a mea seminţie şi nu le doresc decît bine."
„Este deajuns pentru astăzi, încheie Vulpanul, să mergem
Toţi la culcare ; sîntem osteniţi, mai cu seamă bursucul."
Se aşezară pe jos în pridvor, pe-aşternutul cel moale,
Numai de foi şi de fîn, şi acolo dormiră-mpreună.

Însă Vulpanul de teamă veghea : îi părea lui că lucrul
Cere mai mult de gîndit ; gînditor îl găsi dimineaţa.
El se sculă binişor din culcuş şi nevesti-si-i zise :
„Nu te mîhni, sînt rugat de bursuc împreună să mergem
Pînă la curte ; dar tu să rămîi liniştită acasă,
Dacă te-ntreabă de mine cumva, ticluieşte-mi-o bine.
Stai să păzeşti cetăţuia, că noi o vom scoate la capăt."

Doamna Vulpană îi zise : „Găsesc cam ciudat că la curte
Iar să cutezi de-a te duce ; avură doar gînduri
Rele cu tine. Eu nu pot pricepe. Amintește-ți trecutul !"

„N-a fost o glumă, firește,-i răspunse la urmă Vulpanul,
Mulți îmi voiră pierzania, intrasem la mare strîmtoare !
Dar se petrec o mulțime de lucruri ciudate sub soare !
N-aduce anul ce poate aduce o clipă și-o vorbă !
Lasă-mă-n tihnă să plec, voi avea o mulțime de furcă.
Rogu-te foarte rămîi liniștită. Să nu mi te sperii,
Dragă nevastă,-ai să vezi tu, pe cît îmi va fi cu putință,
Mă voi rentoarce în cîteva zile, în cinci, sau în șase."
Astfel porni el la drum, însoțit de jupînul bursucul.

CÎNTUL VIII

Tot mai departe o-ntindeau prin pădure Vulpan și cu viezur
Către domneasca cetate. Zise-ntre-acestea jupînul :
„Fie ce-o fi, dar presimt c-astă dată în plin îmi va merge !
Dragă cumetre, m-ascultă ! De cînd spoveditu-m-am ție,
Iarăși căzui în păcate ; ascultă-le-acuma pe toate,
Mari, ca și mici, și pe-acele-n spovada trecută uitate !

Trainică traistă făcui jupuind din a ursului piele ;
Și-i desculțai pe Lupan și Lupoaie de-a lor încălțare.
Le căpătai, prin minciună, vărsîndu-mi pe dînșii necazul.
L-am întărtat după-aceea pe rege, cumplit înșelîndu-l.
I-am povestit de un basm cu comori născocite de mine.
Încă n-a fost de ajuns, l-am ucis mai pe urmă pe iepur,
Capu-i l-am dat să i-l care berbecul ; iar Domnul, privindu-l,
S-a-nverșunat, de-a plătit-o cu vîrf și-ndesat pentru mine.
Pe iepuraș, apucîndu-l de ceafă, l-am strîns cu putere
După ureche, încît era gata să-și piardă suflarea.
M-am necăjit că-mi scăpă. Și cu drept se plînse cioroiul,
Deoarece înhăpasem a sa soțioară, Stăncuța.

Astea sînt fapte de după spovadă. Dar mai înainte
Una-am uitat să ţi-o spun şi-aş voi neapărat s-o destăinui :
O păcăleală făcută de mine, ce-i musai s-o afli ;
Nu aş dori să-mi mai steie pe suflet, că-n vremea aceea
Eu o pusesem pe seama Lupanului. Cînd o pornisem,
Între Kackys şi Elverdingen, zărirăm o iapă cu mînzul,
Unul şi cellalt corbii, ca şi corbul. Şi tînăr mînzocul,
Luni vreo patru să tot fi avut. Şi-n chinuri de foame
Lupul se roagă : «Întreabă pe iapă, nu-şi vinde mînzocul ?
Care-ar fi preţul ?» Mersei şi-ncercai într-o doară :
«Dragă cucoană,-i zisei : precum ştiu e al tău mînzuleţul,
E de vînzare ? Aş vrea să o aflu.» Şi ea îmi răspunse :
«Poate că da, m-aş lipsi, dacă-l vrei, dar plăteşte-mi-l bine ;
Suma ce-o cer vei citi-o, stă scrisă pe dosul copitei.»
Seama îmi luai unde bate cu gîndul şi-am zis :
«Recunoaşte-oi
Că-ntr-ale scrisului şi-ale cetitului nu-s tocmai meşter,
Nici nu poftesc la odrasla-ţi eu însumi ; jupînul Lupanul
Ţine tocmeala s-o ştie, că el m-a mînat încoace.»
Şi mă-ntorsei la Lupan, ce stătea aşteptînd pe aproape.
«Vrei să te saturi ? zisei către dînsul. Hai, du-te, că iapa
Mînzul ţi-l lasă, iar preţul stă scris pe-al său dos de copită.
Trebuie numai, mi-a zis, ca tu însuţi să vezi cît te costă.
Dar spre a mea supărare, am pierdut o mulţime prilejuri
Pentru că n-am învăţat a citi şi a scrie. Încearcă,
Unchiule, uită-te la scriitură, că poate-i pricepe.»

Lupul răspunse : «Să nu pot citi, mi-ar părea ciudăţenie,
Ştiu doar germana, latina, franceza, precum italiana,
Şcoala-am făcut-o cu dascălii cei înţelepţi de la Erfurt ;
Dreptul eu l-am învăţat cu magiştri. Licenţa mi-am luat-o.
Tot ce-i scriptură citesc ca pe numele meu cu-nlesnire,
Iată de ce eu sînt sigur că astăzi o voi nimeri-o.
Stai, că mă duc să citesc scriitura — vedea-vom la urmă.»
Lupul s-a dus şi-a-ntrebat-o pe doamna : «Cît costă
mînzocul ?

Fă-mi-l mai ieftin.» «Poftim, de citește, a răspuns
iepușoara.
Prețul stă scris sub copita-mi din spate.» «Să văd», încheie
Lupul, și iapa așijderea : «Iată !» Și saltă piciorul
Care avea o potcoavă bătută cu șase caiele
Și îl izbește în plin, nimerindu-l de-a dreptul în țeastă.
Se prăvăli la pămînt și rămase ca mortul de țeapăn.
Iapa-a zbughit-o de-acolo. Stătu el cam mult în zăcere ;
Ceasul trecu, cînd din nou se mișcă și urlă ca un cîne.
Numaidecît mă dădui mai aproape de dînsul, zicîndu-i :
«Unchiule, unde e iapa ? Plăcutu-ți-a mînzul ? Sătul ești,
N-a fost frumos să mă uiți, că doar eu încheiatu-ți-am
tîrgul ;
După un prînz ca acesta-ți tihni somnișorul ! Hai,
spune-mi,
Ce îmi scria sub copită ? Doar ești firoscosul cel mare !»

«Vai, mi-a răspuns, mai și rîzi ? Cînd acum așa rău
eu sufăr,
Milă de mine-ar fi prins și o piatră. Lungana de iapă !
Naiba s-o ieie ! Cu fier îi era țintuită potcoava,
Cifrele astea erau ! Cele șase caiele în capu-mi !»

Viața de-abia și-o ținea. Spoveditu-m-am ție cu toate,
Dragă nepoate ! Păcatele mele acum mi le iartă ;
Mie la curte izbînda îmi e îndoielnică. Totuși
Cugetul meu e-mpăcat, și eu sînt izbăvit de păcate.
Spune-mi dar cum să mă-ndrept ca să capăt iertarea !"

Viezuru-i zise : „Din nou te găsesc încărcat de păcate.
Geaba, că morții din groapă nu vor învia. Ci firește
Bine ar fi să mai viețuie ;-așa că, ținînd-o în seamă
Groaznica clipă-apropiată a morții ce tot te-amenință,
Unchiule dragă-aș voi ca duhovnic să-ți dau dezlegare !

Năzuie toţi împotrivă-ţi, de-aceea mă tem de mai rele.
Să ne-amintim mai întîi de-ntîmplarea cu capul de iepur ;
Mare sfruntare a fost, recunoaşte, să mînii pe rege,
Strică mai tare decît socotiseşi cu-a ta uşurinţă."

„Ba nicidecum, îi răspunse mişelul. Cu drept ţi-o voi
spune
Tare-anevoie te poţi descurca între oameni ; ştii bine,
Sfînt ca la schit să te ţii, nu se poate. De umbli cu miere,
Tot te mai lingi cîteodată pe degete. Mă ispitise
Iepurul, care sărea tot încoace şi-ncolo naintea
Ochilor mei şi fiinţa-i grăsuţă cam mult îmi plăcuse ;
Dragostea-am pus-o deoparte. Cu Belin la fel mă purtasem
Prea puţin bine. Cu ei era răul, cu mine păcatul !
Numai că sînt grosolani şi neghiobi în orice-ar întreprinde.
Încă eram nevoit să le fac ceremonie multă,
Nu aveam nici o poftă de asta. Cînd eu de la curte
Mă mîntuisem cu frica în sîn, şi una şi alta
Îi învăţam, dar nimic nu prindeau. Chiar deschis ţi-o voi
spune
C-ar trebui fiecare aproapele să şi-l iubească.
Însă pe vremea aceea nu o mai luam în seamă.
Mortul e mort, cum ai zis-o. Deci haide să spunem acuma
Şi despre altele. Suntem în vremuri de mare primejdie.

Pradă şi regele ca şi oricare ; o ştim, ce el însuşi
Nu vrea să ieie, îi pune pe lupi şi pe urşi să-i aducă.
Crede că-i drept şi nu-i nimeni să aibă curajul de-a-i
spune
Tot adevărul ! Atît de departe lăţitu-s-a răul !
Nici un duhovnic şi nici un diacon ! Ei tac. De ce oare ?
S-au înfruptat, de-ar fi fost să se-aleagă măcar c-o sutană.
Iar de-ar veni careva să se plîngă ! Înseamnă să bată
Apa în piuă şi să-şi omoare doar vremea ! Mai bine
Să se mai lase de-aşa meserie ! Ce-i luat de-un puternic

Este bun luat, înapoi nu-ți întoarce. Și jăluitorul
Nu-i ascultat, pîn-la urmă cu plîngerea lui obosește.
Leul i-al nostru stăpîn, spre-a sa cinste socoate că-i bine
Tot pentru sine s-apuce. Și după-obicei el ne zice
Slugile lui. Și de fapt ce-i al nostru tot lui se cuvine.

Unchiule, spune-ți-oi ? Nobilul rege-ndrăgește-osebită
Lume să știe a chivernisi și-a juca cum îi cîntă.
Limpede chiar se și vede ! Și dacă Lupanul și ursul
Iar au ajuns în divanul domnesc, încă multora strică !
Vede și tace oricine gîndind că la rînd și el vine.
Patru din domnii aceștia-mi stau pe alături de rege !
Cei mai cu vază, mai mari între toți de la curtea
domnească !
Dac-un sărman ca Vulpanul și-ar lua un puiuc oarecare,
Numaidecît se aruncă asupra-i și cată să-l prindă,
Toți într-un glas osîndindu-l la moarte. În felul acesta
Scapă de micii borfași, iar tîlharii le-o iau înainte.
La cîrmuire, domnind peste țară în toată cetatea.
Cugetul însă-uneori mă muncește, că mi se-ntrezare
Ziua de-apoi și mînia cerească mă pune pe gînduri,
Căci mi-amintește sfîrșitul. Oricît de mărunt ar fi bunul
Strîmb dobîndit, se cuvine a-l da înapoi. Și atuncea
Simt remușcarea în inimă ; totuși prea mult nu mă ține.
Ce folosește să fii cel mai bun, cînd în vremile-aceste
Oamenii buni nu rămîn nebîrfiți de popor. Doar le știe
Gloata pe toate să le scormonească în tot amănuntul.
Lesne nu uită pe nimeni ; scornesc despre una și alta.
Binele-n obște s-arată puțin ; între dînșii puțini-s
Care să merite cu-adevărat pe cei buni și de treabă.
Răul îl cîntă, descîntă mereu și mereu, măcar că
Știu despre marii și micii ocîrmuitori și de bine.
Totuși aceste se trec sub tăcere, arar se vorbește.
Răul cel mare-l găsesc în orbirea trufiei deșarte
Care cuprinde pe oameni ; oricine-ar putea în vîrtejul
Aprigei sale voințe să cîrmuie lumea întreagă.

Barem de și-ar stăpîni fiecare copii și nevastă
Și de ar ști cum să-și ție în frîu slugărimea sumeață,
Tot ar putea să se bucure-n pașnică viață tihnită,
Pe cînd nebunii înspulberă totul. Și cum, prin urmare,
Oamenii să se îndrepte ? Și-ngăduie-orice orișicine.
Prin silnicie voiesc cu-orice preț să subjuge pe alții.
Ne cufundăm tot mai mult în afundul mocirlei de rele.
Nu se aude-altceva povestindu-se, numai minciună.
Strîmb jurămînt, defăimare, trădare, prădări și omoruri,
Falșii proroci și fățarnicii-nșeală sfruntat omenirea.

Iată cum traiul și-l duce oricare ! De vrei să mi-i mustri,
Ei mi ți-o iau ușurel și îți zic : «De-ar fi chiar păcatul
Mare și greu cum ni-l predică ici și colea-nvățătorii,
Preotul însuși l-ar fi ocolit.» Prin reaua lor pildă
Ei se dezvinuie și se aseamănă pe de-a-ntregul
Neamului de maimuțoi, ce-s născuți să se maimuțărească,
Deoarece ei nu judecă, suferă mari neajunsuri.

Ar trebui ca duhovnicii s-aibă mai bună purtare.
Multe-ar putea săvîrși, de n-ar fi făptuite în taină.
Barem pe noi ceștelalții, mireni, nu ne cruță, și-n fața
Ochilor noștri, de parcă am fi niște orbi, ei își cară
Tot ce poftesc. Lămurit o vedem, c-ale lor jurăminte
Prea puțintel merg la inimă bunilor noștri duhovnici,
Tocmai cît și păcătosului frate din lumea mireană.

Căci peste Alpi, fiecare vlădică își are-o iubită.
Nu-s mai puțini nici acei așezați în provinciile noastre,
Care nu-și fac un păcat. Mi s-a spus că mai au și odrasle,
Tocmai ca cei însurați. Că zeloși ei le poartă de grijă
Și se trudesc cît mai sus să-i înalțe. Apoi chiar și ăștia
Nu se gîndesc mai departe, de unde le este-obîrșia,

Nici mai prejos nu se lasă, ci merg de tot oblu și mîndri,
Parcă ar fi dintr-o viță înaltă ; rămîn cu credința
C-astfel și lor li se cade. Altădată, copii de popime
N-aveau cinstire ; acuma cu toții sînt domni și doamne !
Atotputernic e banul, firește ! Arar se găsește
Voievodat unde popii să nu ieie biruri și dijme
Și să nu tragă cumva vreun folos de pe mori, de pe sate !
Ăștia îi strică pe oameni, prin dînșii învață tot răul.
Unde domnește un popă și oamenii-s plini de păcate.
Unul pe altul, ca orbii, se tot depărtează de bine.
Fapta cea bună a pioșilor popi oare cine o ia-n seamă,
Cum ei înalță biserica numai prin pilda lor bună ?
Cine se ia după dînșii ? Că răul a prins rădăcină.
Asta se-ntîmplă-n popor ; oare cum să
se-ndrepte-omenirea ?

Dar să asculți mai departe. Bastard de se naște vreunul,
Fie pe pace. Ce poate cu asta,-nțelege-mă bine.
Uite ce cred. Cînd vreunul din ăștia smerit mi se poartă,
Nu întărîtă pe alții-arătîndu-și deșarta purtare,
Nu-i bătătoare la ochi, pe nedrept se vorbește atuncea
Despre asemenea lume. Că nașterea nu poate face
Nici să ajungem mai buni sau mai nobili, nici cum de
rușine.
Dară virtutea sau viciul aduc deosebirea-ntre oameni.
Totuși cei răi sunt de rea pilduire. Vreunul din ăștia
Predică numai de bine, mirenii o spun pîn-la urmă :
Zice de bine și făptuie răul, ce poți tu alege ?
Și la biserică un bine nu făptuie, predică-oricărui :
«Vă sfătuiesc, credincioși, cheltuiți și zidiți la biserici
Spre ușurarea păcatelor.» Astfel și-ncheie cuvîntul.
Prea puțintel de la el cheltuiește, aproape nimica.
Cît despre dînsu-ar putea să se năruie-altarul cu totul.
Traiul și-l duce cît poate mai bine ; îmbracă scumpeturi,
Lacom din toate se-nfruptă. Și dacă din cale afară
El îngrijește de cele lumești, oare cînd să se roage ?

Preoţii buni străduiesc orice clipă-ntr-a Domnului slujbă,
Faptele bune ei zilnic deprind şi aduc folosinţă
Sfintei biserici ; căci prin pilduirea lor bună, norodul
Ştiu să-l îndrume pe calea izbavei spre-a drepţilor poartă.

Dar mai cunosc şi pe tunşi-felegunşi, ce se fac că tot ţipă
Şi cîrcotesc, iar pe cei bogătani îi caută-ntr-una ;
Ştiu linguşi omenirea ; le place să meargă ca oaspe,
Chemi doar pe unul şi iată că vine şi-al doilea, pe lîngă
Asta şi alţii vreo doi sau vreo trei. Şi la schit cine ştie
Bine a sporovăi, ridicat e la treaptă mai naltă.
Dascăl sau privighetor sau egumen, ceilalţi-s deoparte.
Nu sunt servite la fel nici bucatele. Unii stau noaptea
Ca să citească, să cînte la cor şi-mprejur la morminte.
Alţii-n huzur şi hodină îmbucă bucate gustoase.
Multe mai pot să se spună şi despre-ale papilor bunuri,
De protopopi şi de stareţi, episcopi, călugări şi maice !
Zice-se oriunde : «Dă-mi-l pe-al tău, şi pe-al meu tu mi-l lasă !»
Tare puţini-n-adevăr se găsesc să tot fie vreo şapte,
Care, dup-a lor datină-o viaţă cinstită să ducă.
Iată deci cît e de slabă şi şubredă tagma popească.

„Unchiule, tare ciudat socotesc, i-o întoarse bursucul,
Ca să destăinui păcatele altora, ce-ţi foloseşte ?
Mie îmi pare că tu ai avea îndeajuns cu-ale tale.
Ce te-ngrijeşti de popime, de asta, de aia, hai, zi-o ?
Fieştecare să-şi poarte povara, să dea lămurire
Cum şi-mplineşte a sa datorie, să n-o ocolească
Nici chiar bătrînii sau tineri din slujbe prin schit sau pe-afară.
Prea cuvîntezi de tot felul de lucruri, că pînă la urmă
Poţi să mă faci să greşesc. Tu cunoşti cît se poate de bine

Mersul lumii, precum și a ei întocmire firească.
Nimenea nu se brodește mai bine ca popă. De-aceea
La spovedire la tine-aș veni cu oile toate
Spre-a-ți asculta-nvățătura,-a pătrunde a ta-nțelepciune.
Trebuie să ți-o destain negreșit că-ntre noi o mulțime
Sunt necioplíți și neghiobi și de-aceasta au mare nevoie."

Se apropiară-așadar vorbindu-și de-a regelui curte.
Zis-a Vulpanul cu inima strînsă : „Acuma-i acuma !"
S-au întîlnit cu maimuța, stînd gata de ducâ la Roma.
Amîndurora le dete bineţe : „Unchiaşe iubite !
Te-mbărbătează !" grăise Vulpanului, tot întrebîndu-l
Una și alta, măcar că-i era cunoscută-ntîmplarea.
„Ce fericire pe ziua de astăzi ca eu să te-ntîmpin !
Iarăși fusei-nvinuit de cîțiva hoțomani, printre care
De iepuraş şi cioroi cu-osebire, rostise Vulpanul.
Unu-a pierdut soţioara, cellalt are lipsă-o ureche.
Ce mă privește ! La rege s-ajung și-amîndoi au s-o simtă.
Un protopop cu deplină putere-i pe-alături de rege
Cu-astfel de treburi. Iar eu din a lupului vină mă aflu
Afurisit, chiar din vremea cînd el se făcuse călugăr
Și de la schitul din Elkmar, pe unde ședea, o tulise ;
El se jura că nu poate trăi, că îl ține prea aspru ;
Mult nu putea să postească și nici să se roage într-una.
L-am ajutat pe atunci ca să scape, căindu-m-acuma,
Căci mă defaimă la rege, mereu îmi pricinuie rele.
Sunt nevoit de-a mă duce la Roma ; dar ce-ncurcătură
Poate să iasă din asta cu-ai mei de acasă. Căci lupul
N-o să se lase, să nu mi ți-i vatăme, unde-i găsește.
Sînt o mulțime de răuvoitori, ca de-ai mei să s-ațină.
Numai de aș fi dezlegat de blăstem, aș putea și mai bine,
Și mai tihnit să-mi încerc înc-o dată norocul la curte."
„Pot să-ți ajut, i-a răspuns maimuțoiul, că tocmai acuma
S-a nimerit să mă duc pîn-la Roma ; ți-oi da ajutorul
Cu iscusință în astă privință ; căci nu voi da voie

Să te-asuprească pe tine. Ca logofăt al vlădicăi
Pare-se că-s priceput într-o astfel de treabă. Voi face
În aşa fel ca să fie chemat protopopul la Roma ;
Şi voi lupta împotriva-i. Să vezi tu, unchiaşe Vulpane,
Cum mă voi pune la lucru şi-oi scoate-o cu bine la capăt,
La hotărîrea ce-oi lua vei fi dezlegat de păcate.
Am să-ţi aduc dezlegarea, încît n-or avea nici vrăjmaşii
Vreo bucurie, ci bani deolaltă cu trudă-au să piardă.
Eu mă pricep la al trebilor mers şi mi-ţi ştiu ce se cade
Sau nu se cade să fac ; şi la Roma-i şi unchi-meu Simon
Tare cu vază, puternic s-ajute el bunilor platnici.
Ba şi Coţcarul e-un domn, ca şi vraciul Hrăpareţ şi alţii,
Sucă-Cojoc, Astuţiosul, pe toţi eu îi am de prieteni.
Banu-l trimit dinainte ; e cel mai bun chip ca pe-acolo
Să mi te faci cunoscut. Îţi cuvîntă de-a lor judecată,
Dar nu poftesc decît bani. De-ar fi treaba cît
de-ntortocheată,
Numaidecît aş putea s-o-ndreptez cu o plată mai bună.
Banul de-aduci, ai să afli o bunăvoinţă ; duci lipsă,
Porţile ţi-s zăvorîte. Deci stai liniştit pe acasă ;
Grijă de lucrul acesta voi duce ; eu nodul tăia-voi.
Du-te la curte, c-acolo se află soţia-mi, maimuţa.
Domnul, al nostru stăpîn o iubeşte, deasemeni şi Doamna.
Mintea-i e ageră şi iscusită ; vorbeşte-i, că dînsa
Pentru prieteni va şti mijloci. Mai găseşti şi pe alţii.
Nu e deajuns totdeauna să fii cu dreptatea. Cu dînsa-s
Două surori de-ale sale şi trei de-ale noastre odrasle.
Încă şi alţii din neamuri sunt gat-a-ţi sluji după poftă.
Nu ţi se face dreptate, atunci ai să-mi afli puterea.
Dac-or căuta să te-mpile, tu dă-mi cît mai iute de ştire !
Afurisania oi face să cadă în ţară pe capul
Regelui şi-al tuturor, şi copil, şi bărbat, şi femeie.
Le voi trimite argosire, de nu vor putea să mai cînte,
Nicidecum a sluji liturghia şi nici să boteze,
Nici să îngroape ; de-aceea să ai mîngîiere, nepoate.

Papa-i bătrîn şi bolnav, nu mai poartă o grijă de semeni,
Prea puţin e luat în samă. Puterea o are
Fără-de-Saţ cardinalul ; e-un tînăr voinic și e aprig,
Gata să ia hotărîrea. Acesta iubeşte-o femeie,
Care îmi e cunoscută și ea îi va duce scrisoarea.
Ce poftește, ea știe cu bine s-o scoată la capăt.
Parte Ion Grămăticul cunoaşte la bani ca nici unul,
Și pe cei vechi, ca pe noi ; iar tovarăşul său, Ascultoiul,
E un curtean. Și mai e Șlefuilă, notarul cu două
Patalamale de Drept ; de ar fi să mai steie în slujbă
Pînă la anul, el scrierea practică desăvîrși-va.
Juzii mai sunt încă doi pe acolo, se cheamă Moneta
Și cu Donarius ; ce ei hotărăsc, hotărît rămînea-va.

Iată dar ce uneltiri, viclenii se-ntreprind pe la Roma.
Papa nu are habar ! Ci numai să-ţi faci la prieteni !
Doară prin ei ţi se iartă păcatele şi se dezleagă
De-afurisanie-orice poporime. Te bizuie-ntr-asta,
Nepreţuite unchiaşe ! De mult chiar și regele-o știe,
Nu te-oi lăsa să te prăbuși, te-ajut, căci îmi stă în putere
Pricina ta pîn-la urmă s-o fac să se-ncheie cu bine.
Regele poate gîndi mai departe : din bunii săi sfetnici
Mulţi se-nrudesc cu maimuţe și vulpi ; orice-o fi să se-ntîmple,
Ţie aceasta, firește, oricum numai bine-ţi va prinde."

Zis-a Vulpanul : „Mă mîngîie foarte și nu ţi-oi uita-o,
Dacă mai scap de-astă-dată." Apoi bun-rămas ei își luară.
Fără vreo altă-nsoţire, Vulpan cu bursuc o porniră
Către a regelui curte, pe unde stăteau dușmănoșii.

CÎNTUL IX

Cînd ajunse la curte, Vulpanul chiti de îndată
Cum să înlăture jalbele ce-amenințau peste capu-i ;
Totuși pe-acolo văzînd adunată mulțime de dușmani,
Toți doritori să-și răzbune, cerînd pedepsirea-i cu moartea,
Inima i se muie, pregetînd. Dar își luă îndrăzneala,
Merse întins spre baroni, și alăturea merse bursucul.
Numaidecît cum sosiră la tron îi șopti bursucul :
„Nu fi sfios, de-astă dată, Vulpane. Ci doar socotește,
Un sfiicios niciodată nu are noroc, îndrăznețul
Cată primejdia, o-nfruntă și astfel găsește scăparea !“

Spuse Vulpanul : „Adevăr ai grăit ! Mulțumescu-ți din suflet
De minunatul tău sfat. Iar dacă din nou voi fi slobod,
Mi-oi aminti-o.“ Apoi se uită către gloata din juru-i,
Multe din neamuri se-aflau, dar și foarte puțini printre dînșii,
Care să-l ia-n ocrotire, fiindcă cu mulți avusese
El o purtare urîtă. Ba chiar și pe vidre, pe castori,
Mari și mărunți, încolțise cu-a sa viclenie. Și totuși
Încă destui din prieteni zări într-a regelui sală.

El precăzu la al regelui tron, cuvîntînd cu chiteală :
„Domnul atotştiutor şi puternic vă aibă în pază,
Rege al nostru şi nu mai puţin pe a noastră regină
Şi-amîndurora vă deie o minte-nţeleaptă şi bună,
Spre-a deosebi ce e drept şi nedrept, cînd i-acum făţărie
Multă-ntre oameni. Că mulţi în afară arată ceea ce
Nu-s înlăuntru ! Oh ! Să fi fost fiecărui pe frunte
Scris ce gîndeşte ! Şi regele s-o întrevadă ! Atuncea
S-ar fi văzut că nu mint şi oricînd de slujire sunt gata.
Drept e că prea-nverşunat m-au pîrît răutăcioşii. De-a bine
S-ar fi putut ca de-a ta milostenie să mă despoaie
Ca pe-un nevrednic şi cu-asta să-mi strice. Dar ştiu străşnicia
Dragostei pentru dreptate a regelui meu ; nu-l abate
Nimeni pe dînsul din calea dreptăţii ; şi-aşa va rămîne !“

Toţi se-mbulziră uimiţi de-a Vulpanului mare-ndrăzneală ;
Fieştecare rîvnea să-l asculte ; a lui fără-lege
Bine era cunoscută ; cum el ar putea să mai scape ?

Zisu-i-a regele : „Nelegiuite Vulpane, astădată
Vorbele tale deşarte n-au să-ţi aducă scăparea,
N-au să-ţi ajute-ndelung să-ţi ascunzi-nşelăciunea, minciuna,
Ţie sfîrşitu-ţi sosi ! Căci credinţa ce mi-ai dovedit-o
Prin iepuraş şi prin cioară-i deajuns ! Dintr-un capăt la altul
Mergi cu trădarea ; năzbîtiile tale făţarnice, dese,
Mult n-o să dăinuie. Plin e paharul ! E-ocara-mi din urmă !“

Însă Vulpanul chitea : oare cum o să-mi meargă
de-acuma ?
Oh, de-aş ajunge eu iarăşi acasă ! Scorni-voi un mijloc ?
Orişice-o fi, voi răzbate, fireşte-ncerca-voi de toate.

„Nobile şi-atotputernice rege,-ncepu să cuvinte.
Dacă socoţi tu că moartea eu aş merita-o, pricina
Nu ai privit-o prin laturea-i dreaptă. Te rog, pentru asta,
Cu-ngăduinţă-nainte de toate, să-mi dai ascultare.
Te-am sfătuit cu folos altădată şi-am fost la nevoie
Tot lîngă tine, cînd alţii dădeau înapoi, iar acuma
Vor să se pună-ntre noi, să mă piardă pe mine,
Să folosească prilejul că eu sînt departe. Se poate,
Dac-am vorbit, o preanobile rege, să faci împăcare.
Tare puţin te gîndiseşi la mine-n vreme ce-n ţară
Stam şi vegheam în tot locul şi pasul cu straşnică grijă.
Crezi că veneam pîn' la curte, de m-aş fi ştiut cu vreo vină
Cîtuşi de mică, sau mare ? Cu luare aminte atuncea
M-aş fi ferit de duşmani şi de faţa Măriilor voastre.
Toate comorile lumii nu m-ar fi smomit din cetate,
Să mă pornesc întracoace, în vreme ce-acolo, fireşte,
Liber eram şi stăpîn pe pămîntu-mi. Cum nu-mi ştiu
păcate
Eu aşadar am venit. Cînd de-abia m-aşezasem de strajă,
Ştirea mi-aduse cumătru, ca eu să mă duc pîn' la curte.
Gîndu-mi era cum să scap de blăstem, despre asta
vorbisem
Multe şi cu maimuţoiul, şi el cu sfinţenie-mi jurase
De-astă-asuprire să mă uşureze : «Voi merge la Roma,
Sarcina-ntreagă voi lua-o pe umerii mei, mi-o spuse,
Du-te la curte, căci tu ai să fii dezlegat de-anatemă.»
Iată ce sfat îmi dădu maimuţoiul şi doar se pricepe,
Pentru că Fără-Temei, episcopul prea bunul, întruna
Are nevoie de dînsul cu de-a judecăţilor treburi ;
Ani au trecut vreo cinci şi mai bine de cînd îl slujeşte !
Astfel venit-am încoace şi aflu puzderia de plîngeri.

Iar mă defaimă şoldanul Ochilă. Vulpanul e-aicea !
Vie de faţă acuma, să deie cu ochii de dînsul.
Lesne-i fireşte-a te plînge de-acela ce este departe ;
Trebuie însă s-asculţi pe potrivnic nainte să-l judeci.
Zău că tovarăşii-aceştia făţarnici, cioroi şi-iepuraşul,
Se ospătară cu bună mîncare acasă la mine.
Pe mînecate alaltăieri mă întîlni iepuraşul,
Dîndu-mi bineţe, pe cînd m-aşezasem în faţa cetăţii
Ca să cetesc din utrenii-mi vesti că se duce la curte.
«Domnul să fie cu tine» — am grăit. Între astea se plînse :
«Sunt ostenit şi flămînd !» Întrebai : «Tu pofteşti de mîncare ?»
El îmi răspunse : «Primesc, mulţămindu-ţi.» Zisei eu atuncea :
«Te-oi îmbia bucuros !» Şi o luarăm năuntru,-aducîndu-i
Unt şi cireşe, că miercurea obişnuiesc fără carne.
Astfel mi s-a săturat el cu pîine şi unt şi cu poame.
Dară fecioru-mi, mezinul, intrase şi el să se uite
Dacă la masă mai este ceva ; pofticioşi sunt copiii !
Dă să înhaţe şi iute pe bot iepuraşu-l plesneşte,
Că-i sîngerează şi buze, şi dinţi. Cum vede-ntîmplarea,
Cestălalt, fiu-mi Ronţel, se repede şi-apucă pe-Ochilă
Drept de gîtlej, hîrjonindu-l, şi astfel răzbună pe frate.
Nici mai puţin sau mai mult, atîta a fost. Fără preget
Fuga dădui şi despart anevoie băieţii-osîndindu-i.
De-a căpătat cîteva, să le-ndure, că-s date pe merit,
Încă mai multe, şi dacă eu aş fi gîndit la pieirea-i,
Junii numaidecît în stare ar fi fost să-l dea gata.
Iată cum el mulţumeşte ! I-am smuls o ureche ! mi-a zis-o.
S-a bucurat de cinstire, cu asta primindu-şi însemnul.

Iar mai apoi a venit să se vaite cioroiul, soţia
Cică-şi pierduse ; muri de-mbuibare fiindcă-nghiţise
Peşte cam mult şi cu oase cu tot. El o ştie mai bine,
Unde şi cum s-a-ntîmplat, dar susţine că eu am ucis-o ;

El a ucis-o și dacă l-am pune-n adins să vorbească,
Dacă am voie și eu să vorbesc, altceva vă va spune.
Ciorile zboară-așa sus în văzduh, nici un salt nu le ajunge.

Dacă mă-nvinuie vreunul de-asemenea fapte mîrșave,
Vie cu martori cinstiți, cumsecade ; așa se cuvine,
Față de oamenii nobili, să aibi o purtare onestă.
M-aș fi putut aștepta doar la una ca asta. Fiindcă
Nu se găsește nici unul, atuncea mai este alt mijloc :
Iată-mă gata de luptă pieptișă. Să se hotărască
Ziua și locul ! Apoi să s-arate potrivnicul vrednic,
De-o seminție cu mine. Să ceară să-și apere dreptul
Fieștecare. Cu cinstea rămînă acel ce cîștigă.
Este un drept cîștigat de cînd lumea. Mai bun nu se
poate."

Toți i-ascultau cuvîntarea și stau uimindu-se foarte
Cît de semeț le vorbea. Amîndoi se speriară, cioară
Și iepuraș. Părăsiră divanul domnesc împreună,
Făr-a-ndrăzni mai departe o iotă măcar să crîcnească.
Luînd-o pe cale, vorbeau între dînșii : „Nu e cuminte
Noi amîndoi împotrivă-i să ne răfuim mai departe,
Geaba orice încercare, că nu dăm de capăt cu dînsul.
Cine-a văzut ? Eram numai noi, singurei cu mișelul,
Cine să dea mărturie ? Cu paguba noi rămînea-vom.
Cît despre nelegiuitele-i fapte, așteaptă-l călăul
Să-l răsplătească întocmai cum merită. Dînsul voiește
Luptă cu noi ? S-ar putea s-o pățim și mai rău pîn' la
urmă.
Să ne lăsăm păgubași e mai bine, doar noi îl cunoaștem
Cît e de-abraș, de viclean și fățarnic. Cu-adeverire
Face cît cinci dintre noi pe puțin și prea scump am
plăti-o."

Ursului ca şi Lupanului nu le căzu tocmai bine.
Ei se uitau chiondoriş cum se duc amîndoi de-a furişul.
Regele zise : „Mai e careva să se plîngă ? Să vină !
Noi ascultăm ! Că mai ieri îmi stăteau s-amenințe atîția.
Unde sînt oare ? C-aci e pîrîtul !" Vulpanul îi zise :
„Iar pe aceştia doi trădători, iepuraşul şi cioara,
Care-ar fi vrut să mă vatăme şi să-mi aducă ocară,
Să m-osîndească, îi iert, că doar ei îmi cerură iertare,
Ca la venirea-mi, fireşte, să se răzgîndească, să fugă.
Cum i-am făcut de ruşine ! Vedeţi ce primejdie-nseamnă
De-a asculta hulitorii-unei slugi care e-ndepărtată.
Legile răstălmăcesc. Celor drepţi le e scîrbă de dînşii.
Cît despre mine, îmi pasă puţin, pentru alţii mă doare."

Regele zise atunci : „Trădătorule, tu blăstemate !
Haide şi spune-mi, cine te-a-mpins să ucizi mișelește
Pe credinciosul meu iepure, care-mi mergea cu ştafeta,
Nu te iertasem de toate, cîte de multe-mi făcuseşi ?
Traistă şi bîtă-ai primit de la mine,-nzestrat de hagie,
Să te porneşti peste mări şi la Roma ; îţi dasem de toate,
Nădăjduisem a ta îndreptare. Dar de la-nceput o văzurăm
Cum omorît-ai pe iepure şi mi-l puseşi pe berbece
Solul să-ţi fie, căci el îmi venise cu capul în traistă
Şi mi-a spus-o făţiş, că-mi aduce scrisoare, pe care
Voi, cu a lui sfătuire-mpreună-aţi scornit-o.
Nici mai puţin sau mai mult, în desagă-i găsirăm capul.
Tu ai făcut-o-n batjocura mea. Şi zălog pe berbece
Eu l-am păstrat. Şi el viaţa-şi pierdu. Dar şi tu vii la rîndu-ţi !"

„Ce-am auzit ? Iepurilă e mort ? Pe Belin nu-l mai aflu ?
Zise Vulpanul. De n-aş mai trăi, sărăcuţul de mine !
Ah ! cu-amîndoi deodată-am pierdut cea mai mare comoară !

Cine să creadă că aretele o să omoare pe iepur
Şi-o să te prade de-avere ? Să fie nevoie de pază
Unde nu sînt bănuieli de primejdie şi viclenie ?"

Regele-n furie nu auzise-a Vulpanului vorbă,
Nici pricepuse prea limpede, ci se întoarse-n odaie ;
Gîndul pe dînsu-l bătea s-osîndească la moarte Vulpanul.
El o găsi în iatac pe regină, şezînd cu maimuţa.
Drag le era de maimuţă reginei şi regelui ; asta
Tocmai avea pe Vulpan să-l ajute ; era învăţată,
Tare cuminte şi tare-nţeleaptă la vorbă. Oriunde
Se arăta, stau cu ochii pe dînsa cu toţi preamărind-o.
Ea-i pricepuse necazul şi-i zise cu luare aminte :
„Cînd uneori, milostive stăpîne, — aplecat-ai urechea
La rugăminţele mele, tu nu te-ai căit niciodată ;
Cînd te-nfuriai îmi iertai cutezarea de a-ţi spune o vorbă
De mîngîiere ; ascultă-mă şi de astă dată, măcar că
E cu privinţă la una din rudele mele de-aproape.
Cine-ar putea de ai săi să se lepede ? Oricum să fie,
Rudă îmi este Vulpanul, şi-apoi, după cum mi se pare,
Deoarece nesilit arătatu-s-a la judecată,
Pot recunoaşte deschis că socot a sa pricină dreaptă.
Pînă şi tat'su, că a fost sub a tatălui tău ocrotire,
Mult suferi de la gurile rele, de pîri minciunoase.
Însă mereu îi dădea de ruşine. De-ndată ce lucrul
Se cerceta de-amănuntul, s-afla lămurit că pizmaşii
Pînă şi meritul său tîlcuiau ca o nelegiure.
Astfel cumătru Vulpanul avea-ntotdeauna la curte
Vază mai mare decît au acuma Lupanul şi ursul.
Deci ar fi fost de dorit ca aceştia să-nlăture plîngeri
Care s-aud despre ei-n repetate ori ; doar că de lege
Prea n-au pricepere, cum ei s-arată în sfat şi în faptă."

Regele însă răspunse maimuţei : „Cum de te miră
Că-s pricăjit pe Vulpan, pe tîlharul cel fără pereche,

Care-mi ucise pe iepur, momi pe berbecele Belin ;
Ca niciodată de-obraznic, tăgăduie totul, se laudă
Că-i credincios şi cinstit slujitor, cîtă vreme cu toţii
Umblă cu jalba-n proţap, cu-apriate dovezi cum că dînsul
Ia cîrmuirea-n dispreţ, vătămîndu-mi supuşii şi ţara
Prin furtişaguri, prin jafuri şi-omoruri ; ci mult n-oi-ndura-o !"

Zise maimuţa : „Fireşte că nu este dat tuturora
De-a-te-ndemna-nţelepţeşte cu sfaturi în orice prilejuri ;
Cin-izbuteşte cîştigă încrederea ; doar că pizmaşii
Cearcă pe-ascuns să te piardă şi dacă ajung, o mulţime
Ies la lumină. Aşa s-a-ntîmplat cu Vulpanul adesea.
Totuşi ei nu pot să-ţi şteargă-amintirea-nţeleptelor sfaturi
Ce ţi le dete Vulpanul, în vreme ce toţi amuţiră.
Mai ţi-aminteşti, nu e mult de atuncea, un om şi un şarpe
Se-nfăţişară la tine şi nimenea nu-i împăcase.
Numai Vulpanu-o brodi ; lăudatu-l-ai faţă cu toţii."

După ce stete o clipă pe gînduri, stăpînu-i răspunse :
„Îmi amintesc judecata prea bine, uitai amănunte,
Parcă era încîlcită, tu dac-o mai ştii, povesteşte-o !
Mie îmi face plăcere s-aud !" Şi maimuţa îi zise :
„Fie întocmai, de este porunca preabunului rege !

Iată doi ani se-mpliniră de cînd se ivi un balaur
Şi dinainte-ţi furios se jeli, milostive stăpîne,
Cum un ţăran nu dădu judecăţii-ascultare, măcar că
I se rostise de două ori după olaltă osînda.
El l-a adus pe ţăran dinaintea divanului vostru
Şi-a povestit întîmplarea cu multe şi aprige vorbe.

Șarpele printr-o spărtură de gard socotise să treacă
Însă s-a prins în capcana-așezată în față la bortă ;
Lațul s-a strîns, de-a crezut că acolo-i se curmă suflarea.
Un călător, spre noroc, îi ieșise nainte. Cu teamă
Șarpele se milcuise : «îndură-te și mă sloboade,
Rogu-te foarte !» Iar omu-i spusese : «mă prind a-ți da drumul,
Prea îmi e milă de tine ! Dar jură-mi nainte de toate
Mie să nu-mi faci vreun rău.» De-nvoire arătatu-s-a gata
Șarpele și cu sfințenie jurase că nu îi va face
Slobozitorului său nici un rău, și așa-l dezlegase.

Astfel porniră o bună bucată-mpreună, și cum hămesise,
Șarpele se repezise la om să-l sugrume, să-l mînce.
Cu-anevoie și spaimă grozavă scăpase sărmanul.
«Asta-i răsplata ce mi-am meritat-o ? strigase și-aceasta
N-ai juruit-o cu sfînt legămînt ?» Iar balaurul zise :
«N-am ce să-ți fac, din păcate silit sînt acum de foame,
Iară nevoia nu știe de lege, și-așa-s cu dreptatea.»

Omul atunci îi răspunse : «Cruță-mă pînă ce barem
Dăm de un ins să ne judece fără de vreo părtinire.»
Zise balaurul : «Am să mai rabd chiar și pînă atuncea.»

Ei au pornit mai departe, și-n cealaltă parte a apei
Dat-au de corbul Pleșcarul cu fiul, pe nume Flecarul.
Șarpele spre-ajutorare-l chemase pe dînsul zicîndu-i :
«Vino și-ascultă !» Croncanu-ascultase cu luare aminte
Pricina lor, judecînd de îndată pe om să-l înhape
Doar în nădejdea el însuși să capete o bucățică.
Șarpele se bucurase din cale afar-auzindu-l :
«Eu am învins, încît nimeni nu are ce zice de mine.»

«Nu ! îi răspunse ţăranul, eu nu am pierdut pe
de-a-ntregul !
Să m-osîndească la moarte-un tîlhar ? Să mă judece unul ?
Cer mai departe să fiu ascultat după cum e orîndul,
Pricina noastră să fie ascultată de patru şi zece.»

«Hai dar să mergem,» îi zise şerpoiul. Şi iarăşi porniră
De se-ntîlniră cu ursul şi lupul şi se-ntrulocară.
Omul avea şi de ce să se teamă,-ntre cinci cu primejdie
Ar fi putut să mai steie şi încă-ntre asemeni tovarăşi.
Fost-au în juru-i un şarpe, un lup şi cu ursul şi corbii.
Spaima-i era tot mai mare, că numaidecît se-nvoiră
Lupul cu ursu-amîndoi să-şi rostească a lor judecată :
Şarpele poate s-omoare pe om ; urîcioasa de foame
N-are vreo lege, nevoia dezleagă orice juruinţă.
Grija şi spaim-au cuprins pe drumeţ, că voiseră viaţa
Să i-o răpună. Turbat, şuierînd şi-mproşcîndu-şi veninul
Şarpele i s-azvîrli, şi-ngrozit feri el în lături.
«Ai săvîrşit nedreptatea cea mare strigatu-i-a, oare
Cine stăpîn te făcu peste viaţa-mi ?» Iar el îi grăise :
«N-ai auzit-o, de două ori juzii osînda-ţi rostiră
Şi judecat-ai pierdut-o de două ori.» Omu-i răspunse :
«Pradă şi fură ei înşişi ; eu nu-i recunosc, ci să mergem
Pînă la rege. Orice el ar spune primesc, şi de-oi pierde,
Fi-va năpasta pe capu-mi mai mare, dar voi-ndura-o.»
Batjocorindu-l, i-au spus-o şi lupul şi ursul : «Încearcă,
Însă tot şarpele o să cîştige, mai mult nici pofteşte.»
Ei socoteau că şi toată mulţimea de domni de la curte
Va hotărî ca şi dînşii ; şi după drumeţ o porniră,
Şarpele, ursul cu lupul şi corbii sosiră nainte-ţi,
Ba întreit se ivise lupul, că-şi luase copiii,
Maţe-goale cu numele unul, cellalt Flămînzilă.
Omul mai mult cu aceştia doi avusese de furcă ;
Veşnic hulpavi veniră să-şi iee merticul ; pe-atuncea
Cu ghiorlănie de nesuferit îţi urlau dinainte ;

I-ai alungat pe fîrtaţii ghiorlani amîndoi de la curte.
Omul ceruse măriilor voastre-ajutor şi-ndurare.
Vă povestise cum şarpele ar fi voit să-l răpună,
Binele el îl uitase călcînd jurămîntul. Şi astfel
Şi-o milcuia mîntuirea. Nici şarpele nu dezminţise :
«Foamea m-a-mpins cu nevoia-i năpraznică. N-are vreo lege !»

O, milostive stăpîne, cum te-ngrijoraseşi atuncea
Şi te puseseşi pe gînduri că treaba e anevoioasă,
Greu de făcut o dreptate. Prea aspru să dai o pedeapsă
Omului, care aşa milostiv s-arătase. Pe de alta
Te mai gîndiseşi la foamea năpraznică. Sfatul chemaseşi.
Dar înspre pierderea omului fu socoteala mai multor,
Chipuri pe şarpe s-ajute, îşi doreau doar a lor ospătare.
După Vulpan ai trimes o solie, că ceilalţi cu toţii
Multe grăiau, făr-a da dezlegare ; Vulpanul venit-a
Şi-a ascultat patarama ; i-ai dat judecata pe mînă,
Ceea ce el hotăra, trebuia să se facă întocmai.

Cu chibzuială le spuse Vulpanul : «Nainte de toate
Cred că-i nevoie să mergem la locul cu pricina ; dacă
Văd pe balaur legat de un par cum l-aflase ţăranul,
Pot hotărî judecata.» Şi-aşa pe balaur legară
Tocmai în locul acel de la gard, cum l-aflase ţăranul.

Zis-a Vulpanul : «Aci laolaltă sunteţi fiecare
Iarăşi ca-n starea trecută, încît dintre voi nici unul
Nu e-n cîştig sau în pierdere ; cred că acum de la sine
Ni se arată dreptatea, că dacă ţăranul voieşte,
Poate-nc-o dată pe şarpe să-l scape, de nu, o să-l lase
Prins în juvăţ, şi el volnic s-a duce să-şi vadă de treabă.
Pentru că la binefacerea care-a primit-o, şerpoiul
I-a răspuns cu reaua credinţă, călcînd jurămîntul,

Omul e liber s-aleagă. Acesta i-adevăratul
Tîlc al dreptății. Iar cine o știe mai bine, s-o spună !»

Ție, precum și la sfetnici pe-atunci vă plăcu judecata,
L-ați lăudat pe Vulpan. Mulțumi și țăranul. Și fiece
Ins preamări-nțelepciunea Vulpanului, însăși regina.
Multe de tot s-au vorbit : bunăoară cu lupul și ursul
Treaba o faci mai degrabă la pradă ; c-amîndoi de departe
Sunt de temut ; lor le place să fie pe unde se pradă.
Că-i fiecare puternic și mare-ndrăzneț, n-o tăgădui ;
Dar le lipsește la sfat cumințenia trebuitoare,
C-adesea ei au obicei în puterile lor să se-ncreadă.
Dacă-s pe cîmpul de luptă și trebuie harța să-nceapă,
Șovăie groaznic, că nu-s mai viteji cît s-arată pe-acasă.
Mai bucuros se așază la pîndă. Și-n zdravănă luptă
Tot așa bine îi poți nimici și pe ei, ca pe oricare.
Lupul și ursul duc țara de rîpă, puțin lor le pasă
Casa de arde, ci ei să se poată-ncălzi la jăratic.
N-au nici o milă de oameni, ci doar să se umple la gușă,
Carnea o-nghiorțăie, lasă săracilor oase-n credința
De-o împărțeală cinstită. Vulpoiul Vulpanul cu neamu-i
Sunt deopotrivă dibaci-n ale sfatului și cumințeniei ;
Dac-a greșit cu ceva, milostive, el nu e de piatră.
Dar niciodată un altul nu are să știe mai bine
Sfaturi să-ți deie ; rogu-te pentru aceasta, mi-l iartă."

Domnul răspunse : „Eu voi chibzui. După cum
povestit-ai
Dată a fost hotărîrea ca șarpele s-o ispășească.
Însă cum e din născare, Vulpoiul Vulpanul rămîne
Tot ticălos și de nelecuit. Dacă ai face cu dînsul
Vreo legătură, îmi ești pîn' la urmă-nșelat, căci Vulpanul
Ți se strecoară șiret printre degete ; cine-i potriva ?
Lupul și ursul, motanul, precum iepurașul cu cioara,

N-au ca și el agerime ; îi face de rîs și de-ocară.
Unuia-i scoate un ochi, celuilalt o ureche, și viața
Celui de-al treilea-i răpune, că zău, nu pricep cum se poate
Partea să-i ții-mpielițatului, pricina lui să mi-o sprijini."

Regele-atunci se sculă ca să plece, stăteau-n așteptare
Toți laolaltă și roată-mprejuru-i zări o mulțime,
De-ale Vulpanului rude de-aproape, venite anume
Să-l ocrotească pe-al lor verișor ; peste poate să-i numeri.
Spre rubedenia-i mare privi, după-aceea la ceilalți,
Partea dușmană,-i păru că e curtea-mpărțită în două.

Domnu-ncepu : „Ascultă, Vulpane ! Putea-vei cu-asemeni
Fărădelegi să mi te dezvinui : că tu cu-ajutorul
Dat de berbece uciseși pe blîndul meu iepure,-obraznic
Capul în traistă apoi l-ai ascuns ca pe niște hrisoave.
Nu ai făcut-o decît spre batjocura mea ; pedepsit-am
Unul, berbecul a și ispășit-o ; aștept pe al doilea."

„Vai mie, zise Vulpanul, mai bine muream înainte !
Dă-mi ascultare, și cum vei gîndi-o, întocmai să fie.
Dacă găsești că eu sînt vinovat, tu omoară-mă-ndată ;
Tot nu mai scap de nevoi și de griji, ci pierdut rămînea-voi ;
Căci trădătorul berbec mi-a furat cea mai mare comoară,
Cum n-a văzut muritor pe pămîntul acesta vreodată !
Vai că vătuiu-a plătit-o cu viața ; c-amîndurora
Le-o-ncredințasem ; odoarele-au fost jefuite de Belin.
Tare mă tem eu că nimeni, căutîndu-le, n-o să le afle,
Ci c-ale mele scumpeturi pe veci rămînea-vor pierdute."

Dar îi răspunse maimuța : „De ce să te pierzi tu cu
firea,
Sînt undeva pe pămîntul acesta, nu-ți pierde nădejdea.
Vom drumeți de cu zori pînă-n seară ; și cu stăruință
Vom iscodi pe mireni și pe preoți. Ci cum ți-e comoara ?“

Zis-a Vulpanul : „De preț cum erau avuțiile mele,
Nu le-oi găsi ; le păstrează, firește, acel ce le are.
Cum va jeli nevestica ; ea nu-și va ierta niciodată,
Ea doar mă desfătui să le dau prețioasele-odoare.
Tot vor scorni la minciuni, vor căta să se plîngă de mine.
Dreptul de-acuma îmi apăr, aștept hotărîrea, și dacă
Fi-voi iertat, îmi voi lua tălpășița-n căutarea comorii,
Țările, mările le-oi colinda, de mi-aș pierde și viața.“

CÎNTUL X

„Rege-ntre regi cel mai nobil, grăit-a vicleanul
vorbăreţ,
Voie să-mi daţi, ca de faţă cu-ai noştri prieteni să-nşirui
Toate odoarele, care v-au fost hărăzite de mine ;
Nu le primirăţi, ci de lăudat îmi fu bunăvoinţa.“
„Haide, vorbeşte, şi cît mai pe scurt“, îi răspunse stăpînul.

„Cinste, precum şi noroc am pierdut ! Veţi afla acum
totul,
Zise Vulpanul mîhnit, un inel îmi fusese-ntre toate
Cel mai de preţ giuvaer. I l-am dat lui Belin, ca la rîndu-i
Regelui să i-l predeie. Inelul acesta era o minune
De lucrătură, din aurul cel mai curat făurită,
Vrednică de-a străluci într-a regelui mare comoară.
Partea dinuntru spre deget era scrijelită cu slove ;
Trei osebit de-nsemnate cuvinte-n ebraica veche.
Nimeni în aste olaturi de tîlc n-ar fi dat aşa lesne ;
Unu-ar putea să citească, doar meşter Abryon din Treva.
Este-un evreu învăţat ; înţelege tot felul de graiuri
Ce se vorbesc la Poitou şi la Luxemburg şi mai departe,
Cu deosebire la ierburi şi pietre cunoaşte evreul.

Cînd i-arătasem inelul mi-a zis : „Înăuntru-s ascunse
Bunuri de nepreţuit. De la rai sînt aduse pe lume
Cele trei nume de către cucernicul Set, cînd cătase
Al milosteniei oleu ; iară cine îl poartă la deget
Scapă de toată primejdia. Nici tunet, nici fulger sau vrajă
Nu-l va atinge. Şi-a zis mai departe maestrul, că-acela
Care păstrează inelul, nu-ngheaţă la groaznice geruri
Şi va trăi bătrîneţe tihnită. Aceste-mi slomnise.
Iar pe deasupra inelul avea nestemată-ncrustată,
Un lucitor diamant luminînd în străfunduri de noapte,
De se ivea lămurit orice lucru. Şi-avea scumpătatea
Multe puteri tăinuite : putea lecui chiar bolnavii ;
Cine-o atingea, se simţea slobozit de oricare meteahnă
Şi asuprire ; era fără leac numai faţă de moarte.
Maistru-mi descoperă şi-alte puteri minunate-ale pietrei,
Cum că acel ce-i stăpîn pe inel, fericit drumeţeşte-n
Orişice ţară, nu-l vatămă apa sau focul ; nu este
Prins sau trădat, că el scapă de-oricare putere vrăjmaşă.
Dacă priveşte el treaz nestemata, doboară în luptă
Suta de oameni şi peste. Virtutea inelului face
Să se înlăture-otrava sau vătămătoarele sucuri.
Tot la un fel nimiceşte şi ura, iar dacă acela
Care-i stăpîn pe inel nu-i iubit de vrun om oarecare,
Peste puţin şi acesta îşi simte-a sa inimă altfel.

Cine-ar putea să le numere toate puterile pietrei,
Care-am găsit-o-n a tatei comoară şi care gîndisem
Regelui să i-o trimit ; doar prea bine ştiam că-s nevrednic
De-astfel inel preţios ; socotisem să mi-l stăpînească
Cel ce rămîne-ntre noi cel mai nobil. Şi binele nostru,
Cum şi averea pe dînsul se bizuie ; iar pe de alta,
Nădăjduiam să-l feresc cît trăieşte de orişice rele.

Ci mai apoi şi Belin trebuia să-mi cinstească regina,
Piepten şi-oglindă în dar să-i aducă-amintiri de la mine.

Din părinteasca-mi comoară le luasem odată spre placu-mi ;
Nu se găsește pe lume mai mîndră lucrare măiastră.
O, cîte ori a-ncercat și-ar fi vrut să le aibă nevasta !
Nu-și mai dorea ea nimic altceva din averile lumii.
Ceartă iscarăm din pricina asta ; dar ea niciodată
Nu a putut să mă-nduplece. După a mea chibzuință
Pieptenul și cu oglinda-am trimis prea slăvitei regine,
Care-mi făcuse mult bine, de orișice rău mă păzise.
Deseori ea pentru mine a pus cîte-o vorbă mai bună ;
Nobilă e, dintr-o viță înaltă, podoabă-i virtutea,
Neamul cel vechi i se vede în fapte și vorbe,
Vrednică e de oglindă și pieptene. Dar din păcate
N-a dat cu ochii de ele ; pierdute-au rămas pe vecie !

Am să vă spun despre pieptene : spre-a-l făuri un maestru
Luase din oasele unei pantere, acea rămășiță
De zămislire prea nobilă, care își are sălașul
Tocmai-ntre India și paradis. Cu culori de tot felul
Blana îi este tărcată și-oriunde se-ndreaptă resfiră
Dulce mireazmă-mprejur. Pentru ast-animalele toate
O urmăresc bucuros după dîra ce-o lasă-n tot drumul.
Se-nzdrăvenesc cu această mirozná, chiar ele au spus-o,
Cum de-o simțesc. Din asemenea oase cu multă trudire
S-a făurit o podoabă de piepten lucind ca argintul,
De-o ne-ntinată alboare, aroma-i întrece garoafa
Și scorțișoara. Cînd moare, pantera împrăștie-n oase
Toată mirozna și face ca-n veci ea să nu putrezească,
Molima toată și-otrava dintr-însa fiind alungată.
Iară la piepten pe dos se vedeau-ncîntătoarele chipuri
Din cioplituri împletite-n chenar cu podoabă de aur
Și nestemate albastre și roșii ; apoi chiar în mijloc
Sta măiestrit încrustată povestea lui Paris troianul.
Cică-ntr-o zi așezat la fîntînă, văzu dinainte-i
Trei din zeițe cu numele Palas, Junona și Venus ;

Mult învrăjbite-ntre ele, dorea fiecare să aibă
Mărul ce pînă atunci îl avură cu toate-mpreună.
Se-nvoiră apoi întreolaltă, ca Paris să deie
Mărul la cea mai frumoasă şi ea să-l păstreze.
Junele mi le privise pe toate cu luare aminte.
«Dacă mă vei recunoaşte pe mine drept cea mai frumoasă,
Zise Junona, şi eu voi primi acest măr, între oameni
Cel mai bogat ai să fii.» Iară Palas adaose :
«Vezi de socoate mai bine, şi mie dă-mi mărul, c-atuncea
Cel mai puternic bărbat ai să fii. Auzind al tău nume
Să se cutremure groaznic cu toţii, duşmani şi prieteni.»
Venus i-a zis : «La ce bună puterea, comorile toate ?
Nu-ţi este tată doar regele Priam, n-ai frate pe Hector
Şi pe ceilalţi, nu-s bogaţi şi puternici în ţară ?
Troia nu este păzită de-oştire, nu este supusă
Ţara de jur-împrejur şi noroadele mai depărtate ?
Dacă mă vei preţui pe mine ca cea mai frumoasă,
Mărul de aur mi-l vei dărui, din parte-mi atuncea
Ai să te bucuri de cea mai măreaţă comoară din lume ;
O-ncîntătoare femeie şi cea mai frumoasă din toate
Este această comoară, şi e virtuoasă, cuminte ;
Cine-ar putea cu cinstire s-o laude ? Mie dă-mi mărul
Şi vei avea pe-a elinului rege Menelau soţie,
Nobila şi preafrumoasa Elena, odor între-odoare.»

Mărul el ei i-l dădu, socotind-o drept cea mai frumoasă;
Ea l-ajutase în schimb să răpească frumoasa regină,
A lui Menelau soţie, şi-a sa mai pe urmă la Troia.
Toată povestea era dăltuită la mijloc şi-n juru-i
Steme cu măiestritură de scriere-ncît cu-nlesnire
Fieştecare să poată ceti şi-nţelege povestea.

Daţi mai departe ascultare să spun şi de-oglindă,
la care
Sticla era cu smaragd preschimbată şi de-o frumuseţe,

De-o limpezime, c-orice răsfrîngea la o leghe departe,
Ziua la fel ca și noaptea. De-avea cineva oarecare
Semne pe față, o pată micuță în ochi bunăoară,
Cît se privea în oglindă, pe loc îi trecea tot cusurul.
E de mirare că sînt necăjit de pierzania oglinzii ?
Lemn prețios de măslin i se luase spre-a face tablaua,
Sethym se cheamă și e lucitor și vîrtos la tulpină ;
Carii nu-l rod și cu drept mai de preț decît aurul este,
Fildeșul vine în rîndul al doilea. Din lemnul acesta
Un măestrit făurar de pe vremuri, sub craiul Krompardes,
Astfel de cal plăsmuise, că nu-i trebuia nici o oră
Suta de leghe s-alerge ; ci nu vă mai spun amănunte,
Doară că nici s-a văzut un asemeni sirep de cînd lumea.

Iar de-un picior jumătate era a oglinzii lățime,
Cu crestături măestrite de jur-împrejur înflorată.
Cum se cerea, sub oricare tablou se afla o-nsemnare
Scrisă cu slove de aur. Pe scurt vă voi spune cuprinsul :
Cel mai întîi îl arată pe calul pizmaș, ce-și dorise
Să se întreacă la fugă cu cerbul și-n urmă rămase.
Mare-i fusese necazul ! În pripă vorbi cu păstorul :
«Ai să-ți găsești fericirea, de m-ai asculta de îndată.
Haide, încalecă. Am să te duc în spinare ca vîntul,
Mai adineaori un cerb s-a ascuns acolea, în pădure,
Trebuie acum s-o pornim, să pui mîna pe dînsul.
Scump ai să vinzi a sa carne, cu piele și coarne !
Haide, încalecă, mergem spre dînsul.» Păstoru-i răspunse :
«Am să încerc.» Se-aruncase pe cal și zoriră-mpreună.
Nu după mult îl zăriră pe cerb și în grabă ulmîndu-l,
L-au întrecut într-o goană și ei întîietate avură.
Calului prea de tot greu îi venise și omului zise :
«Haide, descalecă, sînt ostenit, am nevoie de-odihnă !»
«Nu, îi răspunse păstorul, mie să-mi dai ascultare.
Pintenii mei de-acum înainte să-i simți, că tu însuți

M-ai învățat călăria !» Și-așa-l arcăni călărețul.
Iată cum e răsplătit cel ce altuia cu răutate
Cată să-i strice, se-ncarcă el însuși cu chinuri și rele.

Am să vă fac cunoscut ce mai fu-nfățișat pe oglindă :
Cică-un măgar și un cîne se-aflau amîndoi în serviciu
La un bogat și, firește, cățelul era preferatul,
Sta cu boierul la masă,-mbuca împreună cu dînsul
Pește și carne și tot huzurea-n a stăpînului poală ;
El avea grijă să-i dea cea mai bună bucată de pîne,
Cînele se bucura și dădea doar din coadă lingîndu-l.
Cum de văzuse norocul ce-a dat peste cîne, măgarul
Tare mîhnit se căina : «Oare ce tot și-nchipuie domnul,
De mi se poartă-așa prietenește cu leneșul ăsta,
Ca dobitocul să-i sară-mpreujr și să-l lingă în barbă.
Treabă doar eu să le fac, în spinare cărîndu-le sacii.
Numai o dată-ntr-un an să încerce cu cinci, ba cu zece
Cîni, să muncească atîta cît mine-ntr-o singură lună ?
Lui i se dă ce-i mai bun, iar pe mine mă-ndoapă cu paie,
Sunt chiar lăsat să mă culc pe pămîntul cel tare. Oriunde,
Fie că merg la căruță-nhămat, ori mă poartă călare,
Sînt de batjocură. Nici nu mai pot, și nici voiu să mai
sufăr.
Voiu în hatîrul stăpînului meu deasemeni să intru.»

Cînd el așa își vorbea, poposea și stăpînul pe stradă.
Coada atunci ridică și sări-ncăpruindu-se-n față,
Peste stăpîn, și cu zbierete, răgete-i trase-o cîntare,
Tocmai în chipul cățelului, vrînd drăgostos de obrazu-i
Să s-alipească,-l pocni de se-alese cu niște cucuie.
Domnu-ngrozit, anevoie scăpă și răcni : «Să mi-l prindeți,
Să-l omorîți în bătaie.» Sosiră argații și-n ploaie
De lovituri îl mînară la iesle, snopit în bătaie.
El a rămas tot acolo,-un măgar, cum a fost mai nainte.

Se mai găsesc doar destui din a sa seminţie, norocul
Altora să-l pizmuiască, nici ăștia nu stau mai bine.
Dacă vreunul din ei ar ajunge la stare chiabură,
S-ar potrivi ca și porcul la masă cu lingura-n ciorbă.
Zău că-i totuna ! Măgarul să-și poarte samarul în spate,
Paie să-i fie culcușul, scaieţi și ciulinii nutreţul.
Vrei să te porţi cu măgarul mai altfel, rămîne acelaș.
Cînd un măgar a ajuns la domnie, nu e procopseală.
Cată să tragă folos pentru el, și de alţii nu-i pasă.

Vorba de nu vă e cu supărare, o s-aflaţi mai departe
Ce e-ncrustat și stă scris deslușit peste rama oglinzii.
Cică părintele meu cu motanu-a-ncheiat fîrtăţie,
După isprăvi să alerge-amîndoi. Au jurat împreună
Sfînt jurămînt, să s-aţie deolaltă viteji la primejdii,
Orișice pradă să-mpartă. Și cum se duceau înainte,
Iată-au zărit vînători și copoi peste drum nu departe.
«Bine ar prinde un sfat,» îi spusese atuncea cotoiul.
I-o întorsese părintele meu : «De minune ar prinde,
Însă nainte de toate, să nu ne uităm jurămîntul
De-a ne ajuta bărbătește.» Motanu-i răspunse-mpotrivă :
«Fie ce-o fi, un mijloc îl cunosc și de-acela m-oi ţine.»
Iute apoi o ţuști în copac, de copoi să se scape
Și mi-l lăsă pe cumătru-ntr-a Domnului plată. De spaimă
Locului stete părintele meu : vînătorii sosiră.
Zise cotoiul : «Ei bine, cumetre, hai spune cum merge ?
Sacul deschide-l, e plin doar cu sfaturi și-acuma e vremea.
Hai, folosește-le !» Corn de-adunare sunară pușcașii.
Tata gonea, și copoii goneau și lătrau fugărindu-l ;
Tare-asudase și-n spaimă adeseori el se scăpase ;
Numai așa, ușurat, de dușmani mai putuse să fugă.

Ai auzit ! rușinos ca o rudă apropiată, în care
Se încrezuse mai mult, să-l trădeze. Să-și piardă și viaţa !
Iuţi de picior sînt ogarii și se isprăvea cu babacul,

Dacă prin minte lui nu-i căşuna de o groapă,
Să se strecoare-năuntru ca urma să-i piardă duşmanii.
Astfel de inşi sînt destui, să se poarte la fel ca motanul
Faţă de tata. Şi cum să-l iubesc, să-l cinstesc eu pe dînsul ?
Pe jumătate — să zic — l-am iertat. Mi-a rămas zăcăşie !

Iată apoi de-a Lupanului şotie, astfel cum ştie
Să mulţumească de binele ce-i s-a făcut. Pe-o livadă
De la un cal rămăşiţe de os se aflau pripăşite.
Lupul fiind hămesit, se pusese prea lacom să roadă
Şi-un osişor ascuţit în gîtlej îi stătuse de-a latul.
Se-ngrijorase Lupanul că el aşa rău a păţit-o.
Soli peste soli a trimis după doctori să-i cheme. Dar nimeni
N-a fost în stare să-l scape, măcar că la toţi îmbiase
Mare răsplată. În cele din urmă a venit cocostîrcul
Cu o scufie roşcată pe cap. Se rugase bolnavul :
«Doctore, iute mă scapă din mare nevoie. Îţi dărui
Tot ceea ce inima ta îţi pofteşte, de-mi scoţi osişorul.»

Se-ncrezuse-aşadar cocostîrcul cuvintelor sale ;
Pliscu-şi băgase cu capul cu tot într-a lupului leorbă,
Osul îi scoase. «Vai cum mă doare — urlase Lupanul,
N-ai să mai faci altădată ! Pe ziua de azi ţi-am iertat-o,
De la un altul n-aş fi păsuit cu atîta răbdare.»
«Mergi liniştit. Sănătos te-am făcut — i-a răspuns cocostîrcul.
Dă-mi cuvenita răsplată că eu îţi fusei mîntuitorul.»
Lupul a spus : «Ascultaţi, gogomanul, cînd eu am păţit-o,
El îmi mai cere şi plată, uitînd de iertarea ce-i dasem ;
Nu i-am lăsat scăfîrlie şi cioc înăuntru în botu-mi
Nevătămate ? Şi nu buclucaşu-mi făcuse durerea ?
Cît despre plată, tot eu trebuia să i-o cer înainte.»
Astfel se poartă mişeii cu slugile lor prea plecate.

Toate poveștile aceste și altele încă deasemeni
Sunt pe chenarul oglinzii de jur-împrejur încrustate.
Multă podoabă și scripte de aur. Găseam că-s nevrednic
De-un giuvaier prețios, că mi-s prea prizărit și de-aceea
I-l trimisesem domniței. În felul acesta crezusem,
Față de ea și de soț, să m-arăt credincios. Dar copiii,
Dragii băieți, se mîhniseră foarte cînd dasem oglinda.
Ei de-obicei țopăiau și jucau dinaintea oglinzii.
Tare cu drag se uitau la codițele lor cîrligate
Și se hlizeau l-ale lor mutrișoare. Din nenorocire
Moartea cinstitului iepure n-o bănuisem, fiindcă
Lui și berbecului, eu cu sfințenie le-ncredințasem
Aste comori. Ba îi și socoteam pe-amîndoi ca pe niște
Oameni de treabă. Prieteni mai buni încă nu pomenisem.
Cadă năpasta pe cap-ucigașului ! O voi afla-o
Cine ascunde odoarele, netăinuit nu rămîne.
Totuși de-ar ști careva de pe-acilea-mprejur să ne zică
Unde-s comorile, cum de mi-a fost omorît Iepurilă ?

Uite, o, preamilostive, îți trec dinainte atîtea
Lucruri de seamă că nu ți le poți aminti chiar pe toate.
Poate că mai ți-amintești uimitorul serviciu ce-aduse
Taică-meu tatălui vostru și tocmai în locul acesta.
Tata-ți zăcea de lingoare și taica-l scăpase cu viață.
Totuși voi ziceți că taica și eu n-am făcut nici un bine.
Dar ascultați mai departe și voie să-mi dați a vă spune :
Taica-mi era-ntre măriri pe la curtea părintelui vostru,
Vrednic de cinste ca vraci încercat, el știa cum să caute
Udul bolnavului, gata era să ajute natura.
Ochiul și cele mai nobile din mădulare betege
Le vindeca. Cunoștea de a bine tăria la leacuri
Pentru vomare și se pricepea și la dinți pe deasupra,
O jucărie era ca să scoată-o măsea dureroasă.

Mie îmi place să cred c-ai uitat-o şi nu-i de mirare,
Trei anişori doar aveai. Şi părintele tău pe atuncea
Se aşezase în iarnă la pat, chinuit de durere,
De trebuiau să-l ridice mereu şi pe braţe să-l poarte.
El se pusese să cheme pe vracii de-aci pîn-la Roma.
Toţi îl crezură pierdut. Iar la urmă-au trimis după moşul.
El ascultase nevoia, văzuse primejdia boalei.

Milă grozavă-l cuprinse deodată pe taica. El zise :
«O, milostive stăpîne şi rege, mi-aş pune viaţa
Prea bucuros, de-aş putea să te mîntui cu asta ; să-ngădui
De-a mă uita la clondirul cu udul !» Iar domnu-mplinise
Vorba-i, plîngîndu-se, cum de ce trece, mai rău se simţeşte.
Grabnica lui-nzdrăvenire era pe oglind-arătată.
Taica cu luare aminte-agrăise : «Doreşti sănătate,
Neamînat să te-apuci să mănînci un ficat, dar acela
Musai să fie de lup, de la unul anume, să aibă
Şapte ani. Nimic să nu cruţi, că e vorba de viaţă.
Udul se-arată cu sînge, să iei hotărîrea degrabă.»

Lupul era-n adunare şi nu-l asculta cu plăcere.
Zise părintele tău : «Auzit-ai, cumetre Lupane,
Maiul să nu mi-l denegi, că-i spre-a mea sănătate,
-nţeles-ai ?»
Regelui se-mpotrivise Lupanul : «N-am vîrsta-mplinită,
Nici barem cinci anişori. De folos n-ar putea să vă fie.»
«Goale palavre ! răspunse babacul. Nu-i piedică asta.
Numaidecît am să văd după maiu. Şi pe loc trebuise
Lupul să intre-n cuhnie şi bun îi găsiră ficatul.
Tatăl tău l-a mistuit dintr-o dată. Din clipa aceea
Se-ndrăvenise de tot beteşugul şi boala ce-avuse.
Tatălui meu mulţumi din prisos ; trebuia fiecare
Doctor să-i zică la curte şi nimeni să nu i-o dezică.
Tata mereu de-atuncea la rege de-a dreapta-i şezuse.
Bine o ştiu cum părintele tău-i dărui dup-aceea

Roşie scufă cu-agrafă de aur, ca el să o poarte
Faţă de domni şi aceştia să-l proslăvească cu toţii.
Dar din păcate acuma cu fiul se schimbă povestea.
Nici pomenesc de virtutea părintelui. Ci se ridică
Cei mai hapsîni ticăloşi, la folos şi cîştig le e gîndul ;
Stau mai prejos cuminţenie, dreptate. Slugoii ajuns-au
Marii boieri şi, cum e obiceiul, săracul îndură.
Are vreunul din ăştia putere, se luptă orbeşte
Tot cu-omenirea sărmană şi nu-şi aminteşte obîrşia,
Ci-şi aminteşte folosul ce poate să-şi tragă pe spuză.
Printre cei mari se găsesc o mulţime din soiul acesta !
Ruga n-ascultă, de nu-i-mbelşugat însoţită de daruri,
Lumea de-amînă înseamnă : Adă de două ori, de trei ori.

Astfel de hulpavi lupani bucuros pentru ei îşi
păstrează
Cea mai gustoasă bucată şi stau la-ndoială de-i vorba
Chiar cu o pierdere mică să scape a domnului viaţă.
N-ar fi voit nici Lupanul să-şi deie ficatul, pe rege
Să mi-l servească, şi ce e ficatul ? Oi spune pe faţă :
Nu-i nici o pagubă, lupii cu zecile viaţa să-şi piardă,
Regele numai, cu scumpa-i soţie, pe-a lor s-o păstreze.
Chipuri ce bun. ar putea să producă o proastă sămînţă ?“

Regele zise : „Vulpane, ţi-am ascultat cuvîntarea,
Nu mi-a scăpat nici o vorbă din toată a ta povestire ;
Dacă părintele tău va fi fost aşa mare la curte,
Va fi împlinit o mulţime de fapte atîta de bune,
Poate să fie cam mult de atuncea, că nu mi-i aminte.
Nimeni deasemeni nu-mi dete vreo ştire de una ca asta.
Vrajbele tale în schimb îmi veniră ades la ureche,
Tu eşti întruna în joc, cel puţin după cum mi se spune.
O nedreptate de ţi s-a făcut, şi e vechea poveşte,
Voi doar o dată s-aud şi de bine, c-arar se întîmplă.“
„Doamne,-i răspunse Vulpanul, se cade ca eu dinainte-ţi

Pricina să lămuresc, mă priveşte asta pe mine.
Binele însumi ţi l-am făptuit, însă nu ca mustrare,
Doamne fereşte ! Mă simt datorat să-ţi slujesc cît se poate.
Nu ai uitat-o isprava, desigur : odată, cu lupul
Într-un noroc înşfăcarăm un porc şi cum el guiţase,
Noi îi venirăm de hac. Ai sosit, milcuindu-te foarte,
Cum că din urmă venind cu soţia, puţină mîncare
V-ar destula, de-ar voi careva cu-amîndoi să o-mpartă.
«Daţi puţintel din al vostru cîştig,» ne ziseseşi atuncea.
«Da,» murmură între dinţi, că de-abia-nţelegeai pe Lupanul.
«Facă-se-a voastră voinţă,-adăogasem şi eu dimpotrivă.
Spuneţi : cine din porc să împartă, de-ar fi cu toptanul ?»
«Lupul,» răspunseşi şi foarte mi se bucurase Lupanul.
Făr-obrăzare-mpărţi, după cum îi era obiceiul :
Tocmai un sfert îţi dădu, mai apoi şi soţiei pe cellalt
Şi năpustindu-se cu lăcomie-n jumatea rămasă,
O-nghiorţăi, îmbiindu-mi, afară de-ureche şi nasul,
O jumătate bojoc ; ce-a rămas a păstrat pentru dînsul.
Bine-ai văzut-o doar, cît de puţin şi-arătă dărnicia.
Ştii şi aceasta, stăpîne, că partea-ţi curînd mistuiseşi ;
Luasem în seamă că foamea ta nu-ţi potoliseşi şi numai
Lupul aceasta de loc n-ar fi vrut s-o mai iee în seamă.
El clefăia, dumica, nu ţi-ar fi îmbiat o ciozvîrtă.
Zdravăn atuncea cu laba-l pocniseşi pe după ureche ;
Pielea jupindu-i ; iar lupul cu ceafa de tot sîngerată,
Capul umflat de cucuie-a tulit-o, urlînd de durere.
Dar ai strigat după el : «Să te-ntorci şi să-nveţi ce-i ruşinea.
Faci o-mpărţeală, brodeşte-o, c-altminteri îţi voi arăta-o !
Cară-te acum şi mai adu-ne încă ceva de mîncare.»
«Doamne ! poruncă ai dat.» Cu asta mi te mulţumiseşi.
În acea vreme, stîngaci la vînat s-aţinuse Lupanul.
El sîngera, suspina şi se tot văita către mine.
Ghes îi dădui şi-amîndoi fugărind, un viţel înhăţarăm.
Hrană pe placu-ţi. Şi gras, s-a văzut după ce-l adusesem.
Tu mi-ai zîmbit şi mi-ai spus nişte măgulitoare cuvinte.

M-ai socotit c-aş fi fost cel mai bun de trimis la nevoie.
Zis-ai : «Împarte viţelul !» Răspuns-am : «I-al tău
jumătate,
Şi jumătate-al reginei, iar ce se găseşte în trupu-i,
Cum e bojocul, ficatul şi inima sînt cu dreptate
Ale odraslelor voastre. Picioarele iau pentru mine,
Tare sunt bune de ros şi îmi place a roade la ele ;
Iar căpăţîna, gustoasă bucată, să-şi ţie Lupanul.»

Cum mi-auzişi cuvîntarea-ai întors-o : «Ci spune, să
aflu,
Cine mi te-a învăţat să împarţi cu aşa curtenie ?»
Şi-ţi răspunsesem la rîndu-mi : «Aproape îmi e-nvăţătorul,
Este acel ce cu capul şi ceafa-nroşită de sînge
Mintea-mi deschise, că luasem în seamă de azi-dimineaţă
Cum împărţise purcelul şi atunci pricepusem de-a bine
Noima-mpărţelii ; găsesc că nu-i greu de-i viţelu-ori
purcelul,
Astfel eu n-am să mai dau niciodată vrun greş
la-mpărţire.»

Din lăcomia-i cea mare, cu pagubă şi ruşinare
Se alesese Lupanul. Destui sînt de o seamă cu dînsul ;
Mistuie ale pămîntului bunuri, belşugul de roade
Cu supuşenia-mpreună. Tot binele-l năruie lesne.
N-aştepţi cruţare. Şi vai e de ţara ce lor le dă hrană.

Iată, o rege, mărite, că eu v-am cinstit adesea.
Tot ce-i al meu şi mai pot cîştiga, vi-l închin cu plăcere,
Ca şi reginei ; de-i mult ori puţin, veţi avea de la toate
Partea mai mare ; gîndind la viţel şi purcel, numai astfel
Lua-veţi în seamă-adevărul şi unde e bunacredinţă.
Să se măsoare Vulpanul cu lupul cumva ? Din păcate
Cel mai înalt dregător e Lupanul, pe toţi asupreşte.
Nu se-ngrijeşte decît de cîştigu-i ; în tot sau în parte

Știe pe-al său să și-l ceară ; firește că el și cu ursul
Au un cuvînt ; a Vulpanului vorbă-i puțin prețuită.
I-adevărat că-s pîrît ; nu mă dau laoparte, stăpîne,
Musai să merg pîn' la capăt, v-o spun lămurit deci și vouă ;
Este vreunul s-aducă dovadă de cele ce crede,
Vie cu martori, vîrtos să-și susție pricina oricine
La judecată, punîndu-și chezașe-avuția, urechea,
Viața de-ar pierde ; și eu mi le-oi pune. De cînd e pămîntul,
Astfel a fost judecia, și azi să purcedem întocmai.
Cele ce-s zise-mpotrivă sau pentru, în felul acesta
Fi-vor din nou dezbătute cu-ncredere ; cer cu tot dreptul."

„Fie ce-o fi, îi răspunse stăpînul. Din calea dreptății
Nu pot știrbi cu nimica, nici vreau, și nici sufăr vreodată
Una ca asta. Dar mare îmi e-ntr-adevăr bănuiala,
Nu cumva fost-ai părtaș la omorul cinstitului crainic,
Iepurul. Dragoste deosebită aveam pentru dînsul.
Pierderea-i m-a-nduioșat. Mă-nfuriasem din cale afară
Cînd îi scoseseră capul din traistă tot roșu de sînge.
A ispășit-o pe loc și berbecele, răul tovarăș.
Prin judecată-ai să poți mai departe să-ți aperi pricina.
Cît mă privește pe mine, ierta-voi Vulpanului toate,
Pentru că la-mprejurările grele el partea-mi ținuse.
Dacă mai e careva să se plîngă, îi dăm ascultare.
Martori cinstiți să-mi aducă și plîngerea s-o-nfățișeze
Cum e la lege-mpotriva Vulpanului, că-i de față."

Zis-a Vulpanul : „Din suflet ți-aduc mulțumirile mele,
O, milostive stăpîne, ce-asculți fiecăruia păsul
Și fiecare se bucură de binefacerea legii ;
Jurui pe tot ce-i mai sfînt că pe inimă-aveam greutate

Cînd îi lăsasem pe iepure și pe berbece să plece.
Cred că era presimțirea de tot ce avea să se-ntîmple
Amîndurora ; căci cu duioșie pe dînșii-i iubisem."

Și-nzorzonase vulpoiul cu-astfel dichisuri și dresuri
Vorbele și povestirea-i, că fieștecare-l crezuse ;
El descrisese atîta de gingaș comorile toate,
Aspră-i fusese ținuta, de parc-ar fi spus adevărul.
Ba căutau să-l și mîngîie, așa înșelase pe rege
Care-ndrăgise comorile, tare dorind să le aibe.
Zise Vulpanului : „Mergi liniștit ! De-a lung și de-a latul
Cată să afli avutul pierdut. Tot ce-ți stă în putință
Fă-o și dac-ai nevoie de-al meu ajutor ai să-l capeți."

„Mila cu recunoștință primesc, îi răspunse Vulpanul.
Vorbele tale îmi dau-mbărbătare, precum și speranță.
Ținta-ți cea naltă e spre-a pedepsi tîlhăria și-omorul.
Trebile par încurcate, dar le-oi limpezi, că la urmă
Toată silința și zelul-mi voi pune să umblu pe drumuri
Ziuă și noapte-iscodind, descusînd omenirea întreagă ;
Dacă am știre pe unde-s și nu voi putea să le capăt
Dată fiind slăbiciunea-mi, te rog să m-ajuți la nevoie.
Binevoiești ajutorul să-mi dai ? Izbîndirea e gata.
Dacă cu bine-oi aduce de față comoara, la urmă
Truda-mi va fi răsplătită, credința-mi va fi-ntemeiată."

Regele l-a ascultat pe vulpoi cu plăcere, în toate
L-a-ncuviințat, că-și urzise minciunile cu măestrie.
Mi l-au crezut deasemeni ceilalți, de putea-n slobozie
Iar să se plimbe pe unde-i e placul și fără să-ntrebe.

Nu mai putu să se țină Lupanul, scrîșnind glăsuit-a :
„O, milostive stăpîne, din nou îl mai crezi pe hoțoiul

Care-ndoit și-ntreit te-a mințit. Oare nu-i de mirare ?
Nu ai văzut cum mișelul te-nșală, pe toți păgubește ?
Nu îți vorbește-adevărul, ci goale minciuni născocește ?
N-am să-l mai las ca să fugă ușor ; aflați-o că este
Un ticălos și fățarnic. Din faptele rele ale sale
Trei le cunosc, și să nu ne mai scape, ci hai să ne batem.
Martori e bine că ni s-au cerut, dar la ce folosește ?
Dacă or sta și-or vorbi aducînd mărturii cît e
Ziua de mare, la ce-ar mai sluji ? Că de cap tot își face.
Martori adeseori nu poți să pui, iară nelegiuitul
Va-nfăptui răutățile ca mai nainte. Că cine
S-ar mai încrede să sufle o vorbă ? Pe vrun oarecare
De-l defăimează, cu toții se tem de a lui răutate.
Voi și ai voștri-ați simțit-o de-a binelea toți laolaltă.
Azi îl voi ține, că nu va clinti pînă ce nu-mi va face
Mie dreptate ; și n-are decît să se apere-acuma."

CÎNTUL XI

Lupul vorbi căinîndu-se : „O, milostive stăpîne,
Știi că vulpoiul odată viclean, tot același rămîne,
Gata să spună cuvinte ocarnice, să-mi necinstească
Neamul, precum și pe mine. Așa s-a purtat totdeauna,
Chiar cu nevastă-mea, de-i pregăti o rușine s-o simtă.
Astfel odată-a-ndemnat-o să treacă-ale iazului vaduri,
Loc mlăștinos, cu făgada că ea peste zi o să prindă
Pește buluc ; trebuia să-și afunde doar coada în apă
Și spînzurată acolo s-o lase, că peștii ciorchine
Au să se-agațe ; nici patru cît ea n-or putea să-i înhape.
Soața mi s-a înglodat printre smîrcuri-notînd pîn' la capăt,
La iezătură pe unde sta apa-n afund adunată.
Și îi ceruse Vulpanul acolo să-și spînzure coada.
Frigul creștea simțitor, peste noapte începu să înghețe ;
Ea de-abia mai putea să se țină și-n vreme puțină
Coada fiindu-i sloită, de nu mai putea să și-o miște,
Și-nchipui cum că peștii-ar fi grei și-ar fi mers pescuitul.
Luase în seamă vulpoiul, viclean hoțoman, ce făcuse
Nici nu pot spune, veni copleșind-o cu spume la gură.
N-o să clintească din loc ! Cum ne vezi tu pe ziua
de astăzi,
Unul din noi va plăti-o cu viața această nelege.

Nu va scăpa cu palavre ; eu însumi cu fapta-l prinsesem,
Căci mă dusese-ntîmplarea pe drumul colinei-ntr-acolo.
După-ajutor auzisem cum strigă, sărmana-nșelată,
Nu mai putea să se apere, sta încleștată în gheață ;
Toate acestea eu însumi cu ochii văzui la sosire.
Mare minune fusese că inima nu mi-o zdrobise !
Ce faci, Vulpane ?-i strigai. Auzind că veneam, el o șterse.
Eu mă dusei-nfrigurat și cu inima strînsă-ntr-acolo,
C-a trebuit să înot peste vadul cu apa cea rece ;
Gheața din jur anevoie am spart, slobozindu-mi nevasta
N-am izbutit întru tot, căci smuncindu-se din răsputere,
Coada pe-un sfert i s-a rupt rămînînd agățată în sloiuri.
Mult aolea și jelea, că din sat auziră țăranii ;
Unii pe alții strigîndu-se-o luară pe urmele noastre,
Goană dădeau spre zăgaz înarmați cu securi și cu țepe ;
Ba mai veniră cu furci și femeile-n gura cea mare ;
«Haide, ațineți și trageți ! Snopiți-i !» răcneau îndeolaltă.
Spaimă ca asta n-am tras niciodată, de-asemeni nevasta.
Viața cu multă trudire de-abia ne-o scăparăm prin fugă.
Blana-ncepu să ne fumege ! Fuga sosi chiar atuncea
Și-un drăcușor de băiat, un ortac înarmat c-o țepoaie,
Sprinten de tot la picior ne-nțepa, ne zorea cu-ndîrjire.
Noapte de nu se lăsa, nu trăiam pînă-n ziua de astăzi !
Rele muieri vrăjitoare țipau cum că noi le mîncarăm
Oile lor. Și-atîta de mult ar fi vrut să ne prindă,
Tot suduiau aținîndu-ne urma. Dar noi o cotirăm
Iarăși spre apă și-n stuh ne-oploșirăm. Din urmă țăranii
N-au cutezat mai departe cu noi să s-ație-n coclauri.
Cum s-a-nnoptat, pe la casele lor ei cu toți se-nturnară.
Astfel cu chiu și cu vai am scăpat. Milostive stăpîne,
Iată că-i vorba de grea silnicie, trădare și moarte,
Fărădelegi ce măria-Ta va pedepsi cu asprime."

Plîngerea regele i-o auzise și astfel răspunse :
„Vom judeca după pravilă, dar s-ascultăm pe Vulpanul."

Zis-a Vulpanul : „Întocmai de-ar fi, nu mi-ar face vreo cinste ;
Însă ferească-mă Domnul să fie cum el povestește.
Totuși nu vreau să vă mint, c-o-nvățai pescuitul
Și-i arătai cum s-ajungă pe calea cea bună spre baltă.
Cum auzi că e vorba de pește, așa lăcomise,
Ea își uită cumpătarea și drumul, și lecția toată.
Țeapănă-n gheață rămase, pesemne fiindcă stătuse
Cam multișor, trebuia mai din vreme să iasă din apă.
Pește-ar fi prins îndeajuns, ca să aibă de-o masă gustoasă.
O lăcomie prea mare aduce belea-ntotdeauna.
Inima se-obișnuiește mereu cu nesațul, dorindu-și
Multe întruna. Și cu-ngrijorare trăiește acela
Care-i cu duhuri spre pofte. Și nici nu-l mai satură nimeni.
Coana Lupană-a-ncercat-o, pe cînd se sloise în baltă.
Nu-mi mulțumi de-osteneală. Și iată ce am de pe urma
Faptului c-am ajutat-o cinstit. Căci cu toată puterea
O împinsei căutînd s-o ridic. Doar că dînsa fusese
Grea pentru mine-anevoie ;-n această a mea străduință,
Mă nimerise Lupanul pe cînd cobora înspre maluri.
Sus se opri și urlă, suduindu-mă cu-nverșunare.
Mă-nfricoșai, ce e drept, auzind miluirea-i frumoasă.
El, întețit de o furie sălbatecă, mă năpădise
Cu-ngrozitoare blăsteme, o dată, de două ori, de trei ori,
M-am chibzuit cum prea mult să n-aștept, ci să-mi iau tălpășița.
Fuga e rușinoasă, dar e sănătoasă. Altminteri
Gata-ar fi fost să mă sfîrtice. Tocmai precum se întîmplă,
Cînd de la os se încaieră două potăi și se mușcă,
Unul va pierde. Mai bine să scap de mînia-i turbată ;
Lupul era mînios, și mai e, n-o tăgăduie nimeni.
N-am de a face cu acest mincinos, întrebați-i nevasta.
Dînsul de cum își zărise nevasta-ncleștată în gheață,
Tot cu sudălmi și ocări i-ajutase să scape de-acolo.
Dacă țăranii s-au luat după dînșii, a fost înspre bine ;
Sîngele lor și l-au pus în mișcare și nu degerară.

Ce să mai spun mai departe ? E-o proastă purtare,
Tot cu asemeni minciuni să mai umbli naintea nevestei ?
Ea e de față,-ntrebați-o, de el ar fi spus adevărul,
Nu s-ar lipsi să se plîngă ea însăși. Vă rog într-aceste
O săptămînă voi dați-mi răgaz să vorbesc cu prieteni,
Despre răspunsul ce s-ar cuveni la a lupului jalbă."

Zise atuncea Lupana : „Prea bine o știu c-a ta fire,
Ca și purtarea îți e ticăloasă și afurisită,
O-nșelăciune, minciună, amăgire, precum și sfruntare.
Cine se-ncrede cuvintelor tale viclene, la urmă
E păgubit. Folosești numai vorbe-ncîlcite și goale.
Eu la fîntînă-am aflat-o, pe unde stăteau spînzurate
Două găleți. Te-așezaseși într-una — ce naiba-ți venise —
Și ajunseseși la fund ; să te urci înapoi nu putuseși.
Te văietai cît de tare. În zori am trecut la fîntînă
Și te-ntrebai : «Oare cine mi te-a coborît înăuntru ?»
«Dragă cumătră,-mi ziseseși : La vreme ai venit pe aicea,
Din ale mele gheliruri și tu să te-nfrupți totdeauna !
Urcă-n găleata de sus și coboară-te jos în fîntînă,
C-ai să înfulici la pești să te saturi.» Venisem,
Spre nenorocu-mi, căci eu te crezusem, ba mi-ai și jurat-o
C-ai dumicat o mulțime de pești, de te doare la pîntec.
Proastă fusei. Mă lăsai ispitită, urcai în găleată.
Ea cobora către fund și cealaltă suia în afară.
Noi ne-ntîlnirăm. Ciudat îmi păru și-ți zisei cu mirare :
«Ce e ?» Răspuns-ai : «Cînd sus și cînd jos, cam așa se întîmplă ;
Și cu-amîndoi deașijderea, mersul în lume așa e ;
Unul se-nalță, iar altul coboară și fieștecare
După a lui vrednicie.» Din ciutură-apoi îmi săriseși ;
Eu am rămas amărîtă-n fîntînă și ziua întreagă
Am adăstat. Ba și multă bătaie-am mîncat pe-nserate,
Mai înainte să scap. Că niște țărani poposiră
Și mă zăriră în puț, chinuită de foame cumplită,
Stînd pe acolo-n jălanie și spaimă, să-mi plîngeți de milă.
Zis-au țăranii-ntre dînșii : «În ciutură jos mi te uită,

Șade al nostru dușman, hrăpărețul oițelor noastre».
Unul le spuse : «Să-l scoateți, că-s gata la gura fîntînii
Să mi ți-l iau în primire, plăti-va mieluțele noastre.»
Cum mă primiră, a fost, vai, o jale ; curgea peste mine
Ploaia de bîte ; de cînd viețuiesc, așa zi ticăită
Nu avusei niciodată ; abia am scăpat de la moarte."

Zis-a Vulpanul : „Mai bine gîndește-te tu la urmare,
Ai să găsești că bătaia ți-a fost ție folositoare,
Mă pot lipsi bucuros din parte-mi, c-așa cum stă treaba,
Numai unul din noi se cădea să se-ncarce-n ciomege ;
N-am fi putut amîndoi dintr-o dată de-acolo s-o ștergem.
Cum ai văzut, îți va fi de folos de aci înainte,
Bine-i să nu te încrezi nimănui cînd te afli-ntr-o astfel
De-mprejurare, că lumea e plină de ticăloșie !"

„Nu e nevoie de altă dovadă, a-ntors-o Lupanul,
Nimenea nu m-a jignit cît acest trădător. O poveste
Nu vă spusesem, cum el în Saxonia m-a dat de rușine
Printr-al maimuțelor neam, sfătuindu-mă cum să mă tupil
Într-un bîrlog, căci știa dinainte ce rău voi păți-o.
Dacă n-o luam binișor la picior, îmi lăsam pe acolo
Ochi și urechi ; dinainte mi-a zis cu fățarnice vorbe
C-am s-o găsesc pe a sa verișoară, adică pe Moima.
L-a supărat că eu teafăr de-acolo-am scăpat. Viclenește
Mă trimisese în cuibul greţos, de gîndeam că e iadul !"

Zise-ntre-acestea Vulpanul în fața curtenilor astfel :
„Lupanul vorbește aiurea, nu pare cu mintea întreagă !
Vrea de maimuță să zică, ci mai lămurit să ne-o zică.
Trei anișori și jumate-s de cînd o porni spre Saxonia,
Unde și eu îl urmasem, să ducă o viață de chefuri.
Iat-adevărul, și restu-i minciună. Că n-au fost maimuțe,
Morsele-au fost despre care vorbește și n-oi recunoaște

Morsa, nicicînd verişoară, ci numai maimuţa mi-e rudă.
Eu o cinstesc ca pe o vară, la fel îmi e văr maimuţoiul.
Mîndru-s de dînşii ; căci el e notar priceput într-a legii.
Ceea ce lupul a zis de făpturile acele,-i să-şi rîdă ;
Nu-s înrudite cu mine şi nu am de-a face cu ele,
Tălpile iadului, goale-goluţe. Şi-apoi că pe-atuncea
Vară i-am zis băbătiei, a fost cu a mea chibzuială.
Drept vă destăinui că n-avui ce pierde, ci mă găzduise
Prea de tot bine ; sta gata altminterea să mă sugrume.

Iată boieri, că lăsarăm şleaul deoparte şi-am luat-o
Dup-un muscel, de-am zărit văgăuna cea lungă, adîncă
Şi-ntunecoasă şi ca de obicei se lihnise Lupanul.
Cînd l-a văzut cineva vreodată sătul într-atîta,
Ca mulţumit să se-arate ? I-am zis-o : în peştera asta
Este mîncare deajuns, şi localnicii au s-o împartă
Fără-ndoială cu noi, căci sosirăm la ţanc. Dar Lupanul
Mi-a şi întors-o : «Te voi aştepta pe aicea, cumetre,
Subt un copac, căci doar ţie îţi e mai îndemînă a face
Noi cunoştinţe, şi cînd cu mîncarea ei au să te-mbie,
Veste să-mi dai.» Ticălosul aşa se gîndea să aştepte
Ce-o să urmeze pe-a mea socoteală. Şi nu fără frică
M-am strecurat înăuntru-n bîrlog, străbătînd nesfîrşitul,
Lungul, cotitul cotlon, şi ce spaimă am tras pe acolo.
Nici pentru galbeni bănet, cîte zile oi avea înc-o dată
N-oi încerca-o ; ce cuib înţesat de dihanii pocite,
Mari şi mărunte. Ba încă şi muma, crezui că e naiba !
Botul cogeamite, dinţi fioroşi, iar la mîni şi picioare
Unghiile lungi şi o coadă mai lungă adusă pe spate.
Nici cunoscusem în viaţă ceva mai scîrbos la vedere.
Negri de tot puişorii, erau ca moroii cei tineri.
Stranie arătare ! Ce crunt m-a privit. Aş fi ştersu-o de-acolo
Fuga ! Era de-o statură mai mare ca lupul, chiar unii
Dintre copii. Din fîn mucezit un culcuş aşternuse
Şi înota-n bălegar pîn' la gît cu prăsila scîrnavă,
Ce duhorea-n tot cuprinsul mai tare ca smoala drăcească.

Spune-oi curat adevărul, ce nu mi-a plăcut pe acolo :
Droaie erau, şi eu singur. Făceau schimonoseli urîcioase.
Tot mai chitii şi căutai o scăpare, ce nici n-o crezusem :
Mă-nfăţişai cu bineţe ca un cunoscut sau prieten :
Coană verico, zisesem baborniței, şi la odrasle
Veri deasemeni, şi nu mi-au lipsit fel de fel de cuvinte :
«Domnul atotmilostiv dăruiască-ţi noroc, sănătate,
Ani îndelungi. Oare-ai tăi sînt copiii ? Dar ce întrebare !
Cu-adevărat mă încîntă ! Că zău ! Ce frumoşi şi ce veseli !
Parcă-s coconi de-mpărat ! Să ne fii tu dar prea lăudată
C-ai înmulţit seminţia cu-asemenea vrednice-odrasle,
Peste măsură mă bucur şi sînt fericit de-nrudire
Cu-astfel de neamuri, de care-ai nevoie în vremuri de cumpeni.»

Cînd o cinstisem atîta, cu toate că altfel gîndisem,
Ea mi-arătase din parte-i aceeaşi cinstire.
Unchi îmi spunea, ca şi cum ne cunoaştem, cu toate că toanta
Nu-mi era rudă de fel. De astă dată eu nu mă greşisem
Totuşi să-i spun verişoară, deşi mă trecea năduşala.
Ea, ca prietenă-mi zise : «Vulpane, cinstite cumetre,
Binevenit fii aci ! Cum o duci cu a ta sănătate,
Viaţa mea toată-ţi voi fi-ndatorată, c-ai fost pe la mine.
De-azi înainte-mi-nveţi pe copii la mărire s-ajungă.»
Astfel grăise şi-asta făcusem cu vorbe puţine,
Pentru că vară-o numii şi-ascunsei adevărul, de aceea
Am meritat-o deplin. Dar mai bine-aş fi fost înafară.
Nu mă lăsase să plec, ci îmi spuse : «Nu te vei duce,
Unchiule, neospătat, să rămîi spre-a-ţi servi de mîncare.»
Şi de mîncare-mi dădu îndeajuns ; ce e drept că acuma
Nici n-aş mai şti să le-nşirui pe toate ; din cale afară
M-am uluit de merindea ce-aveau : căprioare şi peşte,
Şi-alte vînaturi cu poftă mîncai ; le găsii minunate.
După ce fui săturat din prisos, pe deasupra-mi aduse
Şi o bucată de cerb, să o duc la ai mei de acasă ;

La revedere îmi luai. Mai adaose baba la urmă :
«Vino, Vulpane, mai des.» Și-orișice ar fi vrut de la mine
I-aş fi promis, ca să plec cît mai iute din gropnița-aceea.
N-a fost deloc o plăcere acolea pentru ochii şi nasu-mi,
Duhul era cît pe ce să mi-l dau ; am întins-o la fugă
Și-am tot fugit prin cotlon pîn' la bortă, la arbori afară.
Lupul zăcea şi gemea. Îi grăii : «Ce-i cu tine, jupîne ?»
«Nu tocmai bine, îmi spuse, sortit sînt să mor eu de foame !»
Milă de dînsul avui îmbiindu-i gustoasa friptură,
Care-o adusesem ; cu poftă mîncă, mulțumindu-mi din suflet.
Dar a uitat-o ; căci cum a fost gata-ncepu să mă-ntrebe :
«Cine sălăşluie-n peştera asta ? Și cum e-năuntru ?
Bine sau rău ?» I-am adus la ştiință curat adevărul :
Este un cuib urîcios, iar mîncarea-i gustoasă şi multă,
Dacă doreşte şi el un mertic, cu-ndrăzneală să intre,
Dar mai presus adevărul nu care cumva să-l grăiască,
După dorință-o să-i meargă, de-i scump cu-adevărul la vorbă.
Și-i mai zisei că acela ce foarfecă-ntruna cu gura,
Vorba îi scapă şi e prigonit pe oriunde se-ntoarce ;
Stă pretutindeni-ndărăt, şi ceilalți au să vină în locu-i.
Astfel i-am spus să se ducă şi l-am dăscălit să vorbească,
Fie ce-o fi, despre lucruri pe care oricine le-ascultă
Cu bucurie. Milostive stăpîne şi rege-i vorbisem
După a mea conştiință. Dar el împotrivă-mi făcuse.
Oameni d-alde-ăştia nesocotesc orice vorbă gîndită
Și răsgîndită ; mojicii, nerozii nu au cunoştință
De-a cuminţeniei virtute. Degeaba îi spui să se-arate
Scump la vorbire : «Știu ce se cade,» semeț mi-o întoarse
Și tropoti-n văgăună ; şi-acolo el a nimerit-o !

Tocmai la fund o văzu aciuiată pe hîda muiere,
Iazma crezu că-i stătea dinainte ; apoi şi copiii !
Prinse-a striga uluit : «Ajutor ! Ce scîrboase dihănii,

Aştia ţi-s plozii, că parcă-s scursură din iad. Ci mai bine
Du-i şi-i îneacă, să nu se întindă sămînţa pe lume ;
Gîtul le-aş frînge să fie ai mei ; -nadevăr cu dînşii,
Numai să-i legi de o trestie la baltă, că prinzi spiriduşii.
Sluţii, murdarii, ştrengarii ! S-ar cădea să se cheme mai bine
Moimele bălţii, că numele acesta li se potriveşte !»

Muma degrabă i-a-ntors-o, zicîndu-i cu vorbă oţărîtă :
«Care satană-mi trimise pe-acest vestitor ? Oare cine
Mi te-a chemat pe aicea, aşa grosolan să ne-ntîmpini ?
Şi pe copii ? De-s frumoşi ori urîţi, ce tot ai tu cu dînşii ?
Ne-a părăsit adineaori Vulpanul, Vulpoiul, ce-l care-i
Un bărbat încercat ; o zisese chiar el cu tărie
Cît de frumoşi şi cuminţi şi de binecrescuţi mi-s copiii
Şi-i recunoaşte de neamuri. Acilea, în locul acesta
Ne-a-ncredinţat despre toate, şi nu a trecut nici o oră.
Dacă copiii nu-ţi fură pe plac, precum lui, doară nimeni
Nu te-a rugat ca să vii ; ai ştiut-o prea bine, Lupane !»

Lupul pe loc îi ceru de mîncare, acestea rostindu-i :
«Adu-mi-o-ncoace, altminteri ţi-ajut eu s-o cauţi ! Că vorba
Nu foloseşte !» S-a pus el cu japca s-apuce merindea.
Rău a păţit-o, că ea s-azvîrli furioasă asupra-i
Şi-l încolţi, sfîşiindu-i sălbatic cu ghearele pielea.
Ba şi copii-l muşcară şi crunt mi ţi-l jărcuiră.
Lupul cu bucile însîngerate-aoli într-un urlet.
Nu se-apără, ci el pasul iuţi şi fugi spre ieşire.
Eu l-am văzut cum venea zdrumicat, spîrcuit şi cu blana
Zdrenţe-atîrnînd, o ureche crăpată şi nasul cu sînge ;
Blana era scămoşată mai toată de rănile multe.
L-am întrebat, cînd ieşise afară : «Ai grăit adevărul ?»
El mi-a răspuns : „Am grăit ce-am văzut. Dar pe loc zgripţoroaica

Rău m-a făcut de rușine. Aș voi să poftească afară ;
Scump mi-ar plăti-o ! Ce-ți pare, Vulpane, văzut-ai
vreodată
Plozi mai pociți și mai răi ? Și de-abia, cît i-am zis-o,
Gata, nici chip de iertare — am pățit-o de-a binelea-n
bortă.»

«Ești deșuchiat ? i-am răspuns, eu un altfel de sfat îți
dădusem ;
Cu plecăciune ! așa trebuia să i-o spui. Cum îți merge ?
Și drăgălașii, iubiții copii, cum o duc ? Eu mă bucur
Foarte să-mi văd nepoțeii cei mari și cei mici.» Iar
Lupanul
Iute mi-a-ntors-o : «Să-i zic verișoară muierii, de-asemeni
Sluților ei copilași, nepoței ? Să se ducă la naiba !
Groază îmi e de așa înrudire ! O pleavă scîrboasă !
Fui ! De n-aș mai vedea-o în ochi !» Pentru asta-am
pățit-o !
Judecă-l, rege ! Dreptate-ar avea, cum că eu îl trădasem ?
Poate să spună că nu s-a-ntîmplat după cum povestisem ?

Lupul grăi hotărît : «Firește că numai prin vorbe
Nu contenim cu sfădirea ; de ce între noi hîrială ?
Doară dreptatea rămîne dreptate. S-arată la urmă
Cine o are. Ci haide, Vulpane, și mi-o dovedește,
Poate-i avea-o. Luptăm voinicește și o să se vadă.
Multe-ai știut să îndrugi ; că naintea sălașului moimei,
Foamea cumplit mă curma, pe atuncea cu-a ta bunătate,
Tu m-ai hrănit. Dar cu ce, nici nu știu. Căci un os fusese
Ce-mi aduseseși. Mi-nchipui că tu te-ndopaseși cu carnea.
Unde te afli, mă faci de batjocură ; cu-obrăznicie
Cinstea-mi defaimi, prin minciuni rușinoase-ai făcut să se
bănuie
Cum că aș fi uneltit împotriva stăpînului nostru,

Viaţa voind cu-nadins a-i răpune ; iar tu, dimpotrivă,
L-ai încîntat cu niscaiva comori, ce cu greu se descopăr ;
Mi te-ai purtat mişeleşte cu soaţa şi vei ispăşi-o !
Vină ţi-aduc pentru aceste pricine, şi gîndul îmi este
Şi pentru vechi ca şi noi să mă lupt. Şi îţi zic înc-o-dată :
Eşti un tîlhar, ucigaş fără seamăn. Pe viaţă şi moarte
Mă voi lupta, să pun capăt odată cicalei şi-ocării.
Iată mănuşa, aşa cum de drept pîrîtorul o-ntinde.
Poţi s-o păstrezi ca zălog, în curînd ne-ntîlnim împreună.
Regele a auzit şi boierii ceilalţi de-asemeni.
Martorii luptei acesteia sper eu că ei au să-mi fie.
Pînă se ia hotărîrea, tu n-ai să dai bir cu fugiţii.
Iar după-aceea-om vedea.“ În sine Vulpanul gîndit-a :
Văd că la mijloc în joc mi se pune putere şi viaţă !
El coşcogeamite, eu mititel, s-ar putea să nu birui ;
Nu mi-ar mai fi de folos loviturile mele viclene.
Dar s-aşteptăm. Socotindu-mă, mai cîştigat sînt ca dînsul :
Pînă acum şi-a pierdut el picioarele dinainte.
Dacă nebunului mintea nu are să-i vină, atuncea
Nici pe-a lui voie să nu i se facă deloc pîn' la urmă.

Lupului îi agrăise vulpoiul : „Lupane, eşti însuţi
Un trădător, orice vină gîndeşti să-mi aduci, e scorneală.
Vrei să te lupţi ? Mă-ncumet cu tine, nu stau la-ndoială.
Oh, că de mult mi-am dorit-o. Iată din parte-mi mănuşa !“

Regele astfel primi chezăşiile, ce cu trufie
I le-au întins amîndoi ; le rosti totodată : „Se cade
Martori să puneţi, că mîne voi nu veţi lipsi de la luptă.
Părţile, eu le găsesc pe-amîndouă-ncîlcite ; că cine
Poate-nţelege cuvintele toate.“ Pentru Lupanul
Martori s-au pus de îndată jupînii Martin şi motanul.
Pentru Vulpanul-vulpoiul deasemeni au dat mărturie
Vărul Moneke, băiatul maimuţei, precum şi bursucul.

Zis-a maimuța : „Vulpane, rămîi liniștit și cuminte
Soțu-mi și unchi-tu,-n clipa de față plecat către Roma,
M-a învățat rugăciunea părintelui Hapca ; acesta
Bunăvoință-arătase, scriindu-mi-o pe o țidulă.
Ruga ce-ți dau — îi zisese părintele — e mîntuirea
Omului care pornește la luptă. Pe nemîncate
Trebuie desdimineață cetită, că-n ziua aceea
Ea de nevoi și primejdii te scapă. Să fii liniștit, nepoțele,
Mîne, la vreme, eu ți-o voi ceti-o ; și fii fără grijă."
„Dragă mătușă, din inimă îți mulțumesc, i-o întoarse
Iute vulpoiul, și nu ți-oi uita-o. Trebuie totuși
Eu să mă bizui în pricina-mi dreaptă și-a mea dibăcie."

Noaptea prietenii și-au petrecut cu Vulpanu-mpreună,
Ca să-i alunge din cap gărgăunii cu vesele vorbe.
Cea mai cu grijă și treabă din toți fu cocoana maimuță.
Grabnic s-a pus să mi-l tundă din coamă și pînă la coadă.
Iară pe piept și pe burtă să-l ungă cu-olei și unsoare,
De-mi arăta rotunjor, grăsulean și vînjos de picioare.
Ea între altele-i zise : „Ascultă-mă și socotește
Ce-ai de făcut ! La prieteni deștepți tu ascultă-le sfatul,
Care-ți va fi de-ajutor. Să te pui pe băut voinicește,
Pînă la ziuă s-oprești apăria în tine ; pe urmă
Cînd vei intra în ocolul de luptă, să fii-ndemînatic,
Bine de tot să stropești a ta coadă stufoasă și cată
Să mi-l lovești pe potrivnic. În ochi de-ai putea să mi-l mirui
Mai nimerit o să fie. Aproape o să-și piardă vederea.
Ești în cîștig. Pentru el dimpotrivă e-o piedecă mare.
Fuga vei lua-o cu vîntul în față. De te urmărește,
Colbul stîrnește-l, și-n ochi au să-i intre nisip și gunoaie.
După aceea tu dă-te în lături, pîndește-i mișcarea.
Cînd se va șterge la ochi, ia aminte și aghezmuiește-l
Încă o dată cu apa-arzătoare deplin să orbească,
Nici să mai știe pe unde se află și-a ta-i biruința !
Iubite nepoate, să dormi puțintel, te sculăm cînd e vremea,

Am să-ţi cetesc preasfinţitele vorbe de care-ţi spusesem !“
Mîna de-ndată i-o puse pe creştet, rostind cuvîntarea :
Nekrest negibaul geid sum nanteflib dnudna main te
dachs ! [1]
„Hai cu noroc ! Mi te aibă în pază !“ de-asemeni urase
Unchiul bursucul, apoi mi l-au dus amîndoi la culcare.
El adormi liniştit. Iar cînd soarele da să răsară,
Vidra cu viezurul au poposit să deştepte pe vărul.
Ei îi dădură bineţe, şi-i ziseră : „Te pregăteşte !“
Vidra i-aduse-o răţuşcă,-mbiindu-i-o spuse : „Mănîncă,
Cu-alergătură atîta de multă ţi-am prins-o pe iazul
De la jitarul găinilor. Vere, să-ţi fie de bine !“

„Ce mai saftea îmi e asta ! voios îi răspunse Vulpoiul.
N-o poţi respinge uşor ! Dumnezeu hărăzească-ţi răsplată,
Că te-ai gîndit şi la mine !“ Se puse să mînce cu poftă,
Mai şi bău pe deasupra ; apoi o porni cu rudenia
Către ocolul întins cu nisip, unde-avea să se lupte.

---

[1] Rău să nu faci nimănuia, ci vino-ntru ajutorare ;
Trebuie să întărim credincioşii pe ziua de astăzi ! (N. tr.)

CÎNTUL XII

Regele, cînd îl zări pe vulpoi arătîndu-se-n preajmă,
Tuns pîn' la piele chilug, năclăit cu-alifii și oloiuri,
Uns de la creștet în tălpi, izbucni într-un hohot de rîset :
„Cine te-o fi învățat să faci una ca asta, Vulpane ?
Deci ți se zice pe bună dreptate vulpoiul vicleanul.
Descurcăreț știi să fii orișicînd ; tu cunoști în tot locul
Cîte-o portiță pe unde te poți strecura la nevoie."

Se ploconi înspre rege Vulpanu,-ndeosebi spre regină,
Și dintr-un salt îndrăzneț poposi în ocol, iar acolo
Lupul cu rudele lui l-adăstau, fiecare dorindu-i
Groaznic sfîrșit. Auzea o mulțime de vorbe-arțăgoase
Și-amenințări. Dar străjerii incintei, un Linx și un Pardos,
Scoaseră moaștele-afară ; pe ele amîndoi luptătorii,
Lup și vulpoi, au jurat, întărindu-și a lor pricinare.
Lupul din ochi fulgerînd și cu aprige vorbe-atestase
Cum că vulpoiul ar fi trădător și tîlhar, ucigașul,
Cel vinovat de nelegile toate, fățarnic în totul,
Prins cu-adulterul, cu siluirea ; pe viața-i jurase.
Iară Vulpanu-mpotrivă pe loc i-a întors-o, că dînsul
Nu-și recunoaște vreo vină din asta, și ca-ntotdeauna

Lupul minţeşte, cum are-obiceiul, el strîmb juruieşte ;
Dar că de data aceasta încaltea deloc n-o să-i meargă
Drept adevăr să-şi mai treacă minciuna. Aştfel rostiră
Străjile taberei : „Faceţi-vă datoria. Dreptatea
Numaidecît vi s-arată !“ Şi mari, şi mărunţi părăsiră
Tabăra, ca să se-nchidă-amîndoi luptătorii năuntru.
Iute-i şopti maimuţica : „Ia seama la cele vorbite,
Adu-ţi aminte de sfatu-mi !“ Voios îi răspunse Vulpanul :
„Bunul îndemn ce mi-ai dat, mă va face să merg
cu-ndrăzneală.
Fii fără grijă ! Că nu mi-oi uita nici acum cutezarea
Şi viclenia prin care am scăpat de la multe primejdii,
Căci izbutisem adeseori, pe veresie aducîndu-mi
Una şi alta, şi mă-ncumetasem punîndu-mi chiar capul.
Dar mi te-acum ticălosului cum nu i-oi sta împotrivă ?
Sper că-l voi da de ruşine, pe el şi rudenia-i toată !
Cinste voi face alor noştri. Minciuna pe nas i-o voi scoate“.

Lupul cu botul căscat şi cu labele stînd răşchirate,
Se arătă cu înverşun sălbatic în aprige salturi.
Însă mai sprinten vulpoiul scăpă de duşmanul năvalnic,
Repede coada-i stufoasă-a udat-o cu apă-arzătoare,
De-a tăvălugul a dat-o prin colb, cu nisip să şi-o umple.
Lupul gîndea că l-a prins : blăstematul atuncea cu coada
Drept peste ochi îl lovi, de-şi pierdu el vederea şi-auzul.
Nu-ntîia oară, cînd el folosea vicleşugul acesta.
Şi-alte făpturi pe-a lor piele-ncercară tăria-arzătoare ;
Cum la-nceput s-a fost spus, pe lupei tot aşa îi orbise.
Iată-l chitind şi pe tatăl să-nsemne. Şi după ce astfel
L-a miruit pe duşman peste ochi, a sărit mai departe.
Vîntului el împotrivă s-a pus, şi nisipul stîrnindu-l,
Praful zvîrli drept în ochii Lupanului, care în grabă
Tot cu frecatul şi ştersul mai rău îşi mărise durerea.
Iară vulpoiul, în schimb, a ştiut cum să-şi poarte codoiul
Cu dibăcie, din nou nimerindu-l, de mai să-l orbească.
Rău a păţit-o Lupanul ! Folosul îl trase Vulpanul !

Cum de zări ai vrăjmaşului ochi lăcrimaţi de durere,
Se năpusti el cu toată puterea în aprige salturi ;
Mi-l zgîrie, îl muşcă şi din nou peste ochi îl atinse.
Oarbecă lupul tehui, şi obraznic îl rîde vulpoiul :
„Mulţi din blajinii mieluţi înhăpat-ai pe vremuri, jupîne !
Multe din neprihănite-animale în viaţa ta-ntreagă
Le-ai mistuit ! Am speranţa că ele de-aci înainte
Pace-or avea ! Potolindu-te, le vei lăsa liniştite
Şi vei primi drept răsplată din parte-le blagoslovirea.
Sufletul tău pocăit îţi va fi mîntuit, mai cu seamă
Dacă ţi-aştepţi cu răbdare sfîrşitul. Din mînile mele
Nu-mi vei scăpa de-astă dată. De vrei să mă-mpaci, e nevoie
De rugăminţi şi atuncea de-abia te-oi cruţa eu cu zile."

Astea le-a zis la iuţeală. Vîrtos înşfăcă dup-aceea
Duşmanul de beregată. Pe cînd socotea să-l înfrîngă,
Lupul, mai zdravăn ca el, se smunci dintr-odată din gheare :
Două smunceli şi fu slobod ; ci iarăşi de-obraz îl prinse
Crunt vătămîndu-l pe lup, că şi ochiul din cap i-l smintise.
Sînge-i tîşni peste nas ; atuncea Vulpanu-a dat răcnet :
„Lupe, Lupane ! Aşa mi te vreau ! A mea e izbînda !"
Se vlăguise Lupanul de tot sîngerînd. Ci doar numai
Pierderea ochiului l-a mîniat. Şi uitînd de durere,
Se azvîrli pe duşman şi-l trînti la pămînt cu putere.
Rău a păţit-o vulpoiul ! Că nu-i mai pria isteţimea !
Laba din faţă, cea care-i slujea ca o mînă, Lupanul
I-o înhăţă la iuţeală, ţinînd-o-ntre dinţi. Şi Vulpanul
Jos la pămînt necăjit lîncezea şi cu grija de mînă,
Ce năpristan se putea să şi-o piardă, c-o mie de gînduri
Ce-l năpădeau. Pe-nfundate-ntre astea îi mornăie lupul :

„Ceasul din urmă-ţi sosi, măi tîlhare, în clipă predă-te,
Ori am să-ţi vin eu de hac, să te-omor ! Pentru tot vicleşugul

Am să-ţi plătesc, că doar nu-ţi folosi prăfăria s-o scormoni,
Coada s-o moi în udeală şi blana să pui să ţi-o tundă,
Şi să te ungi năclăindu-te ! Vai şi amar e de tine !
Rele atîtea-mi făcuşi, m-ai minţit, m-ai chiorît, că de-acuma
Nu-mi vei scăpa ; te predai, sau te sfîşiu bucăţi-bucăţele !"

Rău îmi mai merge, de unde s-o iau ; socotit-a vulpoiul :
Nu mă predau, mă sugrumă, iar de mă predau, pe vecie
Sunt ruşinat. Dar îmi merit pedeapsa, căci faţă de dînsul
Foarte urît mă purtasem, de tot grosolan îl jignisem.
Blînde cuvinte căuta, ca potrivnicul să şi-l potoale :
„Dragă cumetre, îi zise. Vasal îţi voi fi de îndată,
Cu bucurie, ţi-oi da tot ce am şi voi merge-n hagie
Pînă la Sfîntul Mormînt, prin biserici în ţara cea sfîntă
Şi voi aduce de-acolo iertări de păcate, izbavă
Pentru al tău sufleţel şi al tatălui tău, şi al mamei ;
Le-or rămînea înde-ajuns să se bucure de fericire
Pînă şi-n viaţa cea veşnică. Cine nu are nevoie ?
Te voi cinsti ca pe papa ; cu sfînt legămînt, de pe-acuma
Şi-ntru apoi, voi jura împreună cu-ntreagă rudenia
Ţie să ne închinăm şi să-ţi fim prea supuşi la poruncă.
Nu-i juruii nici lui vodă prinoasele ce-ţi voi aduce ;
Să le primeşti, că odată-ai s-ajungi domnitor peste ţară.
Tot ce pricep să vînez, ţi-oi aduce : şi raţe, şi gîşte,
Puice şi peşte ; nainte să gust din asemeni merinde
Nici chiar pe sponci, te-oi lăsa cu nevastă, copii, să v-alegeţi.
Sfetnic în viaţă-am să-ţi fiu, nu cumva vreun rău să te-atingă.
Mie îmi zice isteţul, iar tu mi-eşti novacu,-mpreună
Lucruri măreţe putem făptui. Să ne facem tovarăşi,
Tu cu puterea, şi eu cu glagorea — şi cin' să ne-nvingă ?
Rău pentru noi că-mpotriv-am luptat. N-o făceam niciodată,
Dacă pe voie mi-era-aş fi ştiut ocoli sfădălia.

Tu mi-ai cerut-o, și eu m-am supus, fiind vorba de cinste.
Dar m-am purtat cumsecade, și în timpul luptării
Nu mi-arătai voinicia întreagă ; ziceam doar în sine-mi
C-are să-mi fie spre mare cinstire să cruț pe cumătru.
Altfel de tot ți-ar fi mers, de-o porneam împotrivă-ți cu ură.
De-ai-ndurat oleouță, și din nebăgare de seamă
Ochiul ți-a fost vătămat, mă mîhnește din inimă foarte.
Cel mai bun lucru din parte-mi e totuși ca eu să te vindec.
Leacul îl știu, și de cum ți l-oi spune, îmi vei mulțumi-o.

Chior de rămîi, după-a ta-nzdrăvenire, vei duce-o în tihnă,
Cînd te vei pune să dormi, vei avea de închis o fereastră,
Noi ceialalți ne-ostenim îndoit. Să te-mpace pe tine,
Gata e toată a mea rubedenie, să ți se-nchine.
Fată de rege și-această-adunare, copii și nevasta-mi
Vor precădea dinainte-ți, rugîndu-te cu milostenie
Viața să-mi dărui, precum și iertarea. Deschis recunoaște-oi
Cum am grăit neadevărul și te-am defăimat cu minciuna,
Te-am înșelat peste poate. Ți-o jur că de-aci înainte
Rele n-oi ști despre tine și nu te-oi jigni niciodată.
Ce împăcare mai mare ai putea să dorești decît asta ?
Iată-mă gata. Iar dacă mă omori, la ce bun ? În urma-mi
Vor rămînea rubedeniile mele, precum și prieteni
Care întruna te vor îngrozi ; de mă cruți, dimpotrivă,
Vei părăsi cu cinstire și glorie cîmpul de luptă,
Vei apărea tuturora drept cel mai cuminte și nobil.
Nimenea nu se înalță mai tare, decît dacă iartă !
N-are să-ți vină curînd un asemeni prilej, folosește-l.
Mie dealtcum îmi este totuna de mor sau de viețui !"

Numaidecît i-a întors-o Lupanul : „Vulpoi preafățarnic,
Cum ai mai vrea să fii liber ? Ci lumea de-ar fi aurită,

Toată de mi-ai îmbia-o răscumpăr şi nu ţi-aş da drumul.
Deseori mi-ai juruit în zadar, preafăţarnic tovarăş.
De te-aş sloboade, eu nu voi primi nici un os de la tine.
Nu-ţi preţuiesc seminţia, aştept să o văd cam ce poate,
Lesne îi voi înfrunta duşmănia. O, tu, blăstemate !
Ce te-ai mai ride, de te-aş slobozi pe cuvintele tale !
Cin' nu te-ar şti, ar putea să se-nşele. Ai spus-o, tîlhare ;
Cum că de tine eu azi sunt cruţat şi un ochi îmi scoseseşi,
Nelegiuitule ! Pielea-mi răniseşi în douăzeci locuri !
Nu m-ai lăsat să răsuflu, pe cînd îţi veni la-ndemînă.
O neghiobie ar fi să am milă acum şi iertare
Pentru ocară şi pagubă ! Tu, trădătorule-adus-ai
Mare năpastă nevestei şi mie ! Plăti-vei cu viaţa !"

Astfel grăise Lupanul. În vremea aceasta întinse
Procletul laba cealaltă-ntre şolduri pe lup apucîndu-l
Tocmai de partea acea simţitoare şi crunt îl smuncise.
Nici nu pot spune mai mult,-ncepuse să zbiere, să urle
Bietul Lupanul, cu gura cît şura. Degrabă vulpoiul
Laba-i din colţi descleştă şi-l ţinu pe Lupan cu-amîndouă,
Tot mai vîrtos îl picni, şi-mbrînci, că atuncea
Lupu-ncepu a răcni şi-a urla cu atîta putere,
Sînge scuipă, de durere sudoarea-i trecu şi de spaimă
El se scăpă. Bucuros, dar, Vulpanul spera-n biruinţă.
Strîns îl ţinea şi de mîni, şi cu dinţii. Necazul cel mare,
Chinul cel mare-l ajunse pe lup şi pierdut se văzuse.
Sînge din ochi pe obraz şiroi şi căzu în neştire.

De la o trîntă asemenea, nici chiar c-o ghiotură aur
Nu-l mai opreai pe Vulpanul, aşa de vîrtos l-apucase :
Mi-l tîrnuia, îi da brînci, îl muşca, îl zgîria pe sărmanul,
Care cu geamăt mocnit, tăvălindu-se-n colb şi în scîrna-i,
Se zvîrcolea de durere cu faţa de tot schimosită.

Tare-l jăliră prietenii lui : se rugară de rege
Capăt să puie luptării, de binevoieşte şi dînsul.
Regele lor le răspunse : „Dindată ce ăsta vi-i păsul,
Toţi o doriţi să se facă, va fi şi spre a mea mulţumire.“

Regele-apoi porunci celor doi păzitori ai incintei,
Linxul şi Pardosul, spre luptători înăuntru să meargă.
Ei au intrat în ocol, și Vulpanului, biruitorul,
Spus-au că-i voia stăpînului lupta dindată să curme,
Vrajba s-o vadă-ncheiată. Şi-au zis mai departe : „Doreşte
Să i-l predai pe duşman, biruitului viaţa să-i dărui.
De-o să se-ntîmple ca unul să cadă în luptă pieptişă,
Ar fi păcat de oricare. Cîștigul e-al tău ! Doar cu toţii,
Mari și mărunţi, au văzut-o, şi oamenii cei mai de seamă
Stau să se-alăture ţie, că tu i-ai cîștigat pe vecie !“

„Le-oi mulţumi tuturor pentru asta, grăit-a Vulpanul.
Prea bucuros m-oi supune voinţei regeşti, datoria
Mi-oi împlini. Am învins ! Mai frumos, cît trăiesc n-oi dori-o,
Regele una să-ngăduie, ca să întreb pe prieteni.
Iară prietenii-atuncea-i strigară : „Şi-a noastră părere-i
Voia stăpînului s-o-ndeplineşti. Cu duiumul veniră
Spre-nvingător rubedeniile toate, bursucul, maimuţa
Castorul, vidra, hermina şi dihorul, veveriţoiul
Şi nevăstuica şi mulţi ce l-au fost duşmănit mai nainte.
Nu-i pomeneau măcar numele ; acuma-i veneau ca prieteni
Şi alergau să-l întîmpine. Ba se găsiră şi rude
Cei ce-l pîrîseră-odată. Aduceau şi copii, şi neveste ;
Mari, mijlocii, mititei, prichindei, se-mbulzeau către dînsul
Care de care şi nu conteneau măguleala şi lauda.

Chiar şi în lume-i la fel ! Fericitului i se urează :
Bată-l fericea ! Şi el cu duiumu-şi găseşte prieteni.

Tocmai aşa s-a-ntîmplat şi aicea : tot insul voise
Să mi se umfle în guşă pe lîngă acel ce-nvinsese :
Unii-ncepură să zică din fluier, şi alţii să cînte,
Ba mai sunau şi din trîmbiţă, ba mai băteau cu ţimbalul.
Către Vulpan agrăiră prieteni : „Te bucură, astăzi
Te-ai înălţat şi pe tine, şi neamul tău ! Mult ne-ntristase
Să te vedem biruit. Ţi' se-ntoarse degrabă sorocul !
Straşnica şotie !" Vulpanul le zise : „Cu mine-i norocul !"
El mulţumi la prieteni. Iar după aceea porniră
Toţi hărmălaie, în frunte Vulpanul şi-ai cîmpului paznici.
Astfel sosiră la tronul regesc. Genunchiat-a Vulpanul.
Domnu-i ceru să se scoale, zicîndu-i de faţă cu ceilalţi :
„Ziua îţi fuse prielnică. Ţi-ai împlinit datoria !
Iată de ce eu te iert de pedeapsă şi-ţi dau libertatea.
Sfat în curînd am să ţin cu boierii, de-ndată ce lupul
Zdravăn va fi ; îndestul pentru astăzi cu-a voastră
pricină."

„Sfatul e bun de urmat, milostive stăpîne şi rege,
Cu modestie i-o-ntoarse Vulpanul. O ştii tu mai bine !
Cînd am sosit sumedenie mă-nvinuiră de dragul
Lupului, duşmanul meu preaputernic, ce-a vrut să mă
piardă !
Laba pusese pe mine, cînd ceilalţi strigară : «La moarte !»
Capu-mi puneau, ca să-i fie pe plac ; şi-mpreună cu dînsul
Mă-nvinuiau ; căci puteau doar să bage de seamă că lupul
Vază mai bună ca mine avea la măriile voastre.
Nu s-a gîndit careva, la sfîrşit, nici cum stă adevărul !
Eu îi aseamăn cu cîni pripăşiţi dinaintea cuhniei,
Haite flămînde-n nădejdea că vrun bucătar mai cu milă
Se va-ndura să le-arunce niscaiva ciolane. Iar cînii
În aşteptare fiind, au zărit dintre-ai lor un tovarăş,
Care i-a luat bucătarului halca de carne prăjită.
Dar spre al lui nenoroc, n-a tulit-o mai iute de-acolo
Şi-l opări bucătarul cu apă fierbinte pe coadă ;
Prada din bot n-a lăsat-o să-i pice, o luă spre tovarăşi,
S-amestecă printre dînşii ; aceştia însă-l lătrară :

«Ian mi te uită-ntre toţi cum pe el părtini bucătarul,
Uite ce bună bucată îi dete.» Iar el le răspunse :
«Voi nu pricepeţi nimic şi-mi aduceţi o laudă-n faţă,
Unde-i fireşte plăcut să priveşti la gustoasa friptură ;
Însă uitaţi-vă-n spate şi-mi veţi preţui fericirea,
Numai să nu vă schimbaţi voi părerea.» Dar cînd îl priviră
Groaznic de ars şi cu părul căzut şi cu pielea zbîrcită,
Spaima-i cuprinse şi nimeni nu vru să mai intre-n cuhnie ;
Toţi o zbughiră, lăsîndu-l acolo. Mărite stăpîne,
Printre aceştia socot pe hapsîni ; cîtă vreme-s puternici,
Fieştecare îi vrea de prieteni ; îi vezi pe clipită
Cum se perindă şi-şi cară o halcă de carne în gură.
Cine nu vrea să se dea după-aceştia, scump o plăteşte.
Trebuie-ntr-una să-i lauzi, chiar rău de se poartă, şi astfel
Le-ncurajezi răutăţile. Iată dar care-i purtarea
Celui ce nesocoteşte sfîrşitul ; asemeni tovarăşi
Deseori sunt pedepsiţi ; din puternici ajung în răstrişte :
Nimenea nu îi mai suferă ; părul le cade pe lături,
Ăştia-s prietenii cei din trecut şi mai mari, şi mărunţii,
Care acuma se leapădă şi despoiat mi te lasă.
Tocmai cum cînii cu toţi părăsiră tovarăşu-ndată
Ce mi-l văzură beteag, cu jumate de trup pîngărită.
Preamilostive stăpîne, vei-nţelege că despre Vulpanul
Nu s-ar vorbi nicicodată în felul acesta ; de mine
N-au să roşească prietenii noştri. Măriile voastre
Le mulţumesc de iertare ; oricînd v-aş cunoaşte voinţa,
M-aş socoti fericit să v-o pot împlini pe de-a-ntregul."

„Vorbele multe ne sînt de prisos ! îi răspunse stăpînul,
Tot ce-ai grăit auzii, ce gîndeşti pricepui ; voiu pe tine
Ca şi-altădată un nobil boier să te văd pe la sfaturi ;
Ai datoria de-acuma să intri-n divanul meu tainic,
Parte să iei orişicînd cu deplină putere şi cinste.
Sper că o meriţi ; ajută-mi ca totul să iasă cu bine,
Nu se mai poate ca tu să lipseşti de la curte şi dacă

Cu-nțelepciunea tu vei îmbina și virtutea, atuncea
Nimenea nu te va-ntrece. Ne vei îndruma cu sfaturi,
Tot mai cuminți și apriate. De aci înainte la pîre
Nu plec urechea. Vorbește în locu-mi și ocîrmuiește,
Fii logofătul cel mare al țării. Primește pecetea,
Ceea ce faci și ce scrii, bun făcut și bun scris va rămîne !"

Astfel de drept se săltase Vulpanul în culmea măririi,
Orișice sfat, hotărîre de-a lui, fie bune sau rele,
Toate erau ascultate și-aduse pe loc la-mplinire.

Regelui îi mulțumește Vulpanul : „Mărite stăpîne,
Multă cinstire-mi făcurăți și nu voi uita niciodată,
Cît voi rămîne cu mintea întreagă, o voi dovedi-o !"

Ce-a îndurat între astea Lupanul, pe scurt vă voi spune :
Jos la pămînt îmi zăcea în ocol, chinuit de durere ;
Toți alergară spre dînsul, nevastă, prieteni, motanul,
Ursul Martin și copii, slujitori și cu toată rudimea,
Și jăluindu-l l-au pus pe o targă, ce-a fost căptușită
Toată cu fîn ca să-i ție de cald, și l-au scos din incintă.
L-au căutat pe la răni ; numărîndu-i-le toate, găsiră
Douăzeci șase ; veniră-o mulțime țirulici, care
Numaidecît l-oblojiră, de leac picături îi dădură.
Lupul era ologit. L-au frecat în urechi deasemeni
C-o buruiană de leac. Strănută mai apoi cu putere,
Pe dinainte și pe dinapoi. Se vorbeau împreună :
Hai să-l lăiem și să-l ungem. Și tot cam în felul acesta
Se mîngîiară-ale lupului rude mîhnite. Cu grijă
Mi ți-l culcară-ntr-un pat. Și acolo-ațipise Lupanul,

Nu îndelung ; se trezi buimăcit, smăcinat de-ngrijare
Că-l prididi suferința, rușinea ; dădu să se vaite,
Parcă era la aman. Grijulie veghea și lupoaica,
Tare mîhnită în suflet, gîndea la pierzania mare ;
Sta copleșită de jale, căinîndu-și copii și prieteni,
Cum și pe sine ; privea la bărbatul în schingiuri, că dînsul
Nu se se va mai-nzdrăveni niciodată, turba de durere,
Chinu-i era cumplitate și jalnică agonizarea.

Despre Vulpan să vă spun, că-i tihnea cît se poate de bine ;
Sta cu prietenii săi la taclale, primea temenele.
El a pornit-o semeț ; milostivul stăpîn trimesese
Pază cu dînsul, și la despărțire cu drag îi spusese :
„Vino curînd.“ Dinainte la tron genunchiat-a Vulpanul :
„Vă mulțumesc din tot sufletul, și milostivei domnițe,
Sfatului vostru, boierilor toți ; Dumnezeu să vă deie
Parte de multă cinstire s-aveți. Și tot ce pofti-veți
Fac cu plăcere, firește de drag, ca și din datorie.
Dacă e voie acuma, aș da pîn-acasă o raită,
Țin să-mi revăd copilașii, nevasta ; cu jale m-așteaptă.“

„Ia-o la drum, îi răspunse stăpînul, și fii fără teamă.“
Astfel, ca nimenea altul, cu-alai o pornise vulpoiul.
Mulți de un soi cu vulpoiul pricep la tertipuri din astea.
Toți nu-s cu bărbile roșii, dar știu la liman să ajungă.

Mîndru porni de la curte cu neamuri, cu patruzeci rude ;
Se bucurau de înaltă cinstire cu toții. Vulpanul
Oblu nainte umbla ca un domn, ceialalți după dînsul.
Tare voios s-arătase ; el coada din nou-mpăunase.
Trecere mare la domn căpătase, la sfatu-i intrase.
Tot se chitea, oare ce chilipir ar putea să mai tragă ;

S-or bucura şi le-o fi de folos celor dragi şi prieteni.
Iar se chitea : o mai mare comoară ca auru-i mintea.

Astfel urmat de prieteni, Vulpanul o luase pe drumul
Spre Malepartus cetatea ; dădea tuturor mulţumită,
Celor ce-n vremuri de cumpănă-au fost şi au stat lîngă dînsul
Şi le-mbia cu servicii în schimb ; despărţitu-s-au-n urmă,
Fieştecare mergînd către-ai lor ; în a lui locuinţă
Zdravănă şi sănătoasă află pe Vulpana, nevasta ;
Veselă-i dete bineţe-ntrebînd de necazuri, cum dînsul
Iar de-a scăpat ? „Izbutii, îi răspunse Vulpanul,
M-am ridicat cîştigîndu-l pe rege, din nou pe la sfatu-i
M-oi-nfiinţa ca nainte şi gintea-mi va fi proslăvită.
Regele m-a rînduit logofătul cel mare al ţării ;
Mi-a-ncredinţat el de faţă cu toţii pecetea domnească.
Tot ce Vulpanul se pune să scrie, să dreagă, rămîne
Veşnic bun scris şi dires : şi nu care cumva să se uite !

Lupului numai-n puţine clipite i-am dat o lecţiune,
Nu mai mi-aduce vreo vină. E orb şi rănit. Defăimată
E seminţia-i întreagă ; de-a binelea i-am arătat-o.
Dînsul nici pe viitor nu va fi de folos omenirii.
Noi ne luptarăm, şi eu l-am răpus. Anevoie-o să poată
Să se-ntremeze din nou. Şi ce-mi pasă ? Fruntaş voi rămîne
Peste Lupan şi tovarăşii săi ce se ţin îndeolaltă."

S-a desfătat şi Vulpana, precum amîndoi feciorei,
Inima-n piept le crescu de a tatălui lor înălţare.
Veseli vorbeau între dînşii : „Ce zile deplin fericite
Vom vieţui de acum preţuiţi de o lume întreagă.
Să ne-ntărim în cetate, să ducem un trai fără grijă."

La-nțelepciune pe dată întoarnă-se fieștecare,
Să se ferească de rău și să proslăvească virtutea.
Iată dar tîlcul poemei, în care poetul îmbină
Fabula și adevărul, tot insul să poată discerne
Răul de bine, să dea-nțelepciunii a sa prețuire.
Cei care cumpără-această bucoavnă, deasemeni să-nvețe
Zi de zi mersu-omenirii, c-așa este ea zămislită
Și va rămîne. Astfel se-ncheie a noastră poveste
Despre-a Vulpanului fire și dresuri. Ajută-ne, Doamne,
Spre-a dobîndi fericirea cea veșnică. Amin, zic vouă !

HERMANN ȘI DOROTHEA

Traducere în metru original

de

LAURA M. DRAGOMIRESCU

CALLIOPE

SOARTĂ ȘI ÎNDURARE

Ulițí și piață nu știu să fi fost mai pustii vreodată !
Gol și ca mort e orașul ! Poate nici cincizeci de oameni
N-au mai rămas pe la casele lor din atîția localnici.
Ce e și setea să afli ! Mare și mic dau năvală,
Vor ca să vadă sărmanii pribegi care trec cu convoiul.
Pînă la diguri, încolo, cale de-un ceas și mai bine,
Dau toți fuga prin praful încins de dogoarea amiezii !
Pentru nimic nu m-aș duce, eu unul, să văd tot amarul
Bieților oameni, ce numai cu bruma de lucruri scăpate
Cu-ndurerare frumosul ținut peste Rin părăsindu-l —
Dincoace trec, înspre noi, prin tihnitele, verzile plaiuri,
Și-n unduirea văilor noastre mănoase coboară.
Bine-ai gîndit tu, nevastă, cînd pe băiat l-ai pornit cu
Îmbrăcăminte și rufe, cu vin și de toate-ale gurii
Ca să le-mpartă la lume, căci dat e bogatul s-ajute.
Strașnic mai mînă flăcăul — și caii cum îi strunește !
Bine ce-arată trăsura nouă și încăpătoare !
Patru au loc înăuntru, și vizitiul pe capră.
Azi s-a dus singur. Lesne ce-ntoarce la cotitură !
Astfel grăi stînd pe banca din poarta ce da înspre piață,
Mîndru de sine, birtașul cu firma „La leul de aur".

Spuse atunci înțeleapta și vrednica lui gospodină :
Tată, prea bucuroasă n-am dat-o eu rufăria,
Că nici cu bani, uneori, nu ai găsi-o,
Și la nevoie e bună ; însă cu drag am dat astăzi
Lucruri mult mai de preț decît haine și decît pînzeturi,
Cînd am aflat că bătrîni și copii umblă-n zdrențe pe drumuri.
Dar, mă ierți tu ? L-am cam golit și la tine dulapul
Și-am dăruit și halatu-nflorat cu desemnuri indiene,
Cu bunătate de ștofă și căptușit cu flanelă ;
Nu se mai poartă și prea se-nvechise și se subțiase.

Cu-ngăduire surîse atunci bătrînul și zise :
Greu, oricum, mă despart de haina mea veche de casă,
Moale și caldă ; nu mai apuc eu asemenea haină.
Drept e că n-o mai purtam. Astăzi se cere să umbli
Tot spilcuit, cu haină pe trup, de croială streină,
Tot în pantofi. La naiba s-au dus și papuci, și tichie !

Uite-i, luă vorba femeia, iar văd venind cîte unii
De la convoi ; pesemne or fi sfîrșit toți să treacă.
Ce-ncălțăminte prăfoasă, ia vezi-i ; și fețele, bieții,
Cît sînt de-aprinse și-ntruna cum și le șterg de sudoare !
Nu mi-ar veni să alerg prin arșiță așa de departe
Și-apoi să văd o asemenea jale ! Mi-ajunge din spuse.

Și îi răspunse mișcat și cu bunătate bătrînul :
Rar s-a văzut la așa seceriș o asemenea vreme !
Grîul ne intră uscat în hambare, tot ca și fînul.
Ceru-i ca lacrăma, un norișor nu e, cît vezi cu ochii ;
Din răsărit adie o boare de vînt răcoroasă
A vreme bună ; grînele toate sînt bine coapte,
Mîne începem din zori secerișul plini de nădejde.

Dar în răstimp tot mai dese s-adună pe piață și-n stradă
Pîlcuri, pîlcuri bărbați și femei grăbind înspre casă.
De după colțul din fund, în trăsură,-nsoțit de copile,
Trece în goană acum și bogatul vecin, negustorul,
Cel mai cu vază-ntre toți din oraș, înspre casa lui nouă ;
Trece-n caleașcă deschisă (era la Landau făcută),
Străzile-nvie deodată, căci plin e-orășelul de lume ;
Fabrici și multe industrii își luaseră-avîntul în urmă.

Astfel stăteau înde ei, în tihnă, bătrînii la poartă,
Dîndu-și părerea-mpreună, de unul, de altul, în voie.
Vrednica lui gospodină luă cuvîntul și zise :
Uite, s-a întors și părintele — e cu vecinul
Nostru, spițerul ; au să ne spună cu de-amănuntul
Cîte-au văzut pe acolo, de chinuri și de restriște.

Iată-i că vin amîndoi să le dea la bătrîni bună-ziua,
Apoi în timp ce s-așază pe banca de lemn de la poartă,
Praful și-l șterg de pe ghete și își fac vînt cu batista.
După ce-și dară bineţe, rupse tăcerea spițerul.
El cel dintîi începu să le spună aproape cu ciudă :
Cum sînt și oamenii, zău ! Și parcă toți deopotrivă
Simt o plăcere să vadă că pe-altu-l ajunge năpasta,
Fug gură-cască la foc cînd se-ncinge și arde năprasnic,
Iar cînd aud de un biet osîndit dus la moarte, vin droaie.
Iacă așa și acuma : aleargă să vadă amarul
Bieților oameni — și nu se gîndesc că într-una din zile,
Poate pe ei să-i ajungă o soartă la fel de cumplită !
De neiertat este ușurătatea, dar scrisă e-n oameni.

Spuse atunci preacinstitul și vrednicul nostru părinte,
Fala orașului, om încă tînăr și plin de putere ;
Știe ce-i viața și știe să le vorbească la oameni,
Este pătruns de puterea și taina Sfintei Scripture,

Ce ne dezvăluie nouă și soarta, și înțelesu-i,
Dar totodată cunoaște și judecă și scrisul laic.
Spuse-așadară : Greu mi-ar veni s-o învinui în oameni
Nevinovata pornire pe care firea le-o dete ;
Căci uneori ceea ce nu pot pătrunde cu mintea,
Prind alteori cu instinctul, care mai sigur îi mînă.
Setea să vadă orice dacă n-ar fi să-mbie pe oameni,
Ar mai simți ei cît de măreț se îmbină-ntre ele
Lume și lucruri ? La început noutatea-i atrage,
Apoi aleargă să vadă unde e folosința,
Și pîn' la urmă la bine se-opresc, căci el ne înalță !
În tinerețe, vesel tovarăș li-i ușurătatea
Care le-ascunde multe primejdii și vindecă iute
Pînă și urma de rău, de îndată ce răul dispare.
Vrednic e însă de cinste omul care cu timpul
Schimbă ușurătatea pe-o judecată cuminte,
Ce-n fericire ca și-n durere muncește și speră.
Binele singur atunci se-alege, răul se duce.

Prietenește le zise gazda nerăbdătoare :
Spuneți, ce ați văzut ? Căci nouă de asta ne arde.

Greu, îi răspunse spițerul atunci apăsînd pe cuvinte,
Foarte cu greu te mai simți mulțumit după cele văzute !
Nici că-ți mai vine să spui atîta noian de durere !
Norii de praf de departe-i vedeam, de dincoace de lanuri,
Iar convoiul abia-l mai zăream, din dealuri, în dealuri ;
Șir nesfîrșit de-omenire, pierzîndu-se parcă în zare.
Dar cînd am dat să trecem de-a curmezișul prin vale,
Ce forfoteală, ce larmă de oameni și de căruțe !
Tot am mai prins să vedem pe destui cum trecură, sărmanii,
Ca să-ți dai seama cît e de-amară și grea pribegia,
Și cît se bucură omul că scapă măcar cu viața !
Vai, ce-ntristare să vezi atîta mulțime de lucruri

Cîte încap într-o casă bine chivernisită
Unde un bun gospodar a ştiut ce fel să le-aşeze,
Gata să-i fie-ndemînă, căci de folos îi sînt toate !
Numai cînd vezi aruncate de-a valma-n căruţe, şi-n care,
Claie peste grămadă, în pripă şi gata de fugă :
Sus pe dulap un ciur şi plapoma groasă de lînă.
Apoi în albie patul, cearceaful şi el peste-oglindă,
Ah, te ia groaza, ca şi atuncea demult, cînd cu focul,
Cînd vezi primejdia cum le ia mintea la oameni cu totul :
Numai cu fleacuri se-ncarcă, cele de preţ şi le lasă.
Aidoma ca şi acum : grijulivi, dar cu nesocotinţă,
Cară doar troace, îngreunîndu-şi caii şi boii :
Scînduri, butoaie, coteţul de gîşte şi colivia...
Gîfîie-atîtea femei şi copii subt povara de coşuri
Pline cu lucruri fără de nici o însemnătate.
Că bucuros nu îşi lasă un om nimic din ce are.
Astfel sileşte convoiul pe drumul prăfos tot-nainte,
Învălmăşit fără rost, căci unul cu vitele slabe
Ar fi mînat mai cu milă, iar altul mai cu sîrguinţă.
Ţipă striviţi de-mbulzeală copii şi femei de-a valma,
Vite flămînde mugesc laolaltă cu cîini care latră,
Gem sus pe paturi suite în carele împovărate
Peste măsură, bolnavi şi bătrîni zdruncinaţi una-ntruna.
Însă la un povîrniş deodată, ieşită din şleauri,
Pîrîie roata şi sare, în şanţ se răstoarnă căruţa —
Cît despre oameni, pe toţi îi azvîrle cît colo-n cîmpie,
Unde se vaită-amarnic măcar că toţi sînt teferi.
Lăzile se prăvălesc mai tîrziu, cad alături de care.
Să-i fi văzut cum cădeau, ai fi zis că de bună seamă
Vor fi zdrobiţi sub povara atîtor cutii şi dulapuri.
Iat-o căruţă sfărmată ; oamenii-s fără de sprijin,
Căci ceilalţi se grăbesc să-şi vadă de drum înainte,
Nemaigîndindu-se decît la ei şi împinşi cu şuvoiul.
Am alergat şi-am găsit pe bolnavii şi pe bătrînii
Care şi-acasă zăceau cu bietele oase trudite,
Însîngeraţi şi cu-amar văitîndu-se jos prin ţărînă,
Înăbuşiţi printre norii de praf şi bătuţi de arşiţă.

Şi îi răspunse mişcat gospodarul, cu omenie :
De le-ar ieşi-n cale Hermann, să-i ospăteze şi-mbrace !
Mie mi-e greu să mă duc, îmi face prea rău întristarea.
Cu-nduioşare, de cum s-a zvonit că e jale cumplită,
Am şi trimis din prisosul nostru o parte, ca barem
Să-ndestulăm pe cîţiva, iar cugetul să nu ne mustre.
Dar de atîta durere să nu mai ne-aducem aminte ;
Parcă-ţi strecoară fiorul în suflet şi-ncepe deodată
Şi-ngrijorarea, ce mi-e mai urîtă chiar şi decît boala.
Ia să trecem mai bine în fund, la răcoare-n săliţă :
N-ajunge soarele şi nu răzbate căldura prin ziduri,
Ia să ne-aducă măicuţa un vinişor de-ala tare
De pe la treizeci şi opt, doar aşa, să gonim cele gînduri !
N-ai nici o poftă afar' unde bîzîie muşte-n pahare !
Şi trecură cu toţii în fund, în răcoarea tihnită.

Gospodăreşte-aduce măicuţa vinul cel straşnic,
Pus într-o sticlă frumos şlefuită, pe-o tavă lucioasă,
Cu păhărele verzui, pentru vinul de Rin chiar anume.
Stau cîte trei la o masă rotundă şi cafenie
Dată cu ceară şi bine proptită-n picioarele groase.
Veseli ciocnesc ei paharul, preotu-ntîi cu birtaşul,
Iar cel de-al treilea aşteaptă şi el nemişcat să ciocnească,
Dar îl îmbie-atunci gazda prietenoasă-ndemnîndu-l :

Haide, vecine, să bem Dumnezeu ne-a ferit pîn-acuma
Şi milostiv ne-o feri şi de-aci înainte de rele !
Nici n-am putea să ne plîngem ; de cînd cu focul năpraznic
Ce ni l-a dat spre pedeapsă, ne-a bucurat una-ntruna ;
Ne-a apărat de atuncea mereu, cum îşi apără omul

Ochii din cap ce-i sînt mai presus de-orice bun de pe lume.
N-o să ne apere el tot așa și de azi înainte ?
Căci l-am văzut noi acuma cît poate el în primejdii !
Cum ! Orășelul nostru cel drag, ce cu oameni destoinici
Nou-nouț l-a-nălțat din cenușă, blagoslovindu-l,
Să-l nimicească el iar și munca s-o zădărnicească ?

Blînd și voios luă apoi cuvîntul bunul părinte :
Tari să fiți în credință, și tari în gînduri s-o țineți :
În fericire ne dă înțelegere, statornicie ;
În nenoroc ne alină și-nvie cereasca nădejde !

Zise birtașul cu bărbăție și înțelepciune :
Cît de adesea eram în uimire cînd vedeam Rinul,
Cînd tot pe drum cu negoțul stăteam să-l privesc de aproape !
Mare-mi părea totdeauna, și pieptu-mi umplea de mîndrie ;
N-aș fi crezut însă țărmul lui drag în curînd să devină
Zid nepătruns ce pe gali ar putea în loc să-i oprească,
Și nici ca albia-i largă stavilă-n drum să le fie !
Ne ocrotește Natura, ne ocrotește și oastea,
Ne ocrotește și Domnul — cine-i nebun să nu spere ?
S-au ostenit luptătorii și totu-acum merge spre pace.
Fie-n biserică-aici sărbătoarea cea mult așteptată
S-o prăznuim, apoi clopot și orgă deolaltă să sune,
Glasul de trîmbiți, și el, laolaltă cu slujba divină !
Fie, părinte, ca Hermann, în ziua aceea să vie
Și la altar să-ți stea-n față, mînă în mînă cu-aleasa,
Iar sărbătoarea cea scumpă, în tot ținutul slăvită,
În viitor să îmi pară ca ziuă de praznic a casei !
Însă mă doare cînd văd că flăcăul atît de destoinic
În ale casei, e-atît de sfios și de moale-n afară ;

Nu-i spune inima să se arate prin lume, ca alții,
Ba încă fuge și-aproape că nu vrea s-audă de fete,
Și nici de joc, după care rîvnește atît tineretul !

Astfel vorbind, își pleacă urechea : s-aud de departe
Tropot de cai, apoi zgomotul unei trăsuri ce s-apropie,
Duruie în goana mare și-oprește în fața porții.

TERPSICHORE

HERMANN

Dar iată mîndrul flăcău se-arătă trecînd pragu-n
odaie ;
Preotul îl măsură îndelung cu privirea, să vadă
Ce fel se înfăţişează, şi care îi este purtarea,
Ca şi cunoscătorul ce de pe faţă te vede.
După aceea surîse şi cu încredere-i spuse :
Straşnic mai văd că te-ntorci de schimbat de la drum ! Niciodat'
Nu te-am văzut aşa vesel şi cu privirea-aşa vie !
Vii mulţumit şi voios că pesemne-ai dat daruri acolo
Pe la săraci, iar acum ei toţi te ridică în slavă !

Dar cumpănit şi firesc îi răspunse atuncea flăcăul :
Vrednic de laudă-am fost ? Asta nu ştiu, eu ştiu doar
atîta :
Inima, ea m-a-ndemnat, şi-am să vă spun pe-ndelete :
Mamă, cît timp ai tot căutat tu prin rufele-acelea
Ca să le-alegi ! Se făcuse tîrziu pînă ce să le strîngem,
Apoi şi vinul, şi berea pîn' să le-nfăşuri cu grijă !
Cînd am ieşit eu pe poartă şi am cotit după piaţă,
Roi se-ntorcea, cu femei şi copii, mulţimea de oameni ;

Drumul pieptiş mi-l croiam, iar convoiu-ajunsese departe.
Iute atuncea m-am luat după el şi-am zorit înspre satul
Unde pribegii aveau să răsufle şi să înnopteze.
Dar cînd s-apuc să intru încolo spre uliţa nouă,
Ochii-mi căzură pe-un car cu bîrnele bine-ncheiate,
Tras de boi mari şi zdraveni, cum nu sînt la noi pe aicea.
Pe lîngă ei-nainta cu paşi hotărîţi o copilă,
Care cu băţul în mînă-şi strunea plăvanii puternici,
Cu socoteală, aci îndemnîndu-i, aci domolindu-i.
Cum mă văzu, copila veni înspre cai mai aproape,
Apoi îmi spuse : Să nu crezi c-am fost vreodată căzute
În deznădejdea care ne poartă pribege pe drumuri,
Nici n-am întins-o eu mîna ca să cerşesc de la alţii
Daruri ce unii le-mpart la săraci doar să scape de dînşii ;
Ci de nevoie o fac, căci în car, şi întinsă pe paie,
Zace soţia unui avut gospodar ce, lehuză,
Numai cu greu am suit-o în carul cu boi şi-am scăpat-o.
Tot cu încetu-am venit, dar abia mai răsuflă, sărmana,
Iar copilaşul, micuţul, gol şi-l ţine în braţe.
Ne-am rătăcit de ai noştri care puteau să ne-ajute ;
Chiar de-am ajunge în satul vecin unde-am vrea să rămînem,
Tot îmi e teamă ca ei să nu fi plecat mai departe.
Dac-aţi avea de prisos ceva rufe ori pînză şi dacă
Sînteţi cumva de pe-aicea, vă rog dăruiţi-o femeii.

Pe cînd vorbea, istovită, iat-o, se saltă din paie
Biata femeie, privindu-mă, dar eu îi iau înainte :
Celor mai buni dintre noi, le spune pesemne un înger
Greul în care se zbate vreodată un semen de-al nostru.
Tot aşa mama : v-a presimţit-o parcă durerea
Cînd îmi dădu legătura cu lucruri ce sînt mai de lipsă.
Îi desfăcui căpătîiele, dîndu-i în grabă halatul
Tatălui meu, iar la urmă cămăşi şi ceva rufărie.
Îmi mulţumi bucuroasă şi zise : ah, fericiţii
Nu se încred în minuni, ci doar în năpastă văd mîna

Domnului care-i trimite pe-aleşii-i unul spre altul !
Ceea ce faceţi acum pentru noi, Dumnezeu să vă-ntoarcă !
Şi am văzut pe femeie cum pipăia rufăria,
Dar mai cu seamă lînica cea moale a hainei de casă.
Să ne grăbim, spuse fata, ca să ajungem în satul
Unde ai noştri s-or odihni şi-or rămîne la noapte ;
Şi-apoi îi cos eu copilului rufele cum e mai bine.
Îmi mulţumi din tot sufletul, îmi strînse mîna, şi-n urmă
Îşi smuci boii — şi carul se puse-n mişcare. Eu însă
Tot am mai stat şi-am ţinut caii în frîu, cu-ndoiala
Dacă-i mai bine să mîn înspre sat şi merindele toate
Eu să le-mpart pe la lume, sau să le dau toate fetii,
Ea să le-mpartă, mult mai cu rost şi mai cu chibzuială.
Repede m-am hotărît şi m-am dus după car pe-ndelete,
Şi luîndu-i urma — am ajuns-o degrabă pe fată.
Dragă copilă, i-am spus, mama mi-a dat şi-alte lucruri,
Nu numai haine cu ce să se-mbrace cei în nevoie,
Ci mi-a mai dat şi ceva de mîncare şi de băutură.
Vino şi vezi cît e de plină cutia trăsurii !
Şi mă gîndeam că poate-ar fi bine ca şi pe acestea
Să ţi le dau, căci mi-ar fi-ndatorirea îndeplinită ;
Tu ai să ştii cui să dai, pe cînd eu am să dau la-ntîmplare.
Bine, răspunse copila, poţi să te duci fără grijă ;
Din cele date au să se bucure toţi nevoiaşii.
Astfel rosti, iară eu deschizînd cutia trăsurii,
Iute am scos dinăuntru pîinile, şuncile grele,
Sticlele cele de vin şi de bere, pe toate de-a rîndul.
Oricît de mult i-aş fi dat, dar se golise cutia.
Toate le-a pus la un capăt de car şi apoi au pornit-o ;
Cît despre mine-am mînat spre oraş ca s-ajung mai degrabă.

Însă cînd Hermann sfîrşi, vorbăreţul vecin luă cuvîntul
Dîndu-şi părerea : În astfel de zile de grea restrişte,
De pribegie şi lipsă, ferice de cine e singur
Şi n-are-n grijă nevastă ori copii să se-agaţe de poale !

Multul cu multul să dai, numai tată să nu fii ! Uite,
Bine de mine că nu-mi plînge-n prag nici copil, nici
femeie.
Mi-o-nchipuisem cîndva pribegia și știu că-mi strînsesem
Ce-aveam de preț, ca monedele vechi și lanțul de aur
Al bietei mame ; le țin cu sfințenie pînă și astăzi.
Multe-ar rămîne acasă ce greu le mai cumperi vreodată.
Și de o rădăcinuță de flori adunată cu trudă
Poate că m-aș întrista, măcar că n-ar fi lucru mare !
Dac-aș lăsa om în loc, mai ușoară mi-ar fi despărțirea.
Banii și pielea, de-s ele scăpate, sînt toate scăpate,
Unuia singur mai lesne îi vine-ndemînă să fugă !

Nu cred, vecine, îi spuse cu patimă tînărul Hermann :
Altfel îl judec eu lucrul și-mi pare că nu ai dreptate :
Om este-acela ce în fericire și-n nefericire,
Se-nchide el în el, iar bucurii și-ntristare
Nu și le-mparte cu nimeni, și-n suflet nimica nu-l mișcă ?
Eu cred mai mult ca oricînd că azi are rost căsnicia :
Fata cea vrednică are nevoie de-un braț de-apărare,
Iar un bărbat — de-un surîs al femeii, cînd este-n
restriște !

Tatăl voios îi răspunse : Bravo, așa-mi placi, băiete ;
De cînd te știu n-ai vorbit cu atîta înțelepciune.

Iat-o că intră în vorbă acuma și draga măicuță :
Bine ai zis tu, copile : așa am pornit noi, părinții !
Că nici noi doi nu ne-am luat în zile prea fericite :
Însă durerea mai mult ne-a legat pe unul de altul.
Știu că era într-o luni ; cu o zi înainte fusese
Focul de pomină ce mistuise întreg orășelul.
Douăzeci de ani sînt, duminecă, tot ca și astăzi,
Cald și secetă mare, apă puțină pe-aproape,

Lumea ieşise-n oraş, îmbrăcată ca de sărbătoare,
Se risipise prin cîrciumi, la moară şi-n sate vecine.
De la un capăt de-oraş s-a încins şi-ntr-o singură clipă
Focul se-ntinse pe uliţi, vîntul stîrnindu-şi-l singur :
Ard fără milă de-a rîndul hambarele pline cu grîne,
Ard acum străzile pînă în piaţă, şi casa tatii
Învecinată cu-a noastră, iar asta cu ea dimpreună,
Mai nimic n-am scăpat, şi noaptea întreag-am trecut-o
Într-o livadă lîngă oraş, păzind mese şi paturi.
Ştiu numai că-ntr-un tîrziu m-a prins somnul, şi că spre ziuă
Cînd m-am trezit de răceala din zori şi-am privit împrejuru-mi,
Fum era totul şi flăcări, ziduri crăpate şi hornuri.
Inima parcă mi-a stat, însă soarele iată-l, se-nalţă,
Mai mîndru ca-n alte dăţi, şi îmi toarnă în suflet nădejdea.
Iute-am sărit ; mă chema parcă locul rămas gol al casei
Şi aş fi vrut ca să văd şi găinile, dacă scăpase ;
Prea mi-erau dragi, căci mintea pe-atunci îmi era de copilă.
Şi cum umblam prin grămada aceea de zgură încinsă
Ce fumega încă, şi o priveam toată jalea din preajmă,
Iată, prin cealaltă parte şi tu ai venit să vezi locul.
Ţie ţi-arsese calul în grajd şi doar grinzile-aprinse
Se mai vedeau şi scrumul, iar cal parcă nici nu fusese.
Stam amîndoi faţă-n faţă, îndureraţi şi pe gînduri,
Zidul care fusese-ntre curţile noastre căzuse.
Mîna mi-ai luat-o atunci într-a ta şi mi-ai spus cu mirare :
Lieschen, ce cauţi tu pe aici ? Îţi arzi tălpile, du-te ;
Zgura e încă fierbinte. Eu unul o simt şi prin cisme.
M-ai luat degrabă pe sus şi m-ai dus în ogradă la tine ;
Poarta casei, boltită, ea tot mai era în picioare
Ca şi acuma ; numai ea singură mai rămăsese.
M-ai lăsat jos, apoi m-ai sărutat, dar te-am dat laoparte,
Însă-n cuvinte pline de tîlc mi-ai spus tu atuncea :
Casa, vezi-o, s-a dus ; rămîi să clădim alta nouă ;
Apoi i-ajut eu şi tatălui tău ca să şi-o reclădească !

Dară eu n-am înțeles pîn-ce maica cerîndu-mă tatii
N-am prăznuit-o cu-alai logodna aproape de nuntă.
Parcă cu drag le revăd și acuma grinzile-aprinse,
Ele și soarele ce răsărea atîta de falnic,
Căci ziua-aceea, ea-mi dete soțul — iar primele timpuri
De pustiire și de grozăvii îmi dădură copilul.
Hermann, de-aceea te laud, că plin de avînt și nădejde,
Tu te gîndești să te-nsori în zile atît de amare
Și te-ncumeți în timp de război, cînd e totul ruină.

Înviorat îi răspunse degrabă-atunci tatăl și zise :
Bun ți-este gîndul, adevărată e și întîmplarea
Spusă de tine, măicuțo ! Întocmai așa au fost toate ;
Dar cînd sporești e mai bine ! Nu-i este dat fiecărui
Iar să muncească să ia de la cap greutățile vieții,
Ori să se chinuie tot ca noi doi și ca alții, pe vremuri.
Bine de-acela cărui' părinții i-au și pregătit-o
Gospodăria, iar el, an de an tot mereu și-o mărește !
Orice-nceput este greu, dar mai greu de-nceput căsnicia.
Cîte nu trebuie-n casă — și tot se scumpesc de ce trece !
Omul de-aceea să se gîndească la ban să-l adune.
Asta aștept de la tine, Hermann ; cînd va fi timpul,
Țin ca atuncea să-mi vii cu o noră cu zestre frumoasă :
Pentr-un flăcău de nădejde se cade o fată-nstărită !
Ce mulțumire să vezi că odată cu miresica,
Intră în casă-o mulțime de lăzi încărcate cu daruri !
Nu în zadar s-a trudit biata mamă, o viață, s-adune
Fetii atîtea pînzeturi trainice și arătoase ;
Nu în zadar i-au ales-o nașii argintăria
Și i-a pus tata-n sertar deoparte galbeni din vremuri,
Tot ca odată și-odată, cu zestrea și multele daruri
Să-l mulțumească flăcăul pe care-ntre toți a pus ochii.
Lasă că știu cît de bine se simte în casă femeia
Oricînd se vede-ntre lucruri aduse de ea-n căsnicie
Și cînd cu fețele ei își acoperă masa și patul,
Numai o noră cu zestre aș vrea să ne intre în casă,

Căci pe aceea săracă n-o ia nici bărbatul în seamă :
Dac-o intra cu-o boccea ca o slugă, slugă rămîne ;
Asta-i bărbatul, la urmă, cînd trece înflăcărarea.
Ce fericit m-ai face tu, Hermann, la bătrînețe,
De mi-ai aduce cît mai degrabă o noră în casă,
De prin vecinii de colo, din casa vopsită în verde !
Ce bogătaș ! Iar cu fabrici și altele, tot mai bogat e
Pe zi ce trece, căci negustorul din ce nu cîștigă ?
Numai trei fete are : averea-ntre ele se-mparte.
Cea mare e logodită, dar cea de-a doua și-a treia
Sînt încă libere ; poate-n curînd e a noastră vreuna.
Eu dac-aș fi-n locul tău nici n-aș fi lăsat pîn-acuma
Și-aș fi adus-o pe una, cum am adus eu pe maica.

Dar cumpănit îi răspunse fiul grăbitului tată :
Drept e, și eu ca și voi mă gîndisem la una din fete,
Ale vecinului ; doar am crescut împreună-ntr-o vreme,
Și ne jucam la fîntîna din mijlocul pieții pe-atuncea ;
Știu că tot eu le-apăram de băieți arțăgoși și obraznici.
Copilăria s-a dus însă — sînt fete mari, potolite,
Și sînt rămase acasă ; le supără jocuri prea aspre.
Nu pot să spun — au o creștere-aleasă. Și fiindcă-doriseți,
Am căutat să mă duc pe acolo, ca vechi cunoștințe —
Însă cu ele nu m-am simțit niciodată în voie,
Căci îmi găseau totdeauna numai cusururi în toate :
Ba că mi-e haina prea lungă, ba că e stofa bățoasă,
Ba nu le place culoarea și nu mi-este părul cu freză ;
Am încercat dar odată ca să mă-mbrac tot la modă,
Ca domnișorii ce vin în dumineci mereu pe la ele'n
Haine de vară subțiri și cravata legată în voie,
Dar mi-am dat seama și-atunci că și așa tot rîd de mine ;
Asta, spun drept, mă costa, mă rănea oarecum în mîndrie
Și mă durea — fiindcă sigur știau ce simțeam pentru ele,
Dar mai ales pentru Mina, ea, cea mai mică din toate.
Ultima oară, de Paște, cînd m-am mai dus pe acolo,

Nou și-ngrijit îmbrăcat, cu costumul de sus din odaie
Și pieptănat cuviincios, ca băieții de-o seamă cu mine,
Cum am intrat, au pufnit, dar nu mi-am luat-o asupră-mi.
Mina cîntase la pian ; era și tatăl de față
Ca să-și asculte odrasla, și nu mai știa de-ncîntare.
Nu-nțelegeam tocmai bine de ce era vorba în cîntec,
Tot auzeam însă, cînd de Pamina și cînd de Tamino.
Și-apoi la ce să fi stat ca un mut ! Cînd sfîrși ca să cînte,
Am întrebat-o să știu cine-i unul și cine e celălalt ?
Toți au tăcut și-au surîs, iar tatăl se-ntoarse spre mine :
Hai, spune drept, nu-i așa că tu-i știi doar pe-Adam și
pe Eva ?
Toți izbucniră atuncea : fetele rîseră-n hohot,
Rîseră-n hohot băieții, pîntecul și-l ținea tat-său ;
Simt că o scap, pălăria, din mînă, dar ei tot timpul
Cît ținu cîntecul, nu încetară să tot chicotească.
Eu, rușinat și-ndîrjit, am luat-o în goană spre casă,
Haina mi-am pus-o-n dulap, freza mi-am luat-o-n
răspăr, dar
M-am și jurat să nu mai calc pragul acela vreodată.
Se și cădea să le-o fac : sînt prea de tot reci și-ncrezute ;
Unde mai pui, am auzit că și-acuma îmi zic tot Tamino.

Spuse măicuța atuncea : Hermann, prea multă vreme
Ții supărare pe niște copile ; căci sînt tot copile ;
Mina e bună și ține la tine, ea și mai deunăzi
Mă întrebă ce mai faci. Să mă crezi, eu pe ea aș alege-o !

Dar îi răspunse pe gînduri flăcăul : nu știu, dar prea
mult
Și prea adînc mi s-a întipărit jignirea în suflet ;
N-aș mai putea s-o mai văd stînd la pian și cîntînd
cînteccele...

Tatăl îi spuse atunci înciudat şi pornit pe răsteală :
Vreo bucurie nici n-am s-aştept de la tine ! Spuneam eu,
De cînd de mic tot cu caii umblai şi la arătură !
Treaba ce-o face-un rîndaş la un om cu dare-de-mînă,
Asta faci tu ; şi-ntre timp eu duc dorul de-orice bucurie,
Să mă arăt cu flăcăul şi să mă mîndresc pe la lume.
Geaba căta biată maică-ta să m-amăgească pe mine
Cînd te dădusem la şcoală, iar tu cu cititul şi scrisul
Nu te ţineai de ceilalţi şi mereu rămîneai tot la coadă !
Vezi, uite-aşa e cînd nu ai în tine imboldul, ca alţii,
Şi nu te roade mîndria s-ajungi cît mai sus şi departe.
Tată-meu dacă m-ar fi trimis şi pe mine la şcoală
Şi mi-ar fi pus, ca eu ţie, dascăli la învăţătură,
Azi aş fi altceva decît birtaşul La leul de aur !

Fiul atunci se sculă şi se duse tăcut către uşă,
Încetişor, fără zgomot, dar tatăl din nou se aprinse
Şi îi strigă : du-te ! Te ştiu eu ce-ţi poate capul !
Du-te şi gospodăreşte întruna, să n-auzi ocară ;
Dar nici cumva să-ţi închipui c-ai să-mi aduci vreo
ţărancă-n
Casă la mine ca noră, ori poate cumva vreo toantă !
O viaţă-ntreagă, cu-atîta lume-am avut de a face !
Ştiu şi clienţii de seamă să-i ospătez cum se cade,
Ca şi-altădată să vină, şi ştiu să-i împac şi streinii ;
Dar pîn' la urmă vreau ca şi eu s-am o noră drăguţă,
Să mă mîngîie şi grijile toate să mi le-ndulcească !
Da, şi la pian vreau să-mi cînte, şi vreau ca oameni de
seamă,
Cîţi îi avem în oraş, bucuroşi să ne vină în casă,
Cum vin dumineca şi se adună cu toţi la vecinul !
Hermann deschise-ncet uşa şi se furişă din odaie.

THALIA

CETĂȚENII

Astfel gîndise supusul flăcău să înlăture cearta,
Însă bătrînul, pornit, nu se lasă cu una, cu două :
Focul cînd nu-l ai în tine, nu iese nici în afară !
Greu e să-mi văd împlinindu-se visul ce mi-l făurisem :
Fiul să nu fie-asemeni tatălui, ci să-l întreacă !
Ce-ar mai fi casa, ce-ar fi orașul, dacă-n oricare
N-ar fi pornirea să întrețină și să-ndrepteze
Ori să-nnoiască chiar, așa ca-n alte țări, cum cere
timpul ?
Omul să nu fie ca o ciupercă, să crească-n țărînă,
Și tot pe locul care-o hrănise să mucegăiască
Fără să lase o urmă de ce a lucrat într-o viață.
Judeci stăpînul tot după cum îi arată și casa,
Iar un oraș după așezămintele sale îl judeci.
Unde se năruie turlă și ziduri, și unde prin șanțuri
Stă murdăria, iar pe străzi stau grămezi de gunoaie,
Unde din ziduri cad pietre și nimenea nu le mai pune,
Unde vezi grinzi putrezind și casa-n zadar mai așteaptă
Sprijinul și înnoirea — acolo nu-i bun gospodarul.
Unde, vai, sus nu e nici curățenie, nici rînduială,
Și cetățenii se-nvață-n tînjeală și-n murdărie,
Cum se învață un cerșetor să umble în zdrențe.

De-asta gîndeam c-ar fi bine și Hermann să călătorească,
Și să apuce ca barem să vadă Strassburg și Frankfurt,
Precum și veselul Mannheim cu străzile lui regulate.
Cine-a văzut mari orașe-ngrijite, nu are odihnă
Pînă nu-și vede orașul natal, cît de mic, că-nflorește.
Nu ni le laud' streinii porțile nou reclădite,
Turnul curat zugrăvit și biserica noastră-nnoită ?
Nu ni-e vestit caldarîmul ? Canalele pline cu apă,
Acoperite și bine-mpărțite spre folosință,
Care să poată să stingă incendiul de cînd izbucnește ?
Nu s-au făcut toate astea de cînd cu focul cel groaznic ?
În sfatul obștei, în șase rînduri am stat tot cu cinste,
Iar mulțumirea concetățenilor mi-am meritat-o.
Tot ce am luat în primire, cu rîvnă am dus pîn' la capăt,
Chiar și lucrările pe care alții nu le sfîrșise.
Astfel pornirăm cu-avînt și nădejde tot sfatul la lucru,
Toți pe-ntrecute, și-am hotărît ca pe dată să-nceapă
Drumul cel nou ce-o să lege orașu-n curînd cu șoseaua.
Numai nu știu dacă s-or arăta de-nțeles și cei tineri :
Parte din ei doar la lux se gîndesc și plăceri trecătoare,
Parte, ori moțăie-n casă, ori rumegă după vreo sobă ;
Tare mi-e teamă să nu-mi facă una ca asta și Hermann.

Dar îi luă vorba atunci înțeleapta și buna măicuță :
Tată, tu-ntotdeauna ai fost cam nedrept cu băiatul ;
Însă în felul acesta, să știi că n-ajungi la nimica.
Nu îi putem noi schimba pe copii după cum ne stă gîndul :
Cum ni i-a dat Dumnezeu, să-i iubim, să ni-i ținem, și pace !
Crește-ți-l cum știi mai bine, dar las' să se miște în voie :
Unul se naște c-un dar, altul se naște cu altul.
Se folosește fiecare de-al lui și îi ies toate bine ;
Dar tu pe Hermann al meu să nu-l ocărăști tot întruna,
Căci este vrednic de moștenirea ce tu-i vei lăsa-o :
Bun este și ca birtaș, și vrednic de cinste-ntre toți,
N-ai tu grijă că el nici în sfat nu va fi cel din urmă.

Numai că tu cu mustrări și ocară îi tai tot avîntul,
Bietul copil, așa i-ai făcut-o și azi, și-altădată.
Și cu obidă ieși din odaie și-n fugă se duse
După băiat ca să-l caute, ca să-și-l ia cu încetul
Și să-l împace, căci bun copil este și i se cuvine.

Dar surîzînd spuse tatăl îndată ce ea-nchise ușa :
Cît de ciudate mai sînt și femeile, ca și copiii !
Fiecare își face de cap și de nimeni nu-i pasă.
Și-apoi ar vrea ca întruna să-i lauzi și-ntruna să-i
mîngîi.
Dar uneori, vezi, mai vine și zicătoarea din vremuri :
Cine nu merge-nainte dă îndărăt. Și asta e !

Îl întrerupse însă spițerul rămas tot pe gînduri :
Cred, ai dreptate, vecine, nu zic ; căci și eu totdeauna
Tind spre mai bine, cînd pot mai ieftin să fac o-nnoire.
Dar cînd n-ai bani cu grămada, ce folosești să-ți spargi
capul,
Cum să îndrepți ici ori colo, afară ori pe dinăuntru ?
Prea strîmtorați sînt toți cetățenii. O au năzuința,
Dar n-au putința s-o îndeplinească : slabă li-e punga,
Mari trebuințele, și-i vezi atunci că amînă întruna.
Cîte n-aș fi făcut eu ! Dar parcă te sperii cît costă
Orice schimbări, mai cu seamă pe timpuri grozave ca
astea !
De cîtă vreme tot umblu să-mi înnoiesc și eu casa,
De cînd tot vreau s-o văd cu ferestrele largi și-arătoase !
Da... însă cine-ar putea să se-ntreacă cu negustorul,
Care pe lîngă avere mai are-nlesnirile toate ?
Vezi-i-o casa cea nouă de peste drum ! Pe fond verde,
Ce minunat sînt turnate din ghips ornamentele albe
Și cît de largi sînt ferestrele, sticla cît e de lucioasă !
Parcă le-ntunecă pe toate, casele ce dau în piață !
Totuși atunci, după foc, ale noastre erau mai frumoase,

Și farmacia „La înger", și birtul „La leul de aur" !
Și-apoi grădina ? A mea-n tot ținutul era renumită ;
Cine-arunca ochii-n treacăt, printre stacheții cei roșii,
La cerșetorii de piatră și la piticii din iarbă —
Ori cînd serveam eu cafeaua în grota cea minunată
Care-o vezi astăzi împrăfoșată și părăginită —
Îl minuna strălucirea de scoici frumos presărate
Ce scînteiau în tot felul de fețe ! Oricît de meșter,
Sta-n loc privind la mărgean și la luciul din pietrele grotei.
Și tot așa se mirau de pictura de-afară, din sală —
Domni eleganți ce se plimbă cu doamne frumoase-n grădină
Și țin mănunchiuri de flori, cu degete lungi, subțirele !
Astăzi doi bani nu mai fac : să mă crezi, nici să ies nu-mi mai vine
De supărare ! Azi toate sînt altfel, și altul e gustul,
Vor și stachetul, și băncile-n alb să fie vopsite,
Toate tot drepte și simple, fără-aureli și zorzoane,
Ca la sfîrșit lemnăria streină mai scump să te coste.
Ei, ce n-aș da să pot face-nnoiri și altele multe.
Și să mă țin după modă, să schimb poate mobila-n casă !
Da... însă parcă ți-e groază s-atingi cel mai mic lucru.
Cine mai poate plăti lucrătorii în ziua de astăzi ?
Mă tot gîndeam într-un timp, ca măcar pe arhangelul care
E agățat sus ca firmă să pui să mi-l aurească,
Și-nfricoșatul balaur ce-i stă-ncolăcit la picioare ;
Dar i-am lăsat tot așa înnegriți, mă gîndeam că prea costă.

EUTERPE

MAMĂ ŞI FIU

Astfel vorbeau bărbaţii-ntre ei, iar mama se duse
Ca să şi-l caute fiul, întîi pe banca de piatră
Din faţa casei, unde avea obiceiul să şadă.
Apoi văzînd că nu e acolo, se duce la grajduri
Unde-şi ţinea telegarii lui mîndri ce şi-i cumpărase
Tineri de tot şi nu şi-i dădea nimănuia din mînă.
Însă argatul îi spuse : Nu e, s-a dus în grădină.
Repede-atuncea trecu prin ogrăzile lungi, amîndouă,
Grajduri şi bine-oblonite hambare lăsîndu-le-n urmă.
Iat-o-n grădina întinsă pînă sub zidul cetăţii,
Trece prin ea, bucuroasă de-atîta pomet ce-ntîlneşte
Sprijină-araci, pe care, pline de rod, se apleacă
Crengile mărului, precum şi grelele ramuri cu pere,
Smulge în grabă omizi de pe verzele mari şi-ndesate,
Căci o femeie ce-i vrednică îşi chibzuieşte tot pasul.
Astfel ajunse tocmai la celălalt cap al grădinei,
Pîn' la umbrarul cu viţă, dar tot nu-l găseşte pe Hermann,
Cum nu-l putuse găsi nicăierea, nici în grădină.
Dar, mai din jos de umbrar, deschisă-i portiţa pe care
Cu învoire din Sfat o făcuse în zidul cetăţii
Vrednicul lor străbunic, ce fusese primar pe atuncea.
Sprinten trecu peste şanţul din preajmă, care secase,

Dînd în șosea, ce face hotarul cu via-ngrădită
Care se-ntinde pe coasta rîpoasă, cu fața spre soare.
Și pe aceasta o suie, cu bucuria în suflet
Pentru mulțimea de struguri ce-abia se ascund printre
frunze.
Plină-i de umbră cărarea ce trece prin mijlocul bolții
Și care urcă pe trepte făcute din lespezi de piatră.
Grei atîrnă ciorchinii de coarnă și de tămîioasă
Neagră-albăstrie, pe-alături, cu boabele mari și brumate,
Struguri cu trudă-ngrijiți pentru mesele cele de oaspeți.
Dar în cealaltă parte a coastei sînt joarde răzlețe :
Struguri cu boabe mai mici, din cei ce dau vinuri vestite.
Suie gîndindu-se la mulțumirea nespusă a toamnei
Și-a sărbătorii în care întreg tineretul culege
Struguri — și chiuie-n timp ce din teasc curge mustu-n
butoaie,
Iar dintr-un capăt într-altul al viei sar artificii
În cinstea celei mai îmbelșugate dintre recolte.
Se-ngrijoră însă cînd după ce și-l strigase băiatu-n
Cîteva rînduri, numai ecou-i răspunse-ngînînd-o
Gălăgios și-ncurcat din răzlețe turnuri din vale.
Nu-l căutase nicicînd pe băiat ; îi spunea oricînd pleacă,
Tot cu gîndul să n-o-ngrijoreze cumva pe buna
Și drăgăstoasa măicuță, s-o cruțe de orișice teamă.
Însă tot crede că o să-l găsească îndată pe-aproape,
Căci și portița de jos, și portița de sus ale viei,
Sînt amîndouă deschise, și astfel ieși în cîmpia
Ce se întinde departe încolo, pe culmea-nsorită.
Tot pe ogoarele lor mai umbla, și ochi-i rîdeau pe
Semănături și pe holdele lor cu spicele grele,
Care și-o leagănă cît vezi cu ochii povara-aurie.
Printre ogoare trecu în cărarea din rînd cu răzorul,
Ochii-ațintindu-i spre părul cel mare de sus de pe coamă
Ce sta de strajă-n hotarul cîmpiei ținînd tot de casă.
Cine-l sădise, nimeni nu știe, dar din depărtare
Toți îl vedeau, iar perele lui n-aveau seamăn de bune.
Se bucurau să prînzească sub el la amiază cosașii,

Turmele acolo şi le păzeau, stînd la umbră-i ciobanii,
Toţi găseau loc de şedere, pe bănci şi pe brazde de iarbă.
Nu se-nşelase : Hermann acolo-şi găsise odihnă,
Sta sprijinindu-se-n coate, părînd că se uită în zare,
Dincolo parcă de munte, iar mama-l vedea doar din spate.
Se strecură-ncetinel şi, uşor, îl atinse pe umăr.
El tresări şi se-ntoarse, dar ea îi văzu ochii-n lăcrămi.

Mamă, îi spuse mişcat, m-ai speriat, şi iute îşi şterse
Lăcrămile pornite din simţul lui mîndru şi tînăr :
Fiule, cum, tu plîngeai ? întreabă măicuţa uimită ;
Asta, zău, n-aş fi crezut-o ; nu te-am văzut niciodată !
Spune-mi, ce ai tu pe suflet ? Ce e de stai deoparte
Tocmai aicea sub păr ? Şi ochii de ce-ţi sînt în lăcrămi ?

Dar, stăpînindu-se, bunul copil îi răspunse atuncea :
Ah, împietrită trebui' să fie o inimă astăzi
Ca să nu simtă durerea sărmanilor oameni pe drumuri !
N-are simţire, nici cuget acela ce-n astfel de zile
Nu se gîndeşte la binele obştei, ca şi la el însuşi !
Ce mi-a fost dat să văd astăzi, să crezi, m-a mişcat pînă-n suflet.
Stau şi de-aicea nu mai mă satur privind pîn' departe
Văile rodnice şi minunate ce ne-mpresoară,
Aurul holdelor care se leagănă-n vînt pînă-n zare,
Ca şi belşugul de poame ce ne vor umple cămara !
Ah, dar duşmanul cît e de aproape ! Ne apără Rinul,
În adevăr, dar ce mai înseamnă fluviul şi munţii
Faţă de neamul cel cotropitor care vine năvalnic,
Care şi-i cheamă de pretutindeni toţi luptătorii :
Tineri, bătrîni, vin în gloate şi-mping cu putere încoace,
Moartea-nfruntînd-o, vin iureş întruna mereu alte gloate.
Cum să mai rabd şi să stau eu acasă în astfel de zile ?
Ori să gîndesc cum să fug din faţa năpastei ce vine ?

Mamă, tu nu știi ce-adîncă mîhnire simt astăzi în mine,
Că m-au scutit de oștire deunăzi cînd le venise
Rîndul la ceilalți. Drept e, sînt singurul fiu la părinți, iar
Gospodăria ni-e mare și cere brațe negoțul:
Însă nu crezi tu că mie la graniți, acolo mi-e locul,
Decît să stau și s-aștept deoparte ca un netrebnic?
Cugetul meu mă îndeamnă și simt din adînc cum se-nalță
O îndîrjire și-o sete, ca ori să trăiesc pentru țară,
Ori să mor pentru ea — și să fiu pentru alții o pildă!
Căci daç-ar fi tineretul german să-și adune la graniți
Toată puterea deolaltă și pe dușman să-l înfrunte,
N-ar mai veni să ne-ncalce streinul glia cea dragă,
Nici să ne ia de subt ochi bogățiile toate-ale țării,
Nici să ne bată la toți din picior și să-și rîdă de fete!
Mamă, din suflet ți-o spun că eu mi-am și luat hotărîrea
Să-nfăptuiesc de îndată tot ce mi-am pus azi în minte!
Cine stă prea mult la gînduri, n-alege bine. Se știe.
În orice caz eu acasă nu mai mă-ntorc: de aicea,
Drept în oraș mă voi duce, vreau ca și eu să dau oastei
Brațul și inima-aceasta și să le-nchin pentru țară.
Tata să vadă că și pe mine mă însuflețește
Simțul mîndriei și pot și eu să mă-nalț spre mai bine!

Dar cu pătrundere-i spuse buna și dreapta măicuță;
Înflăcărată-n tăcere, plîngea de orișice lucru:
Dragul meu, ce te frămîntă și ce te-a schimbat într-atîta,
De nu-i mai spui mamei tale, cum îi spuneai pîn' acuma,
Tot ce-ai pe suflet, fără înconjur, cum ți-e și gîndul?
Dacă te-ar auzi un al treilea, de bună seamă
Ți-ar lăuda pînă-n slăvi nobila ta hotărîre,
De-ar fi să judece după cuvinte așa-nflăcărate!
Însă eu una te mustru, căci te cunosc mult mai bine;
Tu îmi ascunzi adevărul și altceva e ce te roade.
Asta e sigur, că nu-ți arde-a trîmbițe și nici a tobe,
Nici nu-ți abate cumva să te vadă vreo fată călare:
Tu ești făcut ca, oricît ai fi de viteaz și de ager,

Să-ţi vezi în tihnă de-avut, de ogor şi de gospodărie.
Hai, spune drept, ce-i cu tine, de te-ai schimbat deodată ?

Fiu-i răspunse : Nu-i aşa, mamă : zilele nu sînt
Una cu alta la fel : se-ntregeşte-un flăcău şi bărbat e.
Poate că-n tihnă mai lesne ajunge să treacă la faptă,
Ca în vîltoarea şi-n freamătul vieţii ce-i strică pe-alţi tineri,
Paşnic m-aţi socotit totdeauna, însă în pieptu-mi
Bate o inimă care urăşte orice nedreptate
Şi care ştie să vadă în viaţă ce-i rău şi ce-i bine.
Munca, şi ea, mi-a oţelit şi braţul, şi trupul ;
Sigur mă simt pe ce spun şi de-asta o spun sus şi tare !
Şi totuşi, mamă, ai tu dreptate cînd vrei să mă mustri :
Da, căci m-ai prins cu-ascunzişuri şi jumătăţi de-adevăruri.
Mărturisesc că din casa mea părintească eu nu plec,
Fiindcă mi-e ţara-n primejdie sau că mi-e-n gînd ca s-o apăr,
Ori ca să-i fiu de folos şi să fiu nendurat cu duşmanul.
Vorbe erau, îmi dau seama, prin care să-ţi pot doar ascunde
Adevăratul temei ce inima simt că-mi sfîşie.
Lasă-mă, mamă, să plec dar ! Dacă temeiul acesta
Este zadarnic, zadarnică poate să-mi fie şi viaţa !
Căci este sigur : cel care stăruie de unul singur,
Sie însuşi îşi face un rău, dacă ceilalţi nu-l sprijin.

Hai, spune-mi totul acuma, zise cu înţelegere mama.
Spune-mi degrabă ce ai pe inimă, cu de-amănuntul !
Ştiu că porniţi sînt din fire bărbaţii şi lesne le-abate ;
Nu sufăr împotrivirea, ba încă îi scoate din fire
Dar o femeie face ce face, îi ia pe departe
Şi nicidecum nu se lasă pîn' ce n-ajunge la ţintă.
Spune-aşadar : ce a putut să te-nfurie atîta

De-ți clocotește tot sîngele-n vine și nu-ți vii în fire,
Ochii de ce ți se umplu de lăcrămi, gata să curgă ?

Toată durerea copilului bun izbucni — atunci plînse,
Plînse cu-amar la sînul măicuții și-i spuse din suflet :
Tu nici nu știi ce jignit sînt de vorbele tatii de astăzi !
N-am meritat-o eu asta nici azi și nici vreodată !
Sfînt îmi era, de copil, să-i cinstesc pe părinți : știu că nimeni
Nu îmi păruse mai bun și mai înțelept ca aceia
Care cu chin m-au trecut prin tot greul copilăriei.
Multe-am avut de-ndurat de la tovarăși de joacă
Ce-mi răsplăteau deseori bunătatea prin fățărnicie.
Nu le-am întors niciodată, nici îmbrînceli și nici ghionturi ;
Însă, dacă-ndrăzneau să-și rîdă de tata-n dumineci
Cînd îmbunat și pe gînduri se întorcea de la slujbă,
Ori de șiretul scufiei și de halatul cu care
Atît de mîndru era și l-a dăruit abia astăzi,
Pumnul atunci se-nclești, mă aprindeam de mînie,
Și îi snopeam în bătaie, fără să știu, în orbire,
Unde loveam. În urlete toți și cu nasul în sînge,
Nu nimereau cum să fugă sub ploaia de pumni și de palme ;
Toate le-am îndurat de copil, ca tata acuma
În loc pe alții, numai pe mine mereu să-i cășune,
Ca și-nainte cînd se certase în adunare,
Și-am ispășit numai eu hărțuielile lui cu colegii.
Știu că și tu îmi luai partea cînd mă vedeai cîte sufăr
Numai cu gîndul că-n felul acesta-i respect pe părinții
Care se-ntrec cum s-adune și să sporească întruna,
Și se lipsesc de orice, ca să-și îndestuleze copiii.
Ah, dar și numai îndestularea aceea nu-ți poate
Da fericirea, nici grămădirea de-averi peste-avere,

Şi nici ogarele peste ogoare, oricîte s-ar strînge.
Căci deodată cu tatăl, îmbătrîneşte şi fiul :
Pierzi bucuria de astăzi, iar grija de mîine rămîne !
Spune-mi, le vezi cît de mîndre se-nşiruie pînă departe,
Cît vezi cu ochii : via, grădina cu pomi, iar devale,
Şure şi grajduri, întregul nostru cuprins de-avuţie ?
Dar cînd mă uit înspre casă, acolo unde coboară
Acoperişul — şi unde-i fereastra camerii mele,
Îmi vin în minte nopţile mele de veghe, cînd luna
Sta să răsară, ori zorii, cînd soarele-avea să s-arate
Şi cînd un somn fericit mă-ntrema doar în cîteva ceasuri.
Cît de streine îmi par, deodată, casă, grădină,
Curte, cîmpia mănoasă ce se întinde pe coamă !
Toate-mi par astăzi pustii — simt că-mi lipseşte soţia.

Dar îi răspunse blîndă şi cu înţelegere mama :
Fiule, nu ţi-o doreşti tu mai mult ca s-o ai lîngă tine
Soaţa care ţi-ar face din noapte o jumătate
Dulce a vieţii, precum şi din munca de zi o plăcere,
Cît o dorim noi, părinţii ! Ştii că noi doi totdeauna
Te-am sfătuit şi te-am îndemnat chiar : alege-ţi o fată !
Asta din vremuri o ştiu, şi inima-ntruna mi-o spune :
Ceasul cel mai bun cînd nu vine — şi fata ce-ţi este sortită
Cînd nu s-arată în ceasul acela — alegerea-amîn-o,
Altfel te bîntuie-ntruna teama că nu alegi bine.
Eu însă, fiule, nu ştiu ce-mi spune, dar cred c-ai ales-o :
Prea răscolită ţi-e inima, prea tulburată ţi-e firea ;
Nu-mi mai ascunde acuma, căci presimţirea mi-o spune :
Fata aceea pribeagă, simt că pe ea ai ales-o !

Ea este, mamă ! răspunse fiul cu înviorare.
Ea este ! Şi dacă nu mi-o aduc ca logodnică-n casă

Astăzi chiar, pleacă,-i pierd urma şi n-o mai găsesc
niciodată,
În toată zarva războiului şi într-atît du-te-vino!
Mamă, atuncea zadarnic mi-aţi da voi averile toate,
Şi tot zadarnică e rodnicia din ani ce-au să vină.
Casa şi înconjurimea atunci nimic nu-mi mai spune,
Pînă şi dragostea mamei n-ar mai putea să m-aline!
Oricare-ar fi legătura, dragostea-ndată-o dezleagă
Cînd e s-o-nnoade pe-a ei, iar atuncea, nu numai fata
Pleacă şi-şi lasă părinţii ca pe bărbat să-l urmeze,
Dar şi flăcăul nu vrea să mai ştie de tată şi mamă.
Cînd îşi dă seama că-i pleacă fiinţa mai dragă-ntre toate!
Lasă-mă, mamă, să plec dar unde mă mînă durerea!
Tata cu vorbele-i aspre de astăzi şi-a dat hotărîrea!
Nu mai mă vede în casă la el dacă n-o vrea pe fată,
Singura-n lume sortită ca să mi-o iau de soţie.

Dar se grăbi să-i răspundă-nţeleapta şi buna măicuţă:
Dîrzi amîndoi ca o stîncă staţi doi bărbaţi faţă-n faţă.
Mîndru şi nenduplecat, nu-ntinde mîna nici unul,
Nu vrea nici unul să spună întîiul o vorbă mai blîndă.
Tu însă-ascultă, copile; sînt cu nădejdea în suflet:
Dac-o fi fată cuminte şi bună, vă logodeşte,
Chiar de-i săracă şi dacă aşa hotărît n-a voit-o!
Cîte nu spune el la mînie şi apoi deodată
Se linişteşte şi-i trece; las-o să vezi că se-ntoarce!
Însă o vorbă mai bună ţi-o cere; e-n drept să ţi-o ceară,
Căci ţi-este tată! Şi ştii tu bine cum se aprinde
El după prînz, cînd nu mai e chip să-nţeleagă pe nimeni.
Lasă, tu nu lua în seamă, căci vinul vorbeşte atuncea
În fierbinţeala cînd nu mai ascultă ce spune şi altul,
Ci numai el totdeauna vrea ca să aibă dreptate!
Dar mai pe seară, încolo, după ce-a stat mult de vorbă,
Între prieteni, a obosit şi şi-a scos tot năduful,
Se domoleşte îndată ce-i trece-ameţeala, şi-şi vede

El nedreptatea ce-a spus-o-n aprindere, ştiu eu prea bine.
Haidem la el chiar acum! Pînă e cald batem fierul!
Ne-or ajuta şi prietenii, cred că or fi tot acolo;
Dar mai ales pe părinte l-aş vrea-n ajutor să ne vină.
Astfel îi spuse şi repede se ridică de pe piatră;
Cît despre fiu-i supus şi el se sculă de pe bancă,
Şi scoborîră-n tăcere, gîndindu-se ce au să spună.

POLYHYMNIA

OMENIE

Tot nu plecaseră încă cei trei și vorbeau între dînșii,
Preotul cel cuvios, spițerul și cu birtașul,
Iar convorbirea mereu tot aceeași era, într-atîta
O întorseseră cînd pe o față, cînd pe cealaltă.
Însă le spuse-ntre timp cu smerenie bunul părinte:
Eu n-am nimic împotrivă: trebuie omul să tindă
Înspre mai bine, așa cum dealtfel vedem că și tinde.
Tot spre mai sus, or atunci cel puțin spre ce-i nou
năzuiește.
Dar să nu treacă măsura. Căci firea ne dete odată
Cu simțămîntul acesta și mulțumirea, s-o ținem
Datina care ne leagă de ce-am apucat și ni-e dragă.
Orișice stare e bună, firesc și temeinic clădită!
Multe-și dorește un om și puține îi sînt de nevoie!
Omului scurtă-i e viața și îngrădită-i e soarta!
Nu-i fac o vină celui ce, ager, nu are astîmpăr
Pîn' nu cutreieră mări și toate căile lumii.
Cu stăruință s-adune-avuții, să le îngrămădească
Jur-împrejurul lui și al celor de pe lîngă dînsul.
Dar prețuiesc deopotrivă pe cetățeanul cel pașnic
Care își vede tihnit de moșia lui strămoșească,
Muncindu-și glia din greu, așa cum timpul i-o cere.

Nu îi alunecă-ntruna pămîntul de sub picioare,
Nici nu aşteaptă ca pomul abia împlîntat, dintr-o dată
Să şi le-ntindă la cer crengile pline de muguri.
Omul să ştie s-aştepte, să ştie să aibă un cuget
Drept şi statornic, senin, şi o judecată cuminte,
Căci nu puţine seminţe-i rodeşte pămîntul atuncea,
Vite puţine-nţelege să crească şi să le sporească,
Nu se încarcă, ci are doar folositoru-n vedere —
Bine de cel înzestrat de natură cu astfel de fire ;
El ne dă hrana. Dar bine şi de cetăţeanul din tîrguri
Cînd are-n mînă şi meserie de-oraş, şi de ţară !
Nici nu se simte atîta de strîmtorat ca ţăranul,
Nici nu se ia la întrecere cu orăşanul cel lacom,
Cu bogătaşi şi fruntaşi, pînă-şi pierde şi bruma ce-o are,
Cum mai ales fac femeile cînd se întrec între ele.
Domnul să-ţi ţină flăcăul, munca lui cumpănită
Şi pe soţia ce şi-o va alege la fel de-nţeleaptă.

Astfel le spuse. Mama-ntre timp intră în odaie,
Şi luînd de mînă băiatul, îl puse cu tatăl de faţă :
Tată, îi zise, ştii tu cum stam noi de vorbă-mpreună
Şi cu ce drag ne gîndeam la ziua cînd Hermann al nostru
Îşi va alege-o logodnică şi s-o-mplini bucuria !
Ştii cu ce grijă-alegeam dintre fete pe una, pe alta,
Tot sfătuindu-ne care să fie mai bună-ntre toate !
Ziua multaşteptată-a sosit, căci fata sortită
Cerul i-a scos-o în cale. În suflet şi-a luat hotărîrea.
Nu spuneam noi totdeauna să şi-o aleagă el singur ?
N-aveai dorinţa şi mai deunăzi, ca vesel şi liber
Să îndrăgească o fată ! Iacă, ţi-e voia-mplinită !
El şi-a ales-o şi nestrămutată îi e hotărîrea.
Fata aceea pribeagă pe care-a văzut-o, ea este !
Dă-i-o, căci, cu jurămînt, el cu alta nu se însoară !

Spuse şi fiul : da, tată, dă-mi-o ! În curăţie
Şi în credinţă-am ales-o, vrednică fiică să-ţi fie !

Tatăl tăcu însă ; preotu-atunci ridicîndu-se-n grabă,
Luă el cuvîntul şi zise : Clipa, doar ea hotărăşte
Şi de viaţa întreagă a omului, ca şi de soarta-i.
Oricît am sta noi la gînduri, clipa, tot ea hotărăşte !
Dar înţeleptul, el ştie să şi-l desprindă-adevărul !
Ce dăunează într-o alegere e şovăirea
Care pe-alături te-abate şi bunul simţ ţi-l înşală.
Suflet cinstit este Hermann, îl ştiu de copil. Ştiu că mîna
N-ar fi întins-o-ntr-aiurea după dorinţe deşarte :
Orice dorinţă-i era cumpănită, dar şi neclintită !
Nu-l pierdeţi cumpătul cînd vă răsare deodată în faţă
Visul ce vi-l făuriseţi. Poate că voi îl văzuseţi
Altfel în minte, şi nu mai e-aşa ca în închipuire :
Însăşi dorinţa parcă-ţi învăluie ce îţi doriseşi.
Darul ne vine de sus, şi cum credem aşa se-ntrupează.
N-o-ndepărtaţi pe copila care trezeşte întîiul
Tainic fior în sufletul fiului drag şi destoinic !
Bine-i cînd draga d-întîia mîna degrabă ţi-o-ntinde,
Şi cea mai caldă dorinţă nu-ţi lîncezeşte în suflet.
Eu de pe faţă-i citesc că pecetluită-i e soarta !
Adevărata iubire îl face bărbat pe un tînăr.
Nu-l poate clinti, şi mi-e teamă că dacă-i sînteţi împotrivă,
Anii cei mai frumoşi i se trec într-o viaţă pustie.

Dar se grăbi să răspundă cu prevedere spiţerul :
(Ah, că de cînd tot aşteaptă să spună ce are pe limbă !)
Poate-ar fi bine s-o luăm şi acuma tot calea de mijloc,
Şi zic „grăbeşte-te-ncet", cum zicea şi August împăratul !
Eu bucuros aş fi gata să-i îndatorez pe vecini
Şi să le fiu de folos, atît cît m-ajută puterea.
Tinerii, ei cu atît mai mult au nevoie de sprijin.
M-aş repezi pîn-acolo, ca s-o văd cum e fata
Şi să-ntreb pe la cunoştinţele ce-i stau în preajmă,
N-au să mă tragă pe sfoară, ştiu ce s-aleg din ce-or spune.

Aprig răspunse flăcăul, iar vorbele par că au aripi :
Da, da, vecine, du-te și-ntreabă ; dar poate-ar fi bine
Ca și părintele să fie bun și să meargă s-o vadă !
Altfel atîrnă părerea-a doi martori ca dumneavoastră.
Tată, să știi că nu este-o fată să umble pe drumuri,
Să bată ulița-ncoace și-ncolo, după dezmățuri,
Ori să le-ntoarcă la tineri capul ca apoi să-i joace.
Soarta cea crudă și neînduratul război e de vină
Că năruită e lumea și casele sînt dărîmate
Din temelie ; soarta-i de vină că fata-i pe drumuri.
Nu pribegesc azi prin lume oameni de viță aleasă ?
Nu fug ei prinți subt alt nume ? Nu-s izgoniți pîn' și regii ?
Ah, tot așa e și dînsa, cea mai presus dintre toate,
Căci izgonită din țară, uitîndu-și de propria durere,
Altora dă ajutor și, lipsită de sprijin, dă sprijin.
Mare e jalea și lipsa care-au cuprins omenirea !
Ce-ar fi să iasă și o fericire din nefericire :
Mînă în mînă să merg cu soția cea de nădejde,
Pe noi războiul să ne-mpreune, ca pe voi focul ?

Însă cu tîlc în cuvinte îi spuse tatăl atuncea :
Fiule, cum de ți s-a dezlegat ție limba deodată
Cînd înainte părea că se împleticește în gură ?
Astăzi abia îmi dau seama ce îl așteaptă pe-un tată :
Fiului dacă-i abate de-un lucru, mama nu știe
Cum să mai umble pe lîngă el, și vecinii-i iau partea,
Fără să țină în seamă că tatăl e capul familiei.
Ar fi-n zadar să mă împotrivesc cînd voi sînteți atîția.
Văd dinainte ce mă așteaptă : dîrzenie și lacrămi.
Hai, ce mai stați ? Vedeți-o și aduceți-mi-o, fata,
Dacă-i să vină ; iar dacă nu, atuncea s-o uite.

De bucurie flăcăul nu-și mai găsește astîmpăr :
Tată, pînă deseară ți-aduc cea mai bună din fete,
Vrednică de-orice bărbat cu judecata întreagă.

Are să fie și ea fericită, așa trag nădejde ;
În veci îmi va mulțumi că în voi îi dau tată și mamă
Cum și i-ar vrea un copil ce-și dă seama de toate și simte.
Nu mai e vreme de stat. Alerg să-nham caii degrabă,
Apoi să-i iau pe prieteni, să mergem pe urma iubitei.
Mă las cu totul în seama și la-nțelegerea voastră ;
Pot să vă jur că voi face așa cum v-o fi hotărîrea
Și că pe fată am s-o revăd doar cînd mi-o veți da-o.
Apoi se duse să-și vadă de treburi, lăsîndu-i pe ceilalți
Ca să le pună pe toate înțelepțește la cale.

Hermann alergă la grajd unde caii lui mîndri și ageri
Ronțăie-n tihnă ovăzul strașnic, deolaltă cu fînul
Bine uscat și cosit din livezi cu pășunea mai grasă.
Iute le-așază în gură zăbala cea lustruită,
Trece degrabă curelele prin catarămi argintate,
Și le-ntărește prinzîndu-le-n cele mai lungi de la hățuri.
Scoate-apoi caii în curte, unde argatul, cu grijă,
O și-mpinsese, cu-ncetul, trăsura de oiște-afară.
Cu chibzuială prinde de trăsură curatele șleauri
Ce-i înlesnește în fugă pe caii cei iuți de picioare.
Hermann apucă biciușca, se suie și mînă spre poartă,
Cînd s-așezară vecinii-n trăsura încăpătoare,
Iute porniră-nspre sat, lăsînd caldarîmul în urmă,
Lasă în urmă și zidul cetății, și turnuri-nălbite.
Astfel gonește Hermann pe calea cea rășștiută,
Fără de preget și făr' de popas, cînd la deal, cînd la vale.
Însă acuma, cînd turnul din sat începu să se vadă
Și s-apropiau de căsuțele cele cu grădiniță,
Nu mai avu nici un gînd, decît să oprească trăsura.

Jos, la umbra cea plină de taină a teilor falnici,
Care de veacuri stăteau de strajă pe-acele meleaguri,
Se întindea-n fața satului pajiștea largă și verde,
Unde-o mulțime de lume venea din oraș în plimbare.

Dar în răcoarea de pe sub copaci era o fîntînă.
Cînd scoborai de pe trepte, puse erau bănci de piatră
Jur-mprejurul izvorului limpede şi plin de viaţă,
Cu-mprejmuire joasă de zid, ca să poţi scoate apa.
Hermann se hotărî ca în umbra aceea să-i ţină
Caii în loc şi s-oprească. Aşa şi făcu, apoi spuse :
Dragi prieteni, duceţi-vă şi întrebaţi şi pe alţii
Dacă e vrednică fata de mîna ce i-o voi întinde.
Sigur sînt mai dinainte că nou nimic n-o să-mi spuneţi.
Eu, dac-ar fi după mine, m-aş duce în sat chiar acuma,
Şi ea din două cuvinte mi-ar hotărî-o ursita.
Dintr-o privire-ţi vedea că numaidecît o cunoaşteţi :
Greu ar putea să îi semene-n port vreuna din fete.
O s-o cunoaşteţi şi după îmbrăcămintea-ngrijită :
Cît de frumos i-l ridică ei pieptul şi i-l arcuieşte,
Şnurul ce-i strînge pieptarul negru lipindu-l pe sînu-i !
Cît de cu grijă cusuţi îi sînt creţii la gîtul cămăşii
Ce-i înconjoară bărbia rotundă şi plină de farmec !
Ce rîzătoare-i e faţa deschisă şi-ovalul ei gingaş !
Bine-i sînt prinse în ace-argintate cosiţele grele !
De sub pieptar iese fusta albastră, în falduri bogate,
Care în mers îi atinge gleznele ei subţirele.
Însă ceva tot mai am să vă rog ca s-aveţi în vedere :
Nu-i vorbiţi fetii, să nu-şi dea ea seama ce-am pus noi la cale,
Ci întrebaţi-i pe alţii şi să vedeţi ce-au să spună.
Iar de-ţi afla ceea ce-i linişteşte pe tata şi mama,
Înapoiaţi-vă-ndată, şi-atunci om vedea ce să facem.
Drept să vă spun, eu aşa mă gîndisem pe drumul încoace.

Cum le vorbi, prietenii-ndată plecară în satul
Unde-n grădini, în hambare şi-n case, o mulţime de oameni
Parcă roiau, şi car lîngă car umpluseră strada.
Unii-ngrijeau de vite ce rag şi de cai la căruţe,
Biete femei întindeau pe-apucate rufe pe garduri,

Iară copiii făceau mare haz bălăcindu-se-n gîrlă.
Astfel vîrîndu-se printre căruțe, oameni și vite,
Se tot uitară în dreapta și-n stînga iscoditorii,
Doar le-o ieși de pe la vreo răspîntie copila în cale.
Însă nici una nu semăna cu minunea de fată.
Din ce în ce e mai deasă mulțimea : Se iscă o ceartă
În jurul carelor, între bărbați, iar femeile țipă.
Iute, cu pas hotărît, un bătrîn venerabil se-arată
Între acei ce se ceartă ; pe loc înceteaz-orice zgomot,
Dar după ce-i liniști și-i mustră părintește, le spuse :
Credeți că nu ne-a-ncercat încă îndeajuns nenorocul,
Ca să-nțelegem să fim cu răbdare unii cu alții
Și să iertăm cînd nu știe vreunul din noi să se poarte ?
Las' fericiții să facă nazuri ! Nici pribegia
N-o să vă-nvețe să nu vă certați ca-nainte cu frații ?
Îngăduiți-vă printre streini, și orișice lucru
Să-l împărțiți între toți, altfel nu veți afla îndurare.

•

Astfel le spuse bătrînul, ei ascultară-n tăcere,
Deteră care și vite-ntr-o parte și se domoliră.
Preotul cînd auzi ce fel le rostise bătrînul,
Cînd se pătrunse de cugetu-i larg și senin, se și duse
Drept către dînsul și în cuvinte-nțelepte îi zise :
Bine-ai spus, tată. Cît timp este omul acasă și-n tihnă,
Cînd din ogoru-i trăiește, ce rodnicul sîn și-l deschide
Ca să-l îmbie tot anul cu daruri mereu înnoite,
Toate-și au rostul ! Poate atunci să se creadă oricine
Cel mai de seamă și bun, și se pot învoi laolaltă ;
Și cel cu cap, ca și ceilalți, sînt toți priviți deopotrivă.
Orice se-ntîmplă atunci e firesc și venit de la sine.
Dar cînd năpasta te scoate din calea tihnită a vieții,
Smulge clădiri, pustiește grădini și ogoarele toate,
Și cînd alungă bărbați și femei din căminul lor pașnic
Ca să-i tîrască pe toți în vîrtejul de griji zi și noapte,
Numai atunci știi s-alegi pe acela mai cu judecată.
Orice cuvînt îi dă roadă, nimic nu va spune zadarnic.

Tată, nu eşti tu cumva căpetenia acestor oameni
În pribegie, de i-ai putut linişti dintr-odată ?
Azi tu-mi apari ca bătrînii conducători de pe vremuri
Care-au mînat prin pustie popoarele vechi izgonite.
Pare că am înainte-mi pe Iosua chiar, ori pe Moise.

Într-adevăr, îi răspunse bătrînul, cu-adîncă privire :
Vremile-n care trăim se aseamăn' cu vremile-acelea
Ce-s pomenite-n Istoria Sfîntă ca și-n cea profană.
Cui i-a fost dat ca să treacă prin ziua de ieri și de astăzi,
Parc-a trăit înc-o viață, atîtea sînt cele-ntîmplate.
Cînd mă gîndesc înapoi, îmi pare că ani și ani sînt
Care-au trecut peste mine, măcar că puterea-i aceeaşi.
Astăzi şi noi ne putem socoti de o seamă cu-aceia
Cărora Domnul li s-a arătat în tufişul de flăcări.
Tocmai așa ni s-arată și nouă, prin fum și văpaie.

Dar pe cînd preotul se pregătea să întrebe de soarta,
Și a bătrînului, ca şi a celora ce sînt cu dînsul,
Iată că-i spuse degrabă spiţerul, şoptit la ureche :
Adu şi vorba de fată, dacă mai stai cu bătrînul,
Eu mai mă uit încoace și-ncolo, pîn-oi vedea-o,
Iar de-oi găsi-o, mă-ntorc eu. Preotul dete din cap, iar
Iscoditorul căta prin grădini, printre garduri și-n şure.

CLIO

VREMURI

După ce preotul îl întrebă pe bătrînul cel vajnic
Ce pătimise pribegii de cînd își lăsaseră casa,
El îi răspunse : multe au fost suferințele noastre,
Am îndurat tot amarul ce-l poți îndura într-o viață,
Mult mai cumplit, cînd toate nădejdile-au fost spulberate
Cine-ar putea să dezmintă că inima nu-i tresărise
De bucurie în piept și nu și-o simțea ușurată,
Cînd s-arătase cea dintîi rază a noului soare,
Cînd auzisem de drepturi ce-aduc înfrățirea-ntre oameni,
De libertatea în cuget, de-o egalitate cu toții !
O viață nouă-așteaptă fiecare, păreau nimicite
Mrejele din mîna celor apucători și netrebnici
Ce sugrumase-o mulțime de țări, să le stoarcă la urmă.
Care popor n-ațintise în zilele-acelea privirea
Spre capitala lumii ce-atîta timp dăinuise
Și care azi mai măreț ca oricînd își poartă numirea ?
Nu erau numele-ntîilor soli de bună-vestire
În toată lumea cinstite și ridicate în slavă ?
Nu încolțea-n fiecare nădejdea, în suflet și-n graiuri ?
Noi, ca vecini, cei d-întîi ne-am înflăcărat de idee.
Apoi războiu-ncepu, iar convoaie de gali înarmate
Se-apropiau, părînd cu prietenie să vină.

Nu ne-nşelam, căci pe toţi îi însufleţise mişcarea :
Plini de ardoare-mplîntau ei steagul eliberării,
Dînd fiecăruia drepturi şi cîrmuirea de sine.
Ce-nsufleţire pe tineri ! Ce-nsufleţiţi sînt bătrînii !
Aprig se-ncinge o horă pentru-aşezarea cea nouă.
Astfel ne cîştigară galii în număr mai mare,
La început pe bărbaţi, prin înflăcărarea mişcării,
Iar mai apoi pe femei, prin acea gingăşie şi farmec.
Nici nu-l simţeam ca povară războiul cu-atîtea cerinţe :
În faţa ochilor noştri, nădejdi fluturau de departe,
Toţi îndreptasem privirea spre zările noi de lumină.

Oricît ar fi de frumoase vremile cînd doi logodnici
Par că zboară şi dornici aşteaptă doar ziua de nuntă,
Tot mai frumoasă-a fost clipa cînd idealul dorit cu
Înfrigurare vedeai că îl poţi deodată atinge !
Toţi şi-l dezleagă-acum graiul : bătrîni şi bărbaţi, tineretul,
Toţi într-un gînd sînt însufleţiţi de aceeaşi pornire !

Cerul se-ntunecă însă, căci stăpînirea tirană
Puse o şleahtă nemernică binele ca să-l sugrume.
Se omorîră-ntre ei, împilînd pe vecinii cu care
Ne înfrăţisem, trimiseră gloatele apucătoare,
Se lăfăiră în ţară cei mari şi prădară în mare,
Se lăfăiră şi cei mici, prădînd sărăcimea :
Toţi se gîndeau doar atîta cît să le-ajungă pe mîine.
Mare şi grea era jalea, întruna creştea apăsarea,
Strigătul nimenea nu-l auzea căci al lor era totul.
Dar tresări şi s-aprinse mînia în toată suflarea.
Mare şi mic se jură să-şi răzbune de tot ce-ndurase,
Şi de nădejdile care le-au fost îndoit spulberate.
Şi se întoarse norocul de partea germanilor iară,
Cît despre gali, se retrag în grabă goniţi de pe urmă.
Ah, dar atunci am văzut numai cît e de groaznic războiul !
Învingătorul e bun şi milos — cel puţin aşa pare —

Știe să-l cruțe pe-nvins ca pe unul de-ai lui, cîtă vreme
Zilnic îi e de folos și-i aduce orice la picioare.
Însă fugarul nu știe de lege : de moarte doar fuge.
Iute atunci vrea să-apuce orișice-i iese în cale ;
I se întunecă mintea-ntr-o clipă, iar deznădejdea
Scoate atunci și i-o dă în vileag josnicia din suflet.
Sfînt nu-i mai este nimic, își vrea prada ! Ca un sălbatic
Se năpustește după femeie, plăcerea e groază,
Căci peste tot vede moartea și-ar vrea să mai prindă o
clipă ;
Înverșunat, îi trebuie sînge, scrîșnet și vaiet.

Aprig se-ncinse atuncea mînia în oamenii noștri
Ca să-și răzbune de pierderi, să apere ce mai rămîne.
Toți se-narmară văzînd că dușmanii dau zor ca să fugă
Și că aleargă cu ochi rătăciți și cu fețele supte.
Fără-ncetare răsună clopote-n glas de furtună ;
Spaima de ce-avea să vină n-o ține-n loc îndîrjirea.
Iute unelte de muncă pașnică-n cîmp se schimbară-n
Arme de luptă ; picură sînge din furci și din coase.
Fără de milă-omorîră dușmanul și făr' de cruțare ;
Ura, doar ea stăpînește și neputința vicleană.
Ah, n-aș mai vrea să apuc să-i mai văd niciodată pe
oameni
În așa hal de cădere, mai cruzi decît fiara din codru !
Cum de mai cer libertate, cînd n-au stăpînire de sine ?
Dezlănțuită iese-n vileag, de cum sparge zăgazuri,
Sălbăticia ținută de lege în frîu, în adîncuri.

Om minunat, îi răspunse cu-ardoare părintele-atuncea :
Nu-ți fac o vină din faptul să-i judeci cu-asprime pe
oameni ;
Prea multe ați pătimit de la începutul prigoanei !
Dac-ai privi însă bine-n trecut spre cumplitele zile,
Te-ai minuna ce ades ai văzut și cîte un bine,

Gesturi frumoase care-ar rămîne ascunse în suflet
De nu le-ar scoate-n iveală năpasta ce-ndeamnă pe oameni
Ca să s-arate ca îngeri şi să se-ajute-ntre dînşii.

Dar surîzînd îi răspunse bătrînul cel venerabil :
Blînd tu mă mîngîi, întocmai ca după ce arde o casă,
Iar păgubitului îi mai vorbeşti de aur şi-argintul
Care-au rămas topite şi-mprăştiate prin zgură !
Cît de puţin mai înseamnă, tot preţuieşte şi-aceea !
Sapă, sărmanul, să-l scoată ; se bucură de-orice găseşte.
Astfel şi eu ; înseninat întorc gîndul în urmă
Înspre puţinele fapte frumoase ce-mi vin încă-n minte.
Drept este, nu pot să spun : duşmani am văzut cum se-mpacă
Numai să scape-un oraş. Am văzut apoi dragostea-aceea
Pînă la jertfă, dintre părinţi şi copii — ori prieteni.
Am mai văzut cum flăcăi sînt bărbaţi deodată, moşnegi, cum
Pînă şi sexul cel slab, cum de obicei i se spune,
Vrednic de laudă-a fost, viteaz şi plin de-agerime.
Numai ascultă fapta frumoasă pe care-a făcut-o,
Plină de mărinimie, o minunată copilă,
Singură ea rămase-ntr-o fermă cu cîteva fete,
Căci toţi bărbaţii-alergaseră-n grabă s-alunge duşmanul.
Nişte nemernici de dezertori intraseră-n curte
Cu gînd să prade şi deteră buzna la fete-n odaie.
Cînd se treziră în faţa mîndreţei de fată înaltă
Şi-a drăgălaşelor fete, aproape ca nişte copile,
Îi apucă o turbare şi se năpustiră cu toţii-n
Ceata de fete speriate şi tînăra cea inimoasă.
Ea însă-i smulse unuia sabia ce-i sta de o parte,
Apoi lovindu-l deodată, îl rostogoli jos în sînge.
Plină de foc apără vitejeşte fetele toate ;
Patru tîlhari mai răni, dar aceia scăpară cu viaţă.
Apoi se-nchise-n conac, aşteptînd ajutor înarmată.

Dar pe cînd preotul îl asculta lăudînd pe copilă,
Îi încolţise în minte nădejdea ce-avea pentru Hermann
Şi se gîndi să-l întrebe ce se făcuse copila ?
Mai apucase să fie printre pribegii aceştia ?

Tocmai atunci însă, iată-l că vine în grabă spiţerul
Şi, apucîndu-l de braţ pe părinte, îi spuse în şoaptă :
Ştii c-am găsit-o pe fată ; aş fi găsit-o-ntre-o sută,
Cum ne spusese, aşa e ! Vino cu mine şi vezi-o.
Şi pe bătrînul să-l luăm cu noi, să ne spună ce ştie.
Dar cînd dădură să plece, pe conducător îl chemară
Unii şi alţii de-ai lor, căci la toţi numai el le da sfaturi.
Însă părintele şi cu spiţerul plecară îndată.
Printr-o spărtură de gard se uitau amîndoi cu fereală :
Spune, nu-i asta fata ? Vezi cum înfaşă copilul ?
Uite-l halatul de casă şi faţa de pernă albastră
Ce i-o dăduse în legătură Hermann al nostru.
Repede le-a prefăcut ! A ştiut ce să facă din daruri.
Cîteva semne le-avem noi ; se potrivesc însă toate,
Vezi ce frumos i-l ridică pieptul şi i-l arcuieşte
Şnurul ce-i strînge pieptarul cel negru lipindu-l pe sînu-i !
Cît de cu grijă cusuţi îi sînt creţii la gîtul cămăşii
Ce-i înconjoară bărbia rotundă şi plină de farmec !
Ce rîzătoare-i e faţa deschisă şi-ovalul ei gingaş !
Bine-i sînt prinse în ace-argintate cosiţele grele.
Chiar cînd s-aşază, se vede toată făptura-mplinită,
Şi de sub sîn cum se lasă fusta albastră în falduri
Pline şi grele în jos, peste gleznele ei subţirele !
Fără-ndoială că ea e ! Să cercetăm mai de-aproape
Dacă e şi înţeleaptă, şi bună femeie de casă.

Preotul însă-i răspunse privind-o-ndelung pe cînd şade :
Că l-a putut fermeca pe Hermann, spun drept, nu mă miră,

Vezi că încîntă privirea și-a omului în toată firea !
Bine-i de cel înzestrat de natură cu frumusețea,
Căci te îmbie și n-are să stea-nstreinat deoparte.
Îl cucerește pe fiecare, de uită să plece,
Cînd deodată cu frumusețea are și farmec.
Te-ncredințez că flăcăul a și găsit-o pe-aceea
Care să-i înveselească zilele de-aci-nainte
Și credincioasă femeie-n putere tot timpul să-i fie !
Într-o așa frumusețe de trup și sufletul pare
Tot nentinat. E voinică, ajunge adînci bătrînețe.
Însă rămas cam pe gînduri, îi spuse atuncea spițerul :
De, ce lucește înșeală !Pe din afar' nu te-ncrede !
Întemeiată găsesc că e zicătoarea cînd spune :
Multă sare mănînci cu un om și abia-l poți cunoaște !
Nu te încrede, dar, cu ușurință, căci numai cu timpul
Vezi dacă-i rost să se-mpace și să trăiască-mpreună.
Bine-ar fi fost mai întîi ca să fi-ntrebat și pe alții
Care-o cunosc și care-ar putea să ne spună mai multe.

Da, ai dreptate, îi spuse părintele ; te-ai gîndit bine ;
Doar nu pețim pentru noi, și de, pentru altul mai pregeți.
Și o porniră-amîndoi spre conducătorul cel vajnic
Care văzîndu-și de treburi, tocmai urca iarăși strada.
Spuse-nțeleptul părinte, luîndu-l mai pe departe :
Fii bun cu fata pe care-am văzut-o colo în grădină
Stînd subt un măr și cosîndu-i unui copil rufărie
Dintr-un halat vechi de casă, un dar de la alții pesemne.
Mult ne-a plăcut fata asta — și pare să fie de treabă.
Spune-ne, ce știi de ea — îi gîndim amîndoi numai bine.

Dar cînd se-ntoarse bătrînul ca să privească-n grădină,
Vi-e cunoscută, le spuse, doar despre ea vă vorbisem
Eu cînd cu fapta frumoasă a unei tinere fete
Care-a smuls sabia și-a apărat pe copilele-acelea.
Asta era ! O vedeți ? Și să știți că pe cît de vitează-i,

Tot pe atît e de bună. Avea ea o rudă bătrînă :
Pînă la moarte-a-ngrijit-o, pînă atunci cînd prăpădul
Ce se-abătuse-n oraş i-au smuls-o cu-averea deodată.
Tot cu acelaşi cuget senin a primit şi durerea
Morţii aceluia care-i fusese logodnic şi care,
Plin de avînt pentru nobila cauză a dezrobirei
Singur porni spre Paris, găsindu-şi o moarte cumplită,
Căci şi acolo avu de luptat tot cu ura tirană.
Astfel le spuse ; cei doi mulţumiră, iar cînd fu să plece,
Preotul scoase o piesă de aur, căci tot argintul
Îl împărţise cu dărnicie în cîteva ceasuri,
Cînd îl văzuse convoiul cel jalnic de oameni pe drumuri —
Şi întinzînd-o bătrînului, spuse : Banul împarte-l
Între cei mai nevoiaşi, iar Domnul mai mult să le deie !
Însă bătrînul nu vru să-l primească şi zise : avem noi
Puşi deoparte şi bani, şi ceva lucruşoare scăpate :
Poate ne-ntoarcem-nainte s-avem vreo nevoie de ele !

Spuse părintele-atuncea, vîrîndu-i-l banul în mînă :
Nu, să nu pregete nimeni să dea în astfel de vremuri ;
Nimeni să nu zică „nu“, cînd mila-i întinde o mînă !
Nimeni nu ştie cît timp îl mai are prisosul ce-l are,
Nici cît i-e scris să mai umble-n streini, încoace şi-ncolo,
Fără adăpost şi făr' de ogorul care-i da hrana.

Eu ce pot face ? Răspunse atuncea degrabă spiţerul :
Să am banii colea deoparte pe toţi vi i-aş da, la
Mare şi mic ; şi la mulţi dintre voi poate-ar fi de nevoie,
Însă ceva tot vă dau, căci bunăvoinţa o am eu
Cîtă mi-o-ngăduie ce mai rămîne-ndărătul putinţei.
Astfel le spuse şi scoase-o punguţă de piele brodată
Unde ţinea el tutun, o deschise de băieri cu grijă
Şi i-l dădu să-l împartă, era pentru cîteva pipe.
Mic este darul, îi spuse, însă-i răspunse bătrînul :

S-or bucura de-o ţigară nişte bieţi oameni pe drumuri.
Apoi spiţerul îl lăudă cît de bun e tutunul.

Preotul însă îl trase de mînă, şi dînd ca să plece,
Să ne grăbim, spuse dînsul, căci ne aşteaptă flăcăul,
Stînd ca pe ghimpi să audă mai iute ce veste-i aducem.
Şi se grăbiră s-ajungă. Sub tei îl găsiră flăcăul
Stînd rezemat de trăsură, iar caii băteau din copite,
Fremătători. Cu gîndul aiurea-i ţinea el de hăţuri
Şi cu privirea pierdută, nici nu-i văzu pe prieteni
Pînă ce dînşii-i făcură semne voioase cu mîna.
Nerăbdător, de departe, spiţerul dădu să vorbească,
Dar cînd ajunse aproape de tot, părintele-i strînse
Mîna flăcăului, luîndu-i spiţerului vorba din gură.
Să trăieşti, tinere ! Bine-ai ales ! Sănătos ţi-este ochiul,
Cum ţi-e şi sufletul ! Fii fericit dar, şi tu, şi soţia !
Vrednică este de tine ! Haide, întoarce trăsura
Şi să pornim înspre capătul satului cît mai degrabă
Ca să ne ducem s-o cerem şi s-o putem lua acasă.

Însă flăcăul stătea nemişcat, nesimţind bucuria ;
Trist ascultase solia cerească şi mîngîietoare
Şi suspină din adînc : pe sus am venit şi în goană,
Ca să ne-ntoarcem poate încet şi mîhniţi către casă.
Grijile m-au năpădit în timp ce stăteam deoparte :
Mii de-ndoieli ce-şi fac loc într-o inimă prea iubitoare.
Credeţi că fata, cînd ne-o vedea, o să vrea ca să vină
Doar fiindcă sîntem bogaţi, iar ea e o biată pribeagă ?
Cînd pe nedrept eşti lovit şi sărac, ai mîndrie. Iar fata
Are bun simţ şi e vrednică : poate răzbi dar prin viaţă.
Credeţi c-o fată atît de frumoasă şi-n chip, şi-n purtare,
Nu a putut ea să-l farmece pe orice tînăr de treabă ?
Inima ei oare nu s-a deschis pîn' acum la iubire ?
Nu alergaţi, dar ! Căci s-ar putea ruşinaţi să ne-ntoarcem.
Ci tot la pas să ni-i ţinem caii în drumul spre casă.

Altul mi-e teamă ca inima ei să n-o stăpînească
Și, învoiți, ea să nu fi jurat altui tînăr credință.
Ah, cît de greu mi-ar veni după-aceea să-i stau înainte!

Preotul tocmai gîndea în ce fel să mîngîie flăcăul,
Cînd vorbărețul tovarăș îi luă cuvîntul și zise:
N-am fi văzut noi, pe vremuri, o stînjenire într-asta,
Cînd orice lucru cu șart îl făceai, după datini anume;
Dacă părinții ochise pe fata ce-avea s-o ia fiul,
Repede îl și chemau pe prietenul casei, în taină,
Și-l trimiteau în pețit acas' la părinții miresei,
Iar el atunci se-mbrăca în hainele cele mai bune
Și-n vreo duminecă după-amiazi se ducea pe la socrii,
Unde spunea mai întîi gentilețuri și alte de toate,
Apoi, cu dibăcie ducea și schimba convorbirea,
Ca în sfîrșit, după multe ocoluri, să laude fata,
Și să își laude și pe prietenul ce-l trimisese.
Cei mai deștepți pricepeau unde bate, și-atunci pețitorul
Iute vedea el cum merge lucrul, și-i da înainte.
Cînd se-ntîmpla să nu prindă, își lua coșulețul [1] de toartă;
Dar de cădeau la-nvoială, se știe că cel mai de seamă
Oaspe din casă era pețitorul, la orice ospețe.
Tinerii n-ar fi uitat niciodată mîna dibace
Care-a-nnodat între dînșii acea dintîi legătură!
Însă în zilele-noastre, multe din datini de-atuncea
Nu se mai țin și se duce-n pețit fiecare el singur,
Chiar dac-ar fi să și-l ducă la urmă tot singur și coșul,
Ce-ar fi primit de-ar fi stat rușinat înaintea miresei.

Fie ce-o fi, zise Hermann, care abia ascultase
La flecăreala aceea și-și luase acum hotărîrea.
Singur mă duc — și tot singur vreau ca să-mi aflu și soarta;

---

[1] Datină veche germană prin care cavalerului refuzat i se oferea un coșuleț cu flori, ca să-i îndulcească puțin ofensa (n. tr.).

Vreau să mi-o spună chiar fata în care-mi pun toată nădejdea,
Cum n-a mai pus un bărbat în nici o femeie din lume.
Sfînt va fi orice mi-o spune şi plin de înţelepciune.
Chiar de-aş vedea-o de ultimă oară, vreau înc-o dată
Să-i mai revăd privirea deschisă a ochilor negri !
Chiar de n-aş strînge-o la pieptu-mi, umerii-aceia şi sînul
Să le revăd, ce atîta de aprig le vreau ale mele :
Gura s-o văd, ce c-un „da“ şi-un sărut mi-ar fi dat fericirea,
Iar cu un „nu“ mi-ar fi dat deznădejdea pe toată viaţa.
Singur lăsaţi-mă, nu m-aşteptaţi ; ba poate-ar fi bine
Voi să vă întoarceţi la tata şi mama — şi să le spuneţi
Că am ştiut ce aleg şi că vrednică-i fata de mine !
Singur aş vrea să mă duc. Dac-o iau pe cărarea ce suie-n
Coama de deal, de sus de la păr, şi scobor pe la vie,
Drumul spre casă-l scurtez. O, dac-ar fi cu aleasa
Drumul să-l fac împreună ! Se poate însă ca singur
Să mă întorc şi să nu-l mai străbat fericit niciodată.

Astfel le spuse, trecîndu-i părintelui hăţuri din mînă.
Care le luă-ndemînatic, caii-nspumaţi stăpînindu-i,
Iute sui în trăsură şi se-aşază ca să mîne.

Ce-mi stai la gînduri, vecine, de parcă ţi-e frică ? îi zise.
N-aş sta la gînduri să-ţi dau în seamă şi cuget, şi suflet,
Dar cînd e vorba de trup şi oscioare, drept e că preget,
Duhovniceasca-ţi mînă cînd ţine lumeştile frîne.
Însă surîse-nţeleptul părinte şi îi răspunse :
Hai şi te suie şi-ncredinţează-te — şi trup, şi suflet !
Mîna de mult mi-e-nvăţată să ţină lumeştile frîne,
Ochiul şi el mi-e deprins cu cotiturile grele.
Încă de mult, de la Strassburg, sînt învăţat să mîn caii,
De cînd în fiece zi îl plimbam pe baronul cel tînăr.

Cînd răsuna duruitul trăsurii prin gangul intrării,
Apoi prin drumuri prăfoase, pînă-n livada cu teii
Unde petrece mulţimea din sat cît e ziua de mare!

Parcă un pic liniştit se suie-n trăsură vecinul,
Cam într-o dungă, şi gata să sară, de-o fi nevoie —
Fug telegarii în goană spre casă, trăgînd la grăunţe;
Drumul se umple de norii de praf răscoliţi de copite...
Mult timp rămase flăcăul privind după praf, cum se suie
Şi după praf, cum se lasă, cu mintea goală de gînduri.

ERATO

DOROTHEA

Ca și drumețul ce-n fața soarelui stînd s-asfințească,
Plin de nesaț îl mai soarbe din ochi în timp ce apune,
Apoi privind, pe negura unui tufiș ori pe-o stîncă
Tot îi mai stăruie chipul în ochi, orișicum s-ar întoarce,
Joacă, îi tremură și i-s-aprinde-n culori minunate —
Astfel îi trece lui Hermann scumpa imagine-a fetei
Pe dinainte și-l urmărește-n cărarea din grîne.
Dar se trezi din dulcea-i visare și-agale coti spre
Sat, însă iarăși crezu că visează, căci iarăși o vede
Cum îi răsare în față înalta statură a fetei
Nu-și crede ochilor însă : nu-i o vedenie ; ea e.
Vine cu două urcioare : unul mai mare-ntr-o mînă,
Altul mai mic în cealaltă, vine grăbind spre fîntînă.
Vesel se duce spre dînsa, se înviorase văzînd-o,
Și pe cînd ea îl privea cu mirare, el îi răspunse :
Harnică fată, din nou te găsesc muncind fără preget,
Numai la alții gîndind să le fii de folos și să-i mîngîi ?
Cum de tu singură vii la izvorul acesta departe,
Cînd altă lume e și cu apa din sat mulțumită ?
Drept e că asta-i o apă ușoară, cu gust și tărie.
Spune, așa e c-o duci la bolnava pe care-ai scăpat-o ?

Cu bucurie întîmpinînd pe flăcău, spuse fata :
Mi-e răsplătit cu prisos tot drumul făcut spre fîntînă
Cînd îmi e dat să-l mai văd pe tînăru-atîta de darnic !
Dacă te bucură darul, te bucură și cine-a dat darul.
Vino să vezi cît de veseli sînt toţi de cele-mpărţite,
Vreau însuţi tu să primeşti mulţumirea şi recunoştinţa.
Dar fiindcă-ntrebi de ce viu să iau apă de-aci de departe
Unde izvorul cel limpede, neobosit curge-ntruna,
Am să-ţi răspund şi la asta : oamenii, nesocotiţii,
Au tulburat toată apa din sat, cu caii şi boii
Care tot trec prin pîrîul ce îndestulă şi pe oameni.
Ba încă-ntruna spălînd albituri și altele multe,
Au întinat toate vasele-n sat și fîntînile toate,
Căci fiecare la el se gîndește, iar ce vrea să aibă
Iute își ia — și de cel care vine la rînd nici nu-i pasă.

Astfel îi spuse în timp ce coboară pe largile trepte
Înspre fîntînă în jos și amîndoi se așază
Pe ziduleţul cişmelii. Ea se pleacă să ia apă,
Prinse și el un urcior, aplecîndu-se peste fîntînă :
Ca-ntr-o oglindă le tremură chipul pe cerul albastru,
Se apropiară și își surîseră în luciul apei.

Dă-mi să beau, spuse tînărul, înviorat deodată.
Ea îi întinse urciorul, apoi stătură pe gînduri
Jos, lîngă vasele pline. Dar ea-l întrebă pe prieten :
Ce te aduce pe-aici, așa făr' de cai și trăsură ?
Cum de-ai venit atît de departe de unde-ai fost astăzi ?

Hermann rămase tăcut și cu ochii în jos, însă iute
Se stăpîni și-i privi drept în faţă, cu prietenie,
Calm și-mpăcat — dar de dragoste, pentru nimica în lume
N-ar fi vorbit, căci nu era dragoste în ochii fetei,
Ci doar o seninătate ce și de la altul o cere.

Se reculese de-ndată și încrezător spuse fetei :
Bine, îți voi răspunde la întrebare, copilă :
Ca să-ți vorbesc — de aceea-am venit ; pentru ce aș
ascunde-o ?
Căci mulțumit îmi duc viața, cu dragii părinți laolaltă,
Cărora eu le-ngrijesc de casă și gospodărie,
Fiindcă sînt singurul fiu, iar treburi la casă sînt multe.
Eu văd de-ogor și de vie, tata, el vede de casă,
Neobosită e mama, și greul mai mult ea îl duce.
Însă îți dai și tu seama ce-nseamnă astăzi o slugă :
Fie că-i leneșă ori necinstită, biata stăpînă,
Dînd ca să scape de una, alta mai rea nimerește.
Mama de cînd tot visează să aibă la casă o fată,
S-o tragă inima-n totul, nu numai treaba s-o facă,
Să-i fie-aproape de suflet, ca fiica pe care-a pierdut-o !
Cînd te-am văzut azi la lucru, voioasă și fără de preget,
Plină de sănătate și brațul plin de putere,
Cînd m-am pătruns de înțelepciunea cuvintelor tale,
Iute m-am dus și te-am lăudat la părinți și prieteni,
După cum meriți. Și vin ca să-ți spun ce ar vrea ei cu toții,
Bine-nțeles că și eu. Ah, mă-ncurc, nu e chiar așa lesne.

Nu te sfii, îi răspunse, spune te rog mai departe !
Nu mă jignește, să crezi ; sînt plină de recunoștință.
Spune-mi acum pe de-a dreptul, căci nu mă sperie
cuvîntul.
Vrei ca să viu servitoare pe lîngă tata și mama,
Ca să-ngrijesc cum se cade de una și alta-ale casei,
Și te-ai gîndit că sînt tocmai ce trebuie, bună de muncă
Și pricepută la toate, ba chiar și supusă ca fire.
Cererea ta a fost scurtă, scurt îmi va fi și răspunsul :
Viu de îndată acolo unde mă cheamă ursita.
Mi-am împlinit datoria și pe bolnavă am dus-o
Iar lîngă-ai săi, și cu toții s-au bucurat c-am scăpat-o.
S-au regăsit cei mai mulți, și s-or regăsi ei și ceilalți.
Toți trag nădejde că poate-n curînd s-or întoarce acasă.

Cu toţii aşa se mîngîie, sărmanii de ei, în restrişte.
Eu însă nu m-amăgesc cu asemenea vise deşarte,
Şi tocmai cînd vezi că ne-aşteaptă doar zile amare :
Totul e rupt din zăgazuri pe lume ; cine s-adune
Toate la loc, decît jalea cumplită în care ne zbatem !
Dacă îmi pot cîştiga într-o casă cinstită o pîine,
Lîngă-o femeie atîta de bună, o fac cu plăcere ;
Căci nu e bine văzută o fată cînd umblă pe drumuri.
Da, vin la voi chiar acum ; să le duc la prieteni doar apa,
Numai atîta întîrzii — şi cît să-mi ureze de bine.
Vino să-i vezi, căci aş vrea înşişi ei să mă dea în primire.

Cu bucurie aude flăcăul vestea cea mare,
Stînd la-ndoială dacă să-i spună sau nu adevărul.
Dar se gîndi că-i mai bine s-o lase-n credinţa aceea,
Iar de iubire, numai acasă, acolo să-i spună.
Ah, dar îl vede inelul de aur din degetul fetei !
Nerăbdător parcă-i soarbe fiece vorbă i-o spune.

Să ne întoarcem, îi zise ea-ngrijorată, căci lumea
Judecă rău pe o fată care stă mult la fîntînă ;
Totuşi atît de plăcut stai de vorbă cînd curge izvorul !
Se ridicară atunci şi din nou amîndoi s-aplecară
Să-şi vadă chipu-n fîntînă, şi-un dulce fior îi cuprinse.

Fata-n tăcere îşi luă urcioarele pline-amîndouă,
Merse pe scară în sus, iar Herman îi merse în urmă.
El îi ceru un urcior, ca s-o împartă povara,
Dar ea îi spuse : se cumpănesc mult mai bine-amîndouă,
Şi nu se cade stăpînul să mă servească pe mine.
Nu te uita aşa jalnic, de parcă de plîns mi-ar fi soarta.
De timpuriu este bine femeia să-şi ştie menirea.
Numai prin muncă ajunge adevărată stăpînă,

Vrednică-n totul de cîrma ce-n casă de drept ar avea-o.
Încă de mică, o fată-ngrijeşte pe fraţi şi părinţii ;
Viaţa întreagă îi este o veşnică alergătură
Şi frămîntare, numai să-i îndestuleze pe alţii.
Bine de-aceea căreia nu îi mai pare-o povară,
Căreia ceasuri de noapte ori ceasuri de zi-i sînt totuna.
Fără s-aleagă-ntre munca mai grea şi cea mai uşoară,
Numai de alţii-ngrijind şi uitîndu-şi cu totul de sine.
Dacă e mamă, cîte virtuţi e nevoie să aibă,
Cînd copilaşu-o deşteaptă bolnavă şi-i cere să sugă
Chiar de-i slăbită ! N-ajunge durerea, mai vine şi grija !
Nici douăzeci de bărbaţi la un loc n-ar duce povara.
Nu cere nimeni s-o ducă, dar mulţumitori pot să-i fie !

Astfel vorbindu-i, iar el ascultînd-o-n tăcere, ajunse,
Dînd prin grădină, în dreptul ariei din faţa şurei
Unde-o lăsase stînd pe lehuză-ntre fiicele sale,
Nevinovate copile pe care ea le scăpase.
Pe cînd intrau, de cealaltă parte iată că intră
Conducătoru-ntre doi copilaşi care-l ţin strîns de mînă :
Se rătăcise-amîndoi de biata lor mamă-n mulţime
Şi pînă la urmă cu greu îi găsise bătrînu-ntre lume.
Cum mai săriră s-o-mbrăţişeze pe draga lor mamă
Şi să-l vadă pe noul frăţior şi tovarăş de joacă !
Apoi săriră s-o îmbrăţişeze şi pe Dorothea,
Şi să îi ceară pîine şi poame, dar mai ales apă !
Ea le întinse urciorul la rînd, şi băură copiii,
Apoi lehuza cu fetele, şi mai la urmă bătrînul,
Se desfătară şi o lăudară apa cea bună,
Rece şi întăritoare, care-i dă omului viaţă.
Fata le spuse atunci, privindu-i cu înduioşare :
Dragi prieteni, de ultima oară v-astîmpăr eu setea,
Ultima oară vă-ntind azi la gură urciorul acesta.
Cînd veţi mai bea de acum înainte în zilele calde
Şi veţi sorbi din izvorul cel limpede-n tihnă, la umbră,

Să vă gîndiţi şi la mine, că de v-am fost de vreun sprijin,
E că pe toţi v-am iubit, ca pe nişte rude de-aproape.
Tot ce-aţi făcut pentru mine, nu voi uita niciodată,
Greu plec, dar unul-altuia astăzi ne-am fi o povară,
Nu mîngîiere, s-o credeţi ; şi pînă la urmă ajungem
Tot risipiţi prin streini de nu ne-om putea reîntoarce.
Iată-l pe tînărul căruia să-i mulţumim şi de daruri
Pentru copil, şi pentru merindele binevenite.
M-a întrebat dacă vreau să-l urmez la dînşii acasă
Şi să-i ajut pe părinţii lui buni în gospodărie.
Eu bucuroasă-am primit, căci nu-mi este teamă de muncă
Nici n-aş putea eu să stau, şi alţii să vadă de mine.
Merg dar voioasă, căci pare să fie un tînăr de treabă.
Astfel or fi şi părinţii ; bogaţilor li se şi cade.
Scumpă prietenă-ţi zic bun rămas şi să ai bucurie
De copilaşul ce-aşa de vioi şi de cald te priveşte.
Cînd îl vei strînge la piept, în faşa asta-nflorată,
Adu-ţi aminte de tînărul darnic ce cu bunătate
Îmi va purta de aci înainte şi mie de grijă —
Iar dumitale, spuse-ntorcîndu-se către bătrînul,
Îţi mulţumesc, căci un tată mi-ai fost în orice-mprejurare.
Se apleacă spre lehuză care plîngea de mîhnire
Şi-o sărută, pe cînd ea îi şoptea o urare de bine.
Însă cinstitul bătrîn îi spuse atuncea lui Hermann :
Scumpe prieten, vrednic şi bun gospodar mi te-nchipui,
Plin de îndemn pentru oamenii harnici de pe lîngă casă !
Mă uit adesea la lume cînd este să cumpere vite :
Cai ori oi — ce cu grijă le-alege şi le cîntăreşte.
Da ! Dar pe om care-ascunde în el ce e bun şi destoinic
Şi îţi ia ochii te miri cu ce strălucire-n afară —
Omul îl iei la-ntîmplare, în casă ţi-l bagi într-o doară,
Chiar dacă-n urmă te vei căi de alegerea proastă.
Dar dumneata te pricepi, văd, căci fata pe care-ai ales-o
Să-ţi îngrijească de casă şi de părinţi, e-nţeleaptă !
Fii fără grijă ! Cît timp vei avea-o să-ţi vadă de toate,
Ţie-ţi va fi ca o soră, iar la părinţi ca o fiică.

Mulţi veniră-ntre timp la lehuză, din rubedenii,
Unii să-i spună că i-au găsit o-ncăpere mai bună,
Vestea o auziră şi-l lăudară pe Hermann
Cu înţeles în privire şi cu nădejde în gînduri,
Căci îşi şopteau unul altuia, mulţi dintre ei, la ureche :
De-o fi să iasă-un logodnic de-aci, e scăpată de grijă.
Hermann la urmă o luă pe copilă de mînă şi zise :
Hai să plecăm, se întunecă, văd, şi oraşu-i departe !
Vin guralive femeile s-o-mbrăţişeze pe fată,
Hermann o trase spre el, dar ele-i fac semne cu mîna.
Apoi veniră copiii plîngînd şi-agăţîndu-se-n fuste :
Cu nici un preţ n-o lăsau pe mămica de-a doua să plece.
Dar se răstiră la ei cîteva din femei şi le zise :
Hei, copii ! N-auziţi ? Se duce-n oraş să v-aducă
Zaharicalele care le-a fost poruncit mititelul
La cofetar pentru voi, cînd l-a adus astăzi barza.
Cînd s-o întoarce, v-aduce punguţe frumos poleite !
Numai aşa o lăsară copiii să plece, iar Hermann
Numai cu greu o desprinse, în fluturări de batiste.

MELPOMENE

HERMANN ŞI DOROTHEA

Astfel porniră-amîndoi spre soarele care apune
Şi se ascunde în norii prevestitori de furtună,
Iese din neguri ici-colo, ca suliţi de raze-arzătoare,
Zarea-mpînzind-o într-o lumină plină de taină.
Numai de nu ne-ar veni vreo furtună, îi zise Hermann,
Sau vreo grindină, Doamne fereşte ! Păcat de recoltă !
Se bucurară de grînele-nalte şi învălurate
Care acum le ajung pînă aproape de umăr.
Spuse-atunci fata către prietenul de lîngă dînsa :
Tu, ce-mi vei da de aci înainte cămin şi-ngrijire,
Cînd sînt atîţia pribegi pe care-i va prinde furtuna,
Fii bun şi spune-mi-nainte de toate, cum sînt părinţii
Cărora trup şi suflet aş vrea să le fiu preasupusă ?
Dacă-l cunoşti pe stăpîn, îl mulţumeşti mult mai lesne.
Ştii atunci la ce ţine şi ce-i pare lui mai de seamă,
Ştii pe ce-i stăruie gîndul şi care-i va fi hotărîrea,
Spune-mi, te rog, cum aş face ca să-i plac tatii şi mamii ?
Blînd şi cu înţelegere-i spuse la rîndu-i flăcăul :
Cîtă dreptate îţi dau, fată-nţeleaptă şi bună,
Cînd, înainte de toate, vrei ca să ştii cum li-e firea !
Cît m-am muncit în zadar să-l pot mulţumi eu pe tata,
Luînd-o asupră-mi gospodăria întreagă eu singur

Și-apoi muncind din zori pînă-n noapte în cîmp și la vie !
O mulțumeam eu pe mama, și-mi prețuia toată truda ;
Cred că și tu ai să-i pari ca o minunată copilă
Cînd te-o vedea că lucrezi pentru noi, cum lucrezi pentru tine.
Tata e altfel : îi place și strălucirea în viață.
Dragă copilă, nu sînt nici nesimțitor și nici rece
Cînd ți-l dezvălui de-ndată, ție-o streină, pe tata.
E-ntîia oară, ți-o jur, că-mi scapă asemenea vorbă.
Mie, ce n-am obicei să vorbesc de prisos niciodată.
Tu însă, nu știu de ce, îmi scoți orice taină din suflet.
Tata se-ncîntă, vezi tu, de anume maniere în viață :
Vrea și-n respect, și în drag, gesturi ce vin din afară.
Poate că l-ar mulțumi slujitori mai nendemînatici
Dacă le știe pe astea, și l-ar supăra poate cei buni.

Veselă însă-i răspunse copila, pașii iuțindu-i
Și ușurică săltînd pe cărarea cea întunecată :
Sper să-i împac pe-amîndoi, dacă e să rămînă pe-atîta :
Mama îmi pare să fie cam de o fire cu mine ;
Cît despre bune-maniere, de mică-s deprinsă cu ele.
Trebui' să știi că-nainte, vecinii noștri, francezii,
Mult prețuiau polițeța : nobili, burghezii, țăranii,
Toți o cinsteau deopotrivă, și între ei, și în casă.
Obișnuirăm cu timpul și noi pe copii, dimineața,
C-un compliment și urări să sărute părinților mîna,
Un obicei care zilnic și-n casă la noi îl păstrarăm.
Tot ce-am putut să învăț, de copil, și cu care-s deprinsă,
Tot ce-am în suflet, vreau ca părintele tău să vadă.
Da, însă cine mă-nvață cum să mă port să-ți plac ție,
Care ești singurul fiu la părinți, și de mîine stăpînul ?

Astfel ajunseră ei la părul de sus de pe coamă...
Ce strălucire revarsă din ceruri luna cea plină !
Noapte-i acuma : orișice rază de-amurg este stinsă,
De toate părțile îi înconjoară, mereu schimbătoare,

Cînd luminişuri de zi, cînd neguri adînci şi-nnoptate !
Vesel aude Hermann din umbră-ntrebarea cea dragă,
Tot de pe locul acela cu părul, atîta de scump lui,
Unde chiar astăzi plînsese, cu gîndul la draga-i pribeagă.
Cînd între timp s-aşezară-amîndoi s-odihnească o clipă,
Îndrăgostitul flăcău îi luă mîna-ntr-a lui şi îi zise :
Inima ta să ţi-o spună : pe ea doar ascult-o în toate !
Dar mai departe nu merse, oricît i-ar fi fost de prielnic ;
Tot se temea să n-audă cumva un „nu“ prea degrabă.
Ah, şi în deget i-l simte inelul ce-l îndurerează.
Astfel stătură tăcut şi tihnit amîndoi laolaltă.
Spuse atuncea copila : Ce dulce-ncîntare-mi strecoară
Raza de lună în suflet ! O vezi, luminează ca ziua.
Uite-l oraşul : stai să pui mîna pe curţi şi pe case ;
Sub acoperişul acela, fereastra ce bine se vede !

Colo ce vezi, îi răspunse cu stăpînire flăcăul,
E casa noastră, unde vom merge acuma devale ;
Iar fereastra aceea de sus, e a camerii mele
Care-n curînd va fi poate a ta, căci schimbăm rostul casei.
Cîmpu-i al nostru, gata de secerişul de mîine :
Chiar în umbra aceasta ne-om odihni şi-om lua prînzul.
Dar să pornim înainte, prin vie, şi-n jos prin grădină.
Fulgeră, uite ; se pregăteşte să-nceapă furtuna
Şi în curînd ne-o întunecă blînda lumină de lună.
Se ridicară şi scoborîră de-a lungul cîmpiei,
Printre grînele-nalte, cu raza de lună în suflet.
Astfel ajunseră-n vie, sub întunericul bolţii
Unde flăcău-o-ndrumează prin nenumăratele lespezi
Puse ca trepte, care se lasă în jos pe sub boltă,
Ea tot cu-ncetul coboară, pe umerii lui ţine mîna,
Blîndă le tremură-n ochi printre frunze lumina de lună,
Norii însă o-nghit şi rămaseră în întuneric.
Plin de grijă-o susţine puternic pe fată în reazim,
Ea însă necunoscînd-o cărarea cea bolovănoasă,
Alunecă şi, sucindu-şi piciorul, fu gata să cadă.

Îndemînatic întinse degrabă tînărul braţul
Şi-o sprijini pe iubită ; uşor îi căzu ea pe umăr,
Pieptul la pieptul lui şi obrazul lîngă obrazu-i.
Tare ca stana de piatră şi nestrămutat în voinţă,
N-o strînse-n braţe mai tare, ci-i susţinu greutatea.
Simte întreaga dulce povară, căldura din sînu-i
Şi răsuflarea suavă a buzelor întredeschise :
Cu bărbătească simţire îşi duce odorul de fată.

Ea ascunzîndu-şi durerea, cercă să îi spună în glumă :
Rău semn şi a supărare, aşa zice lumea la ţară,
Cînd eşti aproape de casă şi-n prag se suceşte piciorul !
Nu ştiu, dar parc-aş fi vrut ca să mi se facă mai bun semn !
Stai să răsuflu o clipă ; n-aş vrea să te certe părinţii
Că le-ai adus pe o şchioapă să vadă de gospodărie.

URANIA

NĂDEJDE

Muze care cu drag ocrotiţi duioasa iubire
Şi călăuze i-aţi fost pîn-acum minunatului tînăr,
Fata punîndu-i la piept înainte chiar de logodnă,
Faceţi ca legătura-ntre ei să le fie deplină
Şi-ndepărtaţi-i şi norii ce vin peste-a lor fericire :
Dar mai întîi să ne spuneţi şi ce se întîmplă acasă !

Nerăbdătoare, măicuţa nu-şi mai găseşte astîmpăr,
Iese şi intră-n odaia bărbaţilor, îngrijorată
Că se-nnorează şi nu mai e lună, că vine furtuna,
Că întîrzie băiatul şi noaptea sînt multe primejdii ;
Aspru-i mustră pe prieteni că făr' să vorbească cu fata,
Nici s-o peţească se despărţiseră-n grabă de tînăr.

Ah, dar mai lasă şi tu, îi răspunse-atunci tatăl în silă ;
Parcă nu vezi că şi noi aşteptăm şi ne zbatem de grijă !

Dar tacticos, stînd pe scaun, intră şi vecinul în vorbă :
Oricînd văd oameni ce-aşteaptă-n nelinişte, îmi vine-n minte

Bietul meu tată care de mic încă, din rădăcină
Orișice urmă de nerăbdare-a stîrpit-o din mine
Și m-a-nvățat să aștept mai mult decît toți înțelepții.
Spune, răspunse părintele-atuncea, cum ? Prin ce mijloc ?
— Am să vă spun bucuros, căci este de învățătură :
Într-o duminecă, eram copil, așteptam la fereastră
Nerăbdător ca să vină trăsura, și n-aveam astîmpăr,
Căci trebuia să ne ducem la cîmp, la fîntîna cu teii,
Dar nu venea : alergam ca un viezure de colo-colo,
Ba-n sus și-n jos fug' pe scară, ba de la geam pîn' la ușă,
Ba îmi frîng mîinile-ntruna și zgîrii pe fața de masă,
Treapăd și mă învîrtesc și numai în gît îmi stă plînsul...
Nu-și pierdu cumpătul tata, dar cînd văzu mai la urmă
Că-n nici un fel nu e chip să m-astîmpăr, m-a luat de mînă,
Drept la fereastră m-a dus, și parcă îl văd cum îmi spuse :
Vezi prăvălia tîmplarului colo ? Astăzi e-nchisă :
Mîine-o deschide el iar, și-ai s-auzi ferăstrău și rîndeaua :
Una întruna, din zori pînă-n noapte silește la lucru.
Dar tu ascultă la mine : vine și ziua aceea
Cînd își adună meșterul toți ucenicii-mprejuru-i
Și se apucă să ți-l încheie și ție sicriul,
Și cum e gata, ți-o și trimite cutia de scînduri
Care și pe grăbit și pe cel negrăbit îl înghite.
Nu stă la gînduri, și cît ai clipi țintuiește capacul.
Nu știu de ce-n clipa-aceea, parc-am văzut chiar aievea
Scînduri gata-ncheiate și toate în negru, deoparte,
M-am liniștit și-așteptai cu răbdare să vină trăsura.
Azi, cînd se-ntîmplă să văd iarăși lume care așteaptă
Fără de-astîmpăr, îmi vine în minte-ntîmplarea aceea.

Spuse părintele : Tulburătoarea imagine-a morții,
Pentru-nțelept nu-i o spaimă, pentru creștin nu-i sfîrșitul,
El îl împinge pe unul spre viață și înfăptuire,
Celuilalt îi dă credința, nădejdea că e înc-o viață,

Și amîndoi văd în moarte tot viață ! Nedrept a fost tatăl
Ca să-nspăimînte copilul spunîndu-i că moartea e moarte.
Cată s-arăți celui tînăr că vrednic de cinste-i bătrînul,
Celui în vîrstă arată-i pe tînăr, deolaltă să intre-n
Cercul cel veșnic și viața cu viață să se întregească.

Dar se deschise-atunci ușa și mîndra pereche s-arată :
Se minunară prietenii, se minunară părinții
De frumusețea miresii pe o potrivă cu fiul.
Ușa aproape nu-i poate cuprinde pe falnicii tineri
Care trec pragul acum împreună intrînd în odaie.
Hermann le-o arătă la părinți și cuvintele-au aripi :
Iat-o, le spuse, pe fată așa după cum v-ați dorit-o.
Tată, primește-o cu drag, căci i se cuvine. Mamă,
Poți s-o întrebi de pe-acum tot ce vrei despre gospodărie
Ca să te încredințeze cît de aproape de noi e.
Repede luîndu-l apoi pe preot deoparte, îi spuse :
Scoate-mă, rogu-te, tată părinte, din încurcătură :
Vezi și-l dezleagă tu greul care-mi apasă pe suflet :
Nu am adus-o pe fată ca pe logodnică-n casă ;
Ea e-n credința că vine ca doar să slujească. Mi-e teamă,
Mi-e să nu fugă dacă i-om spune de căsătorie.
Fie însă ce-o fi, dar nu pot s-o mint mai departe,
Tot cum, dealtfel, nici eu nu mai pot ca s-o rabd îndoiala.
Înțelepciunea de totdeauna arat-o și astăzi !

Iute atunci se întoarse preotul către prieteni,
Dar, din păcate, sufletul fetii îl tulburase
Felul glumeț de-a vorbi al tatălui, care-i spusese
Cam într-o doară, e drept, dar fără vreun gînd rău
dealtfel :
Ei, așa da ! Asta-mi place ! Mă bucură cînd văd că fiul
Are aceleași gusturi cu tata, în tinerețe :

Pe-a mai frumoasă-am jucat-o la horă, și pe-a mai
frumoasă
Mi-am și adus-o să-mi fie mireasă, vedeți, e măicuța.
După logodnică-l judeci pe om. După cum și-o alege
Vezi cîtă stofă e-n el și singur cam ce-i poate capul.
Nu-i vorbă, n-ai stat la gînduri, și repede-ai luat hotărîrea ;
Cînd ai în față astfel de flăcău, e și greu să mai pregeți.

Hermann în fugă-auzi și simți că-l cuprinde un tremur,
Însă și ceilalți din jurul lor amuțiră deodată.

Dar minunata copilă, uimită de-asemenea vorbe,
Nu mai știu ce să creadă, și pînă-în suflet jignită,
Simte cum i se suie roșeața-n obraji pînă-n frunte,
Totuși se stăpîni cît putu și se reculese,
Dar cu adîncă mîhnire rămasă în glas, îi răspunse :
Fiul, ce-i drept, nu-mi vorbise de o primire ca asta
Cînd îmi spusese că tata este un om plin de suflet.
Știu că mă aflu-în fața cuiva care-n viață destule
A învățat și știe ce fel să se poarte cu-oricine ;
Totuși n-aveți nici un pic de cruțare pentru sărmana
Care vă trece azi pragul cu gînd de folos să vă fie.
Altfel nu văd ce rost are gluma care s-arate
Deosebirea de soartă-ntre voi, fiul vostru și mine.
Drept e, sărac-am intrat, cu-o legăturică în mînă,
Într-o casă de oameni avuți și voioși, fără grijuri.
Nu e nimic ! Eu mă simt și știu ceea ce ne desparte.
Însă se cade să mă primiți cu astfel de glume
Și să mă-ntoarceți din pragul casei în care intrasem ?

Hermann speriat tresări și îl trase de mînă pe preot,
Poate intrînd el la mijloc, să știe să-ndrepte greșeala.
Iute se duce-nțeleptul spre fată, îi vede mîhnirea,

Lacrămile din ochi și durerea abia stăpînită,
Dar chibzui că e bine să nu lămurească pe dată,
Ci să-l dezvăluie întregul zbucium din sufletul fetii.
Spuse atunci înadins și cu vorbele care s-o-ncerce :
Poate că n-ai cugetat îndestul, copilă pribeagă,
Ce însemnează ca să slujești într-o casă streină,
La un stăpîn care are tot dreptul să-ți poruncească.
De învoiala făcută, soarta pe-un an îți atîrnă.
Cîte nu ai de-ndurat pentr-un „da", și de cîte te leagă !
Poate că alergătura n-ar fi greutatea cea mare,
N-ar fi nici munca istovitoare de fiece clipă :
Căci nu muncești doar tu singură ; și gospodarul muncește.
Dar ca să rabzi să te mustre nedrept și cu toane stăpînul,
Și să te sîcîie-ntruna — ce vrea, cînd el singur nu știe,
Ori s-auzi certuri și-ocări de femei, cînd li se năzare,
Și rîzgîieli de copii rău-crescuți, arțăgoși și obraznici,
Astea mai greu le înduri, dar n-ai încotro, ți le cere,
Iute și fără de preget, și fără să stai ursuză !
Dar tu se vede că nu poți să-nduri, dac-o glumă a tatii
Te-a supărat într-atîta ! Lumea, se știe, adesea
O necăjește pe fată spunînd că îi place vreun tînăr !

Astfel vorbi, însă fata, pătrunsă de tot ce-i spusese,
Nu mai avu stăpînire. Toată simțirea-ncălcată
Se răsculă ; din pieptul ce-i bate, un suspin se ridică
Și printre lacrămi fierbinți și amare, îi spuse atuncea :
Ah, înțeleptul ce crede că ne mîngîie-n durere
Nu știe cît de puțin izbutește cuvîntul lui rece
Să ușureze din suflete greul ce soarta ni-l dete.
Voi sînteți veseli, firește : o glumă pe voi nu vă doare.
Pe cine suferă însă, îl doare orice îl atinge.
Bunăvoința îmi este-n zadar ; nu pot fi prefăcută.
Rup mai degrabă acum, decît alte dureri să se-adune,
Iar mai tîrziu să ajung ca să sufăr întruna-n tăcere.
Da, vreau să plec ; eu nu pot rămîne aicea în casă :

Plec chiar acum la ai mei, ca să mi-i găsesc pe sărmanii
Ce i-am lăsat în amar, negîndindu-mă decît la mine.
Asta îmi e hotărîrea ; pot să vă spun de aceea
Tot ce-mi stătuse pe suflet și ce-aș fi tăcut multă vreme :
Dacă de gluma aceea, atît m-am simțit de jignită,
Nu e că-s mîndră și supărăcioasă, căci sluga-i să rabde,
Ci fiindcă în adevăr îmi simțisem un fel de-nclinare
Față de tînărul ce ca un mîntuitor mi-apăruse.
De la-nceput, de cînd ne-am despărțit, nici o singură clipă
Gîndul nu l-am mai luat de la el. Fericisem pe fata
Ce-o fi avînd-o în suflet, cu gîndul s-o ia de soție,
Cînd l-am văzut la fîntînă-am simțit o așa fericire
Că îl mai văd înc-o dată, de parcă din cer îmi venise,
Și cu ce drag l-am urmat ca să-i văd de gospodărie !
Drept este, nu mint ; în sufletul meu năzuisem o clipă
Pe drumu-ncoace, să pot ajunge vreodată să-l merit,
Cînd v-aș fi fost mai tîrziu ca un sprijin temeinic al casei.
Ah, dar la timp văd primejdia care era să m-aștepte
Dac-aș fi stat pe un loc cu acel ce iubeam în tăcere.
Astăzi abia pot să văd ce departe e-o fată săracă,
Oricîte merite are, de un băiat cu avere.
Toate le-am spus ca să nu-l înțelegeți greșit bietu-mi suflet
Greu încercat de împrejurări ce-mi deschid acum ochii,
Căci mă puteam aștepta ca în timp ce-l iubeam eu în
taină,
El să-și aducă într-una din zile logodnica-n casă.
Ar mai fi fost cu putință s-o țin ascunsă durerea ?
Bine că știu ce m-așteaptă și bine că taina se duce,
Iese din suflet la vreme, pîn' se mai vindecă răul.
Tot ce m-apasă v-am spus. Nimica nu mă mai ține-n
Casa în care mă simt rușinată și îngrijorată
Că mi-o cunoașteți și taina, și năzuința-mi nebună.
Nu mă oprește nici noaptea cu umbrele ei destrămate,
Nu mă oprește nici tunetul care s-apropie-ntruna,
Nu, și nici ploaia ce răpăie-acuma și bate în geamuri,
Nici vîjîitul furtunii — căci sînt deprinsă cu ele

Din pribegia amară cînd ne gonise dușmanul.
Iar plec pe drumuri, unde de mult sînt obișnuită,
Să mă despart iar de toate, prinsă-n vîrtejul de vremuri.
Plec și vă zic „să rămîneți cu bine“. Așa-a fost să fie !

Astfel le spuse și iute se-ntoarse să iasă pe ușă,
Cu legătura în mînă, cum o ținuse tot timpul.
Însă măicuța degrabă o strînse în brațe pe fată,
Și cuprinzînd-o de mijloc, îi spuse nedumerită :
Ce-nseamnă asta ? Ce lacrămi sînt astea, așa pe degeaba ?
Cum îți închipui să pleci ? Ești logodnica fiului meu doar !
Tatăl atuncea se ridică de pe scaun cam în silă
Și plictisit că le vede plîngînd pe-amîndouă, le spuse :
Asta-i răsplata, poftim, pentru toată bunăvoința :
Să mai și plîngeți acuma, ca încheiere a zilei,
Ah, și urîte-mi mai sînt lacrămi și-ocări de femeie,
Vorbe aprinse și văicăreală, și tevatură,
Cînd cu-o fărîmă de minte, toate-ar fi fost împăcate !
Mie mi-ajunge pe astăzi, și zăpăceală, și larmă !
Voi, descurcați-vă singuri, eu unul mă duc la culcare.
Și se întoarse în loc, grăbind ca să plece-n odaie,
Înspre patul lor bun de pe vremuri, ca să se culce.
Însă flăcău-l opri și rugîndu-l fierbinte, îi spuse :
Tată, fii bun, nu pleca ! Și să-ți treacă mînia pe fată :
Vina e-a mea, căci eu am făcut-o încurcătura,
Și-apoi părintele, nu știu de ce, și mai mult a mărit-o.
Spune-le totul, părinte, căci ție mă încredințasem,
Și nu mai pune și gaz peste foc ; ajunge acuma !
Crede-mă, n-aș mai putea să te respect ca-nainte
Dacă ne strici bucuria, în loc tu s-aduci o lumină !

Însă surîse atuncea vrednicul preot și zise :
Care înțelepciune-ar fi scos la iveală frumoasa

Destăinuire și firea aleasă a bunei copile ?
Nu ți s-a-ntors în plăcere acum toată îngrijorarea ?
Spune-le tu ce-ai de spus : la ce să vorbească streinii ?

Hermann atunci se duse cu fața deschisă și spuse :
Nu-ți pară rău și nu plînge de aste dureri trecătoare ;
Ele-ntregesc fericirea-mi, și pe a ta, trag nădejde.
Nu ; n-am venit la fîntînă ca s-o tocmesc servitoare
Fata cea dragă, ci am venit ca să-i caut iubirea.
Însă privirea-mi sfioasă n-a izbutit să desprindă
Dragostea ta din privire, ci numai prietenie,
Cînd surîzînd amîndoi ne-am oglindit în fîntînă.
Să te aduc dar acasă eram fericit jumătate,
Dar sînt acum pe deplin. Dumnezeu să te aibă în pază.
Fata atunci îl privi pe flăcău pînă-n suflet mișcată
Și îi primi sărutarea, această culme-nsorită
Ce-ndrăgostiții o văd ca pecetia multașteptată
A fericirii ce vine, și lor li se pare eternă.

Cît despre ceilalți, preotul îi lămuri de îndată,
Însă copila veni către tată cu drăgălășenie
Și sărutîndu-i, plecată, mîna ce el nu și-o lasă :
Iartă-mă, tată, îi spune, din tot ce nu înțelesesem,
Lacrămi amare dintîi, și lacrămi voioase din urmă,
Iartă-mi pornirea de-atunci, și iart-o și cea de acuma,
Ca să mă pot pe deplin regăsi-n fericirea cea nouă !
Ah, cea dintîi supărare de care am fost vinovată,
Fie și cea de pe urmă ! Tot ce crezusem, supusă,
Să-ndeplinesc ca streină în casă, voi face-o ca fiică !
Tatăl o strînge la piept și lacrămi în ochi i se suie,
Vine acum și măicuța, cu dragoste ca s-o sărute,
Mîna i-o ia într-a ei și plîng amîndouă-n tăcere.

Repede prea-nțeleptul părinte întîi se duse,
Luă mîna tatii și-i scoase inelul de cununie,
Lucru nu tocmai ușor ; se cam îngrășase tăticul,
Apoi îl scoase pe-al mamii, și logodindu-i copiii :
Fie, le zise, inelul din nou s-o aibă menirea
Ca să-ntărească o legătură la fel cu cea veche.
Tînăru-acesta, adînc este îndrăgostit de copilă,
Fata, mărturisește și ea că-ndrăgește băiatul.
Vă logodesc chiar acuma ; blagoslovirea vi-e dată
Cu învoirea părinților și c-un prieten ca martor.

Se înclină după-aceea să facă urări și vecinul,
Însă cînd preotul dete să-i pună fetii inelul,
Mult se miră că mai are înc-un inel pus în deget,
Cel care-l îngrijorase pe Hermann întîi, la fîntînă,
Și încercă să glumească atuncea prietenește :
Cum asta ? Te logodești înc-o dată ? Vezi să nu vină
Primul logodnic și chiar la altar să ne strice logodna.

Ea însă spuse : Îngăduiți-mi să-nchin amintirei
Celui ce mi-l dărui doar o clipă ! Se cade, sărmanul !
La despărțire mi-l dete și nu mai se-ntoarse în țară.
Toate le-a prevestit cînd, în setea de libertate,
Precum și-n dorul să lupte în noua prefacere-a lumii,
Se avîntă spre Paris, spre închisoare și moarte.
«Rămîi cu bine, îmi zise, căci fața lumii se schimbă
Din temelie acuma ; tot ce-a fost vechi se destramă :
Legile vechi se dărîmă și-n cele mai trainice state,
Iară pămînturi se duc de la cei care le stăpînise.
Toți se despart : prieteni, se rupe iubit de iubită,
Astfel și eu plec departe — iar unde te văd, cine știe ?
Poate că-n clipa aceasta vorbim pentru ultima oară !
Drept au grăit cînd au spus : călător este omul pe lume,
Dar niciodată n-a fost așa călător ca acuma.

Fuge pămîntul de sub picioare, comorile fug, iar
Aur şi-argint le topesc din vechile sfinte odoare.
Totul e-n freamăt, ca şi cînd lumea aceasta clădită
Iar intră-n haos şi-n noapte, din nou iar clădită să fie.
Ţine-mi-o inima ta ! De ne-om mai vedea vreodată
Peste ruinele lumii — alţi oameni sîntem atuncea,
Alta simţirea cea liberă, descătuşată de soartă.
Ce îl mai leagă pe-un om cînd trece prin astfel de zile ?
Dar de-o fi scris să nu scap cu bine din aste primejdii
Şi bucuroşi să putem să ne mai întîlnim vreodată,
Ah, amintirea-mi ca o icoană să-ţi tremure-n suflet,
În fericire şi-n nefericire să te întărească !
Iar dac-o altă nădejde şi-un alt cămin ţi-o surîde,
Bucură-te din plin de aceea ce soarta-ţi întinde !
În curăţie şi-n cinste să ţii la cin-te iubeşte.
Dar nici atunci să nu pui mult temei pe ce-ţi calcă
piciorul,
Ca să nu suferi prea mult dac-ar fi să-ncerci iar o durere.
Sfîntă să-ţi fie-orice clipă ; n-o socoti însă viaţa
Ca mai presus de-orice bun, căci toate sînt înşelătoare»...
Astfel îmi spuse, şi dragul meu suflet s-a dus pe vecie.
Totu-am pierdut între timp, dar sfatul îmi stăruie-n minte,
Azi mai ales cînd iubirea-mi surîde şi îmi pregăteşte
Noi fericiri, şi din plin îmi deschide nădejdile vieţii.
Iartă-mi, prietene scump, dacă însuşi la braţul tău tremur,
Ca şi luntraşul ce după un lung timp, la ţărm cînd ajunge,
Şovăie încă şi-l simte pămîntul că nu este tare.

Astfel vorbi şi inelul îl puse alături în deget,
Însă logodnicul spuse mişcat şi cu însufleţire :
Da, Dorothea, cu-atîta mai trainic va fi legămîntu-n
Freamătul lumii. Tare s-o întemeiem căsnicia ;
Strînşi laolaltă să-l stăpînim şi să-l ţinem avutul !
Omul ce-n vremi şovăielnice este şi el şovăielnic,
Răul mai mult îl sporeşte şi mai departe-l întinde !
Cel care stăruie-n gîndu-i, îşi făureşte o lume.

Nu-i dat germanilor ca să-nteţească grozava mişcare,
Nici ca să şovăie-ncoace şi-ncolo, lăsîndu-i făgaşul.
Noi cu al nostru ! Asta s-o spunem, mereu, cu tărie !
Cinste şi astăzi popoarelor cari hotărîte să lupte
Pentru Credinţă şi Lege, părinţi, copii şi femei,
L-au înfruntat pe duşman cu jertfa însăşi a vieţii !
Tu eşti a mea ; cu atît e ce am mai al meu de acuma.
Nu vreau cu grijă, ci-n tihnă să-mi stăpînesc tot avutul,
Iar la nevoie, să-l apăr ! Duşmanul de-o fi să ne-ncalce,
Tu pregăteşte-mă ; singură pune-mi arma în mînă !
Dacă eşti tu ca să vezi de dragii părinţi şi de casă,
Fără de teamă-naintea vrăjmaşului voi pune pieptul.
Toţi de-ar gîndi ca şi mine, toţi am porni cu putere
Contra puterii duşmane, şi-ar fi-n omenire iar pace !

CUPRINS

Lector : RODICA IOAN
Tehnoredactor : ION GHICA

Bun de tipar la 2.XI.1977. Tiraj 40.090 exemplare broşate. Coli ed. 11,33. Coli tipar 8,50.

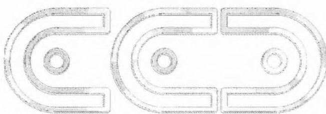
Tiparul executat sub comanda nr. 5.161-977 la Întreprinderea poligrafică Bacău, str. Eliberării nr. 63.

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Lucrarea a fost executată pe hîrtie fabricată la C.C.H. Letea Bacău

Scanare și prelucrare digitală

CM

de

Anonim

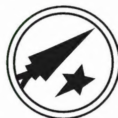

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

